

EVROPSKÁ UNIE
Fond soudržnosti
Operační program Technická pomoc

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

Evaluace projektů zaměřených na integraci a sociální začleňování cizinců v období financování 2014-2020

reg.č. CZ.08.1.125/0.0/0.0/16_004/0000194

Závěrečná evaluační zpráva

Konsorcium nevládních organizací pracujících s migranty

17.3.2021

Obsah

Obsah.....	2
Tabulky.....	4
Grafy.....	5
Mapy.....	6
Použité zkratky.....	6
1 Integrace cizinců a její podpora z fondů EU: manažerské shrnutí	8
2 Cíl a design výzkumu.....	12
2.1 Zdroj dat a výzkumný přístup.....	12
2.2 Způsob identifikace integračních projektů	14
2.3 Limity datové základny	15
2.4 Evaluační otázky a struktura zprávy.....	16
3 Kontext integračních projektů	17
3.1 Integrační politika – hlavní dokumenty, stručný vývoj	17
3.2 Integrace a sociální začleňování	18
3.3 Aktéři integrační politiky	19
3.4 Migranti v ČR.....	21
3.5 Mediální kontext, negativní vnímání migrace a role NNO.....	23
3.6 Obecný přehled o integračních projektech v ČR financovaných ze státního rozpočtu a EU v období let 2014-2019	25
3.6.1 Celkové počty projektů a objemy jejich rozpočtů.....	25
3.6.2 Financování integrace přímo ze státního rozpočtu.....	26
3.6.3 Finance z fondů EU.....	28
3.7 Financování agend souvisejících s migrací na úrovni EU.....	28
3.7.1 Dohoda o partnerství a integrace cizinců.....	28
3.7.2 Operační programy ESF a integrace cizinců.....	30
3.7.3 Operační programy ESF+ a integrace cizinců.....	32
3.7.4 AMIF a integrace cizinců	33
3.8 Shrnutí ke KIC a programovým dokumentům období 2014-2020	34
3.9 Doporučení ke KIC a programovým dokumentům	35
3.9.1 Dohoda o partnerství.....	36
3.9.2 Obecná doporučení k operačním programům ESF	36
4 Jaké projekty v oblasti integrace cizinců byly podpořené v období 2014-2020 z evropských fondů? 38	
4.1 Integrační projekty – základní popis.....	38
4.1.1 Příjemci integračních projektů.....	39
4.1.2 Regionální pokrytí integračními projekty	41
4.2 Prioritní osy operačních programů ESF a výzvy, v nichž probíhají integrační projekty	43
4.3 Integrační projekty OP Z	45
4.3.1 Témata a aktivity projektů	45
4.3.2 Region dopadu a realizace.....	47
4.3.3 Popis vybraných projektů OP Z a zkušenosti příjemců s projekty.....	49
4.3.4 Výsledky a dopady projektů OP Z.....	54
4.3.5 Shrnutí k projektům z OP Z.....	56
4.3.6 Doporučení plynoucí z vyhodnocení projektů OP Z.....	57
4.3.7 Seznam všech integračních projektů z OP Z	60
4.4 Integrační projekty OP PPR.....	61
4.4.1 Komunitní centra	62
4.4.2 Vzdělávání žáků s OMJ a pedagogů	64
4.4.3 Školy, příjemci projektů.....	66
4.4.4 Shrnutí k OP PPR: aktivity, které se osvědčily	67
4.4.5 Administrativní náročnost projektů a kombinace financování.....	68
4.4.6 Doporučení k využití zkušeností z OP PPR	69

4.5	Integrační projekty OP VVV	72
4.5.1	Výzvy v rámci OP VVV	72
4.5.2	Projekty v rámci OP VVV	73
4.5.3	Shrnutí a doporučení k OP VVV	74
4.6	Integrační projekty NP AMIF	76
4.6.1	Centra na podporu integrace cizinců	76
4.6.2	Další projekty – podpora pedagogů, kampaně, VIP projekt, integrace držitelů mezinárodní ochrany.....	80
4.6.3	Doporučení k AMIF.....	82
4.7	Nedostatky nastavení, administrace a realizace projektů	84
5	Jaká je celková výše rozpočtů integračních projektů z evropských fondů?	86
6	Jak sledované projekty naplňují priority státní Koncepce integrace cizinců, fondů a operačních programů ESF?	89
6.1	Příspěvek integračních projektů k naplnění priorit KIC.....	89
6.1.1	Znalost českého jazyka	89
6.1.2	Ekonomická soběstačnost	91
6.1.3	Orientace cizince ve společnosti	94
6.1.4	Rozvíjení vzájemných vztahů mezi komunitami.....	95
6.1.5	Integrace na lokální a regionální úrovni	95
6.1.6	Cílové skupiny	96
6.2	Jaká je provázanost a komplementarita projektů a jak projekty naplňují očekávané výsledky DoP?	98
7	Vyhodnocení mechanismů koordinace, provázanosti a komplementarity projektů.....	102
7.1	Koordinace agend mezi fondy a operačními programy	102
7.2	Spolupráce řídicích orgánů během programovacího období	103
7.3	Komplementarita a koordinace mezi fondy a programy z pohledu příjemců	103
7.4	Jaké efekty vytváří rozdělení financování integračních opatření mezi AMIF a ESF?	104
7.5	Doporučení ke koordinaci a doplňkovosti	105
8	Jaké jsou dopady projektů na „integrační infrastrukturu“?	107
8.1	Změny na úrovni organizací příjemců projektů	108
8.2	Přetíženost projekty	108
9	Jaký vliv mají výsledky projektů na veřejně-politické strategie?	110
9.1	Návaznost na dobrou praxi projektů	111
10	Jaká „bílá místa“ existují ve stávající praxi výzev a projektů?	113
10.1	Sociální služby.....	113
10.2	Podpora vzdělávání dětí/žáků/studentů s OMJ	114
10.3	Trh práce, nezaměstnanost migrantů	115
10.4	Vzdělávání dospělých cizinců i profesionálů	115
10.5	Ostatní témata, kterým je třeba se nově nebo více věnovat.....	116
11	Témata NOK: podpora zapojení regionálních aktérů, legálního zaměstnávání migrantů a zajištění bytové infrastruktury pro azylanty	117
11.1	Možnosti zapojení místních a regionálních organizací veřejné správy a občanské společnosti do podpory integrace cizinců	117
11.1.1	Jihomoravský kraj	118
11.1.2	Praha.....	119
11.1.3	Královéhradecký kraj	121
11.1.4	Ústecký kraj	122
11.1.5	Plzeňský kraj.....	124
11.1.6	Olomoucký kraj.....	125
11.1.7	Typy přístupu k integraci v regionech: shrnutí a doporučení	127
11.2	Doporučení v oblasti podpory legálního zaměstnávání cizinců.....	130
11.3	Doporučení pro zajištění bytové infrastruktury pro osoby žádající nebo požívající MO	133
12	Doporučení	134
12.1	Obecná doporučení k řízení integrace a k přípravě operačních programů.....	134

12.2	Doporučení k mechanismům koordinace a komplementarity projektů	136
12.3	Parametry projektů a jejich financování	137
12.4	Jaká integrační opatření bude do budoucna třeba podpořit?	138
12.5	Doporučení pro jednotlivé programy	140
12.5.1	Zavedení indikátoru „Migranti, osoby s migrační zkušeností“	140
12.5.2	Doporučení plynoucí z vyhodnocení projektů OP Z.....	141
12.5.3	Doporučení k využití zkušeností z OP PPR zejména pro budoucí OP JAK	142
12.5.4	Doporučení k AMIF.....	144
12.6	Doporučení k integraci na regionální úrovni	145
13	Reference	147
14	Příloha	152
14.1	Seznam evaluačních a výzkumných otázek.....	152

Tabulky

Tabulka 1	Tematické cíle EU – vybrané dle souladu s KIC	29
Tabulka 2	Tematické cíle, operační programy přispívající k naplnění tematických cílů a výsledky stanovené DoP, ke kterým mají programy směřovat.....	29
Tabulka 3	AMIF – Specifický cíl 2 „Integrace/legální migrace“ a národní cíle	33
Tabulka 4	Počet integračních projektů podle programů z ESF a AMIF	38
Tabulka 5	Největší příjemci integračních projektů – řazeno sestupně podle součtu rozpočtů projektů	41
Tabulka 6	Počty projektů z jednotlivých programů v krajích ČR	42
Tabulka 7	Počty výzev vybraných OP ESF, počty realizovaných projektů a počty integračních projektů	43
Tabulka 8	Intervenční projekty OP Z zaměřené na podporu na trhu práce	46
Tabulka 9	Intervenční projekty OP Z zaměřené na komplexní podporu integrace.....	46
Tabulka 10	Inovační a komplexní projekty v OP Z.....	47
Tabulka 11	Projekty OP Z zaměřené na profesionalizaci a zvyšování kvality služeb	47
Tabulka 12	Projekt OP Z: sociální podnik zaměstnávající cizince	47
Tabulka 13	Počty účastníků intervenčních integračních projektů OP Z – indikátory č. 60000 a 61500 – cílové a dosažené hodnoty	54
Tabulka 14	Seznam příjemců a jejich integračních realizovaných z OP Z; řazeno sestupně podle součtu rozpočtů projektů příjemců.....	60
Tabulka 15	OP PPR - počty výzev, projektů a integračních projektů ve věcných osách, podíl počtu projektů a jejich rozpočtu na všech projektech OP PPR hrazených z fondu ESF (bez započítání projektů hrazených z EFRR).....	61
Tabulka 16	Seznam integračních projektů v PO 7.3 Podpora sociálního začleňování a boj proti chudobě a jejich příjemců	62
Tabulka 17	Indikátory integračních projektů z výzev 2, 21 a 28 PO 4, OP PPR	64
Tabulka 18	Cílové indikátory integračních projektů z výzvy 49 a 54	65
Tabulka 19	Integrační projekty AMIF – CPIC.....	79
Tabulka 20	Integrační projekty AMIF, bez projektů na podporu provozování CPIC.....	81
Tabulka 21	Počty projektů, příjemců a rozpočty integračních projektů z ESF a AMIF	86
Tabulka 22	Vybrané úkoly z Postupu – znalost českého jazyka – variantně doporučeno k hrazení z fondů EU	89
Tabulka 23	Vybrané úkoly s Postupu – znalost českého jazyka.....	90
Tabulka 24	Vybrané úkoly s Postupu – ekonomická soběstačnost	91

Tabulka 25 Další návrhy na opatření pro MPSV v souladu s KIC – ekonomická soběstačnost – v rámci OP Z v oblasti sociálního začleňování pro občany 3. zemí.....	93
Tabulka 26 Vybrané úkoly s Postupu – Orientace cizince ve společnosti – variantně doporučeno k hrazení z fondů EU	94
Tabulka 27 Vybrané úkoly s Postupu – Vztahy mezi komunitami – variantně doporučeno k hrazení z fondů EU	95
Tabulka 28 Vybrané úkoly s Postupu – Integrace na lokální a regionální úrovni – variantně doporučeno k hrazení z fondů EU	95
Tabulka 29 Hlavní výsledky ESF pro TC 8 Podpora udržitelné a kvalitní zaměstnanosti a podpora mobility	98
Tabulka 30 Hlavní výsledky ESF pro TC 9 – Podpora sociálního začleňování a boj proti chudobě a veškeré diskriminaci	99
Tabulka 31 Hlavní výsledky ESF pro TC 10 – Investice do vzdělávání, odborného vzdělávání, včetně odborné přípravy pro získání dovedností a do celoživotního učení (bez výsledků pro vysoké školy a výzkum)	100
Tabulka 32 Hlavní výsledky ESF pro TC 11 – Zvyšování institucionální kapacity veřejných orgánů a zúčastněných subjektů a zlepšování účinnosti veřejné správy	100
Tabulka 33 Vybrané kraje – provozovatel integračního centra, počet cizinců k 31. 12. 2019 a podíl cizinců na obyvatelstvu kraje	117
Tabulka 34 Návrh nového indikátoru ve struktuře Národního číselníku indikátorů po vzoru indikátoru 61500	140

Grafy

Graf 1 Počet migrantů v ČR - 1985-2020 (30.6.).....	21
Graf 2 Zaměstnaní cizinci - počty osob podle nejčastějších státních občanství, 30.6.2020.....	22
Graf 3 Cizinci, držitelé živnostenského oprávnění - počty osob podle nejčastějších státních občanství, 30.6.2020	22
Graf 4 Všechny integrační projekty v ČR 2014-2019 podle donorů.....	26
Graf 5 Podíly nákladů na integraci – státní rozpočet, příspěvek ČR programům EU, projekty EU+EK. 26	
Graf 6 Donoři integrace ze státního rozpočtu – příspěvky institucí jako hlavních donorů – 2014-2019	27
Graf 7 Hlavní donoři integrace cizinců v ČR a jejich hlavní programy 2014-2019 – vybrané programy a objemy rozpočtů projektů v mil. Kč.....	27
Graf 8 Donoři integračních projektů 2014-2019 - Fondy EU.....	28
Graf 9 Alokace finančních prostředků na specifické cíle AMIF – porovnání ČR a celého AMIF (alokace na národní programy a specifické akce)	34
Graf 10 Počty a rozpočty integračních projektů	39
Graf 11 Roky zahájení integračních projektů	39
Graf 12 Příjemci projektů – počty projektů podle programu	40
Graf 13 Příjemci projektů – rozpočty projektů podle programu	40
Graf 14 Počty a rozpočty integračních projektů z OP Z podle typu příjemců	45
Graf 15 Typy projektů z OP Z	45
Graf 16 Počty a rozpočty integračních projektů v OP PPR – specifického cíle, výzvy a roku zahájení realizace.....	62
Graf 17 Počty návštěvníků komunitních center	63
Graf 18 Vybrané indikátory všech integračních (i dosud běžících) projektů v PO 4	65
Graf 19 Počet projektů z výzev OP PPR č. 28, 49 a 54 – typy škol	66
Graf 20 Počty osob, které využily jednotlivé služby CPIC v regionech	77

Graf 21 Podíly výdajů na integrační projekty podle programů – bez OP VVV, jejichž podíl nelze odhadnout	86
Graf 22 Finanční objemy projektů v regionech	87
Graf 23 Finanční objemy projektů v regionech - bez OP PPR	87
Graf 24 Počty migrantů v krajích a projektové výdaje na 1 migranta (podíl rozpočtů a počtu migrantů)	88
Graf 25 Počet a podíl cizinců v Jihomoravském kraji, 31.12.2019	118
Graf 26 Počet a podíl cizinců v KHK, 31.12.2019	121
Graf 27 Počet a podíl cizinců v okresech Ústeckého kraje, 31.12.2019	122
Graf 28 Počet a podíl cizinců v okresech Plzeňského kraje, k 31.12.2019	124
Graf 29 Počty cizinců v okresech Olomouckého kraje, k 31.12.2019	125

Mapy

Mapa 1 Počet žáků cizinců na ZŠ v regionech ČR	23
Mapa 2 Rozložení integračních projektů v regionech podle programů.....	42
Mapa 3 Počty projektů z OP Z (intervenční, profesionalizace, sociální podnik, systémový) a podíl cizinců v krajích – počty všech projektů	48
Mapa 4 Intervenční projekty z OP Z v regionech – počty projektů a realizátoři.....	49
Mapa 5 Počty unikátních klientů CPIC v krajích	77
Mapa 6 Podíl klientů CPIC na cizincích v kraji.....	77

Použité zkratky

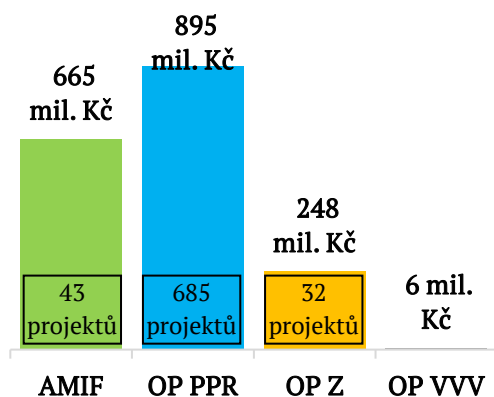
AMIF	Azylový, migrační a integrační fond
CIC	Centrum pro integraci cizinců
CPIC	Centra na podporu integrace cizinců
DAP	dvojazyčný asistent pedagoga
DoP	Dohoda o partnerství
EFRR	Evropský fond pro regionální rozvoj
EIF	Evropský fond pro integraci státních příslušníků třetích zemí (předchůdce AMIF)
ESF	Evropský sociální fond
EUF	Evropský uprchlický fond
FDV	Fond dalšího vzdělávání
IKP	interkulturní pracovník
KIC	Koncepce integrace cizinců
MČ	městská část
MHMP	Magistrát hlavního města Prahy
MO	mezinárodní ochrana
NOK MMR	Národní orgán pro koordinaci MMR
NP	národní program (týká se AMIF)
OAMP MV	odbor azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra
OMJ	odlišný mateřský jazyk; používáno ve frázi „děti/žáci/studenti s OMJ“
OP JAK	Operační program Jan Ámos Komenský
OP PPR	Operační program Praha – pól růstu
OP VVV	Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání
OP Z	Operační program Zaměstnanost
OP TP	Operační program Technická pomoc

OP	operační program
OPU	Organizace pro pomoc uprchlíkům
PO	prioritní osa
PROP	programové partnerství
ŘO	řídící orgán
SC	specifický cíl
SEAL	South East Asia - liaison
SUZ MV	Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra
SVP	specifické vzdělávací potřeby

1 Integrace cizinců a její podpora z fondů EU: manažerské shrnutí

V programovém období 2014-2020 proběhlo 762 intervenčních a systémových projektů na podporu integrace cizinců, 43 z AMIF a 719 z ESF, v celkovém objemu 1,8 mld. Kč.

Integrační projekty ESF tvoří 2,61 % počtu všech neinvestičních projektů ESF a 0,97 % všech výdajů na neinvestiční projekty ESF (k 1.3.2021).

AMIF: podporuje zejména regionální Centra na podporu integrace cizinců, systémové projekty OAMP, vzdělávání pedagogů a informovanost veřejnosti.

OP Z (ESF): podporuje zejména integraci cizinců na trh práce, individuální podporu zranitelných skupin a inovační projekty.

OP PPR (ESF): podporuje zejména podporu dětí a žáků s OMJ (odlišným mateřským jazykem) na pražských školách.

OP VVV (ESF): integrační projekty nebylo možno identifikovat, neboť k tomu chybí indikátor sledující podpořené migranty nebo děti/žáky s OMJ. Byly identifikovány 2 integrační projekty, nicméně předpokládáme, že i další projekty byly využity k podpoře integrace cizinců.

Integrační projekty přinesly pokrok v systémovém nastavení i individuální podpoře migrantů. Lze identifikovat dobrou praxi a úspěchy.

Za hlavní úspěšné aktivity lze považovat:

- **Provoz Center na podporu integrace cizinců (CPIC) v každém kraji ČR – financováno z AMIF.**
 - Centra nabízejí migrantům výuku češtiny na úrovni A0-A2, odborné právní a sociální poradenství, doprovody a tlumočení a dále zajišťují síťování regionálních aktérů integrace cizinců. Aktivity směrem k migrantům mají zvýšit jejich samostatnost a orientaci v české společnosti, a snížit závislost migrantů na zprostředkovatelích a zneužívání migrantů ze strany nespolehlivých zaměstnavatelů. Bezplatnost poradenství jej činí dostupným pro všechny migranty.
 - Klíčovým pokrokem je systémovost CPIC, tedy fungování v každém kraji, a stabilita Center zajištěná dlouhodobým financováním z fondu AMIF a částečně i ze státního rozpočtu.
 - Limitem projektového financování z fondu AMIF je omezení cílové skupiny na občany třetích zemí. Pokud centra poskytovala služby pro občany EU, financovala je z jiných zdrojů. Nově budou hrazeny ze státního rozpočtu nebo (ve stanoveném poměru) i z AMIF.
- **Podpora dětí a žáků s odlišným mateřským jazykem (OMJ) na pražských školách, metodická podpora pedagogů a personální podpora škol – financováno z OP PPR**
 - Žáci cizinci chodí na všechny pražské školy a mnozí z nich potřebují jazykovou a další podporu. Optimálním způsobem podpory by bylo systémové financování, které ovšem rozsahem na potřebnou podporu žáků s OMJ nestačí. Projekty umožnily 360 pražským školám (MŠ, ZŠ nebo SŠ) doplnit finance na výuku a doučování žáků s OMJ, vzdělávání pedagogů v této oblasti nebo na financování dvojjazyčných asistentů pedagoga.

- Limitem financování z OP PPR je podpora pouze pražských škol. Pokud paralelně fungovala obdobná podpora z OP VVV, nelze ji v programu identifikovat z důvodu neexistence vhodného monitorovacího indikátoru.
- Propojení projektového a systémového financování v oblasti podpory žáků s OMJ zůstává výzvou pro budoucí období. Finance z projektů dosud nebyly čerpány plynule, nebyly zřejmě v potřebné míře dostupné na celém území ČR a ani nebyly provázány se systémovým řešením podpory žáků s OMJ.
- **Komplexní podpora integrace migrantů – financováno z OP Z**
 - Projekty OP Z umožnily skupinovou výuku češtiny a individuální právní, sociální a pracovní poradenství, podporu orientace v českém prostředí a vzdělávání směrem k uplatnění na trhu práce pro zranitelné skupiny migrantů. Projektové aktivity jsou dlouhodobě ověřené. Nejlépe se osvědčily projekty, které umožňovaly komplexní podporu – vedle mentoringu nebo vzdělávání podporujícího na trhu práce zahrnovaly i výuku češtiny a individuální poradenství v oblasti právní či sociální, neboť pro posuny v oblasti zaměstnávání je často nejprve potřeba řešit např. právní nebo sociální situaci migranta.
 - Limitem projektů je omezená regionální dostupnost služeb. Intervenčními projekty OP Z byly nejlépe pokryty hl. m. Praha, Jihomoravský, Středočeský a Moravskoslezský kraj, ostatní kraje byly pokryty méně nebo dokonce vůbec (Jihočeský kraj, Vysočina, Pardubický, Olomoucký a Zlínský kraj). Chybí systémové ukotvení poskytování tohoto typu intervencí.
 - Projektům OP Z chybí provázanost na veřejné služby zaměstnanosti a institucionální propojování s Úřady práce (ÚP).
- **Ověřování a zavádění nových komplexních a systémových opatření**
 - Vedle integračních opatření směřujících přímo k migrantům je potřeba podporovat zejména systémovost řízení a financování integrace a zapojování relevantních aktérů. Z hlediska pokroku v této oblasti bylo významným posunem částečné převedení Center na podporu integrace cizinců zřizovaných Správou uprchlických zařízení MV z projektového financování pod státní rozpočet, a to se zachováním částečného financování z AMIF. Centra provozovaná jinými zřizovateli jsou nadále financována z AMIF, případně z dalších zdrojů.
 - OP Z podpořil několik pilotních projektů na podporu integrace na lokální úrovni (Města a inkluzivní strategie a Praha integruje, Zvyšování interkulturní prostupnosti veřejných institucí ve městě Brně). OP VVV podpořil v rámci většího systémového projektu vytvoření diagnostického nástroje pro zjišťování jazykové úrovně žáků s OMJ.
 - Prostor pro pilotování systémových integračních opatření nebyl zcela využit – například v oblasti podpory migrantů na trhu práce (tlumočení nebo práce specialistů na úřadech práce, prevence pracovního vykořisťování, podpora rekvalifikací nebo profesní češtiny), v oblasti podpory žáků s OMJ na celém území ČR nebo v oblasti mainstreamingu integrace cizinců do sociálních a zdravotních služeb.

Integrační projekty je obtížné sledovat a vyhodnocovat, chybí jednotný indikátor. Je obtížné posoudit dopad intervencí a pokrytí cílové skupiny.

Stávající monitorovací indikátor (MI) v programech ESF umožňuje sledovat migranty pouze ve společné kategorii s dalšími menšinami. Tento MI se využívá pouze u dospělých osob, a tak např. žáky migranty či žáky s OMJ nelze v programech pomocí tohoto MI sledovat vůbec. To brání monitorování a vyhodnocování projektů napříč programy ESF z hlediska naplňování státní Koncepce integrace cizinců (KIC).

Doporučujeme:

- **Zavést indikátor „Migranti/osoby s migrační zkušeností“**, který by umožňoval sledovat podporu osob s migrační zkušeností bez ohledu na občanství a věk.
- **Sjednotit monitoring podpořených osob s migrační zkušeností v ESF a AMIF** a umožnit tak monitoring podpory integrace napříč programy.
- **Provádět monitoring integračních projektů napříč programy v návaznosti na priority KIC**, sledovat vybrané ukazatele **dlouhodobých dopadů** intervencí na účastníky a integrační projekty aspoň **výběrově evaluovat**.

Integrace cizinců v ČR je řízena státní Konceptí integrace cizinců, což dosud nebylo promítnuto do programových dokumentů ESF. NP AMIF je naopak k financování priorit KIC využíván.

Dohoda o partnerství ani programové dokumenty OP Z, OP VVV a OP PPR v období 2014-2020 nereflektovaly Koncepti integrace cizinců – evropské financování nebylo na strategické úrovni využito k financování integrace cizinců. Naopak Národní program AMIF ve specifickém cíli „Integrace/legální migrace“ z KIC vycházel a směřoval k naplňování vybraných priorit.

V průběhu příprav programového období 2021-2027 se zvýšila provázanost programových dokumentů i Dohody o partnerství s KIC, v návrhu nové DoP je vedle explicitního uvedení podpory žáků s OMJ zohledněno i téma koordinace mezi fondy a programy na základě priorit KIC, dále je nastavena doplňkovost mezi AMIF a programy ESF.

Doporučujeme:

- **Ustavit na MPSV a MŠMT aktéra, který bude iniciovat, sledovat a vyhodnocovat financování resortních priorit a úkolů z KIC prostřednictvím fondů EU.** K tomu je třeba posílit institucionální podporu politiky integrace, a to i personálně o odborníky, kteří by se na úřadech tématu věnovali.
- **Řídit financování z ESF a AMIF tak, aby projekty měly návaznost na KIC a byly koordinovány i mezi sebou,** dále aby byl **sledován efekt projektů** nejen pro účastníky projektu, ale i pro systémovou rovinu a infrastrukturu institucí podporujících integraci.
- **Sledovat rovnoměrnost financování** potřebných opatření v průběhu celého období, zabránit pozdnímu nástupu financování a rychlému utrácení v posledních letech.
- Do plánování, realizace a vyhodnocování integračních opatření doporučujeme **zapojit i zástupce regionální a místní samosprávy, neziskový sektor a experty.**
- Využívat projekty k **pilotáži** opatření a **osvědčeným postupům zajistit dlouhodobou realizaci a stabilní financování.**

Integrační projekty jsou financovány ze dvou fondů, AMIF a ESF, což je výzvou pro koordinaci mezi fondy a jejich programy.

- AMIF, vzhledem ke svému právnímu základu, nemůže podporovat integraci občanů EU, a proto je třeba nastavit princip **doplňkovosti mezi AMIF a ESF a jejich dobrou koordinaci**, aby bylo pokrytí službami dostatečné pro všechny potřebné cílové skupiny.
- **Koordinace** se týká programů **OP Z+, OP JAK a NP AMIF.** Již od fáze přípravy budoucího období doporučujeme koordinovat plánování intervencí na základě KIC, sladovat harmonogram jejich realizace a vyhodnocovat efekty intervencí napříč fondy a programy (i v kontextu opatření financovaných ze státního rozpočtu).
- Doporučujeme **zvýšit zájem věcných sekcí resortů o monitoring výstupů a výsledků projektů,** podpořit možnost identifikovat integrační projekty, umožnit monitoring podpory osob s migrační zkušeností napříč projekty a zlepšit využití dat z MS 2014+ pro analytické účely.

- Doporučujeme nastavit lepší **spolupráci mezi resortními garanty integrační politiky a řídicími orgány ESF** tak, aby resortní garanti měli přístup k tvorbě programových dokumentů i do platformy řízení financování z fondů v průběhu programového období.

Jaká integrační opatření nadále podporovat?

- **Výuka českého jazyka:** doporučujeme podporovat děti a žáky s OMJ, pedagogy a školy; personálně více podporovat práci lektorů, asistentů a koordinátorů výuky; organizovat kurzy pro dospělé na vyšší než základní úrovni a zajistit pro ně vhodné učebnice; soustředit se na podporu jazykových kurzů se zacílením na zvýšení uplatnitelnosti migrantů na trhu práce.
- **Odborná a komplexní podpora integrace migrantů:** právní, sociální, psychologické poradenství pro migranty, pracovní koučing/mentoring; podpora orientace ve společnosti.
- **Regionální rovina integrace:** metodická a informační podpora regionálních a lokálních aktérů – krajů, obcí, CPICů, místních NNO, škol a regionálních poboček státních institucí (např. NPI ČR).
- **Prostupnost úřadů, škol, sociálních služeb aj.:** tlumočení, interkulturní pracovníci, specialisté pro práci s cizinci.
- **Vzdělávání profesionálů** pracujících s migranty, a to jak z neziskového sektoru, tak ze státní správy a samosprávy.

Jaké služby či aktivity chybějí?

- **Prostupnost úřadů, škol, sociálních služeb aj.:** tlumočení, interkulturní práce nebo práce specialistů pro práci s cizinci byly pouze pilotovány a ukázaly se jako účinné a potřebné – doporučujeme podporovat tyto služby na školách, obecních či krajských úřadech či na úřadech práce.
- **Diferencovaná podpora žáků s OMJ** dostupná všem školám (MŠ, ZŠ i SŠ), které to potřebují. Jde o možnost financovat různou intenzitu podpory podle potřeb žáků, od intenzivní výuky s vyčleněním žáků z běžné výuky, přes pravidelnou výuku češtiny jako druhého jazyka (obecného i akademického jazyka) po podporu při doučování zejména odborných předmětů.
- **Zvyšování kapacity i kvality služeb** – podpora nesespecializovaných pobytových i ambulantních sociálních i zdravotnických služeb tak, aby dokázaly pracovat s migranty.
- Sledování **dopadů integračních projektů**, systematická **evaluace a reflexe integračních opatření**.

2 Cíl a design výzkumu

Projekt „Evaluace integračních projektů“ Konsorcia nevládních organizací pracujících s migranty vyhodnocuje, jak jsou prostřednictvím projektů na podporu integrace cizinců naplňovány cíle Dohody o partnerství pro programové období 2014-2020. Zjišťujeme, jaké probíhají projekty na podporu integrace cizinců, financované z Evropského sociálního fondu (ESF) a Azylového, migračního a integračního fondu (AMIF), a vyhodnocujeme, jak přispívají k integraci cizinců. Na základě vyhodnocení formulujeme doporučení pro budoucí programové období financování z EU, která mohou vést k zefektivnění podpory integrace cizinců.

Přestože projekt nazýváme projektem evaluačním, nejedná se o vyhodnocení úspěšnosti jednoho projektu nebo programu, jak se od evaluace obvykle očekává. Integrační projekty hrazené z fondů EU probíhají v rámci dvou fondů a několika operačních programů. Nastavit evaluaci založenou na měření výsledků nebo dokonce experimentálním designu napříč fondy by znamenalo zcela jinou výzkumnou úlohu. Cílem naší ad-hoc evaluace bylo 1/ shromáždit základní informace o všech integračních projektech financovaných z fondů EU, neboť takový ucelený přehled dosud neexistoval, 2/ shrnout dostupné výsledky projektů a zejména 3/ formulovat doporučení pro budoucí programové období na základě zkušeností aktérů s realizací projektů a obecněji s podporou integrace skrze evropské projekty. Chceme ukázat dobrou praxi a inspirace pro budoucí období, ale také nepokrytá nebo nedostatečně ošetřená témata. Smyslem našeho vyhodnocení je hlavně podpora nastavení podmínek budoucích výzev a projektů v oblasti integrace cizinců.

Součástí projektu je jednak šetření, jehož výsledky představujeme v této zprávě, ale dále také aktivity zaměřené na podporu komunikace mezi aktéry na poli integrace, které mají vést k tomu, aby dobrá praxe a zkušenosti z aktuálního programového období byly promítnuty do období budoucího. Tato výzkumná zpráva je proto věcným podkladem pro další jednání a setkávání s aktéry – zástupci centrální státní správy, regionální správou, nevládními organizacemi, školami a dalšími.

Konsorcium NNO je dobrovolným svazkem nevládních organizací, které pracují s migranty v ČR. Posláním Konsorcia je prosazovat migrační, azylovou a integrační politiku, která klade důraz na dodržování lidských práv a na sociálně spravedlivou společnost. Mezi hlavní činnosti Konsorcia patří analytické a výzkumné činnosti, odborné konzultace a advokační činnost ve sféře legislativy a dotační politiky týkající se problematiky migrace a integrace migrantů. Přestože zastupujeme NNO a vidíme zkoumané skutečnosti spíše jejich pohledem, snažíme se o vyvážený pohled a o korektní a odborný přístup. Věříme totiž, že jen ten může být dobrým základem pro další spolupráci a dialog se všemi aktéry, kteří pracují na poli integrace cizinců.

2.1 Zdroj dat a výzkumný přístup

Výzkumný přístup kombinuje desk-research dostupných informací o projektech a terénní výzkum, který je prováděn prostřednictvím individuálních rozhovorů, fokusních skupin a pozorování při jednáních odborných skupin a platform. Z analytických technik využíváme základní statistickou deskripci kvantitativních dat a tematickou analýzu kvalitativních údajů. Vzhledem k cíli projektu, kterým je podpora komunikace aktérů a podpora efektivního financování integrace cizinců z fondů EU, mělo naše šetření mnoho prvků akčního výzkumu – tedy výzkumu, jehož cílem je nejen poznání, ale také určitá proměna zkoumané reality. V původním plánu projektu jsme pracovali s představou, že nejprve proběhne rešerše integračních projektů a výzkum zkušeností aktérů s projekty, a ve druhé fázi projektu budeme aktéry migrační a integrační politiky o našich zjištěních informovat a budeme usilovat o jejich propojování. V realitě (dané částečně i prodloužením výzkumu z důvodu pandemie covidu-19) došlo k překrytí výzkumné a informační fáze. Překryv byl částečně nezáměrný: v průběhu výzkumných rozhovorů se kromě předávání informací odehrávaly i konzultace, společné promyšlení probíraných problémů a hledání řešení. Ukazovalo se také, jak je pro některé respondenty, např. z regionů, ale i škol, téma integrace neznámé – a výzkumný rozhovor pak měl informační hodnotu i pro respondenty. V průběhu šetření, které probíhalo od června 2019 do září 2020, jsme mohli sledovat, jak se téma pro

mnohé aktéry posouvá, zvyšuje pro ně svou relevanci a zpřesňují se do té doby nejasné kontury, a to i díky tomu, že byli zapojeni do výzkumu jako respondenti nebo jako čtenáři průběžných zpráv.

Vědomým prvkem akčního výzkumu bylo představování zjištění výzkumu aktérům integrace a debata nad závěry a doporučeními. Tato setkání sloužila jednak ke triangulaci zjištění, ale – zejména pro aktéry ze státní správy – k dalšímu prohloubení vhledu do problematiky integrace cizinců a k promýšlení, jak má být řízena a financována.

V průběhu výzkumu došlo – a možná i díky naší práci – k určitým změnám. Například do návrhu některých programových dokumentů pro budoucí období bylo nově začleněno téma integrace cizinců. Tyto změny jsou ve zprávě reflektovány, byť hlavní důraz byl při výzkumu kladen na zkoumané období.

Základní deskriptivní informace o projektech jsme zjišťovali z dostupných kvantitativních a strukturovaných informací o projektech prezentovaných na webu MMR, kde je zveřejněn pravidelně aktualizovaný Seznam operací (příjemců). Jedná se o seznam všech projektů podpořených z ESF v aktuálním programovém období. Pro poslední aktualizaci v průběhu připomínkového řízení k evaluační zprávě jsme využili údaje k 1.3.2021 (MMR 2021). Data o projektech hrazených programy ESF jsme dále zjišťovali z informačního systému MS 2014+, provozovaného MMR (MMR 2020b). Do něj jsme v průběhu projektu získali přístup pro čtení a mohli jsme zjišťovat podrobnosti o jednotlivých projektech, jejich aktivitách, cílových skupinách a dosažených monitorovacích indikátorech. Kvantitativní údaje o projektech financovaných z AMIF čerpáme ze seznamu podpořených projektů zveřejněného na webu MV, poslední aktualizaci jsme provedli dle seznamu aktualizovaného k prosinci 2020 (MV 2020e). Informace o projektech jsme čerpali také z informací příjemců projektů na jejich webových stránkách a z informací, které nám poskytl. Hlubší rešerše informací o projektech a individuální nebo skupinové rozhovory byly prováděny k projektům, které byly zahájeny do června 2020. Proto mnohá hodnocení projektů nebo doporučení respondentů nezohledňují projekty zahájené později. Pro aktualizaci celkového počtu a přehledu projektů k 1.3.2021 jsme se rozhodli na základě připomínek ke zprávě a také proto, abychom ve zprávě co nejpřesněji naznačili celkový objem uskutečněných integračních projektů sledovaného období.

Individuální rozhovory jsme prováděli se zástupci příjemců integračních projektů, se zástupci cílových skupin integračních opatření (migranti, pedagogové, asistenti), zástupci řídicích orgánů relevantních programů a zástupci věcných sekcí ministerstev, kteří mají na starosti integraci cizinců nebo přípravu strategií, a s dalšími experty. Celkem bylo dosud provedeno 69 rozhovorů¹.

Individuální rozhovory jsme doplnili i pěti fokusními skupinami se zástupci NNO – s řediteli členských organizací Konsorcia a dále zástupci vybraných profesí pracujících s cílovými skupinami (interkulturní pracovníci, sociální pracovníci, pracovníci specializovaní na vzdělávání, terénní pracovníci).

Díky informacím z rozhovorů a fokusních skupin jsme získali podrobnější informace o projektech, jejich průběhu a o tom, jak jsou hodnoceny jejich realizátory. Vedle toho jsme ale získali i podstatné kontextuální informace, zkušenosti s nastavením projektů, s chodem organizací, personální prací, praktickým zajišťováním chodu projektů, zkušenosti se spoluprací aktérů a s potížemi, které při realizaci projektů překonávají. Přímí příjemci podpory (např. migranti, pedagogové) nám přinesli osobní zkušenost s aktivitami projektů a hodnotili jejich význam a dopady.

Projektový tým se pravidelně účastní pracovních setkání odborných skupin Konsorcia NNO (advokační, právní, sociální skupina) a jednání na odborných platformách (např. pražská regionální platforma pořádaná ICP Praha, porady odborů školství MHMP týkající se podpory žáků s OMJ). I zjištění z těchto platforem jsou zdrojem zejména kontextuálních informací pro náš výzkum.

Nemáme data k tomu, abychom hodnotili účinnost integračních projektů, které ve zprávě popisujeme. Projekty samy většinou nemají evaluaci. Naše šetření se tedy soustředilo zejména na samotné vyhledání

¹ Vzhledem k přání naprosté většiny respondentů, abychom zachovali jejich anonymitu, přistupujeme k tomu, že odkazy na rozhovory značíme pouze pomocí sektoru, který respondent zastupuje, a z rozhovorů přímo necitujeme. Odlišujeme zástupce „státu“, to jsou zástupci věcných sekcí ministerstev a řídicích orgánů, případně obcí nebo regionů. „Příjemci“ jsou příjemci projektů, obvykle NNO nebo školská zařízení. Národnímu orgánu pro koordinaci MMR je dostupný jmenný seznam respondentů, o čemž jsou respondenti informováni.

a popis integračních projektů, dále na hodnocení projektů ze strany vybraných realizátorů projektů a jejich klientů, a na témata projektů a jejich provázanost s Konceptí integrace cizinců. S těmito podklady je možné, domníváme se, naplnit cíle projektu a podpořit spolupráci relevantních aktérů zapojených do integrace cizinců při přípravě budoucího programového období a poskytnout jim k tomu dostupná zjištění o integračních projektech.

2.2 Způsob identifikace integračních projektů

Projekty hrazené z fondů AMIF a ESF, které vyhodnocujeme, nazýváme dále „integračními projekty“. Protože u projektů ESF neexistuje žádný rozlišovací znak (například klíčové slovo nebo jiný jednoznačný identifikátor), který by je jednoduše označoval jako projekty podporující integraci cizinců, bylo třeba stanovit postup, jak projekty na podporu integrace cizinců rozpoznat.

U specializovaného fondu **AMIF** lze integrační projekty identifikovat snadno: jsou to všechny projekty realizované v rámci specifického cíle 2 „Integrace/legální migrace“. Ostatní cíle AMIF k integraci nemíří.

Mezi projekty hrazenými z operačních programů **ESF** bylo třeba vybrat pouze ty specificky zaměřené na podporu integrace cizinců. Vzhledem k tomu, že operační programy pro oblast zaměstnávání, vzdělávání a sociálního začleňování, jsou zaměřeny na podporu sociální koheze a cílí k podpoře ekonomicky úspěšné, sociálně stabilní a integrované společnosti, bylo nutno nastavit hranici, které projekty vybírat, a které ne.

Výběr integračních projektů proběhl ve dvou krocích. V prvním kroku filtrování jsme mechanicky vyhledávali v názvech a anotacích projektů dostupných v Seznam operací (příjemců) varianty vybraných klíčových slov² a jejich kombinací. Takto vybrané projekty spadají obsahově do následujících kategorií:

- projekty explicitně se odkazující na práci s cizinci, migranty, uprchlíky, včetně explicitní podpory žáků s odlišným mateřským jazykem (OMJ), případně podpory žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP) ve výzvách umožňujících podporu žáků s OMJ
- projekty obecně zaměřené na podporu nebo zavádění inkluze a integrace zejména ve vzdělávání – zahrnují témata jako podpora multikulturní výchovy či prevence rasismu,
- projekty zaměřené na poskytování nebo zlepšování kvality sociálních služeb a na pomoc vyloučeným a znevýhodněným, nebo na podporu komunitního života,
- projekty na podporu profesionálů v oblasti migrace (poskytovatelé služeb, experti),
- projekty zaměřené na analýzy, síťování, vytváření partnerství za účelem předávání zkušeností v oblasti vzdělávání, strategického řízení obcí, komunitního plánování.

Projekty zaměřené na podporu sociálních služeb a na síťování byly do prvního filtru zahrnuty, ať se týkaly jakékoliv cílové skupiny nebo byly zaměřené obecně, neboť představují potenciál pro zahrnutí cizinců jako jedné z cílových skupin.

Ve druhém kroku jsme prověřili, že vybrané projekty spadají do oblasti našeho zájmu. Byly přečteny a základně okódovány názvy a anotace projektů – při tom jsme prověřili, zda podle dostupných informací je projekt explicitně zaměřen na začlenění cizinců. To znamená, že:

- cizinci (obecně nebo jako konkrétně definovaná skupina) jsou primární nebo sekundární cílovou skupinou projektu, nebo jsou cílovou skupinou osoby s potřebami spojenými s důsledky migrace (např. žáci/studenti s OMJ)
- nebo jsou cílovou skupinou experti v oboru, profesionálové v oblasti poskytování služeb cizincům nebo pracovníci veřejné nebo státní správy a projekt je zaměřen na zvyšování kapacit

² „cizinec“, „migrant“, „azylant“, „uprchlík“, „OMJ“, „inkluze“, „komunitní“, „integrace“, „začlenění“, „sociální služby“, „místní akční skupiny“, „cizí“, „Vietnam“, „Ukrajina“

těchto profesionálů v oblasti expertízy nebo poskytování služeb cizincům, nebo v oblasti zařazení agendy integrace cizinců do běžného fungování vybraných institucí

- nebo je cílovou skupinou majorita, ale projekt je zaměřen na podporu integrace cizinců (např. informační kampaň, jiný typ práce s majoritou ve směru podpory integrace cizinců).

Podle samotné anotace či názvu nebylo vždy možno rozhodnout, zda se jedná o integrační projekt. Seznam operací neobsahuje popis cílové skupiny, příjemci nepoužívají systematicky klíčová slova, anotace často nezmiňují všechny cílové skupiny projektu nebo jeho aktivity. Projekty OP PPR jsou v některých výzvách předkládány v šablonách, takže jejich anotace jsou téměř identické, mají jednotnou strukturu a stejně jednotně vyjmenovávají předpřipravené seznamy možných aktivit, o kterých není zřejmé, v jakém rozsahu byly uskutečněny. V těchto situacích jsme využívali kombinace dostupných informací o projektu a charakteru výzvy, v jejímž rámci jsou projekty financovány, z níž bylo možno o povaze projektu usoudit. OP PPR vypsalo několik specifických výzev na podporu žáků s OMJ, projekty z těchto výzev byly do výběru zahrnuty.

Ve sledovaných programech probíhá mnoho projektů, jejichž aktivity mají obecný integrační přesah, zvyšují celkově toleranci společnosti, kapacity profesionálů, posilují sítě aktérů, které jsou pak schopny efektivně komunikovat o řešení nejrůznějších problémů. Tyto projekty posilující soudržnost společnosti, které nejsou zaměřeny přímo na cizince, do deskripce zahrnuty nejsou.

Výběr projektů byl v průběhu šetření triangulován se zjištěními týmu budoucího Databázi integračních projektů (SIMI, Konsorcium NNO 2020) a na základě porovnání seznamu projektů byl seznam projektů upraven. Další doplnění probíhala v průběhu šetření, kdy jsme díky rozhovorům a konzultacím identifikovali ještě několik projektů, které v prvních vlnách nebyly zachyceny (např. systémové projekty OP VVV). Seznam vybraných projektů byl dvakrát aktualizován, naposledy k začátku září 2020.

Výsledkem vyhledávání je soubor 762 projektů identifikovaných v Národním programu AMIF, v Operačním programu Zaměstnanost, OP Praha – pól růstu, OP Výzkum, vývoj a vzdělávání a OP Technická podpora.

2.3 Limity datové základny

Největším limitem našeho souboru je zjevná absence více projektů z OP VVV. Z tohoto programu se podařilo identifikovat jako integrační pouze dva projekty školských zařízení a dva systémové projekty, které specifickou aktivitou přispívají integraci cizinců. Nenašli jsme ale mechanismus, kterým bychom mohli identifikovat ty projekty, které v rámci tzv. Šablon podpořily školy v oblasti integrace cizinců. OP VVV nemá (stejně jako ostatní OP) indikátor označující migranty nebo žáky s OMJ, a v názvech ani anotacích projektů žádné z klíčových slov uvedeno nebylo. Výzvy OP VVV jsou formulovány obecně, bez pojmenování specifických cílových skupin. Naším zjištěním je, že z informací, které jsou o projektech shromážděny v monitorovacím systému, není možné identifikovat, které projekty podpořily integraci cizinců. Přestože z rozhovorů i jiných šetření víme, že některé školy šablonové projekty na podporu žáků s OMJ využívají, na základě stávající evidence není možné tuto podporu kvantifikovat. Ve všech uváděných přehledech o počtech uskutečněných projektů, uvádíme pouze dva projekty OP VVV. Protože jsme si vědomi, že takový přehled není úplný, snažíme se ten fakt vždy uvést.

Přestože jsme mohli čerpat informace ze systému MS 2014+, mnoho kategorizovaných dat o projektech jsme neanalyzovali proto, že data není možné ze systému hromadně pro analýzu získat. Systém je nastaven pro řízení jednotlivých projektů řídicími orgány. Má vytvořené určité přehledové sestavy a nové lze vytvářet. Zároveň podle našich zkušeností tyto sestavy nejsou vytvořeny pro analýzu. Například nebylo možno získat hromadná data o klíčových aktivitách projektů nebo o jejich cílových skupinách. Tyto informace bylo možno k jednotlivým projektům vyhledávat pouze ručně, což jsme vzhledem k množství projektů neudělali. Analýzu např. typů klíčových aktivit nebo podrobnější členění cílových skupin integračních projektů jsme z tohoto důvodu neprovedli.

2.4 Evaluační otázky a struktura zprávy

Na počátku projektu jsme spolu s NOK MMR stanovili evaluační otázky (jejich seznam uvádíme příloze kap. 14.1, str. 152). Zprávu strukturujeme do čtyř tematických okruhů, v nichž na otázky odpovídáme.

Nejdříve představujeme politický, institucionální i mediální kontext, ve kterém se odehrává česká integrační politika – to je rámec, v němž chápeme a interpretujeme naše zjištění, a k němuž také vztahujeme některá doporučení.

Následují kapitoly s popisem a hodnocením integračních projektů, které byly dosud v programovém období podpořeny, a s informacemi o finančních objemech projektů a jejich alokaci v regionech ČR.

Další sekce se věnuje vyhodnocení naplňování cílů Koncepce integrace cizinců a Dohody o partnerství, vyhodnocení využívání projektů pro realizaci integrační politiky a vyhodnocení provázanosti projektů a fungování mechanismů koordinace mezi fondy a programy.

Poslední sekce textu se věnuje identifikaci bílých míst, tedy témat a cílových skupin, které nejsou projekty pokryty. Dále se věnuje otázkám, které nám zadal k zodpovězení NOK a které cílí ke specifickým otázkám integrační politiky.

V každém okruhu formulujeme po zjištěních i doporučení. Závěrečná kapitola jak pak souhrnem všech doporučení. Doporučení se mají vztahovat primárně k budoucímu financování z fondů EU. Protože se snažíme o maximálně komplexní pohled na integrační projekty, mnohá doporučení jsou obecnějšího charakteru. Nastavovat projektové financování je totiž třeba až po systémovém promyšlení nebo řešení určitých témat.

3 Kontext integračních projektů

EO10: V jakém politickém a institucionálním kontextu se projekty uskutečňovaly a uskutečňují?

Integrační projekty se odehrávají ve strategickém rámci migrační a především integrační politiky ČR. V této kapitole představujeme pilíře české integrační politiky: Koncepci integrace cizinců a aktéry, kteří integrační politiku řídí a uskutečňují. Vedle české úrovně popisujeme také úroveň evropskou, systém evropských fondů a jejich finanční mechanismy. Cílem většiny fondů je podpořit evropské veřejné politiky, jejichž součástí je i politika integrační. Na základě dat z Databáze integračních projektů (SIMI, Konsorcium NNO 2020) můžeme nabídnout také ucelenou představu o projektech na podporu integrace cizinců hrazených jak ze státních, tak evropských i dalších zdrojů.

Migrace je v posledních letech politicky ožehavým tématem, což je aspekt, který uskutečňování integrační politiky do určité míry komplikuje jak na národní, tak na regionální a obecní rovině. Situaci ilustrujeme pomocí aktuálních zjištění z výzkumů veřejného mínění a analýz mediální prezentace migrace.

3.1 Integrační politika – hlavní dokumenty, stručný vývoj

Základním strategickým dokumentem migrační politiky ČR je Strategie migrační politiky České republiky, která shrnuje principy migrační politiky a ustavuje integraci jako jeden z klíčových prvků migrace do ČR (MV 2015). Ten, i jiné dokumenty týkající se politiky vůči migrantům, které vznikly ve sledovaném období, byly determinovány usnesením Vlády z roku 2011 ohledně tzv. Nového systému ekonomické migrace (Vláda ČR 2011). Většina opatření nového systému je postupně zaváděna do českého práva, politik a praxe. Dokument specifikoval, že rozhodujícím indikátorem pro vstup a pobyt cizinců bude užitečnost migrace pro českou společnost a také minimalizace případných dodatečných nákladů pro stát. S ohledem na integraci je podstatný důraz kladený v dokumentu na posílení integračních prvků, včetně zajištění předodjezdového integračního minima už v zemi původu či adaptačně-integračních kurzů. Ty se stanou povinnými a od roku 2021 budou garantovány regionálními integračními centry.

Pro integrační politiku je i nadále hlavním dokumentem Koncepce integrace cizinců (MV 2016). V letech 2011-2016 platila verze koncepce s podtitulem Společné soužití. Ta opakovala dříve formulované cíle integrační politiky vůči cizincům, k nimž patří znalost práv a schopnost plnit své povinnosti, orientace v novém prostředí (zvyky, způsob života), schopnost komunikovat česky, soběstačnost a samostatnost (sociální i ekonomická); nově tato koncepce doplnila akcent na informovanost cizinců o možnostech potřebné podpory. Ve vztahu k většinové společnosti koncepce vytyčila cíl otevřenosti a vstřícnosti k cizincům. Informovanost jak cizinců, tak majoritní společnosti se stala pilířem a zároveň cílem integrační politiky jako nástroj prevence nežádoucích jevů. K cílové skupině integrační politiky podle KIC 2011 patřili: občané třetích zemí dlouhodobě pobývajících v ČR a pouze ve výjimečných krizových situacích i občané EU (MV 2011).

Aktualizovaná KIC – Ve vzájemném respektu z roku 2016, rozšířila cílovou skupinu o držitele mezinárodní ochrany, explicitněji také do cílové skupiny zařadila majoritní společnost a cizince v předmigračním období. Žadatelé o azyl ani cizinci pocházející ze zemí EU (vyjma zvláštních krizových situací) nejsou cílovou skupinou KIC. Zvýšená pozornost má být věnována cizincům ve zranitelném postavení: dětem, mládeži či ženám. Podobně jako výše zmíněné dokumenty i KIC 2016 akcentuje informovanost a komunikaci.

Prioritami integrace jsou: znalost českého jazyka, ekonomická a sociální soběstačnost, sociokulturní orientace ve společnosti, vztahy mezi komunitami a princip postupného nabývání práv cizinců v návaznosti na postupné získávání vyšších pobytových statusů na území České republiky. Pro tyto dimenze jsou v každoročních „Postupech při realizaci aktualizované Koncepce integrace cizinců“

rozpracovány konkrétní úkoly pro jednotlivá ministerstva a případně další aktéry (MV 2019b). Některé konkrétní úkoly v Postupu přímo ukládají, že mají být plněny prostřednictvím financování z fondů EU. Úkoly jsou formulovány dále pro oblasti integrace na lokální a regionální úrovni (jde zejména o podporu integračních center a jejich systémové zakotvení, ale také o podporu regionálních a lokálních aktérů a jejich kompetencí a aktivit směrem k integraci migrantů), participaci cizinců na veřejném životě, informovanosti cizinců i majority, komunikace a prohlubování odborných kompetencí profesionálů. V oblasti postupného nabývání práv žádné úkoly formulovány nejsou.

Česká imigrační a integrační politika byly dlouho vnímány odděleně. Pokud je vůbec nějaké politické dokumenty k sobě vztahovaly, tak nejčastěji ve smyslu, že imigrační politika je nadřazená té integrační. Integrační politika pouze následuje, reaguje na imigrační pravidla, nebo je nástrojem imigrační politiky. Od roku 2011 se důležitost integrace zvyšuje a vyrovnává se s potřebou migrace, neboť jeden z principů, na nichž je založen Nový systém ekonomické migrace říká, že „Rozsah a struktura migrace za účelem ekonomických aktivit mají být odvozeny od potřeb české ekonomiky a integračních možností“ (Vláda ČR 2011). Stejně tak Strategie migrační politiky z roku 2015 stanoví, že jedním z cílů je žádoucí objem legální migrace (který je) v souladu s absorpčními kapacitami a integračními opatřeními České republiky (MV 2015, s. 20).³

To jsou ale dosud náznaky trendu, kdy se důležitost integrace zvyšuje a dochází k uznání, že vztah mezi těmito politikami nemůže být jednosměrný a nerovný. Zatím je skutečnost taková, že zatímco principy imigrační politiky mají své právní ukotvení (v zákoně č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců), integrační politika vychází především z méně závazných dokumentů (koncepte, strategie). Podstatným krokem bylo legislativní ukotvení – a tím i posílení – pozice CPIC v zákoně o pobytu cizinců v roce 2019. Stejně tak tam našly své ukotvení adaptačně-integrační kurzy. Stále ovšem bez širšího zákonného zakotvení či definice integrace.

Pro hodnocení integrační politiky ČR můžeme využít aktuální zjištění MIPEX, Migrant integration policy index, který hodnotí a porovnává integrační politiky ve cílových státech migrace. Hodnocení z roku 2020 řadí ČR mezi státy, které jdou cestou ucelené integrace, což znamená, že v principu nabízejí migrantům zajištění rovných práv, příležitostí ve společnosti i bezpečí. Zároveň v praktické realizaci je situace v ČR hodnocena jako „napůl příznivá“. To podle indexu znamená, že stát migrantům poskytuje ve sledovaných dimenzích malou podporu (MIPEX 2020). Podle zkušeností členů Konsorcia je podpora spíše odlišně rozvinutá v různých dimenzích integrace. Zatímco v některém ohledu ČR dosáhla značných pokroků (např. vybudování CPIC a poskytování jeho služeb), jinde je podpora menší (interkulturní otevřenost institucí, prevence pracovního vykořisťování, přístup k veřejnému zdravotnímu pojištění).

3.2 Integrace a sociální začleňování

Z analýzy programových dokumentů operačních programů i veřejně politických dokumentů, z nichž ty první vycházejí, vyplývá, že termíny „sociální začleňování“ a „integrace“ jsou požívány synonymicky. Slovo integrace není spojováno pouze s cizinci, kdežto sociální začleňování je používáno pouze v souvislosti s občany. Naopak, se v dokumentech hovoří např. o „integraci marginalizovaných skupin“ (MŠMT 2018, s. 28), o „podpoře integrace osob sociálně vyloučených [...] na trh práce“⁴ či „podpoře sociálně znevýhodněných rodin s cílem integrace dětí do hlavního vzdělávacího proudu“ (MMR 2018, s. 128); existuje Strategie romské integrace. Stejně tak např. v KIC je integrace definována jako „dlouhodobý proces začleňování cizinců do společnosti“.

I v této zprávě používáme termíny sociální začleňování a integrace jako synonyma. Nicméně tyto pojmy stojí za přiblížením.

Pojem **integrace cizinců** používáme v souladu s výměrem, který poskytuje Koncepte integrace cizinců. Ta integraci cizinců vnímá jako „proces, který vede k bezproblémovému a oboustranně prospěšnému

³ Více ke vztahu české imigrační a integrační politiky viz (ZOGATA-KUSZ 2020)

⁴ Národní program reform v: Koncepte politiky zaměstnanosti 2013 – 2020, s. 9.

soužití cizinců a majority, k budování vědomí sounáležitosti a spoluodpovědnosti za společné soužití a vybudování vzájemně provázané a komunikující společnosti“ (MV 2016, s. 24). Protože je pojem integrace velmi široký a mnohaúrovňový, bývá v akademické literatuře, ale i ve strategických materiálech, uchopen skrze tzv. dimenze/oblasti integrace. Ty určují, v kterých oblastech se integrace odehrává, nebo odehrávat má. Penninx (2005) vnímá dimenzi ekonomickou, sociální, kulturní a politickou, Heckmann (2006) strukturní, kulturní, sociální/interaktivní a identifikační, Barša (1999) pak občansko-politickou, sociálně-ekonomickou a kulturní. Uvažování o dimenzích pomáhá si všimnout, že jedinec může být např. dobře integrován v oblasti strukturální/ekonomické (např. má vhodný byt a třeba i dobře placenou práci), ale zároveň není integrován v oblasti kulturní (např. hovoří pouze mateřským jazykem, příp. anglicky) ani v oblasti interaktivní/sociální (např. neudrzuje vztahy s členy většinové společnosti a jediná s lidmi z vlastní komunity či firmy).

Uvažování v kategoriích dimenzí není cizí českému právnímu řádu: **sociální začleňování** je totiž v legislativě definováno jako „proces, který zajišťuje, že osoby sociálně vyloučené nebo sociálním vyloučením ohrožené dosáhnou příležitostí a možností, které jim napomáhají plně se zapojit do ekonomického, sociálního i kulturního života společnosti a žít způsobem, který je ve společnosti považován za běžný“ (zák. 108/2006 Sb., o sociálních službách).⁵ Můžeme si tedy všimnout, že i v této definici jsou zdůrazněny dimenze začleňování, tedy: ekonomická, sociální (v užším slova smyslu) a kulturní.⁶ Vyloučením mohou být ohroženy osoby, které sice jsou dobře začleněny např. v oblasti kulturní (jazyk, zvyky...), ale kvůli nedostatku zaměstnání nejsou začleněny v oblasti ekonomické a jejich dlouhodobá nezaměstnanost může ohrozit také kvalitu jejich sociálních vztahů.

Je potřeba upozornit na určitý existující terminologický zmatek. Ten vyplývá z toho, že jak k pojmu „začleňování“, tak k pojmu „integrace“ se přidává slovo „sociální“,⁷ což má upřesňovat spojení těchto termínů obecně s životem ve společnosti. A takto použitý znamená ten termín něco jiného, než když se hovoří o „sociální“ dimenzi integrace. Ta je chápána v užším významu: sociální, jinak interaktivní – ve smyslu týkající se navazování a udržování vztahů s jinými lidmi – známými, sousedy; schopnost fungování v nejbližším okolí, komunitě.

Jak definuje Aktualizovaná KIC z roku 2016, integrace je „dlouhodobý proces začleňování cizinců do společnosti, na kterém se nezbytně podílejí jak cizinci, tak majoritní společnost“ (s. 15). Z tohoto důvodu se domníváme, že v souladu s Koncepti nemohou být za integrační opatření považovány pouze úkony spojené se začátkem pobytu cizince na území ČR, ale také opatření, která podporují integraci v dlouhodobém horizontu a na základě proměňujících se potřeb migrantů i majority. Začlenění jednotlivce v různých dimenzích se odehrává postupně, na počátku pobytu je potřeba integračních opatření nejvyšší, s délkou pobytu klesá, ale není možné předpokládat, že po relativně krátké době už žádná podpora integrace není třeba. Nebo že končí po naturalizaci, tedy získání státního občanství ČR.

3.3 Aktéři integrační politiky

Státní politiku integrace cizinců koordinuje **Ministerstvo vnitra ČR, odbor azylové a migrační politiky (OAMP)**. V gesci OAMP MV jsou téměř všechny záležitosti spojené s celou agendou migrace do ČR: vstup a pobyt cizinců, mezinárodní ochrana, nelegální migrace, integrace cizinců a schengenská spolupráce. Z hlediska integrace je OAMP MV odpovědný za vytváření národní integrační politiky, zpracovává Koncepti integrace cizinců a v jeho gesci je i státní integrační program pro osoby s udělenou mezinárodní ochranou. Koordinuje činnosti subjektů zapojených do realizace politiky integrace cizinců a vedle toho určité integrační aktivity realizuje, zejména prostřednictvím financování integračních projektů. Výrazným programem jsou „Projekty obcí“, dále pak MV každý rok alokuje určité prostředky na integrační programy ministerstvům. MV je řídicím orgánem NP AMIF.

⁵ Stejně je sociální začleňování definováno i v tematickém cíli 9 DoP a v prioritní ose 2 OP Z, které jsou sociálnímu začleňování věnovány.

⁶ Jediná, která zde není explicitně uvedena, je dimenze politická.

⁷ Např. Rákoczyová, M. a R. Trbola (eds.). Sociální integrace přistěhovalců v České republice. Praha: Slon, 2009.

Správa uprchlických zařízení MV ČR (SUZ) tradičně provozovala zejména zařízení pro žadatele o mezinárodní ochranu a azylanty (držitele mezinárodní ochrany) a postupně také zařízení pro zajištění cizinců. V posledních 10 letech se však její působnost rozrostla i na další skupiny migrantů a SUZ zřizuje většinu regionálních Center na podporu integrace cizinců (viz níže).

V oblasti integrace cizinců hraje důležitou roli **Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR** (MPSV). V průběhu posledních let se jeho role poměrně podstatně měnila. Zatímco v letech 2004 až 2008 MPSV koordinovalo integrační politiku státu, v současné době nemá agenda integrace cizinců na MPSV vlastní organizační jednotku (např. oddělení či odbor). Nejblíže k tématu má oddělení zahraniční zaměstnanosti na odboru zaměstnanosti a povolání. Na MPSV je zřízena pracovní skupina pro integraci cizinců, v níž jsou zastoupeni vybraní odborní pracovníci nejen z MPSV. Významnou roli hraje MPSV tím, že integraci cizinců podporuje prostřednictvím vlastních dotací a prostřednictvím dotací z ESF – MPSV je řídicím orgánem OP Zaměstnanost.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR (MŠMT) má v gesci zejména podporu dětí, žáků a studentů s nedostatečnou znalostí českého vyučovacího jazyka a přípravu a podporu pedagogů. Jeho úkolem je připravit systémovou podporu žáků s OMJ. Finančně MŠMT podporuje školy v oblasti integrace cizinců prostřednictvím několika programů, největším je Rozvojový program „Podpora vzdělávání cizinců ve školách“. MŠMT je řídicím orgánem OP VVV.

Koncepce a každoroční Postupy počítají se zapojením řady dalších rezortů (zejména MŠMT, ale dále i MPO, MZD, MMR a MK), které odpovídají za realizaci dílčích aktivit v rozsahu své gesci. Z hodnocení oslovených expertů vyplývá, že realizace KIC je dosud pro všechny resorty kromě vnitra marginálním tématem, a přednostně se věnují jiným, pro ně důležitějším, oblastem.

Zvláštní úlohu v integrační politice plní **Centra na podporu integrace cizinců**⁸ (CPIC) zřízená v každém kraji: většinu z nich provozuje SUZ, několik dalších zřizují nevládní organizace, jedno centrum provozuje kraj. Pozice Center byla posílena jejich zakotvením do zákona o pobytu cizinců z roku 2019 a převedením Center provozovaných SUZ do financování ze státního rozpočtu, ke kterému došlo 1. 7. 2020. Od tohoto okamžiku mohou využívat služeb Integračních center i občané Evropské unie. Zbýlá čtyři Integrační centra budou i nadále financována prostřednictvím Azylového, migračního a integračního fondu a příspěvkem ze státního rozpočtu. Občané Evropské unie mohou využívat jejich služeb od 1. 1. 2021⁹.

Na regionální a lokální úrovni by kromě CPIC měly hrát v integrační politice důležitou roli **obce a kraje**. V realu to však platí spíše výjimečně (např. kraje nejsou ani připomínkovým místem KIC), přestože význam těchto úrovní zdůrazňuje Koncepce integrace cizinců už několik let.

Významným aktérem integrační politiky jsou i **nevládní organizace**, které plní zejména roli poskytovatelů služeb (Numerato et al. 2019). Doplnují kapacity CPIC a jsou důležitým partnerem dalších zapojených aktérů, např. obcí. Některé z nich se také etablovaly jako expertní aktéři, poskytují zpětnou vazbu k implementaci a dopadům politiky integrace cizinců a vytvářejí vlastní návrhy na integrační opatření. Osmnáct NNO je sdružených v Konsorciu NNO pracujících s migranty. Některé větší organizace, např. Charita Česká republika, Organizace pro pomoc uprchlíkům, Centrum pro integraci cizinců nebo Poradna pro integraci mají své pobočky v různých městech. Přestože NNO poskytují velký díl služeb, dlouhodobě se nacházejí v nejisté situaci v souvislosti s jen krátkodobým financováním, které je překážkou pro kontinuitu jejich služeb a brání jejich vývoji. Jejich role je vnímána zejména jako servisní a v grantových schématech není dostatečný prostor na budování profesionálních kapacit, které jsou ale při poskytování služeb vyžadovány, nebo právě pro rozvoj expertní role, která může být využívána pro tvorbu a implementaci (nejen) integrační politiky.

⁸ Termíny „Centra na podporu integrace cizinců“ nebo „Integrační centra“ používáme jako synonymum a označujeme jimi krajská centra vzniklá díky financování NP AMIF. SUZ, která provozuje většinu integračních center, je nazývá CPIC, ostatní provozovatelé zvolili mírně jiné názvy (Integrační centrum Praha, Centrum pro cizince JMK, Centrum na podporu integrace státních příslušníků třetích zemí v Ústeckém kraji, Integrační centrum pro cizince v Královéhradeckém kraji).

⁹ Rozsah možné podpory občanů EU je stanoven výzvou AMIF č. 28, aktuálně je nastaven podíl občanů EU mezi klienty na 10 %, a nastavení bude vyhodnoceno.

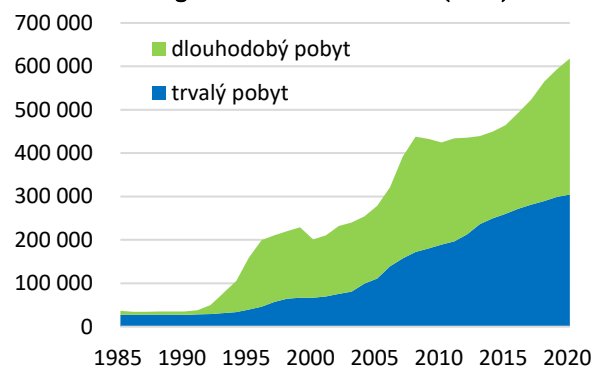
Mezi aktéry integrační politiky patří i další sociální partneři, především **školy** a **Národní pedagogický institut ČR**, v jehož kmenové činnosti je ukotvena agenda podpory pedagogů v oblasti vzdělávání žáků a studentů s OMJ. Pro školy všech stupňů je agenda integrace výzvou a jsou to aktéři, kteří aktuálně potřebují zřejmě největší podporu. Potřeba podpory žáků s OMJ není novým tématem, ale školy v posledních letech řeší inkluzi, na kterou všechny nebyly dobře připravené (NKÚ 2020) a dodnes je to téma, které je v pedagogické komunitě pojímáno rozporuplně. To může na některých školách vést k neochotě zabývat se podporou žáků s OMJ nebo ke vzdělávání pedagogů směrem k inkluzi nebo podpoře multikulturní společnosti (příjemce18 2019).

Aktéry integrační politiky jsou i **zaměstnavatelé**. Zaměstnavatelé jsou významnou silou, která usiluje o možnost zajišťovat si v zahraničí pružnou a levnou pracovní sílu, a proto vyvíjejí úspěšný tlak na příchod dalších migrantů¹⁰. Stát se pak snaží primárně řešit hlavní problémy, které masivní přivážení migrantů vyvolává: legislativou reguluje pobytové a pracovní podmínky migrantů¹¹, upřesňuje podmínky jejich zaměstnávání a skrze vládní programy ekonomické migrace (tzv. programy)¹² a systém kvót na počty žádostí podaných na jednotlivých zastupitelských úřadech se snaží flexibilně řídit pracovní migraci, tj. kdo, odkud a za jakých podmínek k nám může za prací přicházet. Firmám, které zaměstnávají migranty v rámci programů, stát v oblasti integrace ukládá nově povinnost spolupracovat s příslušným CPIC a poskytovat součinnost při plnění povinnosti cizince absolvovat adaptačně-integrační kurz. Podle zákona o pobytu cizinců mají zaměstnavatelé při náborech více než 50 zaměstnanců najednou spolupracovat s obcí, na jejímž území působí. Na programech se podílí i Hospodářská komora a další zaměstnavatelské svazy tím, že zařazují zaměstnavatele do programů a spravují seznamy programových zaměstnavatelů. Tak se postupně stávají aktéry explicitně zasahujícími do integrace cizinců.

3.4 Migranti v ČR

V ČR žije aktuálně zhruba **800 tisíc migrantů**¹⁵. Podle statistik Cizinecké policie (ve kterých nejsou započítáni především občané EU), má polovina migrantů trvalý pobyt. Počet migrantů se od roku 1985, od kterého je dostupná časová řada počtu migrantů, postupně zvyšuje. Postupný nárůst je zaznamenáván od počátku 90. let a je ovlivněn legislativními podmínkami a ekonomickými souvislostmi. Zpřísnění cizineckého zákona po roce 2000 vedlo k prvnímu mírnému poklesu počtu migrantů a ke zpomalení nárůstu počtů migrantů v ČR. Další stagnaci způsobily důsledky světové ekonomické krize po roce 2008. Po několika letech však začaly počty příchozích migrantů

Graf 1 Počet migrantů v ČR - 1985-2020 (30.6.)

Zdroj: Trvale a dlouhodobě usazení cizinci (ČSÚ 2020c, 2020b)

¹⁰ Např. výzva Hospodářské komory z období po první vlně pandemie v červnu 2020, aby se zahraniční pracovníci mohli vrátit do provozů (HKČR 2020) nebo výzva k možnosti zaměstnávat více zaměstnanců z Ukrajiny z roku 2018 (OHK Třebíč 2018).

¹¹ Aktuálně platí vázanost zahraničních pracovníků na 6 měsíců k jednomu zaměstnavateli, která má zabránit rychlým změnám zaměstnavatele a ochránit tak investice zaměstnavatelů do administrativy spojené s najímáním zahraničních pracovníků. Tato vázanost ovšem – vedle větší stability na trhu práce – vytváří podmínky pro zneužívání pracovníků, odborní poradci CPIC i členských organizací řeší často fakticky vazalský vztah zaměstnance k zaměstnavateli.

¹² Vládní programy ekonomické migrace se staly důležitým nástrojem pro řízení pracovní migrace do ČR. Jejich cílem je zjednodušit proces přijímání zahraničních pracovníků s určitou kvalifikací a z určitých zemí a zároveň předcházet rizikům pracovního vykořisťování kontrolou spolehlivosti zaměstnavatelů, kteří mají zájem o účast ve vládních programech. V současnosti existují tři vládní programy: program klíčový a vědecký personál, program vysoce kvalifikovaný zaměstnanec a program kvalifikovaný zaměstnanec (pro středně a nízkou kvalifikované pracovníky z 10 zdrojových zemí).

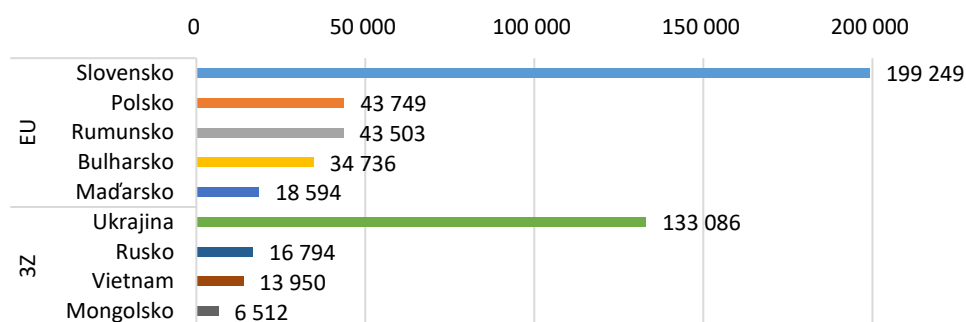
¹³ Odhadnout celkový počet vyžaduje kombinovat údaje z více zdrojů. Podle dat ČSÚ o cizincích s trvalým nebo dlouhodobým pobytem (nad 90 dnů), žilo k 30.6.2020 v ČR 618 tisíc migrantů (ČSÚ 2020b). Nevýhodou těchto údajů je, že v sobě nezahrnují ty občany EU žijící v ČR, kteří se zde neregistrovali. Ekonomicky aktivních migrantů bylo ke stejnému datu evidováno celkově více,

zase stoupat. V určitých sektorech české ekonomiky je totiž strukturální nedostatek domácích pracovníků, a ten je dlouhodobě saturován zahraničními zaměstnanci (Drbohlav a Valenta 2014).

Čtvrtinu migrantů v ČR tvoří občané Ukrajiny, pětinu občané Slovenska, 10 % tvoří občané Vietnamu, 6 % občané Ruska a po 4 % občané Polska a Německa. Počet migrantů s trvalým pobytem neustále stoupá (Graf 1). Trvalý pobyt zajišťuje migrantům právní a pobytovou stabilitu, proto o jeho získání usilují zejména občané 3. zemí.

Zaměstnaných cizinců bylo k 30.6.2020 602 tisíc (MPSV 2020). Občané EU tvoří 62 % těchto zaměstnanců, občané 3. zemí pak 38 %. Nejčastěji jsou v ČR zaměstnáni občané Slovenska, následují občané Polska, Rumunska, Bulharska a Maďarska. Z občanů 3. zemí jsou nejčastěji zaměstnáni občané Ukrajiny, Ruska a Vietnamu (Graf 2).

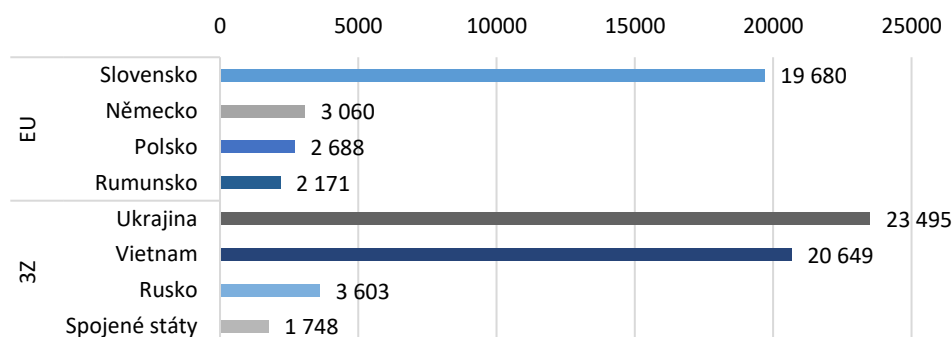
Graf 2 Zaměstnaní cizinci - počty osob podle nejčastějších státních občanství, 30.6.2020

Zdroj: Zaměstnávání cizích státních příslušníků (MPSV 2020)

Držitelé živnostenského oprávnění je více 96 tisíc cizinců. Nejčastěji jde o občany Ukrajiny, Vietnamu a Slovenska.

Graf 3 Cizinci, držitelé živnostenského oprávnění - počty osob podle nejčastějších státních občanství, 30.6.2020

Zdroj: Počty podnikatelů dle občanství podnikajících v České republice (MPO 2020)

Stoupající počet migrantů, zejména těch s trvalým pobytem, je významným podnětem pro integrační opatření, neboť tak vysoký počet osob přináší nejen ekonomické efekty zaměstnavatelům, ale znamená také výzvu pro infrastrukturu obcí a také pro soužití občanů ČR a příchozích migrantů. Pro podporu integračních opatření z evropských fondů je důležité, že mezi migranty na trhu práce je mnoho občanů nových zemí EU, zejména z Rumunska a Bulharska. Tito migranti mají všechna práva občanů EU, mají volný přístup na český trh práce a volný vstup na území. Zároveň čelí mnoha nelegálním nebo pololegálním praktikám na trhu práce, podobně jako mnozí občané třetích zemí, jejichž právní ochrana není tak silná. Programy fondů EU však často neumožňují občany EU podporovat v oblastech, kde se už nepředpokládá, že to potřebují – například v oblasti rizika pracovního vykořisťování. To znamená pro podporu občanů EU, kteří se reálně dostávají do velmi problematických situací, značný limit.

602 tisíc zaměstnanců (MPSV 2020) a 96 tisíc podnikatelů (MPO 2020). Mezi těmito osobami zase nejsou počítány osoby ekonomicky neaktivní (dětí, studentů, důchodců nebo osoby z jiných důvodů ekonomicky neaktivní). Proto lze počty legálně žijících migrantů v ČR pouze odhadovat.

Skupinou, na kterou se v posledních letech upírá pozornost, jsou **děti, žáci a studenti cizinci na českých školách**. Pro základní přehled uvádíme počty žáků na ZŠ. Ve školním roce 2019/2020 chodilo na základní školy v ČR **26 tisíc žáků cizinců** a tvořili **2,8 % všech žáků ZŠ**. Žáci cizinci jsou nerovnoměrně rozloženi v regionech ČR – nejvíce, přes 9 tisíc, jich chodí do ZŠ v Praze. Přes 3 tisíce žáků je na ZŠ ve Středočeském kraji, 1-2 tisíce pak v Plzeňském, Ústeckém a Jihomoravském kraji. V ostatních krajích je žáků cizinců na ZŠ ještě méně (Mapa 1). Z hlediska procentuálního zastoupení tvoří větší podíl cizinci pouze na školách v **Praze (8,9 %), Karlovarském a Plzeňském kraji (4,5, resp. 4,2 % žáků)**. V ostatních regionech je podíl žáků cizinců na školách nižší, ve třech regionech nedosahuje ani jednoho procenta.

Mapa 1 Počet žáků cizinců na ZŠ v regionech ČR

Zdroj: Počet žáků na ZŠ (MŠMT 2020a)

U této skupiny migrantů není hlavní bariérou jejich občanství, ale nedostatečná znalost češtiny. Proto se tematizuje vzdělávání dětí/žáků/studentů s odlišným mateřským jazykem (OMJ). Tento termín je užíván fakticky pro žáky, kteří neovládají dostatečně český vyučovací jazyk, a jsou proto ohroženi školním neúspěchem a potenciálním nedostatkem formálního vzdělání. Skupina žáků s OMJ má velký překryv se skupinou žáků cizinců, neboť právě migrační původ je důvodem nedostatečné znalosti češtiny. Skupiny ale nejsou zcela totožné. Mnoho žáků s občanstvím jiného státu hovoří perfektní češtinou, a nepotřebují tedy žádnou jazykovou podporu při vzdělávání. Zároveň také občané ČR (ať jsou to naturalizovaní cizinci nebo etničtí Češi dlouhodobě žijící v zahraničí nebo děti z bilingvních rodin) se dostávají do pozice žáků s OMJ, tedy žáků, kteří potřebují podporu při vzdělávání v českém jazyce.

Na velikost skupiny žáků s OMJ lze usuzovat pomocí odhadů z počtu žáků a studentů cizinců. K odhadu velikosti skupiny žáků s OMJ může přispět monitoring žáků s OMJ, který probíhá v Praze. V rámci výzkumného šetření identifikovaly pražské školy, že **žáků s OMJ, kteří potřebují nějakou formu podpory**, je v Praze **6,1 %**. Zhruba 13 % z nich se česky vůbec nedomluví, 32 % se domluví pouze s pomocí a 56 % se domluví bez pomoci, ale potřebuje pomoc v odborných předmětech (Leontiyeva, Tollarová, Mikešová 2020).

3.5 Mediální kontext, negativní vnímání migrace a role NNO

Zatímco ještě v roce 2014 byla migrace politicky a společensky téměř neviditelným tématem, uprchlická vlna, migrační krize, resp. krize migračních politik, roku 2015 přinesla medializaci a politizaci přistěhovalectví v míře dříve v českých podmínkách neznámé. A to i přesto, že pro ČR neznamenal uprchlická vlna výraznější praktickou zátěž.

V souvislosti s počtem uprchlíků mířících do některých států EU, se média soustředila na typ migrace, který je v ČR pouze okrajový (žadatelé o azyl) a systematicky odsouvala do pozadí převládající formy migrace, tedy migraci dlouhodobou a pracovní, motivovanou zaměstnavateli z ČR. Převládalo odosobněné zpravodajství ukazující migraci jako jev řešený v politických jednáních státní či evropské úrovně, zejména v souvislosti s problémy, nepokoji, kriminalitou, a zejména v návaznosti na volební cykly. Ve zprávách převažovaly dramatické události v zahraničí, zpravodajství z Česka bylo v menšině.

Negativní a strach vyvolávající články dominovaly především v online médiích (Pospěch, Jurečková a kol. 2019).

Protiimigrační mediální naraci se snažily ve svůj prospěch využít různá politická uskupení. Protiimigrační hnutí, která byla dosud zcela marginální – jako je *Islám v ČR nechceme* – vyšla do popředí a vytvořila nové odnože, např. Blok proti Islámu. Protiimigrační rétoriku začaly pomalu přebírat rovněž etablované politické strany. Následkem této situace v listopadu 2015 až 81 % Čechů deklarovalo svoje negativní pocity vůči imigraci osob ze zemí mimo Evropskou unii (Eurobarometer 2015) – stejně jako dva roky později (Eurobarometer 2017). V roce 2016 až 71 % Čechů považovalo „cizince s pobytem v ČR za příliš velké bezpečnostní riziko“ (STEM 2016), až 82 % Čechů nesouhlasilo s přijímáním uprchlíků z Blízkého Východu a severní Afriky a až 57 % dokonce nesouhlasilo s přijímáním uprchlíků z Ukrajiny (CVVM 2017). Strach z migrace a migrantů se projevuje zejména u obyvatel s nižším ekonomickým a sociálním kapitálem a u těch, kteří neovládají nové kompetence, jako jsou vyšší IT kompetence nebo znalost cizích jazyků (Prokop 2020). A to jsou také skupiny, na které následně může mířit politický marketing soustřeďující se na vytváření negativních obrazů a na podporu strachu z migrantů.

Mobilizační potenciál negativního zobrazování migrace se odrazil na všech volebních kampaních po roce 2015. Už před volbami do zastupitelstev krajů v roce 2016 se některá uskupení snažila hrát na protiimigrační náladě společnosti.¹⁴ Před volbami do Poslanecké sněmovny v roce 2017 se migrační otázky nejen dostaly do volebních programů kandidujících stran, ale dokonce se staly jedním z hlavních témat¹⁵. Ve volební kampani do krajských zastupitelstev v roce 2020 strana SPD dokonce zahájila kampaň proti krajským integračním centrům spojenou s „Petící proti zřízení migračních center v ČR“ (SPD 2020). Migrace (a obavy z ní) jsou tedy téma, které je v politickém marketingu využíváno jako nástroj mobilizace a rozdělování společnosti. V takovém kontextu je pak velmi obtížné, a to jak na národní, tak zejména na krajské nebo obecní úrovni, získat veřejnou podporu pro kroky, které by byly vůči migrantům vstřícné nebo ekonomicky nákladné.

Negativní postoje k migrantům se v oblasti integrace navíc nevhodně spojují s negativním značkováním nevládních organizací¹⁶, na kterém se podílejí i vrcholní politikové¹⁷. Přestože jsou NNO některými aktéry vnímány partnersky, např. v oblasti expertízy nebo poskytování služeb a primární péče, jejich přijetí jako legitimních účastníků procesu integrace může být mimo expertní kruhy nesamozřejmé.

Ve Strategii migrační politiky ČR, zveřejněné roku 2015, se bezpečnost stala průřezovou komponentou všech oblastí spojených s migrací.¹⁸ Sekuritizace migrace se tedy neodehrávala pouze v mediální sféře, ale i ve vládním dokumentu se na migraci začalo nahlížet z perspektivy bezpečnosti. V souvislosti s tím hrozí, že témata jako budování kapacit či posilování interkulturních kompetencí (např. úředníků) nebudou mít prioritu.¹⁹ V takovémto kontextu je výzvou, aby byla integrace cizinců „oboustranným procesem“, v němž je majorita vstřícná a otevřená vůči migrantům.

¹⁴ Např. v karlovarském kraji Úsvit: Národní blok a blok proti islamizaci šel do voleb s heslem „Nepřijmeme ani jednoho uprchlíka ve svém kraji“.

¹⁵ V prezidentské kampani varoval i Miloš Zemana před imigranty a spolek Přátelé Miloše Zemana manipulativně spojil na billboardech imigranty s protikandidátem Jiřím Drahošem.

¹⁶ Aktuální výzkum ukázal negativní vnímání NNO ze strany veřejnosti, zejména pokud jsou organizace ještě spojeny s migrací (PAQ research a STEM 2020). Nejen v průběhu uprchlické vlny, ale dodnes, se celé organizace i jejich jednotliví zaměstnanci stávají terčem útoků, především, i když nejen, ve virtuálním prostoru (Zogata-Kusz 2020).

¹⁷ Prezident Miloš Zeman označil v červnu 2016 neziskovky „za pijavice na státním rozpočtu“, premiér Andrej Babiš opakovaně hovořil o nutnosti přehodnotit dotace pro neziskové organizace (Gyuryčová a Kočí 2018).

¹⁸ „Zásady jsou řazeny prioritně s ohledem na bezpečnostní aspekty migrace (představující průřezový element těchto zásad) [...]“ (Strategie migrační politik ČR 2015).

¹⁹ Což neznamená, že by postoj vlády vůči migraci byl negativní (viz výše zmíněné programy ekonomické migrace či studentské programy). Co se týká dalších forem pomoci migrantům a regionům v zahraničí, které přijaly větší počty migrantů najednou, česká vláda je namísto zmínit stálý zdravotně humanitární program MEDEVAC nebo program Pomoc na místě.

3.6 Obecný přehled o integračních projektech v ČR financovaných ze státního rozpočtu a EU v období let 2014-2019

Tato podkapitola ozřejmuje, jak jsou projekty financované z evropských fondů začleněné do kontextu všech ostatních integračních projektů podpořených ostatními donory. Na základě Databáze integračních projektů (DIP) představujeme počty a finanční objemy všech identifikovaných integračních projektů ve sledovaném období, a to od všech zjištěných donorů.

Integrace cizinců v ČR je financována z více zdrojů. Hlavní roli ve financování integrace ze státního rozpočtu hrají ministerstva, zejména Ministerstvo vnitra, Ministerstvo práce a sociálních věcí a Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Tato ministerstva mají jak vlastní programy na podporu integrace cizinců, tak jsou řídicími orgány některého z programů Evropské unie. Dalšími možnými donory integrace jsou regiony a obce, soukromé nadace a další subjekty.

Z hlediska objemu financí je nejvýznamnějším donorem integračních projektů Evropská unie. Evropské fondy financují (nejen integraci) v zásadě dvěma způsoby. 1/ skrze (operační/národní) programy spravované členskými státy – tak jsou financovány i projekty, které sledujeme v našem výzkumu; 2/ skrze programy nebo přímé akce, o které se příjemci projektů ucházejí přímo u Evropské komise, bez prostřednictví státu²⁰. Dalším zahraničním donorem integrace v ČR jsou Fondy EHP a Norska.

Objemy projektů lze reprezentovat pomocí jejich počtů nebo pomocí jejich rozpočtů. Počty projektů jsou velmi obrysové a pomohou jen v některých ohledech. Jeden projekt totiž může představovat jedno odpolední komunitní setkání, roční podporu školy při výuce žáků s OMJ, nebo tříletý projekt na podporu krajského centra na podporu cizinců se stovkami účastníků aktivit. Finanční objemy tedy mohou zprostředkovat mírně přesnější informaci i o objemu odvedené práce. I tady ale nalézáme velké rozdíly – některé projekty za stejný finanční objem obslouží více klientů než jiné a pouze z finančních ukazatelů o nich nelze usoudit nic přesnějšího.

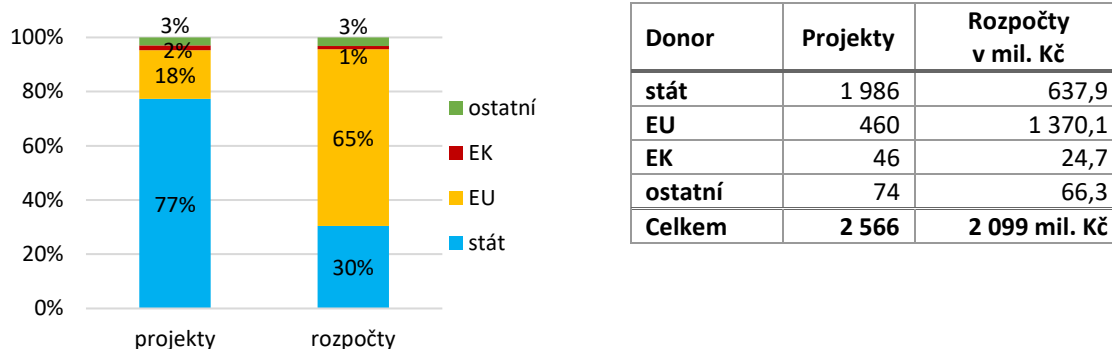
3.6.1 Celkové počty projektů a objemy jejich rozpočtů

Od roku 2014 do roku 2019 proběhlo v ČR cca **2 600** integračních projektů. Jejich rozpočty dosáhly objemu **2,1 mld. Kč**.

Ze státního rozpočtu (ministerstva, kraje, obce) je financován největší počet projektů, cca 77 %. Z programů fondů EU se realizuje 18 % integračních projektů. Z hlediska objemu financí je ovšem největším donorem **EU**. Skrze národní programy rozdělila **1,37 mld. Kč, což činí 66 % financí** na integrační projekty. **Státní rozpočet ČR** (ministerstva, kraje, obce) financoval integrační projekty objemem cca **640 mil. Kč, tedy 30 %**. Projekty financované přímo z EK měly objem 25 mil. Kč a projekty financované ostatními subjekty pak 66 mil. Kč (Graf 4).

²⁰ Protože není možné dobře zjistit, kolik integračních aktivit hrazených přímo EK probíhalo na území ČR a jaký dopad pro ČR tedy projekt má, jsou v DIP rozpočty těchto projektů pro přehledovou analýzu korigovány a ukazují pouze část rozpočtu plynoucí partnerům z ČR. Pokud nebylo možno zjistit finanční podíl českého partnera, není rozpočet projektu uveden vůbec a s jeho výší se tedy v celkových součtech nepracuje.

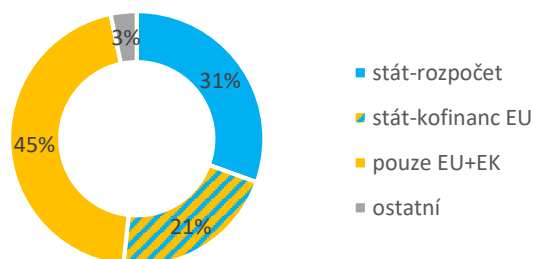
Graf 4 Všechny integrační projekty v ČR 2014-2019 podle donorů

Zdroj: Databáze integračních projektů (SIMI, Konsorcium NNO 2020)

Zdroje z fondů EU, které jsou rozdělovány prostřednictvím programů v členských státech EU, jsou v různé míře kofinancovány státním rozpočtem členských států a některé projekty jsou kofinancovány také svými příjemci. ČR tedy financuje integraci cizinců ze státního rozpočtu dvěma cestami: 1/ ze státního rozpočtu prostřednictvím programů centrálních ministerstev a 2/ ze státního rozpočtu jako příspěvek ČR k dotacím z EU, anebo jako příspěvek příjemce v případě organizačních složek státu nebo krajů. Pokud v celkových nákladech zohledníme i příspěvek ČR projektům EU, pak vidíme, že rozpočet ČR se ve sledovaném období na integračních projektech podílí polovinou, resp. 51 %. (Graf 5).

Graf 5 Podíly nákladů na integraci – státní rozpočet, příspěvek ČR programům EU, projekty EU+EK

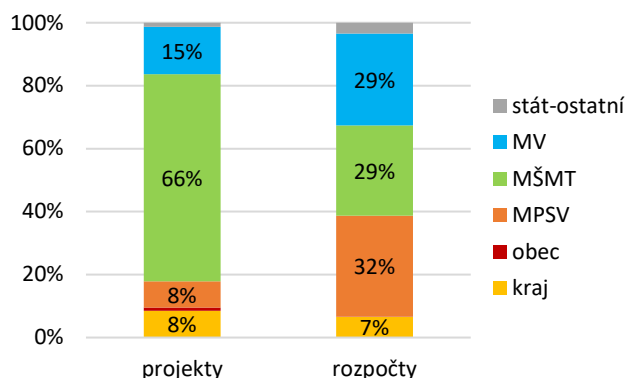

Zdroj: Databáze integračních projektů (SIMI, Konsorcium NNO 2020)

3.6.2 Financování integrace přímo ze státního rozpočtu

Objem financí ze státního rozpočtu u projektů, kde jsou hlavními donory centrální ministerstva, státem řízené instituce, kraje a obce byl v období 2014-2019 **637,9 mil. Kč**. Na financování integrace přímo ze státního rozpočtu se podílejí největšími, a zhruba třetinovými, objemy tři centrální ministerstva – MV, MŠMT a MPSV. 7 % objemu financí na integraci věnují kraje, a dále obce a další státní organizace. Počty projektů proporčně neodpovídají finančním objemům – zejména u stovek projektů MŠMT na školách (Graf 6).

Graf 6 Donoři integrace ze státního rozpočtu – příspěvky institucí jako hlavních donorů – 2014-2019

Hlavní donor	projekty	rozpočty v mil. Kč
kraj	165	39,3
obec	26	1,5
stát-MPSV	163	192,3
stát-MŠMT	1278	172,6
stát-MV	323	210,4
stát-ost	31	21,9
ČR celkem	1986	637,9

Zdroj: Databáze integračních projektů (SIMI, Konsorcium NNO 2020)

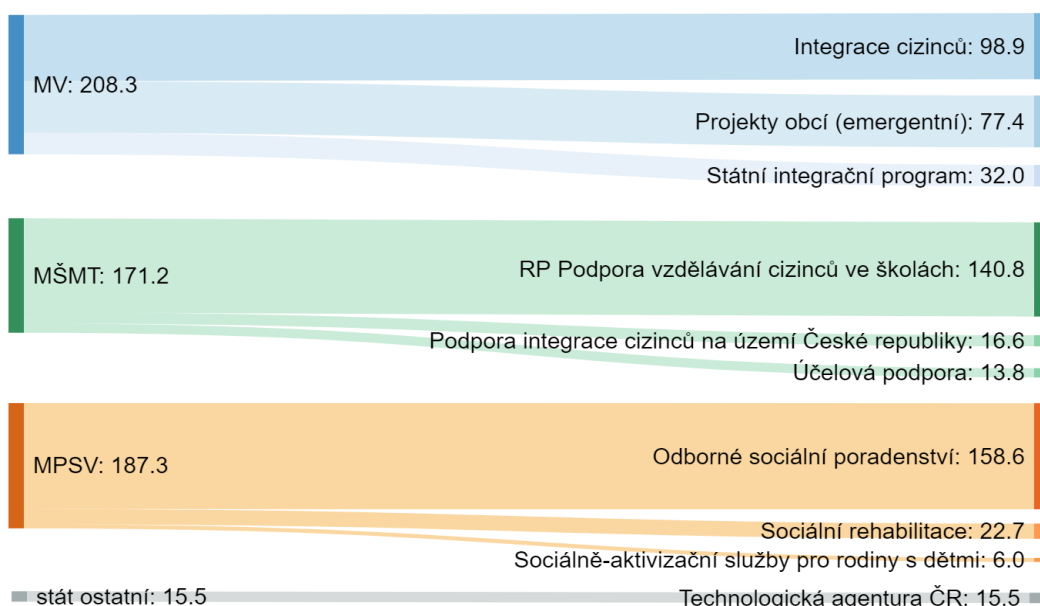
Ministerstvo vnitra financuje zejména programy „Integrace cizinců“ (finance se rozdělují dalším resortům na integrační programy), „Projekty obcí“ (dříve nazývané Emergentní projekty) a Státní integrační program, určený pouze pro podporu integrace držitelů mezinárodní ochrany. Integrace cizinců je v menší míře hrazena i z programu podpory dobrovolnické služby.

MŠMT věnovalo ve sledovaném období 82 % financí, 141 mil. Kč, do rozvojového programu pro školy „Podpora vzdělávání cizinců ve školách“. Dále financuje program „Podpora integrace cizinců na území České republiky“ určený také pro podporu žáků cizinců a jejich pedagogů. Projekty v tomto programu měly ve sledovaném období rozpočty přes 16 mil. Kč. Dalších 13 mil. Kč věnovalo MŠMT na účelovou podporu škol, minoritně pak byly integrační projekty podpořeny i v dalších programech.

MPSV finančně podporuje integraci zejména financováním registrovaných sociálních služeb. Na odborné sociální poradenství vyplatilo 159 mil. Kč, využívány jsou též programy sociální rehabilitace a nově sociálně-aktivizační služby pro rodiny s dětmi, menšinově pak programy na podporu azylových domů či terénních programů.

Významným institucionálním donorem integrace je **Technologická agentura ČR**, která financuje několik projektů aplikovaného výzkumu v oblasti integrace cizinců. Objemy financí čerpané na integraci cizinců z nejvýznamnějších programů ministerstev zobrazuje Graf 7.

Graf 7 Hlavní donoři integrace cizinců v ČR a jejich hlavní programy 2014-2019 – vybrané programy a objemy rozpočtů projektů v mil. Kč

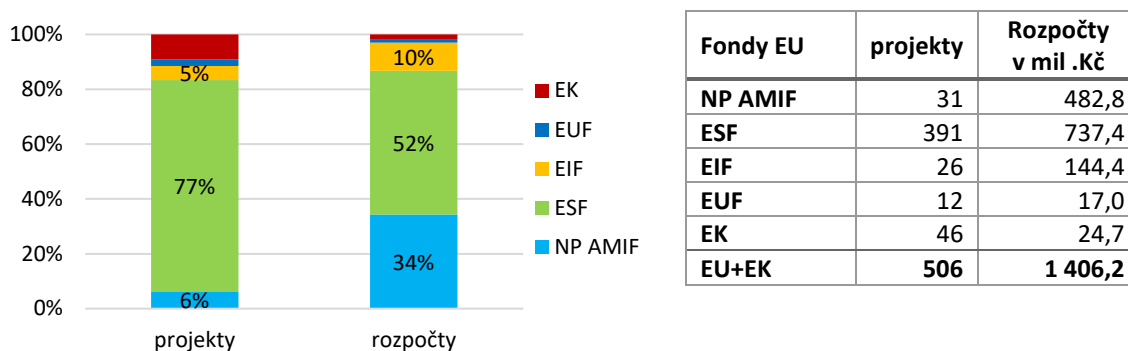

Zdroj: Databáze integračních projektů (SIMI, Konsorcium NNO 2020)

3.6.3 Finance z fondů EU

V aktuálním programovém období financují integraci nejen současné programy ESF a AMIF, ale také fondy z předchozího programového období²¹. Do konce roku 2019 proběhlo cca **500** projektů za **1,4 mld. Kč**. Dobíhalo financování z Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí (EIF) a Evropského uprchlického fondu (EUF), dále pak z operačních programů OP LZZ, OP PA a OP VK Evropského sociálního fondu. Projekty hrazené z EU jsou z poloviny hrazeny z ESF, třetinu výdajů pokrývá AMIF a 10 % EIF, předchůdce AMIF (Graf 8).

Graf 8 Donoři integračních projektů 2014-2019 - Fondy EU

Zdroj: Databáze integračních projektů (SIMI, Konsorcium NNO 2020)

3.7 Financování agend souvisejících s migrací na úrovni EU

Imigrace a zejména její regulace se stala jedním z hlavních témat celé EU, především díky tzv. uprchlické krizi z roku 2015. EU na zvýšený příchod uprchlíků reagovala zvýšením finančních objemů určených pro posílení řízení a institucionálního zvládnání nejen azylové migrace (Darvas et al. 2018). V rámci víceletého finančního rámce EU zřizuje mnoho finančních nástrojů, které mají národním státům i celé EU pomáhat migraci zvládat. Jsou jimi zejména Azylový, migrační a integrační fond (AMIF) a Fond pro vnitřní bezpečnost (ISF). Další fondy nejsou na migraci specializované, ale alokují na agendu migrace, a zejména na integraci, část prostředků. Jde o: Horizon 2020, Fond evropské pomoci nejhudším osobám (FEAD), Evropský fond pro regionální rozvoj (ERDF) a Evropský sociální fond (ESF).

Integrační projekty, které jsme identifikovali, jsou financovány z fondů AMIF a ESF prostřednictvím jejich programů administrovaných Českou republikou. Případné další intervence na území ČR financované z uvedených fondů nejsou do analýzy zahrnuty. Financování z ESF je strategicky řízeno Dohodou o partnerství, financování z AMIF pak dokumentem Národní program – Azylový, migrační a integrační fond.

3.7.1 Dohoda o partnerství a integrace cizinců

Dohoda o partnerství je klíčovým dokumentem vypracovaným členským státem Evropské unie, „který stanoví cíle a priority pro efektivní využívání Evropských strukturálních a investičních fondů (ESIF) za účelem naplňování strategie Evropa 2020 na základě vydefinovaných národních priorit“ (MMR 2018, s. 5). DoP je obecným dokumentem, který sám necituje Koncepti integrace cizinců a téma integrace cizinců není v DoP ani tematizováno jinak, než uvedením provazby na fond AMIF. Cizinci jsou pouze uvedeni v kapitole o uplatnění horizontálních principů a cílů pro implementaci fondů, a to jako příklad osob ohrožených diskriminací, u nichž má být ošetřeno, aby nemohly být opomenuty nebo diskriminovány při plánování opatření v rámci programů. Cizinci jako cílová skupina, resp. jako osoby žijící na území ČR, které by měly mít dostupné zdroje podporující soudržnost společnosti (a nikoliv jen

²¹ Proto údaje o finančním objemu projektů hrazených EU neodpovídají údajům v kapitole 4 – v ní pracujeme pouze s projekty z fondů a programů aktuálního programového období.

nástroje pro boj proti sociálnímu vyloučení) nejsou jinde v textu uvedeni. A to ani v analytické části ani v přehledu tematických cílů.

Integrace cizinců v širší, v jaké je pojata v KIC, je pokryta více tematickými cíli DoP. Nejen tedy cílem TC 9 (sociální začleňování), ale i cíli směřujícími k podpoře kvalitní zaměstnanosti (TC 8) a investic do vzdělávání (TC 10). Tematické cíle EU pokrývají navíc zvyšování institucionální kapacity (TC 11), což je cíl, který s ohledem na stav stále se budujícího systému a infrastruktury podpory integrace cizinců považujeme za mimořádně důležitý, a směřují k němu i cíle KIC. Tematické cíle DoP, pod které spadají dimenze integrace vytyčené KIC, včetně výsledků, jichž má být pomocí programů dosaženo, uvádí Tabulka 1.

Tabulka 1 Tematické cíle EU – vybrané dle souladu s KIC

Tematický cíl EU
TC 8. Podpora udržitelné a kvalitní zaměstnanosti a podpora mobility pracovních sil;
TC 9. Podpora sociálního začleňování a boj proti chudobě a veškeré diskriminaci;
TC 10. Investice do vzdělávání, odborného vzdělávání, včetně odborné přípravy pro získání dovedností a do celoživotního učení.
TC 11. Zvyšování institucionální kapacity veřejných orgánů a zúčastněných subjektů a zlepšování účinnosti veřejné správy.

Zdroj: DoP (MMR 2018)

U jednotlivých tematických cílů stanoví DoP výsledky, kterých má být dosaženo, a určuje konkrétní fond, ze kterého mají být opatření financována.

Tabulka 2 Tematické cíle, operační programy přispívající k naplnění tematických cílů a výsledky stanovené DoP, ke kterým mají programy směřovat

Tematický cíl	Programy přispívající k naplnění jednotlivých tematických cílů
	Výsledky stanovené DoP a spolufinancované z ESF
TC 8 – zaměstnanost	<ul style="list-style-type: none"> • OP Zaměstnanost • OP Praha – pól růstu ČR • Program rozvoje venkova
	<ul style="list-style-type: none"> • Zvýšení zaměstnanosti obtížně zaměstnatelných skupin osob prostřednictvím vyšší účinnosti veřejných služeb zaměstnanosti • Vyšší adaptabilita zaměstnanců a lepší uplatnitelnost uchazečů o zaměstnání díky vyššímu souladu znalostí a dovedností pracovní síly s požadavky trhu práce • Lepší podmínky pro soulad soukromého a pracovního života a rovného postavení žen na trhu práce • Zvýšená spolupráce klíčových aktérů na trhu práce, realizace synergických opatření zvyšujících zaměstnanost • Zvýšení účinnosti služeb zaměstnanosti a metod práce s osobami znevýhodněnými na trhu práce prostřednictvím vývoje a zavádění inovativních přístupů, metod a mezinárodní spolupráce
TC 9 – sociální začleňování	<ul style="list-style-type: none"> • OP Zaměstnanost • OP Výzkum, vývoj a vzdělávání • Integrovaný regionální operační program • OP Praha – pól růstu ČR • Program rozvoje venkova
	<ul style="list-style-type: none"> • Zvýšená uplatnitelnost a zaměstnanost osob sociálně vyloučených (ohrožených sociálním vyloučením) na trhu • Zvýšené uplatňování inkluzivního vzdělávání pro rozvoj osobního potenciálu dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. • Snížení počtu vyloučených lokalit a podílu obyvatel v nich žijících • Zlepšená dostupnost sociálního bydlení • Lepší dostupnost a nastavení sociálních služeb pro cílové skupiny • Lepší podmínky a rozvinutý systém sociálního podnikání • Přijatá opatření ke zlepšení zdravotního stavu obyvatelstva • Zvýšení účinnosti sociálních služeb a metod práce se sociálně vyloučenými a sociálním vyloučením ohroženými občany prostřednictvím vývoje a zavádění inovativních přístupů, metod a mezinárodní spolupráce
TC 10 – vzdělávání	<ul style="list-style-type: none"> • OP Výzkum, vývoj a vzdělávání

	<ul style="list-style-type: none"> • Integrovaný regionální operační program • OP Praha – pól růstu ČR • Program rozvoje venkova
	<ul style="list-style-type: none"> • Zvýšená kvalita počátečního vzdělávání s dopadem na vyšší uplatnitelnost absolventů na trhu práce • Rozvoj inkluzivního vzdělávání a individuálního přístupu • Zvýšená uplatnitelnost absolventů škol na trhu práce • Zvýšení kvality vysokých škol, které povede také ke zlepšení jejich hodnocení v mezinárodních žebříčcích
TC 11 – kapacity institucí	<ul style="list-style-type: none"> • OP Zaměstnanost • Integrovaný regionální operační program
	<ul style="list-style-type: none"> • Zvýšená efektivita veřejné správy • Zvýšená odbornost veřejné správy • Zvýšená transparentnost veřejné správy

Zdroj: DoP (MMR 2018, s. 127–133)

V kapitole 6.2 na str. 98 diskutujeme, jak zkoumané projekty přispěly k vytyčeným cílům DoP.

V průběhu projektu našeho došlo k pokrokům ve vyjednávání o obsahu budoucí Dohody o partnerství pro období 2021-2027. Dohoda o partnerství 2021-2027 má pět cílů politiky. Integrace cizinců bude ošetřena v cíli politiky č. 4 „Sociálněji Evropa“. Považujeme za velký úspěch a pokrok, že **samotný návrh Dohody obsahuje v oblasti vzdělávání vymezený cíl směřující k podpoře vzdělávání cizinců a žáků s OMJ:** „Vzhledem k narůstajícímu podílu cizinců zajistí rovný přístup ke vzdělání a systémovou podporu výuky dětí a žáků s odlišným mateřským jazykem včetně integrace a dalšího vzdělávání cizinců a zahraničních pracovníků.“ (MMR 2020a)

3.7.2 Operační programy ESF a integrace cizinců

Projekty v oblasti integrace migrantů se realizují primárně ze tří operačních programů, OP Z, OP PPR a OP VVV. Jejich programové dokumenty vycházejí primárně z Dohody o partnerství a národních tematických strategických dokumentů. Ani jeden z operačních programů OP Z, OP PPR nebo OP VVV neodkazuje na Koncepti integrace cizinců, pouze OP PPR je explicitně provázán s pražskou koncepcí integrace cizinců. Na Koncepti integrace cizinců neodkazuje ani žádná ze strategií ČR, ze kterých dokumenty operačních programů vycházejí: Strategie mezinárodní konkurenceschopnosti ČR, Strategie regionálního rozvoje ČR 2014–2020, Strategie sociálního začleňování 2014-2020, Zdraví 2020 – národní strategie ochrany a podpory zdraví a prevence nemocí, Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020. Výjimku představuje Národní program reforem (v některých letech odkazuje na KIC, v jiných ne) a Dlouhodobá vize MPSV pro oblast sociálního začleňování (z roku 2012, vize do roku 2020), z níž ovšem čerpá jedině OP Z.

Téma integrace cizinců není do dokumentů ani věcně systematicky promítnuto: v analytických částech dokumentů podporujících tematické zaměření jednotlivých priorit nejsou uváděny specifické problémy integrace cizinců, a tak nejsou navrhována ani specifická integrační opatření (s výjimkou OP PPR). Dále, pokud jsou cizinci jmenováni jako cílová skupina opatření, není skupina vždy jasně definována a užití termíny často variiují („cizinci“, „migranti“, „imigranti“). U opatření, kde cizinci explicitně jako cílová skupina uvedeni nejsou, vždy není jasné, jestli cílovou skupinou být mohou.

V **OP Zaměstnanost** jsou „imigranti“ uvedeni jako příklad hlavní cílové skupiny osob vyloučených nebo vyloučením ohrožených v rámci Prioritní osy 2 „Sociální začleňování a boj s chudobou“. V prioritní ose 1 „Podpora zaměstnanosti a adaptability pracovní síly“ se vůbec s tématem integrace migrantů nepracuje a migranti jako cílová skupina opatření explicitně uvedeni nejsou. V Prioritní ose 3 „Sociální inovace a mezinárodní spolupráce“ se hovoří o podpoře efektivního využití potenciálu migrace, což je bez dalšího vysvětlení chápáno jako „inovativní způsoby práce s migranty v návaznosti na jejich inkluzi na trh práce (např. řešení nelegálních forem zaměstnanosti) a aktuální potřeby trhu práce“ (MPSV 2019a, s. 100). Na jedné straně jsou zde tedy migranti redukovane chápáni pouze jako potenciál, který

má být efektivně využíván. Na straně druhé samotné tematizování inkluze na trh práce a problému nelegálního zaměstnávání dává možnost přistupovat k tématu v projektech kreativně a prointegračně.

Jednou z priorit **OP VVV** je inkluzivní vzdělávání a prevence školního neúspěchu. V prioritní ose 3 „Rovný přístup ke kvalitnímu předškolnímu, primárnímu a sekundárnímu vzdělávání“ je proto zahrnuto i vzdělávání marginalizovaných skupin, do kterých jsou započítáni i žáci a děti cizinců (vč. migrantů a žadatelů o azyl). Cílovou skupinou opatření jsou zde také pedagogové, jejichž kompetence má být zvýšena v oblasti „specifik práce s romskými dětmi a žáky a dětmi cizinců“ (MŠMT 2018, s. 78). Toto obecné zmiňování cizinců není v dokumentu podepřeno žádným analytickým podkladem např. o problematice vzdělávání žáků a studentů s OMJ. Toto téma není samostatně v dokumentu zmíněno. Zároveň OP VVV teoreticky umožňuje témata spojená s integrací cizinců podpořit.

Prioritní osy 1 a 2 (výzkum a rozvoj vysokých škol) nijak téma integrace cizinců nezahrnují. Pouze jedním z programových ukazatelů výsledků v prioritní ose 1 „Posilování kapacit pro kvalitní výzkum“ je podíl výzkumných pracovníků s cizím státním občanstvím. Jde o ukazatel internacionalizace výzkumu, nikoliv o souvislost integrace cizinců.

V **OP PPR** se o cizincích opakovaně hovoří už v popisu sociální a demografické situace v analytické části dokumentu. Na potřebu integrace cizinců se explicitně upozorňuje v oblasti vzdělávání. Identifikace této potřeby se už dále důsledně nepromítá např. do identifikace hlavních cílových skupin, neboť tam se už objevuje pouze skupina blíže neurčených příslušníků menšin nebo osob ohrožených sociálním vyloučením. Vzhledem k tomu, kolik pozornosti je věnováno cizincům na začátku celého dokumentu, a také k tomu, že tento programový dokument odkazuje na Koncepti hl. m. Prahy pro oblast integrace cizinců (MHMP 2018, s. 30–32), je možno předpokládat, že k příslušníkům menšin jsou řazeni i cizinci žijící na území Prahy, a že tedy cizinci spadají do cílových skupin opatření, i když nejsou explicitně vyjmenováni. To se ostatně potvrzuje i prakticky, kdy OP PPR podporuje stovky projektů na podporu žáků s OMJ i jiné integrační projekty.

Jak v operačních programech, tak – navíc daleko výrazněji – v mnoha strategických dokumentech, z nichž OP vycházejí, se pracuje s termíny jako jsou „sociálně vyloučené“ či „sociálním vyloučením ohrožené“ osoby, do kterých jsou zpravidla započítáváni příslušníci (nespecifikovaných) menšin, etnické skupiny, etnické menšiny či osoby s odlišným etnickým původem. V českém kontextu zatím není samozřejmé, že tato kategorie zahrnuje i cizince – i proto, že často bývá v závorce dopsáno „zejména Romové“. Přitom zejména proto, že cizinci hlavně ze třetích zemí mají v mnoha ohledech odlišný právní status od občanů ČR, by bylo na místě vyjasnit, zda jsou cílovými skupinami opatření, nebo ne. Toto se týká i stěžejního dokumentu Dohody o partnerství, kde se o cizincích hovoří v kontextu vazeb s AMIF a výjimečně v kontextu nediskriminace, ale kde jsou ovšem migranti zcela opomenuti v podkapitole „Sociální začleňování, boj s chudobou a systém péče o zdraví“. Stejně tak Strategie sociálního začleňování 2014–2020, na kterou odkazují všechny analyzované OP, se o imigrantech zmiňuje jen výjimečně.

Za pozornost stojí i skutečnost, že jak v programových dokumentech, tak ve strategiích, je nadměrně používáno slovo občan, nejednou v kontextech, které neřeší otázku občanství, ale kde by bylo namístež použití slova obyvatel nebo osoba²².

Důsledkem nejasného vymezení cílových skupin v OP a nízkého povědomí o situaci a potřebách migrantů ve společnosti může být, že rozhodnutí, jestli určitý projekt zaměřený na integraci cizinců a podávaný v rámci konkrétní výzvy v OP bude uznán za relevantní nebo ne, může do velké míry záviset na volném posouzení daných úředníků (tzv. administrative discretion) a jejich interpretaci např. termínu „etnická menšina“ nebo „sociálně vyloučení občané“.

Ve třech sledovaných operačních programech nejsou migranti sledováni jako monitorovací indikátor. Existuje pouze monitorovací indikátor 61500 „Migranti, lidé, kteří jsou původem cizinci, menšiny (včetně marginalizovaných společenství, jako jsou Romové)**“. Tento indikátor neumožňuje migranty odlišit od příslušníků dalších menšin, zejména konkrétně uvedených Romů. Znění indikátoru je zřejmě

²² A tak kupříkladu vedle integrace sociálně vyloučených osob se objevuje integrace sociálně vyloučených občanů (IROP s. 157; OP Z s. 136).

odrazem absence systémové podpory integrace migrantů v programech EU, neboť takový indikátor neumožňuje zpětně vyhodnocovat podporu poskytnutou přímo migrantům.

3.7.3 Operační programy ESF+ a integrace cizinců

Nastavení budoucích operačních programů se dosud vyjednává. V průběhu projektu jsme pracovali s postupně získávanými informacemi a pokoušeli jsme se připomínkami a doporučeními ovlivnit obsah programových dokumentů směrem k explicitní podpoře integrace cizinců. Aktuálně pracujeme při formulaci doporučení s těmito informacemi:

- ESF+ bude svým zaměřením navazovat na program ESF pro léta 2014-2020 – bude hlavním finančním nástrojem EU pro posilování koheze společnosti, zaměstnanost a zvyšování sociální rovnosti.
- O finanční alokaci ESF+ se na evropské úrovni dosud nerozhodlo.
- ESF+ se bude zaměřovat na tři hlavní oblasti: vzdělání, zaměstnání a sociální inkluzi. Na sociální inkluzi by měl každý stát vyčlenit zhruba 25 % rozpočtu fondu (přesný poměr ještě není dojednan), mezi specifickými cíli inkluze je nově jako priorita zahrnuta integrace migrantů ze třetích zemí (CTZ). EK se tak snaží o mainstreamingový přístup k integraci, tedy o zahrnutí integrace cizinců nejen do opatření fondu AMIF, ale i do obecně inkluzivních opatření ESF+.
- Oproti minulému programovému období navrhla EK pro ČR 20% snížení u ESF+. Dle dosavadních informací vláda plánuje dokonce 25% snížení (stát02 2020), takže objem finančních prostředků na sociální začleňování z evropských fondů bude pravděpodobně znatelně nižší. Zároveň probíhají debaty o spolufinancování projektů, konkrétně o míře, kterou má na spolufinancování nést stát a kterou mají nést samotní příjemci. Existují návrhy, aby příjemci projektů v nějaké míře svou činnost kofinancovali (MPSV_rozhovor3, 2019). Což může pro mnoho z nich být komplikující nebo dokonce likvidační (stát02 2020).
- Verze OP Z+ k veřejným připomínkám ani verze OP JAK k připomínkám neobsahovaly odkaz na Koncepti integrace cizinců a ani v analytických částech na téma integrace cizinců neodkazovaly. Pro řídicí orgán, který OP Z+ zpracovává, je Koncepte integrace cizinců příliš dílčí na to, aby byla součástí dokumentu operačního programu. Program má podle ŘO zůstat obecný a odkazovat pouze na obecné dokumenty na úrovni strategií v oblasti zaměstnanosti, konkurenceschopnosti, regionálního rozvoje, efektivní veřejné správy, programu reformy atd. OP Z+ aktuálně stojí na obecnějších národních strategiích, jako např. Národní koncepte realizace politiky soudržnosti po roce 2020 nebo Strategie sociálního začleňování 2021 – 2030 (MPSV 2019b). Zástupci řídicího orgánu doporučují priority Koncepte integrace cizinců promítat až do konkrétních výzev v rámci budoucího OP Z+ (stát08 2019).
- Podobně budoucí OP JAK byl (v původní k připomínkám) založen na obecnějších strategiích, např. na Strategii vzdělávací politiky ČR do roku 2030+. Na KIC nenavazoval a ani neobsahoval přímé zmínky o tématech souvisejících s integrací cizinců, např. o žácích a studentech s OMJ. I autoři OP JAK přistupují k dokumentu jako k obecnému, ve kterém nemají být explicitně uváděny vybrané specifické skupiny, které potřebují podporu. A analogicky k autorům OP Z+ doporučují, aby případné návrhy na financování specifických opatření v oblasti podpory žáků s OMJ a učitelů byly formulovány až v konkrétních výzvách (stát09 2020).
- Dle verzí dokumentů známých v listopadu 2020 byla podpora zaměřená na cílovou skupinu migrantů zahrnuta pouze do nového operačního programu OP Z+ (stát16 2020) a podpora žáků s OMJ byla uvedena jako příklad typové aktivity v aktuálním návrhu OP JAK (MŠMT 2020b).
- Podle informací z listopadu 2020 bude OP Z+ podporovat tyto aktivity: podpora terénní sociální práce (streetwork), právního poradenství; výuka češtiny nad úroveň A1, která by cizincům umožnila aktivní uplatnění ve společnosti a na trhu práce; podpora aktivit zaměřených na seznamování cizinců s právy a povinnostmi obyvatel ČR a s možností aktivní participace na veřejném životě, zejména na lokální úrovni (podpora občanské gramotnosti

a plné orientace cizinců ve společnosti); podpora obcí v oblasti integrace cizinců na lokální úrovni (týká se obcí s významným počtem cizinců, podpora při vytváření integrační strategie) a podpora komunitní sociální práce a komunitních center; podpora služeb interkulturních pracovníků, komunitních tlumočnicků, k usnadnění a zkvalitnění komunikace mezi cizinci, institucemi a veřejností (stát16 2020).

Pro zástupce příjemců, se kterými jsme vedli rozhovory, není ani tak podstatné, jestli budou operační programy odkazovat na KIC, ale je pro ně podstatné, aby programy klíčová oborová témata související s integrací cizinců obsahovaly a zejména, aby umožňovaly financovat podporu, kterou považují za důležitou. Stejně tak je pro zástupce příjemců důležité, aby se resortní garanti integrace aktivně podíleli na vytvoření možností financovat politiku integrace cizinců skrze fondy EU, a zejména ESF (příjemce06 2019), (příjemce04 2020) (příjemce22 2019).

Přestože rozumíme argumentu řídicích orgánů, že operační programy jsou obecné dokumenty, které nemohou pojmut všechna dílčí témata, domníváme se, že integrace cizinců by jako téma do operačních programů, minimálně do OP JAK, zahrnuta být měla a v tom smyslu také formulujeme doporučení. Hlavním důvodem je to, že jde stále do značné míry o novou agendu, kterou se všichni, a zejména orgány státní správy či samosprávy, teprve učí zvládat a rozšiřují své povědomí o ní. Pokud je možno ji díky existujícím zdrojům z EU fondů podpořit, lze proces organizačního učení urychlit a efektivněji ho umožnit i v menších lokalitách (které dosud nebyly díky malému množství cizinců nuceny k tématu vůbec přistoupit). Domníváme se, že zapracování agendy do operačních programů také podpoří její promítnutí do budoucích výzev a bude oporou pro věcné sekce i pro řídicí orgány při plánování harmonogramů výzev. Dále umožní také nastavení tematických monitorovacích indikátorů, které mohou pomoci naplňování koncepce sledovat a vyhodnocovat.

Proto pozitivně hodnotíme aktuální posun, kdy se téma aspoň dílčím způsobem promítlo do dvou zásadních operačních programů, OP Z+ a OP JAK, i do Dohody o partnerství a kdy Dohoda o partnerství stanoví koordinaci a doplňkovost fondů a programů postavenou na KIC.

3.7.4 AMIF a integrace cizinců

Fond AMIF je jedním z nástrojů přímo určených k řízení migrace a integrace cizinců v EU. Cílem fondu AMIF je „přispět k rozvoji společné azylové a přistěhovalecké politiky Unie a k posílení prostoru svobody, bezpečnosti a práva s ohledem na uplatňování zásad solidarity a sdílené odpovědnosti mezi členskými státy“ (Nařízení EU č. 516/2014 o AMIF). Cílem fondu AMIF není přispívat k naplnění cílů DoP, ale naplňovat vlastní cíle. Specifický cíl č. 1 „Azyl“ míří k účinnému fungování společného evropského azylového systému. Specifickým cílem č. 2 AMIF je „Integrace/legální migrace“, který podporuje integraci státních příslušníků třetích zemí do hostitelských společností. Specifický cíl č. 3 „Návraty“ buduje systém dobrovolných nebo nucených návratů migrantů. AMIF dále podporuje společné návratové operace více států EU a solidární pomoc (např. MEDEVAC).

Cílovou skupinou opatření hrazených z AMIF jsou občané třetích zemí, nikoliv tedy všichni cizinci. Byť občané EU mohou v určitých odůvodněných případech služeb financovaných z AMIF také využívat.

Národní program AMIF specifikuje národní cíle pro specifické cíle fondu a upřesňuje jejich naplň. Hlavním cílem SC2 je provádět politiku v souladu s KIC. NP AMIF je ze strany OAMP jako věcného orgánu, který má své úkoly v oblasti integrace cizinců, využíván pro realizaci integrační politiky. Tři národní cíle se zaměřují na podporu legální migrace, na integraci a na kapacitu (Tabulka 3).

Tabulka 3 AMIF – Specifický cíl 2 „Integrace/legální migrace“ a národní cíle

Specifický cíl	Národní cíl	Obsah (cíle, priority)
2 – Integrace / legální migrace	1 – Legální migrace	-naplňování cílů Nového systému ekonomické migrace
	2 – Integrace	-zachování a rozvoj regionálních CPIC -podpora zranitelných osob; -podpora migrantů v oblasti vzdělávání, poskytování poradenství, podpora ekonomické soběstačnosti
	3 – Kapacita	-zvyšování povědomí a informovanosti o problematice integrace; u široké veřejnosti i pracovníků zapojených v oblasti integrace

		-podpora výzkumu integrace
--	--	----------------------------

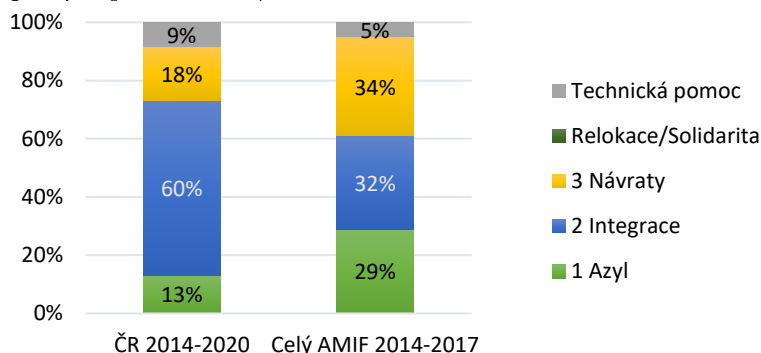
Zdroj: NP AMIF (MV 2019a), zpracování vlastní

Nařízení EU o AMIF stanoví některé principy integrace: zejména komplexní přístup a ucelené strategie zaměřené na podporu integrace státních příslušníků třetích zemí. Ty by měly být prováděny především místními či regionálními orgány a nestátními subjekty – byť se předpokládá, že některé typy aktivit si vyžádají účast správních orgánů státu.

AMIF je spolu s ISF jedním z největších fondů EU spojených s migračními politikami. Celková alokace fondu pro celou Unii se v průběhu aktuálního období zvýšila z 3,31 mld. EUR na 6,6 mld. EUR. 88 % alokace je rozdělováno prostřednictvím členských států, 12 % skrze přímé financování (EU actions a emergentní situace). Největší podíl financí z AMIF, cca 70 %, získávají členské státy nejvíce zatížené migrací, zejména migrací uprchlickou – Spojené království, Itálie, Španělsko, Řecko, Francie a Německo (Darvas et al. 2018).

Alokace NP AMIF pro Českou republiku na sledované období činí přibližně 860 mil. Kč. Na integraci je určeno cca 515 mil. Kč, což činí 60 % alokace (MV 2020a). Podíl financí alokovaných na integraci je v ČR téměř dvojnásobný oproti podílu, jaký má – podle předběžných odhadů interní evaluace – integrace na financích celého AMIFu, resp. národních programech AMIF včetně Specifických akcí (Ludden a et al. 2018). ČR alokuje větší objem financí na integraci, protože s ohledem na geografickou polohu uvnitř Schengenského prostoru nejsou její potřeby na naplnění specifických cílů Azyl a Návraty tak vysoké.

Graf 9 Alokace finančních prostředků na specifické cíle AMIF – porovnání ČR a celého AMIF (alokace na národní programy a specifické akce)

Zdroj: (MV 2020a), (Ludden a et al. 2018, s. Figure 12)

3.8 Shrnutí ke KIC a programovým dokumentům období 2014-2020

Integrace cizinců v ČR je koordinována Ministerstvem vnitra ČR, není jím zcela řízena. Každý resort je odpovědný za plnění svých úkolů zadaných KIC. MV jako koordinátor nemá žádné možnosti, jak plnění úkolů vymoci. Zatímco pro MV je agenda migrace a integrace jednou z hlavních, a pro OAMP MV hlavní, je pro ostatní resorty, zejména MPSV a MŠMT, integrace cizinců zájmem spíše marginálním. Zřejmě i tato menší priorita se promítá do toho, že se agenda integrace dosud jen minimálně a roztržitěně promítala do národních strategických dokumentů i do dokumentů operačních programů těchto resortů.

Migrace a integrace cizinců je v ČR značně kontroverzním tématem. Migrace je nahlížena jako zdroj pracovní síly, především pro průmysl, zemědělství i sektor služeb. Zároveň je migrace téma, které snadno mobilizuje veřejnost k negativním postojům, a zastávat se migrace a migrantů není politicky výhodné. Institucionální přístup k migraci se v ČR projevuje zejména převahou regulativních opatření, pomalu se ustavující integrační infrastrukturou a minimálním mainstreamingem integrace cizinců. Některá základní opatření dosud hledají systémovou podobu (např. podpora výuky žáků a studentů s OMJ).

Zároveň je na čem stavět. V oblasti integrační infrastruktury existují regionální integrační centra a ustavili se mnozí stabilní poskytovatelé služeb pro cizince i expertní aktéři. V oblasti financování

z evropských fondů je výrazným posunem, že resorty s každým dalším programovým obdobím získávají zkušenosti s psaním operačních programů i s jejich realizací. V počátečních obdobích financování programové dokumenty vypracovávaly externí subjekty, což někdy vedlo k obtížím při realizaci programů (stát08 2019; stát09 2020). V současném období i v přípravě pro období následující vypracovávají resorty programové dokumenty ve vlastním autorství a na základě vlastních zkušeností, což vede k lepší provazbě dokumentů s cíli resortů. Výzvou je i nadále provázanost řídicích orgánů a věcných sekcí, což se ukazuje právě v průřezové agendě, jakou je integrace cizinců. Jde o agendu, kterou je třeba promítat do prioritních os a její klíčové problémy zasazovat do kontextu širších témat, kterým se věnují programy.

OP Z a OP VVV explicitně nevycházejí z Koncepce integrace cizinců, její priority nejsou do priorit OP promítnuty. Ani v analytických částech OP není integrace cizinců tématizována, není formulován žádný problém či téma k řešení. Pokud jde o cizince, zcela chybí provazba mezi analýzou situace, formulací problému a návrhem opatření a definicí cílových skupin (kde by byli cizinci uvedeni). Každý z programových dokumentů se nějak o cizincích zmiňuje, je tedy patrné, že existovala snaha migranty do plánovaných opatření zahrnout. Odlišné a nesystematicky používané termíny i ne/zařazování cizinců a integračních témat do různých částí textu naznačují, že tato snaha nebyla koncepční, a tak výsledek působí značně roztráštěně. Migranti jsou i v systému indikátorů zahrnuti bez rozlišení do jedné skupiny s menšinami či konkrétně s Romy, což je nevýhodné zejména pro vyhodnocování dosahování cílů integračních politik vůči oběma skupinám.

V reálu je mainstreaming integrace cizinců velmi omezený, ale tyto programy, jako by s ním počítaly, obsahují jen minimum specifických integračních opatření, zacílených na začlenění imigrantů, na něž Koncepce integrace cizinců upozorňovala už v roce 2006²³.

Naopak NP AMIF ve svém SC „Integrace/legální migrace“ navazuje na KIC a promítá do svých opatření její cíle. Silnou stránkou NP AMIF je, že jako své principy stanoví komplexní přístup a ucelené strategie na podporu integrace cizinců a jejich provádění především místními či regionálními orgány a NNO. Jednoznačnou nevýhodou je striktní vymezení cílové skupiny pouze na občany třetích zemí (občany EU lze podpořit pouze ve výjimečných případech).

V DoP je identifikována doplňkovost OP Z a OP PPR s AMIF, jejímž účelem je soustředit prostředky ESF a EFRR na podporu těch aktivit a cílových skupin, které nejsou podporovány z AMIF (MMR 2018, s. 174–175). Doplňkovost je identifikována v PO 2 OP Z (Sociální začleňování a boj s chudobou) a v PO 3 OP PPR (Podpora sociálního začleňování a boj proti chudobě). V jiných osách (podpora vzdělávání v OP PPR, podpora zaměstnanosti v OP Z) ani v jiném OP (OP VVV) doplňkovost identifikována není.

3.9 Doporučení ke KIC a programovým dokumentům

Integrace cizinců je průřezová agenda, kterou neřeší pouze jeden resort. OAMP MV je koordinátorem integrační politiky, ale není garantem či jejím vykonavatelem. Agenda je uskutečňována několika centrálními ministerstvy, kraji, obcemi, nevládními organizacemi, školami a mnoha dalšími aktéry. To přináší značné nároky jak na strategické řízení celé politiky, tak na koordinaci konkrétních aktivit a opatření a samozřejmě také na sledování toho, co se v oblasti děje a jaké výsledky aktivity přinášejí. Aktuálním problémem je nerovnoměrná pozornost, kterou agendě věnují centrální ministerstva, a malý důraz na téma samotné.

Proto doporučujeme

- zvýšení pozornosti věnované politice integrace cizinců zejména na MŠMT a MPSV a promyšlené a důsledné začlenění agendy integrace cizinců do strategických a programových dokumentů, včetně dokumentů pro financování z fondů EU,

²³ „(...) přestože je metoda mainstreamingu považována v integrační politice za důležitou, nelze jí pro dosažení integrace cizinců považovat za dostatečnou. Ze své povahy totiž nepokrývá takové důležité oblasti, jako je znalost jazyka hostitelské země, úctu k jejím hodnotám či navazování vztahů mezi imigranty a členy hostitelské společnosti. Tyto oblasti jsou přitom považovány v procesu integrace za klíčové“ (MV 2016, s. 9)

- ustavení odpovědného aktéra celé agendy na každém z resortů (např. oddělení, pracovní pozice), který by takové začlenění věcně připravoval a při jednáních prosazoval (konkrétní odbor či oddělení, případně pracovník).

3.9.1 Dohoda o partnerství

Doporučujeme:

- Stanovit v Dohodě o partnerství v kapitole o naplňování horizontálních principů, že všichni cizinci usazení na území ČR mohou být příjemci všech opatření podporujících soudržnost společnosti.
- V analýzách problémových oblastí, definicích potřeb rozvoje a priorit DoP zohlednit hlavní cíle a problémy integrace cizinců v ČR.
- Zahrnout OAMP do přípravy a vyhodnocování DoP.

Pozitivně hodnotíme, že aktuální návrh Dohody o partnerství pro období 2021-2027 tematizuje potřebu podpory vzdělávání cizinců a žáků s OMJ a že Dohoda o partnerství stanoví koordinaci a doplňkovost fondů a programů postavenou na KIC.

3.9.2 Obecná doporučení k operačním programům ESF

Doporučujeme:

- provádět financování z EU s KIC, a podporovat realizaci politiky integrace cizinců skrze programy ESF
- uvádět cizince jako cílovou skupinu, případně definovat mainstreaming opatření tak, aby bylo patrné, že cizinci do něj mají být zahrnuti
- počítat s cizinci jako osobami žijícími na území ČR ve všech prioritních osách a opatřeních podporujících soudržnost společnosti, nevidět v cizincích jen cílovou skupinu nástrojů pro boj proti sociálnímu vyloučení
- terminologicky sjednotit pojmenovávání cílových skupin i analytických kategorií týkajících se migrantů (konzistentně používat zákonem dané termíny a dobře definovat termíny zaváděné)
- u vymezení cílových skupin používat termínu občan pouze v kontextech, které řeší otázku občanství, jinak je lépe používat slova obyvatel nebo osoba, aby nebyli vyloučeni cizinci, když to není zamýšleno²⁴
- opřít relevantní operační programy, tedy OP Z+ a OP JAK, o KIC, v analytických částech programů stručně načrtnout základní problémy integrace cizinců a promítnout je do priorit a cílů programů (výuka češtiny od základní po pokročilou úroveň a profesní češtinu, podpora žáků a studentů s OMJ, podpora důstojné účasti na trhu práce/prevence pracovního vykořisťování, zvyšování interkulturních kompetencí profesionálů), zajistit soulad cílů programů s cíli KIC
- upřesnit vztah OP Z+ a OP JAK s AMIF tak, aby operační programy byly k AMIF doplňkové a umožňovaly financování integračních opatření, která právní základ AMIF financovat neumožňuje, zejména pokrytí cílové skupiny občanů EU
- ve spolupráci věcných sekcí a řídicích orgánů nastavit monitoring programů tak, aby umožňoval sledovat podporu osob s migrační zkušeností; nastavit reporting směrem k věcným sekcím o probíhajících integračních projektech

²⁴ Např. v IROP či OP Z se vedle integrace sociálně vyloučených osob objevuje také integrace sociálně vyloučených občanů (IROP s. 157; OP Z s. 136).

- vedle specifických opatření pro integraci migrantů podporovat veřejné instituce a jejich mainstreaming integrace, při zachování monitoringu podpory jednotlivých cílových skupin nebo typů opatření
- podporovat z ESF systémová a komplexní opatření (podobně jako systémová opatření podporuje AMIF), vycházející z ucelené integrační strategie, do kterých budou zapojeny i místní či regionální orgány a NNO
- podporovat spolupráci pracovníků věcných sekcí MPSV a MŠMT a řídicích orgánů operačních programů OP Z+ a OP JAK při přípravě OP i jednotlivých výzev

4 Jaké projekty v oblasti integrace cizinců byly podpořené v období 2014-2020 z evropských fondů?

EO1: Jaké projekty v oblasti integrace cizinců byly v období 2014-2020 podpořeny z evropských fondů? O jaké typy projektů šlo, jaké měly cíle, cílové skupiny a jaké aktivity (integrační opatření) probíhaly?

EO4: Jaký dopad měly podle posouzení expertů a realizátorů sledované projekty na cílovou skupinu cizinců? Byly účelné, účinné, užitečné a relevantní?

V této kapitole nejprve poskytujeme celkový přehled o podpořených integračních projektech ze všech zdrojů financování. Následně konkrétněji popisujeme projekty podle jednotlivých programů – témata projektů, jejich cílové skupiny, a také prioritní osy a výzvy, z jakých byly projekty podpořeny. Na základě rozhovorů s účastníky i příjemci projektů představujeme typy realizovaných projektů a přinášíme základní poznatky k jejich vyhodnocení. Ukazujeme dobrou praxi projektů a opatření, která doporučujeme v budoucím období podporovat.

4.1 Integrační projekty – základní popis

K 1. 3. 2021 bylo k realizaci schváleno **762 integračních projektů**, 43 financovaných z fondu AMIF, 719 z fondu ESF (Tabulka 4). Náklady na integrační projekty činily **1,8 mld. Kč**.

Z hlediska počtu projektů dominují zcela projekty **OP PPR**, kterých je dosud 685. Důvodem tak vysokého počtu projektů je, že projekty, jejich finanční objem nebývá tak vysoký, realizují jednotlivé školy. V **NP AMIF** probíhá/proběhlo 43 a v **OP Z** 32 projektů. V **OP VVV** jsme identifikovali 2 integrační projekty. Přestože integraci cizinců zřejmě podporují i jiné projekty z tohoto programu, není možné je rozpoznat (jak je uvedeno výše v kap. 2.2 na str. 14). Tato skutečnost znepřesňuje veškeré přehledové informace o integračních projektech a neumožňuje zjistit skutečné proporce podpory integrace cizinců z jednotlivých operačních programů.

V **OP TP** probíhá jeden integrační projekt, jehož cílem je vypracování podkladů pro podporu financování integrace cizinců v dalším programovém období, včetně této evaluační zprávy. OP TP je financován z Fondu soudržnosti, nadále jej tedy nezařazujeme do celkových přehledů.

Tabulka 4 Počet integračních projektů podle programů z ESF a AMIF

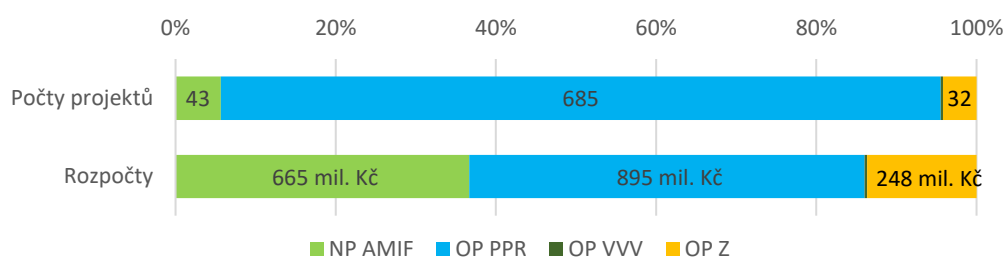
Fond	Program	Počet projektů	Rozpočty	Počet příjemců
AMIF	NP AMIF	43	665 mil. Kč	9
ESF		719	1 149 mil. Kč	400
	OP PPR	685	895 mil. Kč	387
	OP VVV	2	6 mil. Kč	2
	OP Z	32	248 mil. Kč	17
	OP TP	1	6 311 469 Kč	1
Celkem		762	1 814 mil. Kč	405

Zdroj: Seznam operací (příjemců) (MMR 2021), výběr projektů vlastní; Seznam podpořených projektů AMIF (MV 2020e)

Zatímco z hlediska počtu projektů je zcela dominantní OP PPR, z hlediska finančního lze za dominantní donory financování integrace považovat OP PPR a NP AMIF. Projekty OP PPR mají rozpočty ve výši 895 mil. Kč a tvoří polovinu celkového objemu financí, výše rozpočtů projektů NP AMIF činí 665 mil. Kč a

tvoří 37 % celkového finančního objemu integračních projektů. Projekty OP Z stály 248 mil. Kč a tvoří 14 % nákladů na integračních projekty (Graf 10).

Graf 10 Počty a rozpočty integračních projektů

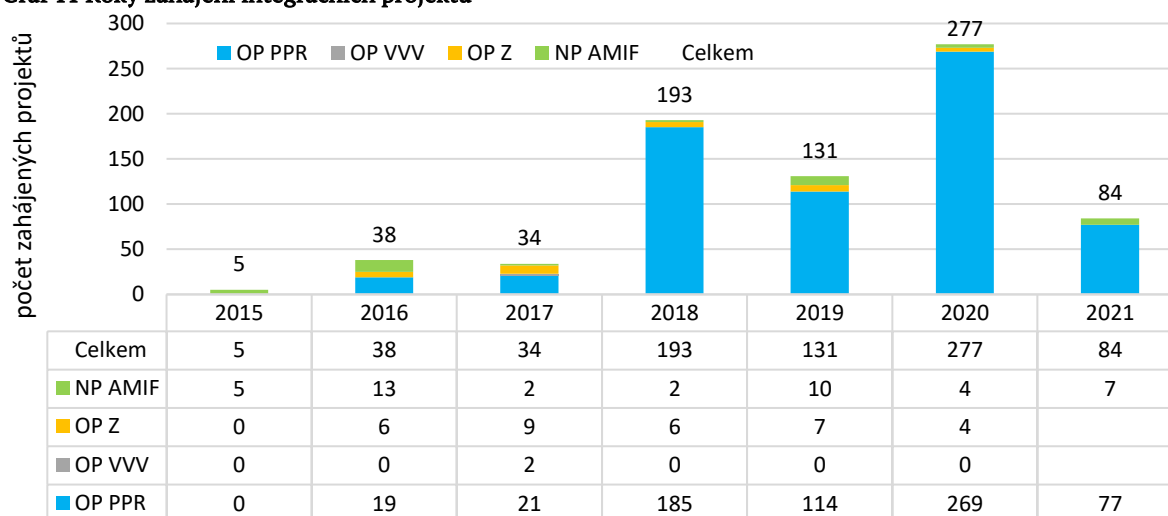

Zdroj: Seznam operací (příjemců) (MMR 2021), výběr projektů vlastní; Seznam podpořených projektů AMIF (MV 2020e)

Projekty začaly být realizovány se zpožděním, jak dokumentuje Graf 11. Jako první začaly s realizací projekty financované AMIF v roce 2015, a to díky předfinancování ze státního rozpočtu (MV 2017), které umožnilo zahájení pěti projektů na provozování krajských Center na podporu integrace cizinců. Projekty hrazené z ESF započaly realizaci až od roku 2016.

U integračních projektů OP PPR zaznamenáváme v roce 2018 skokový nárůst počtu integračních projektů. Těch bylo v roce 2018 zahájeno 193 a od dva roky později dokonce 277, v roce 2021 začalo ještě 84 integračních projektů. Hlavním důvodem prudkého nárůstu počtu integračních projektů je opakované vyhlášení výzev na podporu žáků s odlišným mateřským jazykem pro pražské mateřské, základní a střední školy.

Graf 11 Roky zahájení integračních projektů

Zdroj: Seznam operací (příjemců) (MMR 2021), výběr projektů vlastní; Seznam podpořených projektů AMIF (MV 2020e)

Integrační projekty trvají průměrně 24 měsíců, projekty AMIF a OP Z jsou průměrně delší, trvají 27 měsíců.

Předpokládáme, že celkový počet a rozpočty integračních projektů se ještě mohou změnit, a to zejména díky projektům z OP PPR, neboť výzvy z tohoto programu jsou vypisovány i na počátku roku 2021. Do celkového přehledu projektů jsme zařadili všechny projekty realizované v rámci výzvy zaměřené na podporu žáků s OMJ. Tyto projekty ovšem nejsou z časových důvodů v naší zprávě věcně reflektovány.

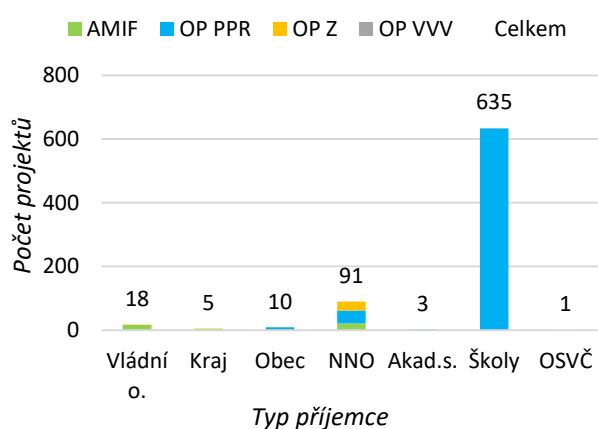
4.1.1 Příjemci integračních projektů

Integrační projekty realizuje celkem **405 příjemců**. 43 projektů z AMIF realizuje **9 příjemců**. 719 projektů z ESF realizovalo **400 příjemců**. 4 příjemci realizují projekty financované z AMIF i z ESF.

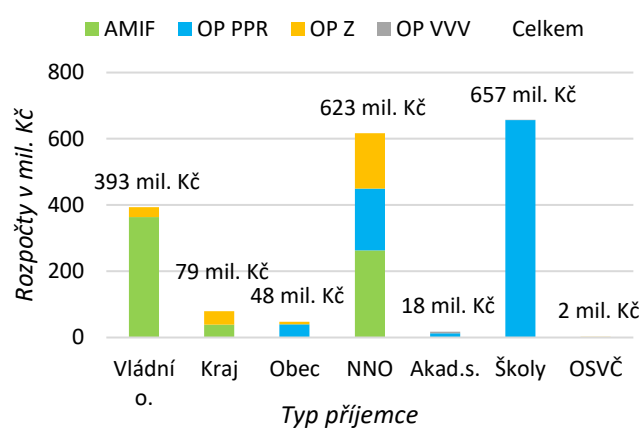
Nejčastějšími příjemci projektů, pokud jde o jejich počet, jsou školy a nevládní organizace: 635 projektů realizují školská zařízení a 91 projektů organizace nevládního a neziskového sektoru (Graf 12). Podobně tomu je z hlediska objemu financí: největší objem financí, 657 mil. Kč, čerpala školská zařízení, následovaly nevládní a neziskové organizace, rozpočty jejich projektů činily 623 mil. Kč. Třetím výrazným příjemcem dotací jsou vládní organizace (393 mil. Kč). S řádově menšími rozpočty pak následují kraje a obce (konkrétně Jihomoravský kraj a město Brno). Akademický sektor a OSVČ jsou minoritními příjemci.

Školská zařízení jsou příjemci projektů téměř výhradně z OP PPR, jedná se tedy pouze o pražské školy. Nevládní organizace naopak realizují jak projekty financované z AMIF, tak z OP PPR a OP Z. Vládní organizace (ministerstva a jimi řízené organizace) realizují zejména projekty z AMIF, menšinou z OP Z. Jihomoravský kraj realizuje projekty z AMIF a OP Z, některé obce jsou příjemci projektů z OP PPR a OP Z (Graf 12, Graf 13). Příjemci projektů z OP VVV jsou školy, konkrétně gymnázium a universita.

Graf 12 Příjemci projektů – počty projektů podle programu

Graf 13 Příjemci projektů – rozpočty projektů podle programu

Zdroj: Seznam operací (příjemců) (MMR 2021), výběr projektů vlastní; Seznam podpořených projektů AMIF (MV 2020e)

Největším příjemcem integračních projektů – pokud jde o počet projektů i výši rozpočtu – je **Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra**. SUZ MV je organizační složkou státu, podřízenou Ministerstvu vnitra, a realizuje 14 projektů financovaných z AMIF s celkovým rozpočtem 217 mil. Kč. Konkrétně jde o podporu krajských CPIC. Podle finančních objemů projektů je druhým největším příjemcem projektů **Integrační centrum Praha (ICP)**, obecně prospěšná společnost zřízená hl. m. Praha. ICP realizuje 5 projektů z AMIF. Následují pak **Ministerstvo vnitra** a **Jihomoravský kraj**. Ministerstvo vnitra, konkrétně OAMP, realizuje dva systémové projekty z AMIF, Jihomoravský kraj realizuje 5 projektů AMIF na krajské integrační centrum a projekt z OP Z.

Z hlediska počtu i finančního objemu projektů je největším příjemcem projektů z nevládního sektoru **Organizace pro pomoc uprchlíkům (OPU)**, která realizuje celkem 14 integračních projektů (z AMIF, OP Z a OP PPR). Celkem 9 projektů z OP PPR a OP Z realizuje dále **InBáze, z.s.** Celkové rozpočty evropských projektů každé z těchto organizací přesahují 60 mil. Kč.

Významnými příjemci projektů jsou dále Poradna pro integraci (PPI), META, Sdružení pro integraci a migraci (SIMI), Diecézní katolická charita Hradec Králové a Fond dalšího vzdělávání (FDV). Uvedené nevládní organizace patří k dlouhodobým poskytovatelům služeb cizincům, tvůrcům odborných analýz a politických doporučení. FDV byl přímo řízenou organizací MPSV, ale v roce 2019 byl zrušen a nebyl nahrazen jinou organizací, která by MPSV poskytovala podobné přímé služby.

Přehled o příjemcích integračních projektů, jejichž celkové objemy rozpočtů překračují 20 mil. Kč, ukazuje Tabulka 5.

Tabulka 5 Největší příjemci integračních projektů – řazeno sestupně podle součtu rozpočtů projektů

Příjemce	AMIF		OP PPR		OP Z		Celkem Projekty	Celkem Rozpočty
	Projekty	Rozpočty	Projekty	Rozpočty	Projekty	Rozpočty		
Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra	14	216 579 433					14	216 579 433
Integrační centrum Praha, o.p.s.	5	133 531 276					5	133 531 276
Ministerstvo vnitra České republiky	2	125 999 618					2	125 999 618
Jihomoravský kraj	5	59 953 763			1	40 409 143	6	100 362 906
Organizace pro pomoc uprchlíkům	3	11 073 489	3	12 331 575	8	44 465 132	14	67 870 196
InBáze, z. s.			7	45 975 529	2	14 807 130	9	60 782 659
Poradna pro integraci, z.ú.	4	44 358 985	2	8 236 186			6	52 595 171
META, o.p.s. - Společnost pro příležitosti mladých migrantů	3	18 718 159	5	30 902 973			8	49 621 132
Diecézní katolická charita Hradec Králové	4	32 938 334					4	32 938 334
Sdružení pro integraci a migraci, o. p. s.			2	3 288 493	2	26 555 807	4	29 844 299
Fond dalšího vzdělávání					1	29 599 513	1	29 599 513
Univerzita Karlova			3	22 675 348			3	22 675 348
Slovo 21, z.s.	3	22 317 831					3	22 317 831

Zdroj: Seznam operací (příjemců) (MMR 2021), výběr projektů vlastní; Seznam podpořených projektů AMIF (MV 2020e)

Z nevládního sektoru jsou opakovanými příjemci projektů dále Nová škola, o.p.s., South East Asia - liaison, z.s., VOLONTÉ CZECH, o.p.s., My.Aktivita o.p.s., Centrum pro integraci cizinců, o.p.s., Contact Line, o.p.s. a Konsorcium NNO pracujících s migranty v ČR.

Školská zařízení jsou příjemci většiny projektů z OP PPR a projektů OP VVV. V Praze realizuje projekty OP PPR zhruba 360 škol, polovina z nich opakovaně. Nejčastěji projekty realizují mateřské školy, následují základní a střední – proporcčně se jedná o třetinu až polovinu škol na každém z uvedených stupňů²⁵.

Kompletní přehled všech příjemců vybraných projektů i s počty projektů a jejich rozpočty je uveden v příloze v samostatném dokumentu.

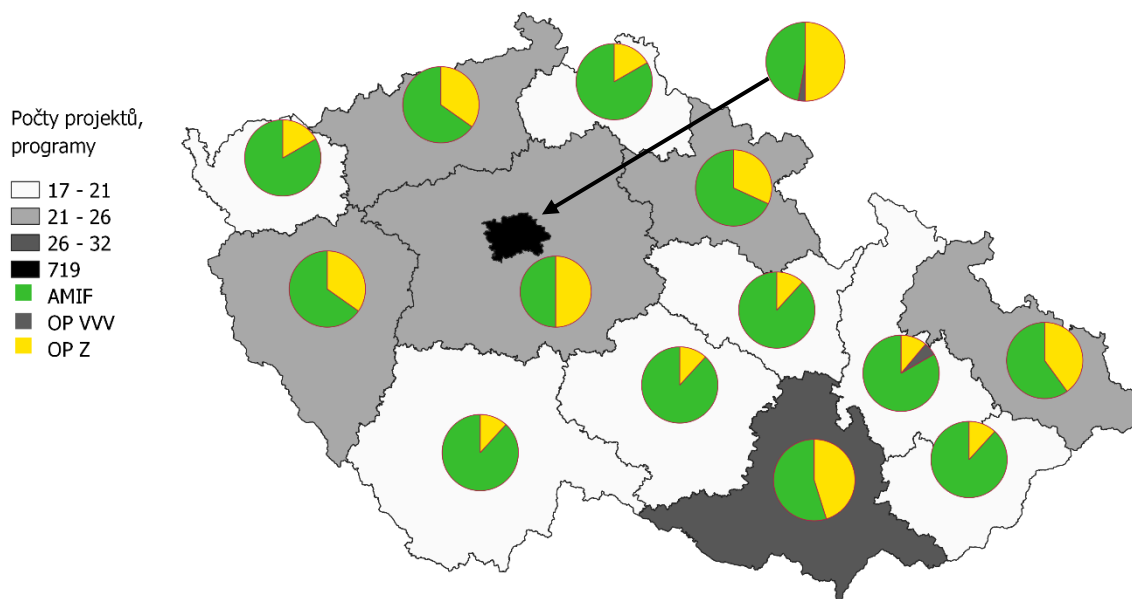
4.1.2 Regionální pokrytí integračními projekty

Integrační projekty pokrývají regiony ČR nerovnoměrně. „Nejpodpořenějšími“ regiony z hlediska počtu projektů jsou Praha, Středočeský a Jihomoravský kraj. Počet projektů realizovaných v Praze je – zejména díky programu OP PPR, který podporoval pouze Prahu – řádově vyšší než v ostatních regionech. Probíhá zde 719 integračních projektů. V ostatních regionech se počty pohybují mezi 17 a 31 uskutečněných integračních projektů.

Program AMIF je řízen tak, aby projekty svými dopady pokrývaly celou ČR, program OP Z stojí pouze na aktivitě příjemců, kteří se se svými projekty přihlásí o podporu. Důsledkem je proto nerovnoměrné pokrytí regionů ČR zejména intervenčními projekty z OP Z, které vizualizuje Mapa 2. V šedých odstínech jsou rozlišeny počty projektů v regionech, kde Praha dosahuje nesrovnatelně ve sloupcích pak počty projektů hrazené z NP AMIF, OP Z a OP VVV. Několik regionů ČR je pokryto větším počtem integračních projektů (Praha, Středočeský, Jihomoravský, Moravskoslezský, Ústecký, Plzeňský a Královéhradecký kraj), ostatní regiony těží v zásadě pouze z projektů NP AMIF (Karlovarský, Liberecký, Jihočeský, Vysočina, Pardubický, Olomoucký a Zlínský kraj).

²⁵ Podrobněji viz kapitolu 4.4

Mapa 2 Rozložení integračních projektů v regionech podle programů

Zdroj: Seznam operací (příjemců) (MMR 2021), výběr projektů vlastní; Seznam podpořených projektů AMIF (MV 2020e)
Poznámka: Počet projektů je uveden v tabulce Tabulka 6.

Počty projektů z jednotlivých programů v regionech ukazuje Tabulka 6.

Tabulka 6 Počty projektů z jednotlivých programů v krajích ČR

Region	AMIF	OP PPR	OP VVV	OP Z	Celkem
Hlavní město Praha	16	685	1	17	719
Středočeský kraj	13			13	26
Jihočeský kraj	15			2	17
Plzeňský kraj	15			8	23
Karlovarský kraj	15			3	18
Ústecký kraj	15			8	23
Liberecký kraj	15			3	18
Královéhradecký kraj	15			7	22
Pardubický kraj	15			2	17
Kraj Vysočina	15			2	17
Jihomoravský kraj	17			14	31
Olomoucký kraj	15		1	2	18
Zlínský kraj	15			2	17
Moravskoslezský kraj	15			10	25

Zdroj: Seznam operací (příjemců) (MMR 2021), výběr projektů vlastní; Seznam podpořených projektů AMIF (MV 2020e)

4.2 Prioritní osy operačních programů ESF a výzvy²⁶, v nichž probíhají integrační projekty

Integrační projekty financované ESF se uskutečňují ve třech operačních programech – OP Z, OP PPR a OP VVV. Následující přehled pracuje pouze s projekty, které jsou hrazeny z ESF, a nezapočítává projekty z EFRR, ze kterého jsou hrazeny investiční projekty. Mezi nimi nebyl identifikován žádný integrační projekt.

OP Z se skládá ze 4 věcných prioritních os (bez technické pomoci) a neinvestiční projekty hrazené z ESF běží na základě 121 výzev. Celkem se uskutečňuje 9 700 projektů, z nich je **32 integračních**. Integrační projekty tvoří **0,3 %** všech neinvestičních projektů. Nejvíce integračních projektů, 16, je realizováno v prioritní ose „3.2 Sociální začleňování a boj s chudobou“. 12 integračních projektů probíhá v ose „3.1 Podpora zaměstnanosti a adaptability pracovní síly“ a 4 projekty v ose „3.3 Sociální inovace a mezinárodní spolupráce“. Z prioritních os OP Z neprobíhá žádný integrační projekt pouze v prioritní ose „3.4 Efektivní veřejná správa“. **Integrační projekty tvoří 0,3 % rozpočtů neinvestičních projektů OP Z.**

OP PPR má 4 věcné prioritní osy (bez technické pomoci), dvě z nich jsou financovány i z ESF a v obou probíhají integrační projekty. V rámci 15 výzev probíhá 963 projektů, z nichž je **685 integračních**. Integrační projekty tak tvoří **71 %** všech neinvestičních projektů. Nejvíce integračních projektů probíhá v ose „7.4 Vzdělání a vzdělanost a podpora zaměstnanosti“: **675** integračních projektů tvoří **83 %** všech projektů v této ose. **10** integračních projektů je pak uskutečňováno v ose „7.3 Podpora sociálního začleňování a boj proti chudobě“ a tvoří **7 %** všech realizovaných projektů osy (podrobněji viz Tabulka 7).

Rozpočty integračních projektů OP PPR tvoří **35 %** celkových rozpočtů všech neinvestičních projektů programu OP PPR. Pouze v ose 7.4 tvoří rozpočty integračních projektů **60 %** objemu rozpočtů všech neinvestičních projektů.

OP VVV je rozdělen do 3 věcných prioritních os, ve kterých bylo z ESF hrazeno a realizováno 16 859 projektů na základě 53 výzev. Jeden z identifikovaných integračních projektů²⁷ probíhá v prioritní ose „2.2 Rozvoj vysokých škol a lidských zdrojů pro výzkum a vývoj“ a další v ose „2.3 Rovný přístup ke kvalitnímu předškolnímu, primárnímu a sekundárnímu vzdělávání“. Jak uvádíme v kapitole 2.2, celkový počet integračních projektů nelze na základě dostupných dat určit. Protože předpokládáme, že zejména v ose 2.3 probíhá několik projektů, které by bylo možné za integrační považovat, je tento výčet neúplný. V ose 2.3 jsme identifikovali také dva systémové projekty, které mohou v důsledku podpořit integraci dětí/žáků s odlišným mateřským jazykem (příjemce15 2020; příjemce14 2020). Do přehledu níže nejsou zařazeny, neboť je jejich zacílení výrazně širší a finanční alokaci na úlohy týkající se integrace cizinců nedokážeme určit.

Všech 719 integračních projektů hrazených z ESF tvoří celkově **2,61 %** všech projektů podpořených z ESF v období 2014-2020. Z hlediska finančního objemu spotřebovaly tyto projekty **0,97 %** rozpočtů všech neinvestičních projektů hrazených z ESF. **Projekty byly uskutečněny ve všech prioritních osách OP PPR a v téměř všech u OP Z.** Významný počet integračních projektů v OP PPR je dán vypisováním specifických výzev na podporu žáků s OMJ, kterou čerpaly zejména školy.

Tabulka 7 Počty výzev vybraných OP ESF, počty realizovaných projektů a počty integračních projektů

Operační program Prioritní osa	počet výzev	Počet všech projektů	Počet integračních projektů	% počtu integračních projektů	% rozpočtů integračních projektů
OP Zaměstnanost	120	9 694	32	0,33 %	0,32 %
3.1 Podpora zaměstnanosti a adaptability pracovní síly	59	6 297	12	0,19 %	0,20 %
3.2 Sociální začleňování a boj s chudobou	41	2 723	16	0,58 %	0,41 %
3.3 Sociální inovace a mezinárodní spolupráce	8	183	4	2,19 %	5,13 %

²⁶ Počty výzev odvozujeme ze Seznamu operací (MMR 2021), a zaměřujeme se pouze na výzvy, v jejichž rámci nějaké projekty probíhají nebo probíhaly. V MS 2014+ je dispozici seznam všech výzev, těch plánovaných, uzavřených i zrušených. Z MS 2014+ doplňujeme informace k výzvám, ale jejich přehled stavíme na Seznamu operací jako přehledu realizovaných projektů v rámci čerpaných výzev.

²⁷ Postup identifikace projektů na základě jejich názvu a obsahu anotací je popsán v kapitole 2.2.

Evaluace integračních projektů, závěrečná zpráva – verze po vypořádání druhých připomínek

3.4 Efektivní veřejná správa	12	475	0	0 %	0 %
3.5 Technická pomoc	1	6	0	0 %	0 %
OP Praha - pól růstu ČR	15	963	685	71,13 %	35,24 %
7.3 Podpora sociálního začleňování a boj proti chudobě	2	144	10	6,94 %	7,83 %
7.4 Vzdělání a vzdělanost a podpora zaměstnanosti	11	817	675	82,62 %	59,53 %
7.5 Technická pomoc	2	2	0	0 %	0 %
OP Výzkum, vývoj a vzdělávání	53	16 859	2	0,01 %	0,02 %
2.2 Rozvoj vysokých škol a lidských zdrojů pro výzkum a vývoj	17	408	1	0,25 %	0,05 %
2.3 Rovný přístup ke kvalitnímu předškolnímu, primárnímu a sekundárnímu vzdělávání	36	16 451	1	0,01 %	0 %
Celkový součet	171	27 514	719	2,61 %	0,97 %

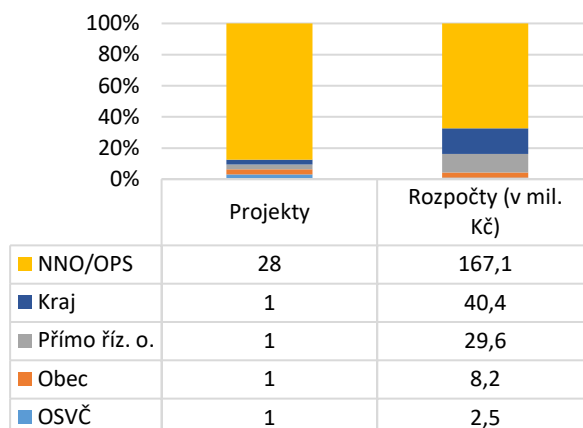
Zdroj: Seznam operací (příjemců) (MMR 2021), Harmonogram výzev (MS 2014+ 2020), výběr integračních projektů vlastní

4.3 Integrační projekty OP Z

V OP Z jsme identifikovali 32 integračních projektů, 18 již bylo ukončeno a 14 stále probíhá. Výše schválených rozpočtů těchto projektů činí 248 mil. Kč.

Projekty realizuje celkem 17 příjemců. 28 projektů, tedy naprostou většinu, realizuje 13 neziskových organizací (spolků, obecně prospěšných společností nebo církevních organizací). Po jednom projektu pak realizují Jihomoravský kraj, Město Brno, Fond dalšího vzdělávání, přímo řízená organizace MPSV, a konkrétní OSVČ (Graf 14).

Graf 14 Počty a rozpočty integračních projektů z OP Z podle typu příjemců

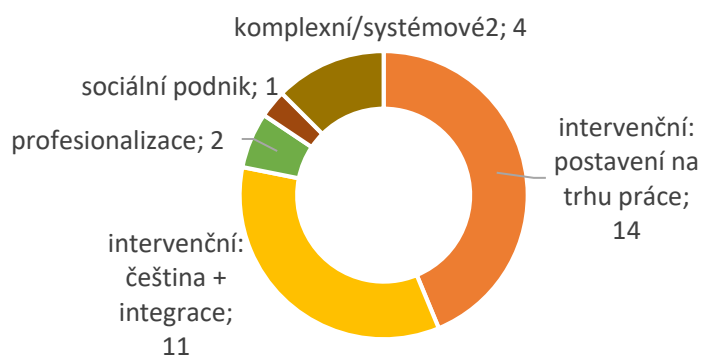
4.3.1 Témata a aktivity projektů

Zdroj: Seznam operací (příjemců) (MMR 2021)

Podpořené projekty lze – v závislosti na prioritní ose, ve které jsou realizovány – rozřadit do několika kategorií, podle toho, jaké aktivity realizují a na jakou cílovou skupinu se zaměřují. Aktivity projektů podpořených v rámci PO „3.1 Podpora zaměstnanosti a adaptability pracovní síly“ se zaměřují primárně na podporu zlepšení postavení migrantů na trhu práce. Projekty podpořené v rámci PO „3.2 Sociální začleňování a boj s chudobou“ zahrnují širší škálu aktivit, zaměřují se i na jiné než pracovní aspekty integrace a na jejich provázanost. Z prioritní osy „Sociální začleňování“ jsou podpořeny i projekty podporující profesionály nebo projekty komplexní a systémové. Osa „3.3 Sociální inovace a mezinárodní spolupráce“ podporuje jak intervenční, tak systémové projekty. Tato osa umožnila realizaci velmi zajímavých nápadů a skutečně systémových řešení v oblasti integrace.

Mezi integračními projekty z OP Z identifikujeme více tematických okruhů: intervenční projekty, poskytující zejména poradenské a vzdělávací služby pro klienty-migranty, intervenční projekty zaměřené na podporu profesionálů pracujících v oblasti podpory integrace, a komplexní či systémové projekty zaměřené na vznik nebo podporu integračních a systémových opatření. Jeden projekt podpořil sociální podnik (Graf 15).

Graf 15 Typy projektů z OP Z

Zdroj: Seznam operací (příjemců) (MMR 2021), výběr projektů vlastní, kategorizace projektů vlastní

Intervenčních projektů zaměřených primárně na zlepšení postavení účastníků projektu na trhu práce (podpořených v rámci PO „3.1 Podpora zaměstnanosti a adaptability pracovní síly“) je 14. Účastníci projektu jsou podporováni individuálními i skupinovými aktivitami směřujícími přímo k nalezení zaměstnání, nebo k posílení schopnosti uplatnit se na trhu práce, získat rekvalifikaci, ověřit kvalifikaci, posílit češtinu, vyhledat a vyjednat si pracovní místo. Projekty obvykle zahrnují poskytování komplexního programu cílové skupině a obvykle tedy propojují poradenství, vzdělávání a individuální

podporu při hledání pracovního místa. Několik projektů se specializuje na určitou cílovou skupinu, například ženy-migrantky s dětmi nebo na nízkokvalifikované migranty z Vietnamu. Většinou jsou ale projekty otevřeny pro všechny migranty, kteří jsou na trhu práce znevýhodnění nebo ohrožení vyloučením nebo neúspěchem. Seznam projektů včetně stručné charakteristiky jejich cílové skupiny ukazuje Tabulka 8.

Tabulka 8 Intervenční projekty OP Z zaměřené na podporu na trhu práce

Příjemce	Název projektu	Cílová skupina
bfz o.p.s.	Nový domov	imigranti, azylanti
Centrum pro integraci cizinců, o.p.s.	KOMPLEX IN MB	uchazeči o zaměstnání - cizinci
Contact Line, o.p.s.	Centrum vzdělávání a práce Contact Line	ženy-migrantky
	Vzdělávání a pracovní uplatnění cizinců v regionu Ústeckého kraje.	ekon. neaktivní cizinci
Fond dalšího vzdělávání	Podpora začleňování cizích státních příslušníků na trh práce	uchazeči o zaměstnání - cizinci
InBáze, z. s.	NOVÝ ZAČÁTEK - Zlepšení postavení žen - migrantek na trhu práce	ženy-migrantky
Jihomoravský kraj	SKILL Centrum pro cizince v JMK	soc. vyloučení migranti/ pracovníci veř. správy/zaměstnavatelé
Organizace pro pomoc uprchlíkům	Podpora cizinců při hledání pracovního uplatnění	uchazeči o zaměstnání - cizinci
	Podpora cizinců při integraci na trh práce	cizinci
	Podpora pro ženy-migrantky s malými dětmi na trhu práce v hl.m.Praze	ženy-migrantky
	Podpora uprchlíkům při začlenění na trh práce	azylanti
	Zvýšení šancí uprchlíků na získání zaměstnání v ČR	azylanti
RCL, z. s.	Podpora cizinců na trhu práce v Jihomoravském kraji	uchazeči o zaměstnání - cizinci
VOLONTÉ CZECH, o.p.s.	VOL Zaměstnání	nízkokvalifikovaní a nezaměstnaní cizinci, migranti z Vietnamu, bývalí vězňové

Zdroj: Seznam operací (příjemců) (MMR 2021), výběr projektů vlastní, kategorizace projektů vlastní

Jedenáct projektů tvoří skupinu intervenčních projektů, které jsou zaměřeny zejména na **podporu výuky českého jazyka a na podporu dalších aspektů integračního procesu migrantů**. Projekty jsou podpořeny z PO „3.2 Sociální začleňování a boj s chudobou“ a poskytují zejména výuku češtiny, poradenství, orientaci v české společnosti, podporu při začlenění do místních komunit, interkulturní práci. Projekty poskytují služby migrantům, kteří obecně spadají do skupiny osob ohrožených sociálním vyloučením nebo znevýhodněním. Některé projekty se zaměřují na ještě užejí vymezenou cílovou skupinu, např. na azylanty a azylantky, nebo žáky či mladé migranty ohrožené neúspěchem při studiu, nebo na cílovou skupinu migrantů z Vietnamu, v jednom případě na osoby ve výkonu trestu a po návratu z něj (Tabulka 9).

Tabulka 9 Intervenční projekty OP Z zaměřené na komplexní podporu integrace

Příjemce	Název projektu	Cílová skupina
Centrum pro integraci cizinců, o.p.s.	Fenomén Nová půda	mladí cizinci
	Náš společný kraj	cizinci
Diakonie ČCE - Středisko celostátních programů a služeb	DOMA - Diakonie Otevírá Možnosti Azylantům/kám	azylanti
EKS, z.s.	Jsmé v Praze doma	izolovaní migranti
InBáze, z. s.	InBáze, z. s. - Podpora integrace cizinců na území hl. m. Prahy	migranti
Nová škola, o.p.s.	Nevzdáme to! : Podpora ohrožených dětí a jejich školní úspěšnosti prostřednictvím odpoledních klubů ve škole a intervence v rodině	žáci ohrožení neúspěchem a jejich rodiny
Organizace pro pomoc uprchlíkům	Podpora integrace cizinců v ČR	imigranti a azylanti
	Podpora migrantů při jejich začleňování na trh práce a do společnosti	imigranti, azylanti
South East Asia - liaison, z.s.	Adaptační program pro imigranty ve výkonu trestu	imigranti a azylanti
	Integrační vzdělávání vietnamských odsouzených ve Věznici Kynšperk	migranti z Vietnamu
	SEA-1-vstup do Evropy a moderních technologií	migranti z Vietnamu

Zdroj: Seznam operací (příjemců) (MMR 2021), výběr projektů vlastní, kategorizace projektů vlastní

Projekty zaměřené na **ověření a zavádění inovativních a komplexních systémových opatření** jsou aktuálně čtyři (Tabulka 10). Statutární město Brno ověřovalo způsob, jak zvýšit interkulturní prostupnost veřejných institucí v Brně, zejména prostřednictvím zavedení čtyř pozic interkulturních pracovníků, zaměstnanců města, a prostřednictvím vzdělávání zaměstnanců úřadu. Sdružení SIMI realizuje v Praze, v Jihomoravském a Libereckém kraji projekty zaměřené na podporu regionálních samospráv v oblasti integrace cizinců, mapuje možné postupy a nástroje v oblasti integrace cizinců na lokální úrovni a tyto nástroje představuje a zprostředkovává samosprávám. Zejména v Praze pak úzce spolupracuje s MHMP, kde podporuje procesní audit práce městských úřadů v oblasti integrace cizinců, provádí analýzu dostupnosti služeb pro migranty a navrhuje vzdělávání pro úředníky. Zaměřuje se také na přenos dobré praxe ze zahraničí a budování dlouhodobé znalostní platformy o podpoře integrace cizinců.

Organizace pro pomoc uprchlíkům začala nově realizovat projekt na podporu péče o děti-cizince v hostitelských rodinách. Jde o projekt, jehož cílem je metodická příprava tohoto typu péče, jež je z právního hlediska možná, ale není využívána. OPU usiluje o její praktické zavedení.

Tabulka 10 Inovační a komplexní projekty v OP Z

Příjemce	Název projektu	Cílová skupina
Statutární město Brno	Zvyšování interkulturní prostupnosti veřejných institucí ve městě Brně	veřejná správa
Organizace pro pomoc uprchlíkům	Podpora péče o děti-cizince v hostitelských rodinách	děti cizinci bez doprovodu; hostitelské rodiny
Sdružení pro integraci a migraci, o. p. s.	MĚSTA A INKLUZIVNÍ STRATEGIE	veřejná správa
	Praha integruje	veřejná správa + migranti

Zdroj: Seznam operací (příjemců) (MMR 2021), výběr projektů vlastní, kategorizace projektů vlastní

Dva integrační projekty jsou zaměřené na **profesionalizaci organizací a zvyšování kvality poskytovaných služeb** (Tabulka 11). Projekt CIC rozvíjí služby odborného poradenství migrantům a metodicky nastavuje práci týmu. Projekt Konsorcium NNO se zaměřil na řízení Konsorcia jako střežové organizace, na zkvalitnění koordinace a spolupráce jeho členských organizací při sdílení dobré praxe a informací v oblasti poskytování služeb klientům.

Tabulka 11 Projekty OP Z zaměřené na profesionalizaci a zvyšování kvality služeb

Příjemce	Název projektu	Cílová skupina
Centrum pro integraci cizinců, o.p.s.	ROZMACH (rozvoj, metodika, akceschopnost, charakter)	profesionálové v oblasti integrace
Konsorcium nevládních organizací pracujících s migranty v ČR, z.s.	Společně a lépe - posílení kapacit Konsorcia nevládních organizací pracujících s migranty v ČR	profesionálové v oblasti integrace

Zdroj: Seznam operací (příjemců) (MMR 2021), výběr projektů vlastní, kategorizace projektů vlastní

Jeden projekt je **sociálním podnikem zaměstnávajícím cizince** (Tabulka 12). Uvádíme ho zde jako příklad možného integračního projektu, který je zaměřen na poskytnutí legálního pracovního místa migrantům a jeho příjemcem je fyzická osoba migračního původu.

Tabulka 12 Projekt OP Z: sociální podnik zaměstnávající cizince

Příjemce	Název projektu	Cílová skupina
Natalja Jurjevna Bajkalova	Rozšíření sociálního podniku - výroba MRAZÍK	cizinci, nezaměstnaní

Zdroj: Seznam operací (příjemců) (MMR 2021), výběr projektů vlastní, kategorizace projektů vlastní

4.3.2 Region dopadu a realizace

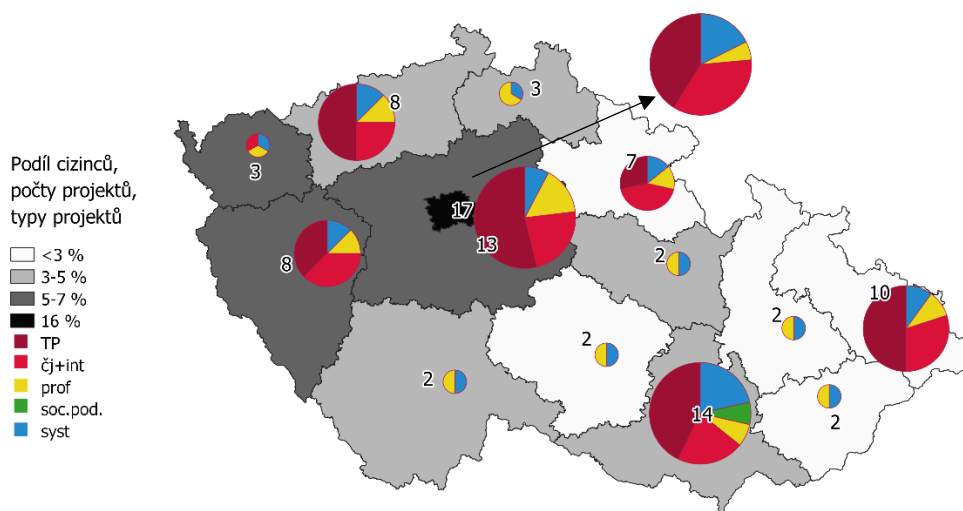
Integrační projekty z OP Z jsou v naprosté většině realizovány v jednotlivých regionech, žádný intervenční projekt nemá celostátní pokrytí. Z hlediska počtu projektů z OP Z v krajích ČR, jsou projekty z OP Z nejčastěji realizovány v hl. m. Praha (17 projektů), dále v Jihomoravském, Středočeském a Moravskoslezském kraji (14, 13, a 10 projektů). 8, resp. 7 projektů je realizováno

v Plzeňském, Ústeckém a Královéhradeckém kraji. V Karlovarském a Libereckém kraji jsou realizovány celkem 3 projekty a v ostatních krajích pouze dva systémové projekty s celostátní realizací. Intervenční projekty zaměřené na podporu migrantů na trhu práce (růžové pruhy v mapě níže) probíhají hlavně v Praze a Středočeském kraji, dále pak v Jihomoravském, Moravskoslezském, Ústeckém a Plzeňském kraji.

V pěti regionech ČR tedy není realizována na krajské úrovni žádný projekt z OP Z (jde o Jihočeský kraj, Vysočinu, Pardubický, Olomoucký a Zlínský kraj), v Karlovarském kraji je takový projekt pouze jeden (navíc zaměřený specificky na vězně-cizince původem z Vietnamu ve věznici Kynšperk) a v Libereckém kraji dva.

Mapa 3 kombinuje informace o podílu cizinců na obyvatelstvu krajů (šedé odstíny mapy), informace o celkovém počtu projektů z OP Z (číslo na mapě) a počty a typy projektů z OP Z (koláčové grafy, červené odstíny značí intervenční projekty). Mapa ukazuje nerovnoměrné pokrytí krajů, pokud jde o počty intervenčních projektů. I kraje s nízkým podílem cizinců realizují intervenční projekty (Moravskoslezský, Královéhradecký), a naopak i kraje s vyšším podílem cizinců mají intervenčních projektů minimum nebo žádné (Karlovarský, Liberecký, Jihočeský). Zdá se, že počty projektů tolik nesouvisí s podílem cizinců v kraji, ale spíše s etablovanými příjemci, kteří v regionech projekty uskutečňují.

Mapa 3 Počty projektů z OP Z (intervenční, profesionalizace, sociální podnik, systémový) a podíl cizinců v krajích – počty všech projektů

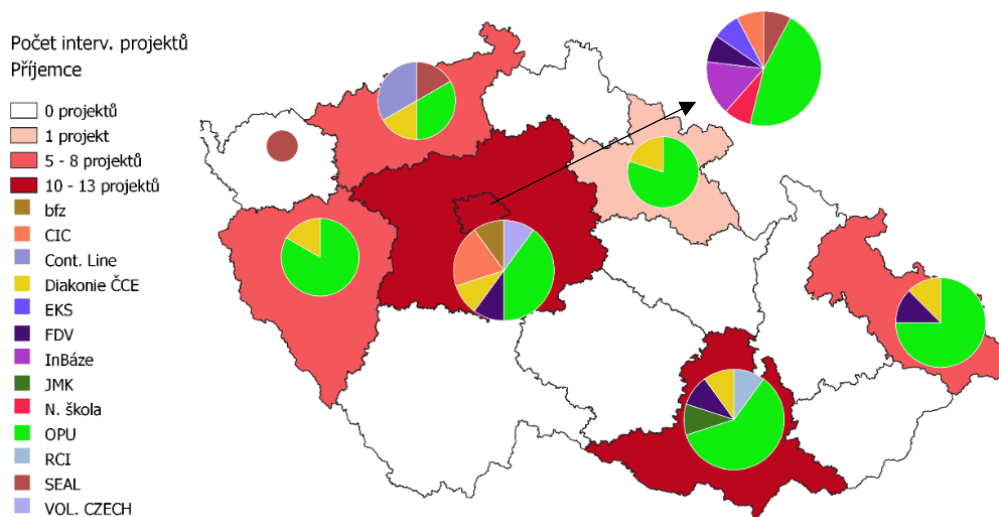

Poznámka: Koláče ukazují typy projektů – červené = intervenční

Zdroj: Seznam operací (příjemců) (MMR 2021), výběr projektů vlastní, kategorizace projektů vlastní; Počet cizinců v krajích ČR (ČSÚ 2020c)

Intervenční projekty v regionech poskytuje zejména **Organizace pro pomoc uprchlíkům**. 6 projektů realizuje v Praze, Jihomoravském a Moravskoslezském kraji, 4 nebo 5 projektů v Plzeňském, Středočeském a Královéhradeckém a dva projekty v Ústeckém kraji. Více krajů pokrývá i projekt **Diakonie ČCE** na podporu cílové skupiny azylantů. Na čtyři regiony se zaměřoval také již ukončený projekt **Fondu dalšího vzdělávání** (Praha, Středočeský, Jihomoravský a Moravskoslezský kraj). **Centrum pro integraci cizinců (CIC)** pokrývá projekty také více regionů, ovšem v intervenčních projektech se obvykle soustředí na jeden, maximálně dva regiony – Prahu nebo Středočeský kraj. Stejnou strategii má **South East Asia – liaison**, která realizuje projekty v Praze, Karlovarském a Ústeckém kraji (Mapa 4).

Mapa 4 Intervenční projekty z OP Z v regionech – počty projektů a realizátoři

Zdroj: Seznam operací (příjemců) (MMR 2021), výběr projektů vlastní, kategorizace projektů vlastní

Další poskytovatelé služeb realizují intervenční projekty obvykle v jednom kraji. InBáze, EKS a Nová Škola pracují v Praze, Contact Line realizoval dva projekty v Ústeckém kraji, RCI v Jihomoravském, Volonté Czech ve Středočeském kraji.

4.3.3 Popis vybraných projektů OP Z a zkušenosti příjemců s projekty

Tato kapitola přináší podrobnější popisy vybraných projektů OP Z. Za výběrem stojí snaha ukázat, jaké projekty proběhly a jaké zkušenosti z nich lze vybrat pro doporučení pro další financování. Původní cíl představit case-studies vybraných projektů byl částečně pokryt výstupem projektu MIS, který zveřejňuje příběhy tzv. inspirativních projektů²⁸. Proto jsme se rozhodli požádat příjemce realizovaných projektů zejména o sdílení zkušeností, které by bylo možno transformovat v doporučení pro OP Z+. Výběr projektů je daný zejména snahou postihnout co nejširší spektrum typů projektů od základně intervenčních projektů po projekty, které přinášejí pokrok ve strategickém řízení integrace.

ROZMACH (rozvoj, metodika, akceschopnost, charakter), Centrum pro integraci cizinců

Projekt ROZMACH reagoval na rozvoj odborného sociálního poradenství migrantům a azylantům a zejména na potřebu „osamostatnění“ mimopražských poboček CIC v Libereckém a Středočeském kraji. Cílem projektu bylo připravit sociální pracovníky, rozvíjející se pracoviště i ústředí na fungování v nové struktuře a rozsahu služeb. Bylo třeba naučit nové pracovníky, jak reagovat na potřeby klientů, jak využívat návazných služeb nebo zohledňovat místní specifika, a to při udržení kvality, principů a standardů služby jako celku. (Indikátory: 13 podpořených pracovníků, aktualizovaná metodika poskytování sociálního poradenství a standardů kvality)

Zkušenosti z realizace: Projekt dal organizaci možnost profesionálně rozšířit poskytované služby. Průběžné vyhodnocování práce s klienty však ukázalo, že sociální poradenství nestačí na řešení problémů, se kterými se setkávají rodiny s dětmi spadající do cílové skupiny. Proto si příjemce zaregistroval novou sociálně aktivizační službu pro rodiny s dětmi (individuální mentoring, pomoc s komunikací s úřady, školou aj., pomoc dětem s přípravou do školy a s volnočasovými aktivitami, sociálně terapeutické rozhovory s mladistvými aj.). Aktivity ROZMACHU – tj. školení a zkvalitňování práce sociálních pracovníků – příjemce uzpůsobil tak, aby s touto službou co nejvíc ladily. Potvrzuje se tak často zmiňovaná potřeba větší flexibility v rámci projektů a možnosti reagovat na změněný kontext a potřeby cílové skupiny.

²⁸ <https://mkc.cz/cz3/projekty/mesta-a-inkluzivni-strategie>

Jaké výzvy pro financování integrace projekt přinesl? Příjemce vidí nenahraditelnou roli evropských fondů v tom, že dávají jistotu udržení personálních kapacit. Pokud by evropské financování skončilo nebo se výrazně omezilo, nastane nejistota u těch profesionálů, kteří nemohou být placeni z peněz MPSV na registrované sociální služby, tedy u koordinátorů, metodiků apod., kteří sice neodvádějí přímo sociální práci nebo jinou podporu klientů, ale bez kterých se poskytování služeb neobejde.

Další výzvou je spolupráce s dalšími aktéry v místě a systematictější (strategičtější) uchopení práce s migranty (zvláště tam, kde počty stoupají). Příjemce vnímá, že jeho práce by měla být navázána na místní plánování služby, na plán, který by byl průběžně reflektován a o který by se opíraly jednotlivé aktivity. Takto provázaná spolupráce se však zatím ve většině mimopražských lokalit nedaří – a nabízí se proto, aby byla předmětem podpory z fondů EU.

Původní plán projektu zahrnoval i záměr vytvořit metodiky pro hodnocení dopadu sociální práce na migranty. Potvrdilo se však, že tento dopad je velmi obtížné měřit. Na straně klienta sice nastává působením nabízených aktivit kvalitativní změna, ale tu je obtížné postihnout v tvrdých datech (například zaměstnanost). Pokud evaluace projektových aktivit staví hodnocení pouze na těchto datech, může docházet ke zkreslení.

Města a inkluzivní strategie (MIS), Sdružení pro integraci a migraci

Cílem inovativního projektu bylo jednak zhodnotit, jak probíhá integrace všech skupin cizinců v ČR na lokální úrovni, ale zejména aktivizovat lokální aktéry a podpořit jejich účast na integraci cizinců. Projekt se odehrával ve třech krajích, v Praze, Jihomoravském a Libereckém kraji. Každý ze zvolených regionů je jiný a vykazuje jinou angažovanost aktérů integrace a jiné potřeby. Podpora aktérů proto probíhala prostřednictvím aktivit přizpůsobených konkrétním potřebám. Součástí projektu bylo setkávání s aktéry, datové analýzy týkající se migrace v regionu, terénní šetření zejména v oblasti pracovní migrace, pořádání tematických kulatých stolů a podpora v oblasti strategické práce a její evaluace.

Výstupy a výsledky projektu na úrovni regionů: V Jihomoravském kraji byly podpořeny zejména tematické kulaté stoly a nastavení spolupráce mezi aktéry. U mnohých z nich bylo možno navázat na předchozí zkušenosti a také velmi aktivní současnost. V Libereckém kraji byly nejvíce třeba datové analýzy, ale také informace a zkušenosti, jak vůbec k integraci přistupovat a v jakých oblastech se jí zabývat. V Praze pak projekt MIS podpořil nastavení procesního auditu, který by měl přispět ke zlepšení celého procesu vytváření, nastavování a vyhodnocování krajské strategie integrace cizinců. Dalším konkrétním výstupem je evaluační mechanismus vyhodnocování projektů v rámci krajského dotačního titulu na podporu integrace cizinců. Veřejně k dispozici jsou fact-sheety o různých aspektech migrace a integrace cizinců ve vybraných regionech a zprávy z terénního šetření.

Podle hodnocení realizačního týmu i zapojených aktérů se projektu podařilo podpořit spolupráci a zvýšit povědomí o rozsahu agendy v oblasti integrace, ale také posílit kompetence pro strategické řešení příslušné agendy a pro lepší využití datových a analytických podkladů.

Výstupy a výsledky projektu s národní působností: Vznikl podrobný Manuál lokální integrace, což je komplexní informační a podpůrný nástroj pro místní samosprávy. Manuál byl vytvořen zcela originálně na základě dlouhodobého zjišťování potřeb samospráv a díky spolupráci s mnoha odborníky – z akademického i nevládního sektoru i ze státní správy. Svou kvalitou a širokými možnostmi využití si manuál získal pozornost i na úrovni EU, v DG Regions, a uvažuje se o jeho překladu do angličtiny/adaptaci pro využití i v jiných zemích (Čerychová 2020). Vývoj, strategické dokumenty a úskalí integrace hodnotí Analýza situace v oblasti integrace migrantů s důrazem na její regionální a lokální rovinu.

Dalším výstupem projektu MIS je Databáze integračních projektů zahrnující veškeré projekty, které se podařilo identifikovat jako směřující k podpoře integrace cizinců od roku 2004. Smyslem databáze je poskytnout znalostní základnu pro vyhodnocování integrační politiky a projektových aktivit a umožnit

plánování dalšího financování integrace. Databáze vznikla ve spolupráci s naším evaluačním projektem.

Pro MPSV byl vypracován analytický podklad s informacemi o migrantech na trhu práce v ČR.

Jaké výzvy pro financování integrace projekt přinesl? Na úrovni administrace projektu si realizační tým velmi cenil toho, že měl důvěru řídicího orgánu a mohl se soustředit na práci, a ne prioritně na administrativu a vykazování. ŘO s týmem věcně komunikoval a bylo možno řešit v projektu změny nebo úpravy.

Integrace na lokální a regionální úrovni se ukázala jako velmi důležité a nosné téma, poskytující velký prostor pro podporu místních aktérů. Jak v oblasti jejich spolupráce, tak pokud jde o systematickou podporu – při práci s daty a analýzami, při práci na strategických dokumentech nebo na vyhodnocování projektů a strategií. Zjištění projektu MIS ukázala, že podstatná je spolupráce dlouhodobá nebo aspoň opakovaná, při které se aktéři mohou navzájem učit, zlepšovat se, reflektovat svoji práci – jen tehdy může mít intervence dlouhodobý účinek na jejich práci v běžném, neprojektovém provozu.

Projekt také potvrdil, že je třeba podporovat práci s daty a analýzami – jak jejich kvalitní zpracovávání, tak zejména jejich využívání příjemci, kterými jsou jak (lokální/regionální) politikové, tak úředníci a profesionálové. Stávající zkušenosti s evidence-based practice jsou stále relativně malé a projektové financování na to může reagovat.

Podpora cizinců při integraci na trh práce, *Organizace pro pomoc uprchlíkům*

Projekt byl zaměřen na mentoring, individuální poradenství a vzdělávání cizinců s cílem integrovat je úspěšně na trh práce. Projekt se soustředil na cílovou skupinu nezaměstnaných a ekonomicky neaktivních migrantů ve 4 krajích – Moravskoslezském, Jihomoravském, Středočeském a Plzeňském. Jeho konkrétním cílem bylo vyrovnání příležitostí pro integraci na trh práce u 60 cizinců. Aktivity projektu zahrnovaly výběr a diagnostiku klientů, tj. vyhodnocení jejich potenciálu na pracovním trhu, vzdělávací aktivity (výběr a vyjednání rekvalifikačního kurzu, kurzy českého jazyka), mentoring a individuální poradenství a další potřebné aktivity (např. nostrifikace dokladů o vzdělání, psychologická podpora).

Zkušenosti z realizace: Projekt navazoval na obdobný dvouletý projekt k integraci dlouhodobě ekonomicky neaktivních cizinců na trh práce realizovaný OPU v letech 2016-18. Zkušenost s realizací prvního projektu vedla například k většímu zaměření na mentoring, který se ukázal jako klíčový pro motivaci klientů a jejich zplnomocňování řešit situaci vlastními silami. Zahrnutí možnosti sezení s psychologem mezi projektové aktivity ukázalo na význam, který má psychická stránka pro práci s klienty dlouhodobě vyloučenými z trhu práce a na potřebu psychologického přístupu, který překračuje možnosti mentoringu.

Výzvy pro financování integrace: Realizátor považuje za omezující způsob vyhodnocování projektu, který je striktně vázán na předem stanovené indikátory a pomíjí skutečnou užitečnost a přínosnost projektu. Již při psaní projektu je nutné stanovit měřitelné cíle, např. zaměstnání či zvýšení kvalifikace určitého množství osob, a při vyhodnocování se hledí pouze na splnění těchto kvantifikovaných cílů. Nebere se tak v potaz, zda si daný klient zaměstnání nadále udržel či zda pro něj získání dané kvalifikace bylo relevantní. U uchazečů o zaměstnání také kvůli nastavení projektů často dochází k tomu, že sehnáním zaměstnání daný člověk přestává být součástí cílové skupiny a není možné s ním proto dál pracovat. Možným řešením této situace by bylo umožnění flexibilnější komunikace s donorem ohledně cílů a indikátorů projektu, které by mohlo reagovat na zkušenost z pole a reálně řešit objevující se problémy.

Zvyšování interkulturní prostupnosti veřejných institucí ve městě Brně, *Statutární město Brno*

Projekt si kladl za cíl snižovat bariéry integrace cizinců v rámci veřejných institucí ve městě Brně skrze ověření dobré praxe ze zahraničí v podmínkách České republiky. Praxe je založena na vytvoření pozice interkulturních pracovníků uvnitř samosprávy souběžně s realizací vzdělávacích aktivit za účelem podpory kulturní diverzity napříč samosprávou a se zakotvením této podpory do strategických dokumentů. Projekt je založen na přenosu dobré praxe ve spolupráci s městy Vídeň a Malmö, mimo to se v závěrečných hodnoceních projektu objevuje popis dobré praxe i z dalších měst.

Hlavním cílem projektu bylo odstraňování sociokulturních a jazykových bariér při jednání mezi veřejnými institucemi a migranty ve městě Brně, a tedy podpora harmonického a spravedlivého soužití v kulturně rozmanité společnosti. Bylo proškoleny 8 osob a 4 z nich budou zaměstnané na pozici interkulturních pracovníků. Zbývající 4 osoby budou náhradníci pro případ fluktuace zaměstnanců. I po skončení projektu se podařilo IP zaměstnat jako zaměstnance Magistrátu města Brna (MMB).

Zkušenosti z realizace projektu: Byli proškoleni zaměstnanci MMB, kteří při výkonu své funkce přicházejí do kontaktu s cizinci. Pro účely vzdělávání vznikl kompetenční model pro IP a kurikulum vzdělávacích modulů. Z evaluace i z rozhovorů se zástupci MMB vyplývá, že projekt byl úspěšný v realizaci i v inovačním příspěvku pro organizaci. Dokumenty, které v rámci procesu vznikly jsou přenosné do dalších municipalit a mohou tak být zárodkem pro ustavování profese IP jako stálé pozice na městských úřadech. Dokumenty přispívají k formalizaci profese IP.

Evaluační zpráva přináší informace, že projekt byl úspěšný i na straně cizinců, kdy počet jejich kontaktu považuje na velmi přínosný nejen pro samotné účastníky projektu, ale i pro jejich rodiny, resp. komunitu. Vyzdvihuje úspěšnost projektu, ve kterém je výzkumem potvrzeno, že navrženými aktivitami lze bariéry v komunikaci mezi úřadem a cizinci redukovat, podařilo se též snížit obavy z jednání s cizinci a navýšení tolerance u pracovníků úřadu, kteří se zúčastnili vzdělávání.

Cizinci využívali nejčastěji služby IP rozdělené do následujících kategorií: tlumočení, poradenství, doprovody a získání informací.

Díky projektu se podařilo, aby se interkulturní práce a tím i hlas cizinců zapojili do přípravy strategických dokumentů.

SKILL Centrum pro cizince v JMK, Jihomoravský kraj

Cílem projektu je vytvořit a pilotovat účinnou praxi, která umožňuje rozpoznat, zvyšovat a využít znalosti, dovednosti a kvalifikaci, kterou si cizinci přinášejí do ČR, resp. Jihomoravského kraje, ze zemí původu a podpořit tak optimální využití jejich ekonomického potenciálu. Aktivita projektu sestává nejprve z mapování potřeb lokálních aktérů a situace cizinců na trhu práce v JMK a zejména pak v provozování SKILL Centra, pro které budou využity zahraniční metody a postupy, a v rozvoji interkulturní práce.

V celé paletě projektů je jen málo takových, které se věnují rozpoznávání a rozvíjení potenciálu přichozích, zvyšování uplatnitelnosti na trhu práce podporou při hledání kvalifikovaného zaměstnání. Projekt je jedinečný také v tom, že realizátorem je Jihomoravský kraj ve spolupráci s magistrátem města Brno. Expertizu pro práci s cizinci dodává další partner projektu Centra pro cizince JMK. Na projektu je zajímavé právě toto spojení institucí, navázání na projekt statutárního města Brno, ve kterém se etablovali interkulturní pracovníci, kteří jsou zapojeni i do projektu SKILL Centrum.

Cílovou skupinu projektu představují cizinci přicházející do ČR, potažmo Jihomoravského kraje, a to jak ze zemí EU, tak zemí mimo EU. Počet cizinců se v Jihomoravském kraji každoročně zvyšuje. Řada přichozích cizinců či cizinců, kteří v regionu žijí a pracují, však neuplatňuje u stávajícího zaměstnavatele v plném rozsahu svou kvalifikaci a ani odbornou praxi nabytou v zemi původu. Důvodem jsou především bariéry v uznání původního vzdělání, neuznání původní praxe zaměstnavateli, jazyková a kulturní bariéra včetně chybějících nástrojů, umožňujících diagnostikovat kompetence získané v zemi původu a využít jich v novém prostředí. Velká část cizinců má vysokoškolské vzdělání (i v technickém směru), ale jejich pracovní zařazení tomu neodpovídá. Trh práce tak nevstřebává optimálně zahraniční pracovní sílu a nedokáže plně využít znalostní,

dovednostní a ekonomický potenciál těchto osob. Cizinci s vyšší kvalifikací pracují na pozicích, kde ji nevyužijí. Svoji roli také hraje nedůvěra zaměstnavatelů vůči pracovníkům ze zahraničí, kdy cizincům z určitých zemí jsou nabízeny jen určité pozice. Dalším negativním trendem je proces dequalifikace, ke kterému u těchto cizinců dochází, pokud dlouhodobě na nižších pozicích zůstávají. Rozpoznání kvalifikace, dovedností a kompetencí cizinců je přitom důležité pro jejich optimální začleňování na trhu práce. Právě integrace na pracovní trh a ekonomická soběstačnost cizinců představuje klíčovou podmínku celkové integrace cizinců do společnosti.

Výzvy projektu: Projekt, který začínal své aktivity realizovat v březnu 2020, je aktuálně na začátku. Výzvou se jeví zejména propojení partnerských organizací. Pro úřad Jihomoravského kraje je výzvou samotná realizace inovačního projektu. Jde o ojedinělý projekt, který se navíc dotýká politicky citlivé cílové skupiny. Výzvou je dobré využití potenciálu, který přinesl projekt „Zvyšování interkulturní prostupnosti“ Magistrátu města Brna.

Podpora začleňování cizích státních příslušníků na trh práce, *Fond dalšího vzdělávání*

Projekt si kladl za cíl zvýšení uplatnitelnosti na trhu práce cizích státních příslušníků cestou zmírňování jazykových, sociokulturních, administrativních a dalších bariér při vstupu klientů na trh práce, a to ve spolupráci s dalšími subjekty veřejné správy, neziskového sektoru a zaměstnavateli. Ve formulaci cílů v projektové žádosti nechybí ani téma prevence nelegálního zaměstnávání a pracovního vykořisťování. Projekt chtěl přispět ke zvýšení efektivity využití kvalifikace cizích státních příslušníků na trhu práce a kladl si za cíl zajištění prostupnosti veřejných služeb v oblasti začleňování cizinců na trh práce a do společnosti prostřednictvím spolupráce realizátora FDV (přímo řízená organizace MPSV) ÚP ČR s integračními centry, obecními a krajskými samosprávami a jejich úřady (přenesená působnost) a neziskovým sektorem.

Svým rozsahem, typem realizátora a formou spolupráce se projekt jevil jako zajímavý prvek systémového řešení obtížné uplatnitelnosti na trhu práce migrantům zejména se nějakou další specifickou potřebou, než je potřeba jazykové podpory.

Cíle projektu byly naplňovány prostřednictvím individuálního poradenství, vzdělávacích aktivit a podpory cílové skupiny při využívání služeb souvisejících s integrací na trh práce (doprovody, podpora při nostrifikaci zahraničního vzdělání). Zajímavým prvkem projektu bylo navrhované partnerství s ÚP a spolupráce terénních pracovníků/komunitních tlumočnicků zapojených do projektu.

Zjištění z realizace: Prakticky byl projekt pouze intervenčním projektem, systémových cílů nedosáhl. Fond dalšího vzdělávání (FDV) byl na poli služeb poskytovaných cizincům nováčkem. Délka poskytování služeb a zkušenost organizace hraje zásadní roli pro úspěšnost projektu i možnost nového subjektu etablovat se v terénu²⁹. Omezená doba, po kterou se FDV soustředil vedle dalších agend i na oblast integrace cizinců, ovlivnila i minimální dopad projektu na hlavní spolupracující instituci, tedy ÚP. Projekt si kladl za cíl zavést individualizovaný model poradenství do služeb ÚP, to se bohužel nepodařilo ani v rámci projektu. Partnerství s ÚP v tomto ohledu zůstalo nenaplněné a míra spolupráce se zaměstnanci projektu vždy závisela na ochotě konkrétních pracovníků ÚP. Zároveň se ve vydařených případech spolupráce ukázalo, že pokud je klientovi poskytnuta cílená podpora individuálního poradenství, pokud je při jednání na ÚP přítomný tlumočnický a posílí se tak porozumění, zvyšuje se možnost pracovníka ÚP s klientem pracovat, aktivizovat ho a následně zapojit na trh práce.

Efekt projektu pro cizince spočíval hlavně v aktivizaci, zvýšené orientaci na trhu práce včetně informovanosti o právních náležitostech legálního zaměstnávání a zvýšení sebevědomí při samostatném jednání. Specializované a intenzivní několikadenní vzdělávání bylo vyhodnoceno jako účinné, zároveň mnoha klientům stačily k zapojení na trh práce individuální konzultace s pracovním poradcem (FDV 2018).

Projekt byl realizován ve 4 krajích rozdílných z hlediska počtu cizinců, socioekonomické situace v kraji i míry angažovanosti institucí zapojených do projektu. Projekt tak měl potenciál stát se sondou, díky

²⁹ pro srovnání viz. kapitola o regionech a fungování CPIC

kteří se mohli vytvářet systémový přístup pro spolupráci státní správy, úřadu práce a poskytovatelů služeb pro migranty. Projekt svého potenciálu nevyužil, po skončení projektu na něj nebylo navázáno.

Přínos projektu:

- Cílová skupina projektu nebyla limitována, mohli se zapojit cizinci ze třetích zemí, euroobčané i příjemci mezinárodní ochrany.
- V Jihomoravském kraji byl ustaven dobrý model spolupráce FDV a ÚP, při kterém 1/ byli vhodným způsobem oslovováni klienti pro služby projektu a 2/ FDV a ÚP účinně spolupracoval při realizaci rekvalifikačního kurzu českého jazyka. Zejména z této spolupráce s ÚP bylo možné vidět, že pokud se pracovníci úřadu proškolí, nabídne se jim podpora a kapacita, významně se pak zvyšuje jejich ochota s cizinci pracovat. Díky personálnímu propojení budou tyto zkušenosti přeneseny i do projektu SKILL Centrum Jihomoravského kraje.

4.3.4 Výsledky a dopady projektů OP Z

Výsledky a dopady lze popisovat jednak pomocí počtu osob, které byly v projektech podpořeny, dále můžeme zprostředkovat zkušenosti účastníků a realizátorů s projekty. Pouze některé projekty mají vlastní evaluaci³⁰, využíváme tedy i jejich dostupné závěry.

K 1. 3. 2021 bylo 16 projektů OP Z ukončeno a 16 stále probíhalo. V ukončených projektech bylo jako dosažený indikátor počet účastníků projektu (č. 60000) vykázáno celkem **1 398 osob**. 96 % těchto účastníků, tedy **1 345 osob** byli migranti nebo osoby s migrační zkušeností. Identifikujeme je proto, že byli vykázáni jako indikátor č. 61500, tedy migranti a menšiny³¹. V projektech, které jsou dosud v realizaci, bude podle plánu podpořeno dalších **1 400** účastníků. Celkem tedy lze předpokládat, že v projektech z OP Z bude podpořeno téměř **3 tisíce osob**, z nichž naprostou většinu budou tvořit migranti (Tabulka 13).

Tabulka 13 Počty účastníků intervenčních integračních projektů OP Z – indikátory č. 60000 a 61500 – cílové a dosažené hodnoty

Stav projektu	Celkový počet účastníků (60000)		Celkový počet účastníků – ženy (60002)		Migranti (61500)	Migranti – ženy (61502)
	Cílová hodnota	Dosažená	Dosažená	% žen	Dosažená	Dosažená
ukončen	1276	1398	1 013	72%	1 345	978
v realizaci	1425	594	362	61%	511	319
Celkem	2 701	1 992	1 375	69%	1 856	1 297

Zdroj: MS 2014+ (MMR 2020b), indikátory staženy 23.3.2021, Seznam operací (příjemců) (MMR 2021)

Téměř tři čtvrtiny účastníků projektů tvořily ženy. Naprostá většina účastníků absolvovala intervenční projekty na podporu zlepšení jejich situace na trhu práce.

Intervenční projekty obvykle nemají interní evaluaci, která by byla součástí aktivit projektů. Výjimkou byl projekt FDV, kde ovšem evaluace nebyla dokončena z důvodu zrušení FDV. Nedokončená evaluační zpráva jen nám však k dispozici. Někteří příjemci provádějí vlastní zjišťování dopadů projektů na cílovou skupinu. Jedná se obvykle o jazykové testy při vzdělávání v českém jazyce, zpětnovazební dotazníky pro klienty nebo o vyhodnocování účinnosti sociálního a jiného odborného poradenství a individuálního plánování s klientem. Tato zjištění ale oslovení příjemci považují za interní a nemůžeme z nich při našem celkovém hodnocení vycházet.

Na základě rozhovorů s příjemci i s klienty projektů a s využitím evaluace projektu FDV lze charakterizovat zejména typy výsledků či posunu klientů. Posuny klientů se odehrávají jednak v „měřitelných“ oblastech, jakými jsou právě nalezení zaměstnání, nalezení vhodné rekvalifikace a její absolvování, ověření zahraničního vzdělání, zlepšení se v češtině nebo získání informací o trhu práce

³⁰ Zvyšování interkulturní prostupnosti, MIS, Podpora cizinců

³¹ Přesné znění názvu indikátoru: „Migranti, lidé, kteří jsou původem cizinci, menšiny (včetně marginalizovaných společenství, jako jsou Romové)***“

a právech a povinnostech zaměstnance a zaměstnavatele. Tyto výsledky dosud není možno hromadně napříč projekty sledovat. Vedle těchto výsledků jsou důležité také pokroky klientů v měkkých kompetencích. Zejména je pro klienty důležité zvýšení orientace ve společnosti a schopnost samostatně řešit situace na trhu práce, v čemž jim pomáhá jak vzdělávání, tak individuální podpora mentora nebo poradce. Mentoring se dobře osvědčil OPU, individuální poradenství ve FDV. Klienti díky podpoře tohoto typu získají dovednosti pro jednání se zaměstnavateli a úřady, dovedou vyhledat pracovní nabídku a např. rozlišit nabídku korektní. Výsledkem projektů je také podle příjemců vyšší motivace a aktivita klientů – poté, co se naučí v bezpečném prostředí řešit situace týkající se hledání práce, jsou na trhu práce aktivnější (FDV 2018).

U projektů OP Z je možné indikativně sledovat jednu oblast dopadu projektů, a to ekonomickou aktivitu účastníků projektů. Existují indikátory, které sledují ekonomickou aktivitu účastníků projektu 6, 12, 18, 24 a 36 měsíců po ukončení projektu. Ekonomickou aktivitou je míněno zaměstnání nebo podnikání jako OSVČ. Sledování ekonomické aktivity účastníků projektů je automatizováno v monitorovacích systémech MPSV. Při splnění určitých podmínek³² jsou pro účastníky projektů automaticky generovány dotazy na ČSSZ ohledně ekonomické aktivity.

Konkrétně indikátor 62900³³ sleduje ekonomickou aktivitu 6 měsíců po ukončení projektu a je, dle sdělení oddělení monitoringu OP Z, na úrovni investičních priorit reportován EK, a tak jej lze považovat za spolehlivý. Ostatní indikátory, které sledují ekonomickou aktivitu v pozdějších měsících po ukončení projektu, nejsou podřizovány kontrolám a slouží pouze jako interní údaje implementačním oddělením nebo MMR³⁴. Indikátor 62900 je číselný údaj reprezentující ekonomickou aktivitu těch účastníků projektu, kteří splnili podmínky automatického sledování. Z údajů nelze zjistit typ ekonomické aktivity účastníků projektu, počet ekonomicky aktivních účastníků také není možné třdit – kromě genderu – podle dalších charakteristik (např. státní občanství, délka pobytu v ČR). Údaje o ekonomické aktivitě neumožňují také sledovat důvod neaktivity – například starobní nebo invalidní důchod nebo rodičovskou dovolenou. I tento aspekt snižuje výpovědní hodnotu indikátoru. U integračních projektů je limitem pro sledování dopadu v oblasti ekonomické aktivity podmínka automatického ztotožňování účastníků projektu s registrem obyvatel. Osoby ztotožněné ručně nemohou být do automatického dotazování na ČSSZ zahrnuty.

Získali jsme údaje o počtu automaticky ztotožněných ke dvěma projektům – k projektům s největšími cílovými skupinami účastníků. Z projektu FDV „Podpora začleňování cizích státních příslušníků na trh práce“ je automaticky monitorováno 68 % účastníků, z projektu InBáze „NOVÝ ZACÁTEK - Zlepšení postavení žen - migrantek na trhu práce“ pak 87 % účastnic. Údaje o dalších projektech nemáme, neboť nám z kapacitních důvodů bylo možno poskytnout výběrově pouze tyto údaje. Tyto sondy ukazují, že cizince se nedaří ztotožňovat tak, aby údaj z indikátoru 62900 dobře vypovídal o všech účastnících projektu a aby bylo možno automaticky sledovat dopady projektů v oblasti zaměstnanosti. Pokud by byl indikátor 62900 použit bez znalosti faktu, že reprezentuje jen některé účastníky, uměle by snižoval údaj o podílu ekonomicky aktivních účastníků projektu.

U vybraných projektů se ukazuje, že po 6 měsících bylo ekonomicky aktivních 45 % sledovaných (ztotožněných) účastníků projektu FDV a 31 % účastnic projektu InBáze³⁵. Porovnáme-li podíl ekonomicky aktivních účastníků projektu FDV s podílem ekonomicky aktivních účastníků všech projektů ze stejné prioritní osy (SC zvýšení zaměstnatelnosti), vidíme, že po 6 měsících je zaměstnanost účastníků integračního projektu mírně vyšší než medián ostatních projektů, který činí 41 % ekonomicky aktivních účastníků projektů po 6 měsících. Pro posouzení dlouhodobějšího efektu není bohužel možné stávající indikátory využít.

³² účastník projektu byl automaticky ztotožněn v registru obyvatel, v monitorovacím systému je u něj zapsáno datum ukončení projektu a celý projekt již byl ukončen

³³ „účastníci zaměstnaní 6 měsíců po ukončení své účasti, včetně OSVČ“

³⁴ Emailová komunikace s evaluátorem MPSV

³⁵ Údaje k 23.3.2021, zdroj MS 2014+ (MMR 2020b)

4.3.5 Shrnutí k projektům z OP Z

Intervenční projekty v rámci OPZ zatím podpořily cca 2000 tisíce osob směrem k vyšší zaměstnatelnosti a samostatnosti na trhu práce. Projekty se soustředily zejména na zranitelné skupiny – migranty, osoby starší 55 let, ženy, osoby s nízkou nebo neověřenou kvalifikací, ženy pečující o děti. Bez dostupnosti oficiálních odhadů velikosti cílové skupiny zranitelných osob nebo osob s potřebou služeb OP Z nemůžeme činit závěr, jak velká část této cílové skupiny, byla projekty pokryta a zda byla jejich kapacita dostatečná.

OP Z neomezuje cílovou skupinu migrantů, kterým je možno poskytovat intervence, např. státním občanstvím. To je jednoznačnou výhodou a OP Z tak může být doplňkovým programem k NP AMIF, jehož aktivity nejsou určeny občanům EU.

V rámci OP Z se realizují zajímavé a užitečné projekty zaměřené na přímou podporu migrantů a profesionálů, ale také na podporu institucionálních kapacit a systémových řešení. Projekty jsou ovšem jednorázové a navazují na sebe pouze tehdy, když o to usiluje příjemce projektu a zároveň to umožňuje výzva. Výzvami programu není návaznost projektů podporována, což je zejména u intervenčních projektů vnímáno jako nevýhodné pro kontinuitu poskytovaných služeb. Výsledky projektů nebyly ve sledovaném období systematicky sledovány věcnou sekcí MPSV a nebylo zajištěno přebírání dobré praxe a její systematické využití, ať v rámci dalšího projektového nebo institucionálního financování.

Intervenční projekty umožňují podpořit klienty zejména vzděláváním, mentoringem, výukou českého jazyka, individuální práci s jednotlivými klienty i celými rodinami, doprovody a tlumočením. Vedle přímého výsledku, kdy klienti získají díky projektu zaměstnání, sledují organizace při realizaci projektů i širší cíle. Je jimi zejména „uschopňování“ (enabling) klientů, tedy podpora, aby dokázali sami řešit své životní situace v ČR, vzdělávání a zvyšování orientace v českém prostředí, zejména v prostředí státních a samosprávných úřadů a na trhu práce. Jako významné se ukazuje vzdělávání v oblasti právních aspektů zaměstnanosti (práva zaměstnance, pracovní smlouvy, zdravotní pojištění, v případě cizinců vázané na zaměstnání, nemocenská, složky mzdy, pracovní doba, dovolená, přesčasy...), neboť cizinci jsou často vystaveni tlakům, aby dobrovolně akceptovali nekorektní či dokonce nelegální pracovní podmínky. OP Z podporuje také výuku českého jazyka pro dospělé migranty, jednak pořádáním kurzů češtiny pro klienty projektu nebo podporou rekvalifikačních kurzů češtiny z nabídky rekvalifikací ÚP.

Zkušenosti z intervenčních projektů ukazují důležitost vzdělávání migrantů v českém jazyce. Mnoho migrantů, kteří mnoho let pracovali fyzicky, ale ve vyšším věku už fyzickou práci vykonávat nemohou, má potíže najít místo na trhu práce, protože jim jejich nedostatky ve znalosti češtiny znemožňují vykonávat byť jen jednoduchou administrativní činnost.

Intervenční projekty nejsou poskytovány systematicky po celé ČR, jsou dostupné jen v některých regionech, a to obvykle jen v jejich centrech. Zároveň nevedou dosud (až na pokus JMK s projektem SKILL centra) k žádným systémovým řešením, např. k ustavení kurikul vzdělávání migrantů k orientaci na trhu práce, zjednodušení přístupu migrantů k češtině formou rekvalifikačního kurzu, paušálního počtu individuálních mentorských hodin pro migranty nově registrované na ÚP, apod. Pouze projekty zaniklého FDV směřovaly ke spolupráci s ÚP, nicméně nástroje aktivní politiky zaměstnanosti směrem k integraci cizinců nebo k větší interkulturní citlivosti ovlivněny nebyly a potenciál pro změnu u pracovníků na ÚP nebyl využit. Možnou nadějí v tomto ohledu je nově zahájený projekt SKILL centra v Jihomoravském kraji. **Pro systémové řešení podpory migrantů k důstojné účasti na trhu práce, zůstávají možnosti PO „3.1 Podpora zaměstnanosti a adaptability pracovní síly“ nebo PO „3.2 Sociální začleňování a boj s chudobou“ nevyužity.**

Realizované projekty ukázaly, že **OP Z je také platformou, kde je prostor pro systémová řešení. Prioritní osa inovací** OP Z umožnila provedení projektů, které všechny podstatně přispěly k rozvoji institucionálních kapacit v oblasti integrace cizinců – a to je podle respondentů i podle KIC klíčová oblast. Zkušenosti z projektů, které usilovaly o systémovou podporu integrace na regionální nebo lokální úrovni, ukazují, že agenda integrace cizinců je pro místní politiky i úřady okrajová a její důležitost narůstá pouze v situaci, kdy se objeví nějaký problém. Tehdy začínají místní aktéři pociťovat

nedostatek informací, metodického vedení, institucionálního zajištění integrace. Pracovníci pracující s klienty by pak uvítali vedle informací například i možnost obracet se na zkušené interní specialisty, kteří by jim umožnili rychle se zorientovat v případě a směřovat jej k optimálnímu řešení (FDV 2018; regionální platforma 2020). Pro vedoucí pracovníky a politické vedení krajů nebo obcí by pak potřebovali mít k dispozici dobré praxe řešení problémů nebo podporu při vytváření vlastních strategií, jak při integraci postupovat.

V inovačních projektech hrála významnou roli podpora spolupráce aktérů, jejich síťování a propojování. Tyto aktivity byly příjemci hodnoceny jako podstatné, neboť vzájemná znalost kompetencí, sdílení dobré praxe a vzájemná informovanost jsou v tak komplexní a komplikované oblasti jako integrace cizinců klíčové (příjemce10 2020; příjemce09 2020; příjemce12 2020).

Inovační projekty jsou kvalitní a ukazují cesty dál, ale na jejich výstupy se dosud navazuje jen minimálně. A tuto absenci vyhodnocování dobré praxe projektů a vědomého a strategického navazování na předchozí hodnotné výsledky považujeme za slabou stránku v přístupu věcné sekce MPSV.

Inovační projekty obvykle obsahují analýzy problémů, naopak intervenční projekty kvalitní analýzy obvykle postrádají. Zkušenosti např. projektu „Zvyšování interkulturní prostupnosti“ nebo MIS ukazují, jak jsou analýzy potřebné a hlavně, jaké úsilí je třeba věnovat tomu, aby se zástupci veřejné správy naučili s analytickými podklady pracovat a začali je využívat pro své plánování a rozhodování. Podpora rozhodování na základě analýz je považována za podstatnou.

OP Z nepodporuje, i když by mohl:

- Systematické zapojení úřadů práce do integrace cizinců – ať jde o podporu využívání tlumočnicků, vzdělávání pracovníků ÚP v agendách souvisejících s migranty (uchazeči o zaměstnání nebo osoby s nárokem na sociální dávky), o zřízení pozice specialistů pro práci s migranty na ÚP
- Systémové řešení prevence vykořisťování migrantů; neprobíhá žádný projekt ve spolupráci s inspekcí práce
- Systematickou podporu rekvalifikací pro migranty, výuku profesní češtiny, češtiny jako rekvalifikace

4.3.6 Doporučení plynoucí z vyhodnocení projektů OP Z

V oblasti využití výstupů a výsledků projektů doporučujeme:

- Zlepšit informovanost věcné sekce MPSV o realizovaných projektech, jejich výstupech a výsledcích, aby věcná sekce mohla vyhodnocovat dopady projektů na integrační politiku.
- Zefektivnit využití OP Z+ pro realizaci integrační politiky; nejde jen o plánování konkrétních intervencí v souladu s KIC, ale také o systematický přístup k tomu, jak výstupy projektů využívat, jak vyhodnocovat jejich kvalitu, jak ty kvalitní efektivně disseminovat a činit je tak využitelnými pro další aktéry, a jak na projekty navazovat a jejich výsledky rozvíjet, aby byl jejich potenciál účelně využit.
- Využívat zjištění z průběhu realizace a výsledky intervenčních i systémových projektů jako podklad pro plánování dalších opatření a/nebo politiky.

Pro budoucí nastavení OP Z+ doporučujeme:

- Zvyšovat kapacitu intervenčních projektů a jejich regionální pokrytí
- Rozsah integračních opatření plánovat na základě analýzy potřeb a na základě poznatků z již realizovaných projektů.
- Podporovat takové intervence, které vedou k dlouhodobé kvalitativní změně – nejde o vysoké počty klientů, ale o systematickou podporu integrace a orientace migrantů v české společnosti

- Podporovat systémové projekty a akcentovat přenesení dobré praxe do systémových řešení nebo dlouhodobých opatření
- Posilovat provázanost projektových aktivit a institucionálního zajištění integrace cizinců, podporovat využití výstupů projektů stabilními institucemi (úřady, samosprávy). Nepreferovat nutně inovativnost, ale naopak stabilitu a dlouhodobé poskytování ověřených služeb.
- Podpořit dlouhodobost projektů, která mj. organizacím umožní nabízet zaměstnancům-profesionálům stabilní úvazky
- Umožňovat komplexní projekty, pokud jde o možné typy intervencí – např. propojení koučování a mentoringu s jazykovým vzděláváním a obecnějšími integračními aktivitami, včetně právního poradenství a podpory rodiny migranta – aktuálně by takové portfolio služeb bylo možno poskytovat pouze prostřednictvím dvou projektů, což je administrativně náročné, navíc u soutěžních projektů není jisté, že budou oba projekty schváleny
- Umožňovat pružnost projektů – změny aktivit, změny velikosti cílové skupiny v průběhu projektu na základě reálného průběhu projektu a situace na trhu práce
- Nastavit spolupráci s NP AMIF tak, aby vedle základního počátečního vymezení podporovaných témat a aktivit probíhala obsahové koordinace i při plánování a vyhlásování výzev v průběhu celého programového období. Doporučujeme vzájemné členství zástupců programů v monitorovacím výboru či programovém partnerství.

Jako konkrétní (nadále) podporované intervence doporučujeme:

- Umožňovat poskytování komplexní podpory integrace, včetně **právního poradenství**, bez něhož není možné některým klientům reálně pomoci na trhu práce.
- Realizovat projekty na **podporu zaměstnávání v konkrétních sektorech** (zdravotnictví, sociální služby) nebo možnost účinně podporovat začátek podnikání, ale třeba také chráněná či tréninková místa (FG_ředitelé, 2019).
- Podporovat **odborné/profesionální jazykové vzdělávání**. To je agenda na pomezí vzdělávání a trhu práce, koordinační dohody ŘO její podporu přisoudily OP Z. Aktuálně by zasloužily podporu rekvalifikační kurzy češtiny, zprostředkované Úřady práce pro uchazeče o zaměstnání, tak jazykové kurzy odborného a profesního jazyka (např. v oborech zdravotnictví, sociální služby, finance, účetnictví, atd.) (příjemce22 2019).
- Akcentovat **vzdělávání** dospělých migrantů a příslušníků majority
- v oblasti orientace v právech a povinnostech zaměstnanců a zaměstnavatelů,
- v obecném českém jazyce,
- v profesním jazyce, včetně kurzů češtiny jako rekvalifikace,
- v oblasti informovanosti o právech a povinnostech na trhu práce – jako prevenci nelegálního zaměstnávání – preferovat dlouhodobé a vícekanálové systematické zvyšování kompetencí cizinců v této oblasti.
- Usilovat o to, aby se v oblasti služeb, které budou vyhodnoceny jako podstatné, dosáhlo **pokrytí celého území ČR**. Vyhodnocené intervenční projekty na podporu pozice migrantů na trhu práce, které jsou založené na soutěžním principu, neprobíhají v Jihočeském, Libereckém, Pardubickém, Vysočina, Olomouckém ani Zlínském kraji, tedy v regionech, kde zřejmě nepůsobí etablovaní poskytovatelé služeb, a nikoliv v regionech, kde by neexistovala potřeba takových projektů. Doporučujeme **informovat poskytovatele služeb** o výzvách, **motivovat** je k účasti v soutěžních projektech a také zvážit **systémový projekt**, který by vybrané služby poskytoval.

- **Podporovat profesionalizaci a rozvoj stabilních poskytovatelů služeb** v oblasti integrace cizinců, kteří mají dostatečnou odbornou kompetenci v oblasti integrace – jak odpovídá i obecnému cíli OP Z.
- Podporovat integraci na regionální a lokální úrovni
- Podporovat **zapojení zaměstnavatelů** do procesu integrace.
- Podporovat obecnější i konkrétně tematicky nebo regionálně zaměřené **analýzy a aplikovaný výzkum** vedoucí k lepšímu plánování integračních opatření na trhu práce, podporovat spolupráci výzkumné a aplikační sféry, podporovat prostor pro specifikaci zadání pro analýzu/výzkum, sdílení výsledků výzkumu, využití výsledků výzkumu pro rozhodování.

4.3.7 Seznam všech integračních projektů z OP Z

Tabulka 14 Seznam příjemců a jejich integračních realizovaných z OP Z; řazeno sestupně podle součtu rozpočtů projektů příjemců

Příjemce	Počet projektů	Rozpočet
Organizace pro pomoc uprchlíkům	8	44 465 132 Kč
Podpora cizinců při hledání pracovního uplatnění		5 968 505 Kč
Podpora cizinců při integraci na trh práce		4 888 500 Kč
Podpora integrace cizinců v ČR		6 601 906 Kč
Podpora migrantů při jejich začleňování na trh práce a do společnosti		9 155 193 Kč
Podpora péče o děti-cizince v hostitelských rodinách		2 114 010 Kč
Podpora pro ženy-migrantky s malými dětmi na trhu práce v hl..Praze		3 564 325 Kč
Zvýšení šancí uprchlíků na získání zaměstnání v ČR		5 777 443 Kč
Podpora uprchlíkům při začlenění na trh práce		6 395 250 Kč
Jihomoravský kraj	1	40 409 143 Kč
SKILL Centrum pro cizince v JMK		40 409 143 Kč
Fond dalšího vzdělávání	1	29 599 513 Kč
Podpora začleňování cizích státních příslušníků na trh práce		29 599 513 Kč
Sdružení pro integraci a migraci, o. p. s.	2	26 555 807 Kč
MĚSTA A INKLUZIVNÍ STRATEGIE		19 256 994 Kč
Praha integruje		7 298 813 Kč
InBáze, z. s.	2	14 807 130 Kč
InBáze, z. s. - Podpora integrace cizinců na území hl. m. Prahy		9 895 624 Kč
NOVÝ ZACÁTEK - Zlepšení postavení žen - migrantek na trhu práce		4 911 506 Kč
VOLONTÉ CZECH, o.p.s.		14 453 628 Kč
VOL Zaměstnání		14 453 628 Kč
Centrum pro integraci cizinců, o.p.s.	4	14 185 998 Kč
Fenomén Nová půda		3 004 235 Kč
KOMPLEX IN MB		5 013 390 Kč
Náš společný kraj		4 909 413 Kč
ROZMACH (rozvoj, metodika, akceschopnost, charakter)		1 258 960 Kč
Contact Line, o.p.s.	2	11 150 726 Kč
Centrum vzdělávání a práce Contact Line		5 435 071 Kč
Vzdělávání a pracovní uplatnění cizinců v regionu Ústeckého kraje.		5 715 655 Kč
Diakonie ČCE - Středisko celostátních programů a služeb	1	9 525 663 Kč
DOMA - Diakonie Otevírá Možnosti Azylantům/kám		9 525 663 Kč
Nová škola, o.p.s.	1	9 268 793 Kč
Nevzdáme to! : Podpora ohrožených dětí a jejich školní úspěšnosti prostřednictvím odpoledních klubů ve škole a intervence v rodině		9 268 793 Kč
Statutární město Brno	1	8 159 125 Kč
Zvyšování interkulturní prostupnosti veřejných institucí ve městě Brně		8 159 125 Kč
South East Asia - liaison, z.s.	3	7 658 227 Kč
Adaptační program pro imigranty ve výkonu trestu		2 703 316 Kč
Integrační vzdělávání vietnamských odsouzených ve Věznici Kynšperk		3 012 414 Kč
SEA-1-vstup do Evropy a moderních technologií		1 942 497 Kč
EKS, z.s.	1	7 105 061 Kč
Jsmo v Praze doma		7 105 061 Kč
Konsorciurní nevládních organizací pracujících s migranty v ČR, z.s.	1	3 918 759 Kč
Společně a lépe - posílení kapacit Konsorcia nevládních organizací pracujících s migranty v ČR		3 918 759 Kč
RCI, z. s.	1	2 909 900 Kč
Podpora cizinců na trhu práce v Jihomoravském kraji		2 909 900 Kč
Natalja Jurjevna Bajkalova	1	2 455 658 Kč
Rozšíření sociálního podniku - výroba MRAŽÍK		2 455 658 Kč
břz o.p.s.	1	1 119 505 Kč
Nový domov		1 119 505 Kč
Celkem	32	247 747 765 Kč

Zdroj: Seznam operací (příjemců) (MMR 2021), výběr projektů vlastní

4.4 Integrační projekty OP PPR

V rámci OP PPR bylo nebo stále je realizováno **685 integračních projektů**. Naprostá většina, **675 projektů**, probíhá v rámci prioritní osy 7.4 „Vzdělání a vzdělanost a podpora zaměstnanosti“ a je zaměřena na podporu škol a vzdělávání žáků s OMJ. **10 projektů** naplňuje prioritní osu 7.3 „Podpora sociálního začleňování a boj proti chudobě“ a podporují provozování komunitních center. Integrační projekty tvoří **71 % všech neinvestičních projektů financovaných OP PPR**, a **35 % nákladů na neinvestiční projekty** (Tabulka 7, str. 43 a stručněji Tabulka 15).

OP PPR má 4 priority financování, integrační projekty ale probíhají pouze ve dvou z nich. Projekty v prioritě „7.1 Posílení výzkumu, technologického rozvoje a inovací“ a „7.2 Udržitelná mobilita a energetické úspory“ jsou financované z fondu EFRR.

V prioritě „7.3 Podpora sociálního začleňování a boj proti chudobě“ probíhá 10 integračních projektů, které tvoří 7 % projektů dané osy, finančně pak jde o 8 % výdajů na neinvestiční projekty v této ose.

V prioritě „7.4 Vzdělání a vzdělanost a podpora zaměstnanosti“ probíhá nejvíce projektů z celého programu, a 675 integračních projektů z nich tvoří téměř tři čtvrtiny. Rozpočty na integrační projekty činí 60 % rozpočtů všech neinvestičních projektů v této ose.

Integrační projekty jsou tedy velmi významnou součástí neinvestiční části programu. Z hlediska celého programu (financí z EFRR a ESF), tvoří integrační projekty **10,6 % rozpočtů všech projektů**.

Tabulka 15 OP PPR - počty výzev, projektů a integračních projektů ve věcných osách, podíl počtu projektů a jejich rozpočtu na všech projektech OP PPR hrazených z fondu ESF (bez započítání projektů hrazených z EFRR)

Operační program Prioritní osa	počet výzev	Počet všech projektů	Počet integračních projektů	% počtu integračních projektů	% rozpočtů integračních projektů
7.3 Podpora sociálního začleňování a boj proti chudobě	2	144	10	7 %	8 %
7.4 Vzdělání a vzdělanost a podpora zaměstnanosti	11	817	675	83 %	60 %
OP Praha - pól růstu, projekty hrazené ESF	13	961	453	71 %*	35 %*

Poznámka: podíl počtu integračních projektů a podíl rozpočtů integračních projektů je vypočítán jako podíl integračních projektů ze všech projektů hrazených v OP PPR z fondu ESF, tedy i ze dvou projektů v rámci osy 7.5 Technická pomoc.

Zdroj: Seznam operací (příjemců) (MMR 2021), výběr projektů vlastní; MS 2014+

Z prioritní osy 7.3 „Podpora sociálního začleňování“ byly poskytovateli služeb cizincům využity pouze výzvy v SC 3.3 „Podpora komunitního života a sociálního podnikání“ – v obou výzvách byly realizovány 5 projektů. Tři výzvy v rámci SC 3.1 „Podpora sociálních služeb, komunitního života a sociálního bydlení“, ani tři výzvy v SC 3.2 „Podpora vzniku sociálních podniků a chráněných pracovišť“ nebyly pro integrační projekty využity, i když byli migranti (imigranti a azylanti) uvedeni jako cílová skupina.

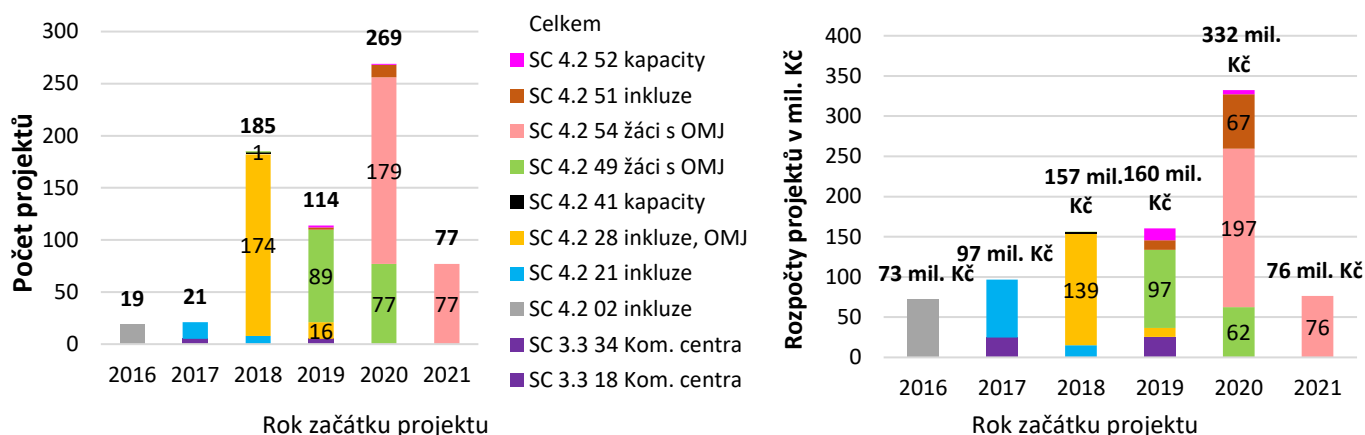
Přestože byly výzvy vypsány na projekty, které jsou podle zástupců příjemců potřebné (azylové domy, sociální bydlení nebo sociální podniky), žádný projekt není realizován. Podle zástupce jedné z organizací realizující jiné projekty ve více operačních programech byly podmínky výzev na podporu vzniku sociálních podniků pro cizince nedosažitelné a organizace proto žádný projekt do soutěže nepodala (příjemce22 2019).

V prioritní ose 7.4 „Vzdělání a vzdělanost a podpora zaměstnanosti“ probíhají integrační projekty ve všech 8 výzvách ve SC 4.2 „Zvýšení kvality vzdělávání prostřednictvím posílení inkluze v multikulturní společnosti“. Výzvy č. 28, 49 a 54 byly vypsány speciálně pro podporu žáků s odlišným mateřským jazykem a v těchto výzvách také proběhlo nejvíce integračních projektů (613). V rámci výzev ostatních dvou specifických cílů (SC 4.1, modernizace škol a navýšení kapacity pro vzdělávání, a SC 4.3, zvýšení dostupnosti zařízení péče o děti) žádné integrační projekty realizovány nebyly.

Realizace projektů začala se zpožděním. Projekty na podporu sociálního začleňování, konkrétně komunitního života, začaly být realizovány v roce 2017, návazné projekty běžely od roku 2019. Projekty na podporu vzdělávání, nejčastěji na podporu žáků s OMJ a jejich pedagogů začaly masivně s realizací v roce 2018 (174 projektů z výzvy 28), v roce 2020 začalo dokonce 269 projektů. Druhý graf ukazuje nárůst objemů financí integračních projektů (součet schválených rozpočtů projektů dle roku zahájení

projektu), který stoupal až do roku 2020 - s tím, že objem rozpočtů projektů zahájených v roce 2020 byl více než dvojnásobný oproti předchozímu roku i roku 2018. Ke konci programového období bylo tedy rozděleno a čerpáno výrazně více prostředků než na počátku a v průběhu období (Graf 16).

Graf 16 Počty a rozpočty integračních projektů v OP PPR – specifického cíle, výzvy a roku zahájení realizace

Zdroj: Seznam operací (příjemců) (MMR 2021), výběr projektů vlastní

4.4.1 Komunitní centra

Prioritní osa 7.3 míří na podporu sociálního začleňování. Obsahem integračních projektů v této ose je budování nebo provoz komunitních center. Klienti center se zde setkávají, sdílejí své zkušenosti, účastní se kulturních a vzdělávacích programů, přednášek, jazykových vzdělávacích a doučovacích programů a volnočasových aktivit. Seznam projektů ukazuje Tabulka 16.

Tabulka 16 Seznam integračních projektů v PO 7.3 Podpora sociálního začleňování a boj proti chudobě a jejich příjemců

Příjemce/Název projektu	18. výzva SC 3.3	34. výzva SC 3.3	Celkem
Centrum demokratického vzdělávání, z. ú.	1	1	2
Centrum demokratického vzdělávání	1		1
Centrum demokratického vzdělávání II		1	1
InBáze, z. s.	1	1	2
Komunitní centrum InBáze 2020	1		1
Komunitní centrum InBáze 2020 II.		1	1
My.Aktivity o.p.s.	1	1	2
Rodina pro rodiny	1		1
Rodina pro rodiny 2		1	1
Organizace pro pomoc uprchlíkům	1	1	2
Komunitní aktivity cizinců jako podpora při jejich integraci		1	1
Podpora komunitního života cizinců na území hl.m.Prahy	1		1
South East Asia - liaison, z.s.	1	1	2
Interkulturní rodinné komunitní česko-vietnamské centrum Praha-Libuš	1		1
Poradenské středisko v rámci Interkulturního rodinného česko vietnamského komunitního centra Libuš		1	1
7.3 Podpora sociálního začleňování a boj proti chudobě	5	5	10

Zdroj: Seznam operací (příjemců) (MMR 2021), výběr projektů vlastní

Komunitní centra nemají identické aktivity. Některá se věnují výuce češtiny a doučování žáků a studentů cizinců, a to jak v češtině, tak v odborných předmětech. Vzdělávací a seberozvojový charakter mají například mentoringové aktivity a konzultace osobních projektů. Dalšími aktivitami jsou různé kluby – např. pro matky s dětmi, rodiče, ženy-migrantky, seniory. V centrech také probíhají společná setkávání návštěvníků center, debaty nad filmy, přednášky a osvětová činnost. Centra také pořádají sportovní nebo pohybové aktivity.

Sdružení South East Asia – liaison se specializuje na práci s migranty z Vietnamu a Jihovýchodní Asie, ostatní příjemci projektů takovou specializaci nemají. Komunitní centrum a poradenské středisko na

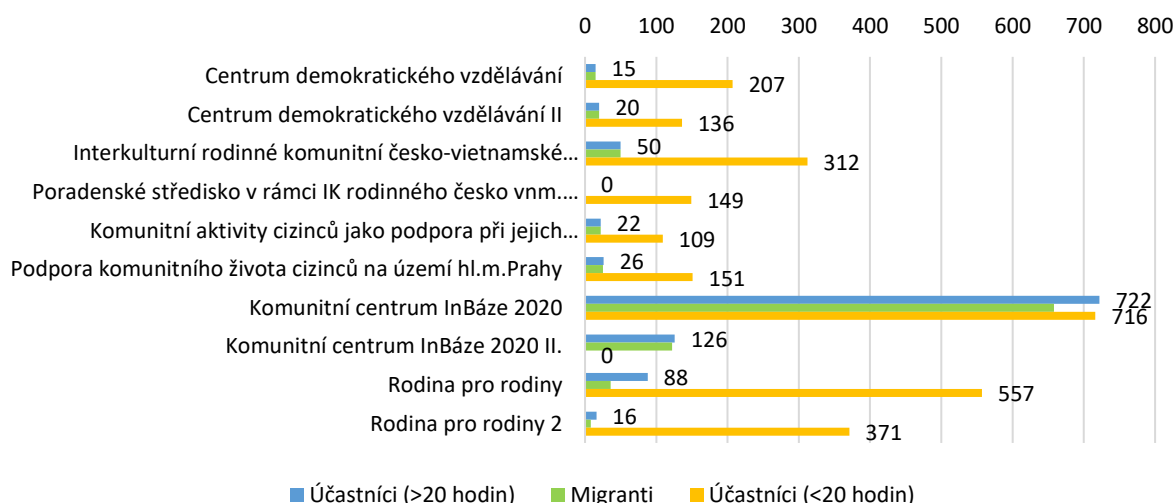
Libuši se věnuje jak informační činnosti, která má napomoci orientaci migrantů z Vietnamu v české společnosti, tak také vzdělávacím aktivitám a individuální klientské práci.

Komunitní centra dosud podpořila téměř **4 tisíce osob**. 30 % těchto osob bylo podpořeno 20 a více hodinami aktivit (dosáhli nebo přesáhli limit bagatelní podpory) a 70 % pak méně než 20 hodinami. Z osob podpořených více než 20 hodinami služeb tvořili migranti 88 % (Graf 17).

Podle pravidel programu nebylo možno do počtu podpořených osob (20 a více hodin podpory) započítat osoby do 18 let, ale pouze dospělé osoby. Přestože jsou děti a žáci v některých komunitních centrech i největší cílovou skupinou, která získala významné množství hodin podpory například v průběhu kroužků, doučování češtiny nebo dalších vzdělávacích aktivit, jsou uvedeni pouze v celkovém počtu osob, které využily poskytované služby (příjemce01 2019; příjemce28 2021). Pokud jsou děti a žáci bez ohledu na množství získané podpory zařazeni do kategorie osob, která nedosáhla stanovené hranice bagatelní podpory, zbytečně se tím zkresluje představa o počtu podpořených osob a o reálném rozsahu poskytnutých služeb.

Jako další limit monitoringu vnímáme nemožnost vykazovat občany ČR, kteří se účastnili aktivit sledovaných projektů. Taková situace nastala, když projekt uváděl jako primární cílovou skupinu pouze migranty. Pak příjemci v souladu s pravidly vykazovali pouze účastníky-migranty (příjemce01 2019; příjemce28 2021). Celková čísla pak opět nevypovídají přiměřeně o všech individuálních účastnících projektu, což je podle našeho soudu také podnětem pro zvažování, jak nastavovat a monitorovat integrační aktivity, jejichž cílovou skupinou jsou jak migranti, tak členové majority.

Graf 17 Počty návštěvníků komunitních center

Zdroj: Seznam operací (příjemců) (MMR 2021), výběr projektů vlastní

Projekty všech příjemců projektů zahájených v roce 2017 mají své pokračování v projektech zahájených v roce 2019 – komunitní centra jsou ze strany příjemců udržována a provozována dlouhodobě. Dlouhodobost je podle sdělení zástupců příjemců u komunitních center velmi důležitá, neboť klienti si budují důvěru a navštěvují centrum obvykle dlouhodobě a využívají více aktivit najednou (příjemce03 2019; příjemce01 2019). Teprve dlouhodobě fungující centrum může znamenat přínos pro klienty i pro širší komunitu a společnost. Ukončení financování OP PPR přináší tedy významnou otázku dalšího financování center, která v době výzkumu dosud nebyla řešena a do značné míry byla považována za problém zejména příjemců (stát07 2019).

4.4.2 Vzdělávání žáků s OMJ a pedagogů

Integrační projekty byly identifikovány v osmi výzvách OP PPR³⁶. Ve výzvě č. 2, v první výzvě, která umožňovala podpořit žáky s OMJ, byli příjemci projektů většinou z řad NNO a školských zařízení, i když výzva definovala celkem široký okruh příjemců. Integrační projekty (19 projektů) v této výzvě byly obvykle zaměřeny na podporu inkluze nejen ve školách, na multikulturní výchovu nebo také na aktivity, které různým způsobem pozitivně využívaly jazykovou a etnickou odlišnost žáků cizinců ve škole a cílily na propojení všech žáků školy. Několik projektů zahrnovalo i výuku češtiny žáků s OMJ a metodickou podporu učitelů při výuce těchto žáků.

Výzvu č. 21 zaměřenou na posílení inkluze a integraci žáků s OMJ využilo k podání projektu více typů příjemců, nejen škol, ale i jedna městská část Prahy a jeden Dům dětí a mládeže. Projekty se zaměřovaly jak na výuku žáků s OMJ a na metodickou podporu pedagogů, tak na výuku o migraci, multikulturní výchovu a podporu inkluze a soužití žáků z odlišných kulturních a jazykových prostředí. Jeden z projektů byl zaměřen na podporu žáků z bilingvních rodin.

Výzva č. 28, taktéž zaměřená na posílení inkluze a explicitně i na podporu žáků s OMJ, umožňovala účast pouze školám a využilo ji 190 škol. Tento vysoký počet příjemců je dán zřejmě i skutečností, že šlo o tzv. šablonovou výzvu, která umožňuje jednodušší podání žádostí³⁷ i zjednodušené vykazování výstupů projektu (příjemce07 2020), (příjemce19 2020). Školy mohly financovat pedagogy, výuku češtiny žáků s OMJ, dvojjazyčného asistenta pro žáky s OMJ, projektové vyučování, vzdělávání a rozvoj pedagogických pracovníků, komunitní aktivity, podporu práce s rodiči žáků s OMJ nebo studijní stáže pedagogů.

Projekty uskutečněné v rámci těchto výzev zasahují značně rozsáhlou cílovou skupinu. Celkový plánovaný počet zúčastněných dětí, žáků a studentů převyšuje 41 tisíc a dosud bylo vykázáno 35 tisíc podpořených dětí, žáků a studentů. Cílový počet žáků se SVP, kteří měli být podpořeni, byl stanoven na 4 700 žáků, ale k září 2020 již bylo vykázáno **přes 5 tisíc podpořených žáků se SVP**. Dále bylo podpořeno přes 3,7 tisíce pracovníků ve vzdělávání. Cílovou skupinu žáků se SVP není možné jednoduše ztotožnit s žáky s OMJ. Jako žáci s SVP jsou vykazováni pouze ti žáci s OMJ, kteří mají přiznaný nějaký stupeň podpůrných opatření. Ostatní žáci s OMJ jsou vykazováni v celkovém počtu podpořených dětí, žáků a studentů. Mezi započítanými žáky se SVP mohou být i žáci, kteří mají přiznána podpůrná opatření, ale do skupiny žáků s OMJ nespádají, a to v případě, že se účastnili aktivit pro celé třídy. Z počtu žáků se SVP tedy nelze o počtu podpořených žáků s OMJ snadno usuzovat (stát17 2020).

Téměř všechny plánované indikátory se daří plnit i překračovat, pouze tematických setkání s rodiči neprobíhá tolik, kolik bylo plánováno (Tabulka 17).

Tabulka 17 Indikátory integračních projektů z výzev 2, 21 a 28 PO 4, OP PPR

Název indikátoru	Dosažená hodnota	Cílová hodnota
Počet organizací, ve kterých se zvýšila proinkluzivnost	273	498
Počet podpořených dětí, žáků a studentů se SVP	5 282	4 700
Počet podpořených dětí, žáků, studentů	35 710	41 481
Počet podpořených osob - pracovníků ve vzdělávání	3 707	3 686
Počet podpořených produktů	181	165
Počet podpůrných personálních opatření ve školách	502	479
Počet pracovníků ve vzdělávání, kteří v praxi uplatňují nově získané poznatky a dovednosti	2 654	3 083
Počet rozvojových aktivit vedoucích k rozvoji kompetencí	302	351
Počet tematických setkání s rodiči	301	1 348
Počet vzdělávacích zařízení, která využívají nové produkty	413	227

Zdroj: MS 2014+, sestava „Indikátory – Rozpad na SC a KR“ (zde dne 27.9.2020)

³⁶ Po ukončení sběru dat byla vyhlášena výzva č. 54, která umožňuje podporu žáků s OMJ. Do přehledu realizovaných projektů jsou zahrnuty všechny projekty této výzvy uvedené v Seznamu operací k 1.3.2021. Projekty nebyly zkoumány, ani nejsou ve zprávě obsahově reflektovány

³⁷ V žádosti nebylo nutno vyplnit pole týkající se popisu a příčin problému, které projekt řeší, ani uvést popis předpokládaných výsledků, aktivit nebo realizačního týmu. Anotace a cíle projektu jsou standardizované, školy uvedly pouze platný celkový počet žáků a počet žáků s OMJ.

Výzva č. 41 mířila na podporu institucí a posílení kapacit pedagogických pracovníků, její cílovou skupinou tedy byli pouze pedagogové. V rámci této výzvy byly podány 2 integrační projekty neziskovými organizacemi, které se zaměřují na vzdělávání pracovníků pro oblast školství – dvojjazyčných asistentů a interkulturních pracovníků. Projekt „Dvojjazyční asistenti do škol“ realizovala META o.p.s. V něm byli školeni dvojjazyční asistenti pedagoga (DAP), kteří zároveň absolvovali praxi na školách, kde se vzdělávají žáci s OMJ. V projektu se pracovalo také se samotnými školami a pedagogy, v nichž DAP působí – realizace tandemových workshopů zaměřených na spolupráci učitel-asistent, intervizních setkání, poskytování metodické podpory a sběr a šíření dobré praxe. Vznikla a byla publikována metodická videa zaměřená na práci DAP ve školách (příjemce04 2020).

Výzvy č. 49 a č. 54 zacílené explicitně na začleňování žáků s OMJ umožňují účast školským zařízením, městským částem a HMP, nikoliv ale NNO (výzvy_OPPPR, 2019). V těchto výzvách probíhalo k 1.3.2021 423 integračních projektů na podporu žáků s OMJ. Projekty celkem realizuje 319 škol. V projektech se aktuálně počítá s podporou 2,1 tisíc dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami. Celkově budou mít projekty dopad na téměř 25 tisíc dětí, žáků a studentů (Tabulka 18). Děti a žáci s OMJ mohou být započítáni jak mezi žáky s SVP (pokud jim bylo přiznáno podpůrné opatření), tak do počtu podpořených dětí, žáků a studentů.

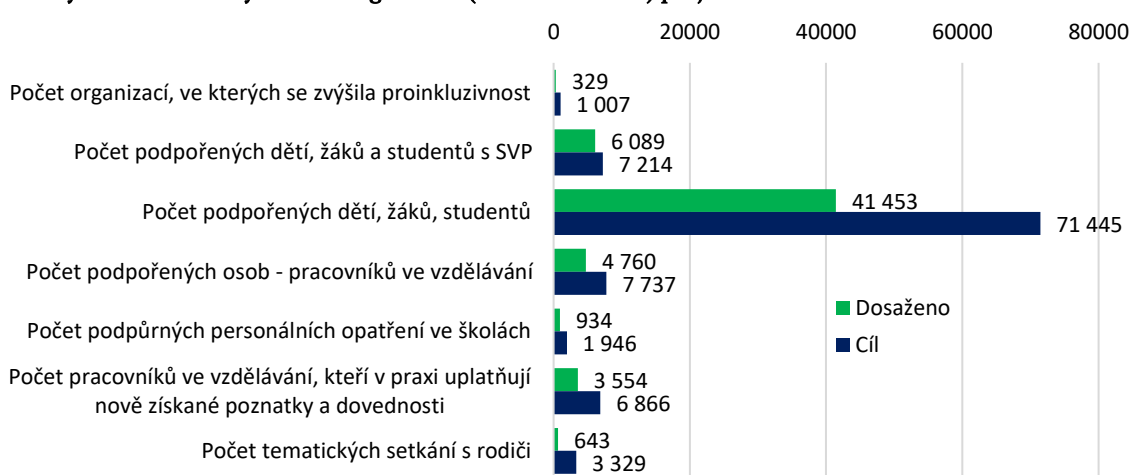
Tabulka 18 Cílové indikátory integračních projektů z výzvy 49 a 54

Název indikátoru	Cílová hodnota
Počet organizací, ve kterých se zvýšila proinkluzivnost	437
Počet podpořených dětí, žáků a studentů s SVP	2 137
Počet podpořených dětí, žáků, studentů	24 788
Počet podpořených osob - pracovníků ve vzdělávání	2 901
Počet podpůrných personálních opatření ve školách	1 439
Počet pracovníků ve vzdělávání, kteří v praxi uplatňují nově získané poznatky a dovednosti	2 724
Počet rozvojových aktivit vedoucích k rozvoji kompetencí	302
Počet tematických setkání s rodiči	2 067

Zdroj: MS 2014+, sestava „Indikátory – Rozpad na SC a KR“ (zde dne 15.3.2021)

Celkový součet podpořených **žáků se SVP** všech integračních projektech v prioritní ose 4 je **7,2 tisíce**. Počet jedinečných žáků ovšem bude nižší, protože lze předpokládat, že jsou opakovaně podpořeni ti žáci, jejichž školy realizují projekty opakovaně. Celkový součet podpořených **pedagogů je 7,7 tisíce**. Ve všech projektech má být realizováno **1,9 tis. podpůrných personálních opatření**, tedy možnost zaplatit personální náklady na dalšího pracovníka, například dvojjazyčného asistenta. Dosud bylo vykázáno **934** těchto opatření (cílové a dosažené hodnoty vybraných indikátorů ukazuje Graf 18).

Graf 18 Vybrané indikátory všech integračních (i dosud běžících) projektů v PO 4

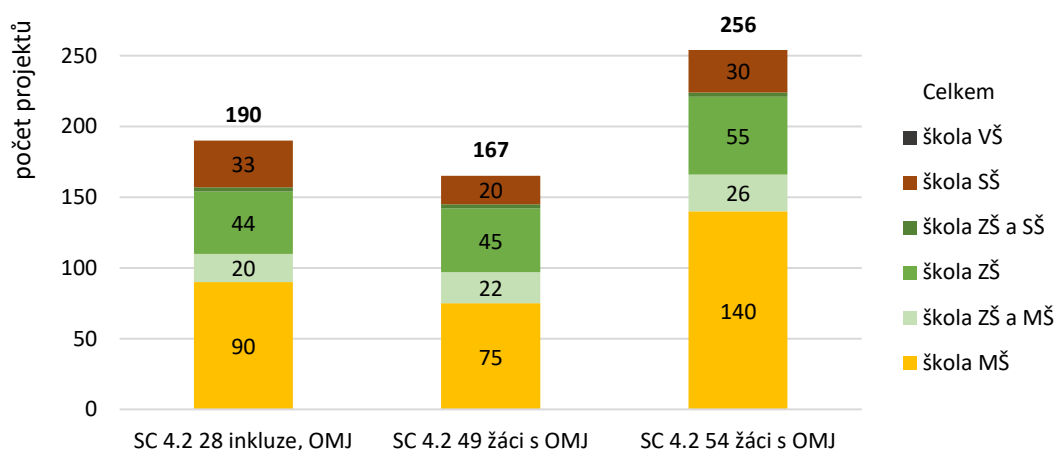
Zdroj: MS 2014+, sestava „Indikátory – Rozpad na SC a KR“ (zde dne 15.3.2021), výběr projektů vlastní

4.4.3 Školy, příjemci projektů

Nejčastějším příjemcem projektů OP PPR jsou školy: realizují 634, tedy 93 % integračních projektů OP PPR. 6 % projektů realizují NNO a dalšími příjemci jsou obce a minoritně vysoké školy. Počet škol – jedinečných příjemců projektů je 361. Více než polovina škol realizuje projekty opakovaně – 43 % škol uskutečnila 2 projekty, 13 % tři projekty a 2 % škol (8 škol) čtyři projekty OP PPR, a 42 % škol realizovalo jeden projekt.

Příjemci zhruba poloviny projektů jsou mateřské školy a dalších 11 % projektů realizují školy základní a mateřské, u nichž bez dalších informací nedokážeme určit, na kterém stupni škol projekt probíhá³⁸. Čtvrtinu projektů realizují základní školy a 14 % projektů realizují školy střední. Strukturu příjemců projektů ve vybraných výzvěch dokumentuje Graf 19.

Graf 19 Počet projektů z výzev OP PPR č. 28, 49 a 54 – typy škol

Zdroj: Seznam operací (příjemců) (MMR 2021), výběr projektů vlastní, kódování typů škol vlastní

Z celkového počtu 284³⁹ základních škol v Praze tak využívá podporu pro žáky s OMJ cca 44 % základních škol, pokud bychom započítali mezi ZŠ i ty, kde nevíme, zda jde o MŠ, nebo ZŠ. Pokud bychom je nepočítali, pak bychom mohli odhadnout, že 31 % pražských základních škol realizuje projekty z OP PPR na podporu žáků s OMJ.

Ze 185 pražských středních škol⁴⁰ čerpá podporu pro žáky s OMJ z uvedených výzev OP PPR 58 škol. Jedná se o třetinu všech středních škol v Praze. U mateřských škol pak zjišťujeme poměr vyšší: projekty z uvedených výzev realizuje 41 – 50 % ze 427⁴¹ MŠ v Praze (opět záleží, zda počítáme školy, které jsou podle názvu pouze MŠ, nebo školy, které mají jak MŠ tak ZŠ).

Přestože jsou tyto výpočty pouze indikativní, i tak ukazují, že podporu z OP PPR využívá menšina pražských škol, a to třetina až polovina. Zároveň z dat MŠMT víme, že žáci cizinci studují na téměř všech pražských základních školách (MŠMT 2020a), na 94 % škol středních (MŠMT 2021) a v mateřských školách lze vysoký podíl cizinců předpokládat.

³⁸ Mnoho škol má více stupňů, např. školu mateřskou, základní i střední, což je patrné z jejich názvu. Informace o tom, na kterém z těchto stupňů projekt probíhá, lze určit pomocí jednotek vybraných v projektech. Rozpad jednotek jsme neměli k dispozici, proto, pro základní přehled ponecháváme třídění pouze na základě názvu školy.

³⁹ Dle „Statistická ročenka školství - výkonové ukazatele“, <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>, tabulka: „C1.1 Základní vzdělávání – školy, třídy, žáci/dívky – podle území“

⁴⁰ Dle „Statistická ročenka školství - výkonové ukazatele“, <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>, tabulka: „D1.1.2 Vzdělávání ve středních školách – školy, třídy, žáci, nově přijatí, absolventi – podle území“

⁴¹ Dle „Statistická ročenka školství - výkonové ukazatele“, <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>, tabulka: „B1.1.1 Předškolní vzdělávání – školy, třídy, děti/dívky – podle území“

4.4.4 Shrnutí k OP PPR: aktivity, které se osvědčily

Program přispěl k integraci cizinců dvěma typy projektů. Podpořil provoz pěti **komunitních center** zaměřených na integraci cizinců. Jejich financování, a tedy i provoz po skončení programového období, nebylo v době finalizace zprávy vyřešeno. Dále přispěl k **podpoře dětí, žáků a studentů s OMJ a jejich pedagogů** na zhruba třetině až polovině pražských mateřských, základních a středních škol. V jeho rámci vzniklo mnoho zkušeností s pedagogicky i organizačně náročným úkolem, jakým je výuka žáků s OMJ a jejich začlenění do běžné výuky na školách. V tomto ohledu program pomohl konkrétním dětem a žákům a učitelům a přispěl také ke zlepšení v oblasti pedagogiky. Využití této dobré praxe na pražských školách a její rozšíření na mimopražské školy zatím není zajištěno a považujeme ho za jeden z nejdůležitějších úkolů končícího OP PPR a příslušné věcné sekce MŠMT.

Projekty na podporu žáků s OMJ jsou příjemci i experty na vzdělávání hodnoceny kladně, a potvrzují to i zjištění evaluace OP PPR (HOPE GROUP a Naviga 4 2017). Projekty školám umožňují financovat opatření, na která by škola v rozpočtu neměla finance: výuka a doučování žáků s OMJ, speciální vzdělávání pedagogů, mzdy pro pedagogy, kteří žáky doučují i jiné předměty než češtinu, personální náklady na další profese, jako jsou asistenti pedagoga.

Výuka a doučování českého jazyka pro žáky/studenty s OMJ je stěžejní aktivitou, kterou školy vykonávají. Výuka probíhá jak v dopoledních hodinách, tak v odpoledních. Výuka češtiny je organizována různým způsobem, jako individuální nebo skupinová výuka, kterou poskytuje učitel školy nebo externí spolupracovník, lektor, NNO nebo vzdělávací společnost. Některé střední školy z projektů hradí kurzy češtiny, které koncipují jako přípravu na maturitní zkoušku (příjemce18 2019), (příjemce19 2020). Školy často financují výuku češtiny jako druhého jazyka z více zdrojů.

Projekty OP PPR umožnily školám hradit pozici **dvojjazyčného asistenta**, který může žákovi s nízkou úrovní znalosti češtiny fakticky umožnit vzdělávání. Pozice asistenta je zástupci škol velmi oceňována. Zároveň s rostoucími zkušenostmi škol a s rostoucím počtem zapojených asistentů vznikají na školách další potřeby – a to jednak obtíž asistenta vůbec najít a získat, a dále pak potřeba asistenty dále vzdělávat, a pokud jich je více, tak také jejich práci koordinovat a řídit (příjemce07 2020) (příjemce04 2020). Tyto aktivity však není možné financovat z projektů.

Velmi pozitivně je příjemci hodnocena možnost hradit z grantu pozici **interkulturního pracovníka**. Jeho práce spočívá v práci se žáky, které seznamuje se školou, a vysvětluje jim, co potřebují, případně vytváří komunikační karty, materiály a slovníčky. Interkulturní pracovník se ve školách také může starat o komunikaci s rodiči, což je časově velmi náročná agenda, ale pro úspěšné studium velmi důležitá (SŠ_rozhovor2, 2020). Pozice dvojjazyčného asistenta i interkulturního pracovníka je na školách relativně nová, a tak školy nemají usazenou činnost těchto pracovníků a zapojení pracovníků se může na různých školách lišit a v rozhovorech o projektech se odlišnosti také projevují.

Z rozhovorů se zástupci škol vyplývá, že školy velmi oceňují finanční prostředky na asistenty, interkulturní pracovníky, koordinátory integrace, školní sociální pracovníky (stát13 2020) – zkrátka na osoby, které se na odborné úrovni a hlavně v rámci svého úvazku mohou věnovat potřebám dětí a žáků s OMJ (nebo i žákům s dalšími typy SVP). Některé školy mají spíše koordinátora inkluze/integrace, který se věnuje všem žákům se SVP, bez ohledu na typ podpory, kterou žáci potřebují. Jiné mají speciální pracovníky právě pro žáky s OMJ, dokonce s konkrétními skupinami. Přítomnost takového pracovníka školám umožňuje agendu dobře koordinovat (asistent/koordinátor má čas promýšlet diagnostiku žáka, nastavení individuálního plánu, změny jeho rozvrhu), specializovaný pracovník má kapacitu sledovat situaci žáka, poznat jeho rodinné zázemí a komplexně vyhodnotit míru podpory, kterou mu mohou poskytnout. Ve spolupráci s asistentem může pedagog nebo speciální pedagog lépe nastavit individuální plán a pak na něm pracovat. Pedagog tak získá oporu ve spolupracujícím specialistovi, který do velké míry může převzít jak organizační, tak také mnohé pedagogické úlohy.

Různé školy si vytvořily své vlastní modely, jakého pracovníka pro žáky s OMJ mají. Podoba zvoleného modelu závisí na tom, jaké má škola k dispozici financování, jakého získala pracovníka, ale samozřejmě také, kolik má žáků s OMJ a jakou míru podpory tito žáci potřebují. Také proto je pro školy velmi obtížné předem projektově nastavit, jakého pracovníka budou v příštích třech letech potřebovat. Bude to jeden

DAP se specializací na vietnamštinu? Nebo sociální pracovník specializovaný na práci s rodinami žáků? Nebo hlavně koordinátor deseti lektorů, kteří docházejí na školu? Školy tedy potřebují určitou pružnost, zároveň potřebují stabilitu, možnost pracovníka dlouhodobě zaměstnávat, učinit součástí školního života, a nepropustit ihned, když se počet žáků s OMJ na škole přechodně sníží. Teprve pak bude model dobře fungovat. **Doporučením pro projektové financování v takové situaci zřejmě je, aby školy mohly získat finance na relativně široce vymezenou pozici, jejíž pracovní náplň se může v průběhu projektu měnit, pokud zachová původní cíl.**

Projekty sice umožnily školám financovat lektory, interkulturní pracovníky nebo asistenty – mnohé školy ale mají zkušenost, že je obtížné tyto pracovníky nalézt a pak udržet. Rozšíření nabízených aktivit vede k tomu, že stávající lektori jsou vytíženi a je tedy obtížné najít další pro nově vznikající služby. Pokud jde o interkulturní pracovníky nebo asistenty, není jen náročné je sehnat, ale pak i udržet, pokud se spolupráce osvědčila. Částečné úvazky, které je možné z projektů pokrýt, nebo dokonce jen DPP, nejsou stabilní perspektivou a školy tak přicházejí s koncem projektu o kompetentní profesionály.

Někteří zástupci škol uvedli, že projekty OP PPR stanoví školám povinnost dělat i aktivity, které nechtějí („abych učila češtinu, musím dělat ještě další aktivity“ (příjemce21 2020)). Podmínky výzvy neumožňují škole vybrat si pouze aktivity, které chce, ale má provádět i aktivity povinné. Nastavení má jistě svou oprávněnou logiku, některým školám – zejména těm zkušeným – to ale také nevyhovuje a od využívání projektového financování je to může odrazovat. A důsledkem je pak absence podpory žákům, kteří podporu potřebují. To je podnětem pro lepší komunikaci s příjemci, aby rozuměli důvodům povinných aktivit nebo aby lépe viděli, jak si mezi nimi vybrat ty, které budou shledávat jako smysluplné.

Z hlediska sledování podpory žákům s OMJ napříč Českou republikou přispěl OP PPR k podpoře žáků s OMJ pouze na pražských školách. Není možné zjistit, do jaké míry byli podpořeni žáci s OMJ na školách mimo Prahu. S pomocí objemů financí dlouhodobě investovaných do integračních projektů v pražských programech a v programech administrovaných MŠMT (tedy OP VK a OP VVV) lze vysoudit, že podpora pražských škol byla násobně větší než podpora škol mimopražských. Zejména v letech 2018 a 2019 představují náklady na projekty OP PPR zhruba polovinu nákladů z projektů, které jsme identifikovali jako integrační a jsou hrazené z EU (**Chyba! Nenalezen zdroj odkazů.**).

Důsledkem koordinační dohody mezi OP PPR a OP VVV o explicitní podpoře žáků s OMJ v Praze a působením programu OP PPR je podpora žáků i metodická podpora pedagogů na pražských školách, která pravděpodobně vytváří nebo zvětšuje nerovnost mezi školami v Praze a mimo Prahu. Na pražské základní školy chodí 2/3 žáků cizinců v ČR, je to tedy vysoký podíl, ale není přiměřené, aby ostatní žáci a ostatní školy v ČR nebyly podpořeny obdobným způsobem, pokud jejich žáci s OMJ podporu potřebují.

4.4.5 Administrativní náročnost projektů a kombinace financování

Přestože mnohé školy již získaly rutinu v administrování projektů, je při rozhovoru na toto téma vždy patrné, že administrativní náročnost je velká a pro školy v zásadě zatěžující. A věcně ji pouze minimum příjemců považuje za smysluplnou. Zejména formální vykazování, skenování osvědčení a dokladů, doplňování čestných prohlášení o skutečnostech, které byly doloženy jinými dokumenty, to jsou činnosti, které jsou pro školy zatěžující a musí si na ně vytvořit speciální kapacity. Školy to řeší buď tím, že někdo z pracovníků projekty zpracovává a provádí veškerou komunikaci, nebo spolupracují s prostředníkem, který tuto práci vyřizuje.

Tito prostředníci zajišťují různou šíři služeb – od podpory sepsání žádosti, přes téměř veškerou komunikaci s řídicími orgány, kontrolu náležitostí při odevzdávání zpráv a při archivaci dokladů. Školy sice dělají veškerou administrativu, skenují, vykazují, ale mají tady prostředníka, který má dobrou znalost příručky pro žadatele, orientuje se v používaných termínech a procesech, který hlídá termíny a komunikuje s ŘO. Jak uvedla jedna ředitelka školy, „honí nás, ale je na naší straně“. Prostředník dělá to, co řídicí orgán, kontroluje, upozorňuje na chyby, ale netrestá. A někdy je i přísnější a vyžaduje dokumenty, které nakonec ani ŘO nechce. Tito prostředníci jsou hrazeni z nepřímých nákladů; u

šablonových projektů, jsou náklady na ně započítány do jednotek. Všichni zástupci škol, kteří o svých prostřednících mluvili, byli s jejich prací spokojeni a vnímali je téměř jako jedinou možnost, jak projekt administrativně zvládnout. Dokonce je někdy právě prostředník motivací, aby škola vůbec projekt realizovala – prostředník škole nabídne své portfolio projektů, na kterých je schopen se školou spolupracovat, a když se domluví, projekt podají. Lze tedy vyvodit, že samotná potřeba žáků některým školám nestačí, aby realizovaly projekty – potřebují ještě podporu při jejich administraci.

Náročná administrativa je pro příjemce v přímém kontrastu s tím, že neprobíhá vyhodnocování efektů projektů. Stejně jako v sociálních službách, mluvili v rozhovorech pracovníci ve vzdělávání o tom, že by rádi měli možnost hodnotit, jak se klienti nebo žáci posunuli, jestli se nějak zlepšili. Ale oni v projektech zažívají spíše velmi formální kontrolu náležitostí (letáčky, velikost loga) a minimální, či jen velmi formální zájem o věcnou stránku a výsledky projektů. To je logický střet rolí: cílem poskytovatele služby je poskytovat kvalitní službu, a tak vnímá hlavně svou práci s žáky nebo pedagogy, překonává obtíže a raduje se z úspěchů; zatímco cílem řídicího orgánu je zajistit zejména formálně bezchybné provedení projektu a při případných změnách projektu hlavně dodržet všechny náležitosti. Tento kontrast zájmu o věc a zájmu o formální náležitosti – podle sdělení zástupců škol – je významným demotivačním faktorem, který může mít, a také mnohdy má, dopad na zájem o projektové financování (příjemce21 2020).

Vedle formální administrativy je pro některé školy obecně náročné financování, které vyžaduje kombinování různých typů zdrojů. Školy čerpají prostředky z více zdrojů (státní rozpočet, fondy EU, projekty obcí, granty dalších donorů). Koordinace různých projektů přináší školám agendu navíc. Místo toho, aby se plně soustředily na výuku, organizují aktivity tak, aby vyhověly nastavení a zejména vykazování projektů. V takové situaci jsou pak nastavení projektu vnímána jako zbytečně omezující – například velikost skupin žáků na výuku češtiny (učitel by zvládl učit i více dětí, ale musí se otevřít nová skupina a hledat další učitel) nebo nízký maximální limit hodin, který má být odučen (i když by žáci potřebovali více). Pokud nastane situace, že se například programy navzájem vylučují, případně dochází k nesouladu v cílových skupinách, je pro školu náročné až nemožné poskytovat aktivity, a tak ztrácejí motivaci k projektovému financování. Není výjimkou, že školy své zkušenosti z projektového financování formulují tak, že jsou trestány za to, že jsou aktivní (příjemce21 2020). A ne proto, že jsou aktivní nad rámec, ale proto, že plní své povinnosti, vzdělávají žáky, kteří potřebují výraznou podporu, bez níž by prostě vzdělání nezískali.

4.4.6 Doporučení k využití zkušeností z OP PPR

Vzhledem k ukončení existence programu doporučujeme využít dobrou praxi, kterou projekty OP PPR přinesly, převzít ji do praxe institucí a využít ji i v dalším projektovém financování tak, aby se zachovala dosažená metodická a profesionální úroveň služeb. V OP JAK nebo dalších programech, které by na OP PPR navazovaly, by nemělo docházet ke znovuobjevování postupů, které již byly ověřeny, ale k jejich poučenému využití tam, kde jsou potřeba. Podobně doporučujeme nástup financování podpory aktivit již od počátku programového období. V OP PPR podpora začala podpora žáků s OMJ až v roce 2018, tedy v polovině programového období. Do té doby žádná podpora nebyla poskytována, a naopak na úplném konci období se čerpání velmi zrychlilo.

Monitoring cílové skupiny

- **Děti/žáci/studenti s OMJ:** Doporučujeme nastavit monitorování projektů tak, aby bylo možno sledovat počet podpořených žáků s OMJ ve smyslu žáků s nedostatečnou znalostí českého vyučovacího jazyka bez ohledu na jejich občanství nebo na stupeň podpůrných opatření, který jim byl přiznán. Aktuálně není možno velikost této cílové skupiny z monitorovacích indikátorů přesně kvantifikovat, neboť jsou započítáváni jak do žáků s SVP, tak do všech žáků-účastníků projektu. Není tedy možno projektové aktivity vyhodnocovat z hlediska politiky integrace cizinců.
- **Komunitní centra:** Doporučujeme nastavovat projekty tak, aby bylo možno monitorovat jak cílovou skupinu migrantů, tak občanů ČR, neboť podpora obou skupin je cílem KIC.

- Doporučujeme umožňovat vykazovat všechny účastníky projektu, kteří čerpali minimálně bagatelní podporu, jako podpořené osoby, včetně osob mladších 18 let. Tak bude možno získat přesnější představu o rozsahu projektu a o potenciálu jeho dopadu na účastníky.

Zjednodušení administrace a informovanost

- Doporučujeme zjednodušit administrativu, zvážit, zda je stávající míra vykazování a jeho technická a administrativní náročnost vůbec nutná pro reálnou kontrolu projektu.
- Doporučujeme zvážit, zda jsou v projektech dostatečné prostředky na to, aby škola mohla najmout administrátora projektu, a nefinancovala ho z prostředků (např. nepřímé náklady), které jsou určeny na jiné účely.

Komunitní centra

- Doporučujeme zachovat financování komunitních center tak, aby jejich činnost mohla nepřerušeně pokračovat – přerušení kontinuity práce obvykle znamená ztrátu klientů i zkušených pracovníků.

Vzdělávání žáků s OMJ a podpora škol – projektové financování

Projektové financování by mělo být promyšleno v kontextu institucionálního financování podpory žáků s OMJ (nový systém MŠMT, aktivity NPI ČR). Podle zkušeností z terénu je situace na mnoha školách velmi náročná a školy nedosahují na opatření, která by potřebovaly, v některých nejsou žáci s OMJ podporováni vůbec. Všichni oslovení aktéři akcentovali, aby výuka žáků s OMJ nebyla záležitostí projektů, ale systémového řešení celého tématu a jeho zapracování do standardního kurikula školy. Doučování a kroužky mají být zachovány jako podpůrná opatření, ale není možné pomocí nich řešit například úplnou neznalost nebo intenzivní potřebu vzdělávat se v češtině, která nemůže být saturována dvouhodinným doučováním jednou týdně. Zavedení systémového opatření, které by umožnilo výuku v dopoledních hodinách, by také umožnilo žákům vzdělávat se v čase, kdy nejsou unaveni po celodenní výuce v jazyce, kterému málo rozumějí. To je akcent, který zmiňují jak jednotliví zástupci škol, tak také ředitelé a další pracovníci škol při odborných jednáních, a tímto směrem jdou i aktuální činnosti NPI ČR (příjemce21 2020; stát12 2020).

Vedle systémového řešení výuky žáků na základních školách pedagogové doporučují věnovat pozornost **vzdělávání na středních školách**. To zatím stálo na okraji zájmu a až nyní se postupně dostává do popředí. Studenti již ukončili povinnou školní docházku, střední škola je tedy považována za věc svobodné volby, a ne práva na vzdělání, které stát garantuje. Zároveň na středních školách studenti s OMJ trpí stejnými problémy jako na ZŠ, dokonce většími, protože požadavky na odborný jazyk jsou zde vyšší. Jednotná přijímací zkouška z českého jazyka na střední školu, náročné studium bez podpory v češtině a maturita z češtiny, která nemá alternativu pro nerodilé mluvčí, jsou dnes experty vnímány jako jednoznačné bariéry pro získání všeobecného, ale i odborného středoškolského vzdělání. Řešením pro migranty nejsou ani praktické obory, protože i u nich se omezená znalost češtiny ukazuje jako velký problém. A tuto bariéru vnímají nejen odborníci (příjemce04 2020; META o.p.s. 2018), ale také tvůrci politiky (stát03 2020). ČR tak sama přispívá k nekvalifikovanosti migrantů, kteří v první nebo druhé generaci vyrůstají na jejím území, a nutně v budoucnosti zakusí následky tohoto strukturálního nedostatku vzdělání velké skupiny obyvatelstva. Nejen z ohledu na individuální rozvoj žáků a studentů s OMJ, ale také ze strukturálního a ekonomického hlediska je v zájmu ČR podporovat studenty s OMJ, aby získali všeobecné nebo odborné středoškolské vzdělání.

Konkrétně doporučujeme:

- Zachovat možnost podpory žáků s OMJ podle potřeby podpory, a ne podle státního občanství, jak umožňoval OP PPR.
- **Umožnit dlouhodobé, pružné a stabilní financování** – školy potřebují dlouhodobou podporu, přitom pracují v proměnlivém prostředí – mění se počty žáků a míra podpory, kterou potřebují – projektové financování, ve kterém je obtížné nebo nemožné měnit parametry aktivit, je pro školy spíš zátěží než pomocí.

- Umožnit projektové financování intenzivních kurzů češtiny pro žáky s nulovou nebo minimální znalostí češtiny, do kterých mohou nastoupit relativně rychle po nástupu do školy a identifikaci této potřeby.
- **Podporovat vzdělávání a metodickou podporu pedagogů** (češtiny jako druhého jazyka, a nejen jich) – a ne pouze na základní úrovni, ale podporovat i vzdělávání zkušených pedagogů na pokročilé úrovni, umožnit sdílení praxe mezi školami na různých úrovních pokročilosti.
- **Podporovat nejen školy, ale i organizace profesionálně se věnující pedagogice a metodické podpoře** – pokud jsou tyto specializované organizace pouze „najímány“ školami v rámci jednotek šablon, nemají zdroje na udržování a zvyšování své profesionality.
- Podporovat nejen vzdělávání asistentů pedagoga, školních asistentů, dvojjazyčných asistentů, koordinátorů integrace, ale také pokrytí finančních nákladů na jejich zaměstnání na školách – finančně podporovat i koordinaci pracovníků, např. řízení lektorů, organizaci jazykových kurzů, změny v rozvrzích žáků. **Umožnit financovat úvazky těchto pracovníků, zaměstnat je jako pedagogické pracovníky a neudržovat školy v neustálé personální nouzi.**
- **Podporovat interkulturní nebo sociální práci na školách a ve vzdělávání**, která zahrnuje práci nejen s žákem s OMJ, ale také práci s rodinou žáka, informování rodičů o vzdělávacím systému, přijímacích zkouškách a požadavcích na rodiče.
- Podporovat vznik a rozšíření ověřených a kvalitních metodických postupů podpory žáků s OMJ pro všechny aktéry – nejen školy a jejich pedagogy, ale také PPP a případně další aktéry v oblasti vzdělávání. To ovšem znamená, že legitimními příjemci projektů by mělo být širší spektrum aktérů, než jen školy.
- Podporovat **studium žáků a studentů s OMJ na středních školách**, kde jsou požadavky na odborný jazyk vyšší než na základní škole a studentům tedy zde více hrozí neúspěch při vzdělávání. Součástí podpory není pouze jazyková podpora, ale také kariéerní poradenství a příprava na přijímací zkoušky a maturitu.

4.5 Integrační projekty OP VVV

Při designování programu OP VVV vycházelo MŠMT ze svých strategických dokumentů a z rozhodnutí realizovat inkluzivní, a nikoliv exkluzivní přístup. Program tedy obecně cílí na vytvoření podmínek, aby každý žák mohl maximálně využít svého potenciálu ke vzdělávání, ale neuvádí žádné konkrétní cílové skupiny nebo typy specifík žáků, kteří mají být podpořeni. V tom se rozchází s postojem Evropské komise, která by preferovala exkluzivní přístup, tedy explicitní uvádění specifických skupin podpory (stát09 2020).

Na základě debat s EK bylo v OP VVV nastaveno sledování podpory určené jediné specifické skupině, a to žákům romského etnika (stát04 2019; stát05 2019). Také proto má program nastaven i indikátor, který umožňuje množství podpořených žáků Romů sledovat. Oproti tomu žáky cizince, případně žáky s odlišným mateřským jazykem, jako indikátory programu vykazovat, a tedy ani sledovat, nelze. Při nastavování programu bylo dále identifikováno, že podpora žáků cizinců je potřebná zejména v Praze, a naopak že podpora žáků Romů je potřebná v regionech mimo Prahu (stát05 2019; stát04 2019; stát09 2020; stát07 2019).

Toto nastavení, tedy absence indikátoru sledujícího výlučně migranty nebo žáky s OMJ, neumožňuje určit, kolik žáků s OMJ bylo z programu podpořeno, ani jaké projekty se na jejich podporu zaměřily. V tuto chvíli je proto situace taková, že pokud některá ze škol podporuje žáky cizince (nebo žáky s OMJ) v rámci některého z projektů OP VVV, pak to nelze z informací o projektech dostupných v informačním systému MS 2014+ zjistit. Informaci o této cílové skupině není možné získat ani z popisu projektu, neboť u Šablon jej není třeba vyplňovat. Nejsme proto schopni podat žádnou zprávu o využití programů z OP VVV k podpoře žáků s OMJ, až na výjimku zjištěnou díky jinému výzkumnému projektu, uvedenou v kapitole 4.5.2.

4.5.1 Výzvy v rámci OP VVV

Ve sledovaném období bylo v rámci OP VVV vypsáno 74 výzev. První dvě prioritní osy míří na podporu vysokých škol a výzkumu a vývoje, třetí pak podporuje předškolní, primární a sekundární školství.

Žádná z výzev nebyla explicitně cílena na podporu integrace cizinců ani žáků s OMJ. Zároveň v ose „2.3 Rovný přístup ke kvalitnímu předškolnímu, primárnímu a sekundárnímu vzdělávání“ byly vypsány výzvy „Podpora škol formou zjednodušeného vykazování“, tzv. Šablony, a výzvy Šablony II a Šablony pro SŠ a VOŠ II a Šablony III, které školy mohou na podporu integrace žáků s OMJ využít. Podobně mohly být využity výzvy, které obsahovaly aktivity zaměřené na podporu dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (např. výzva Gramotnosti nebo výzvy na Inkluzivní vzdělávání) (MŠMT_rozhovor2, 2019).

Šablony umožňují škole požádat o podporu na předem definované jednotky – ty pak škola pouze vykazuje, bez psaní složitějšího projektu a vyúčtování. Výhodou šablon je také ex-ante financování. Aktivity projektů jsou „zaměřeny na osobnostně profesní rozvoj pedagogů prostřednictvím dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků, vzájemného setkávání a sdílení zkušeností pedagogů a odborníků z praxe, na pomoc školám a školským zařízením pro zájmové vzdělávání při společném vzdělávání dětí/žáků/studentů, a to možností personálního posílení o školního asistenta, školního psychologa, speciálního pedagoga, sociálního pedagoga, příp. chůvu v mateřské škole. Dále jsou podporovány extrakurikulární aktivity, spolupráce s rodiči dětí a žáků, kariérové poradenství žáků a aktivity rozvíjející metody výuky s využitím ICT.“ (výzvy 22 a 23 Podpora škol formou projektů zjednodušeného vykazování – Šablony pro MŠ a ZŠ I, výzvy č. 63 a 64 Šablony II).

Výzvy na zjednodušené projekty, tzv. šablony byly vypsány v letech 2016, 2018 a v roce 2020 pro všechny typy škol a pro celé území ČR. V těchto výzvách k 1.9.2020 proběhlo nebo probíhá přes 14 tisíc projektů (MMR 2020c).

4.5.2 Projekty v rámci OP VVV

V OP VVV jsme identifikovali dva integrační projekty, a to projekt pražského Gymnázia Duhovka (Zkvalitnění vzdělávacího procesu a podpora integrace studentů z cizojazyčného prostředí) a projekt University Palackého v Olomouci (Vznik oboru Migrační studia). Dále Národní pedagogický institut ČR (NPI ČR) realizuje dva systémové projekty, které mají podpořit inkluzivní výuku a mj. i výuku češtiny žáků s odlišným mateřským jazykem.

Dále na základě zkušeností expertů a dle rozhovorů se zástupci škol, které realizují projekty v rámci tzv. Šablon, předpokládáme, že žáci s OMJ jsou podporováni prostřednictvím projektů z výzev Šablony. Pro podporu žáků s OMJ jsou vhodné jednotky na vzdělávání pedagogů, dále na personální podporu školy ve formě školního asistenta, doučování (prevence školní neúspěšnosti), školního psychologa a na projektové dny ve škole.

Dle dostupných údajů z šetření projektu „Škola jako integrační partner“, realizovaného Sociologickým ústavem AV, využívá finance z OP VVV polovina pražských škol na financování doučování češtiny jako druhého jazyka a 41 % pražských škol z OP VVV financuje práci asistentů podporujících žáky s OMJ (Leontiyeva, Tollarová, Mikešová 2020). Situace v Praze nemůže vypovídat o situaci v mimopražských školách, protože koncentrace cizinců v Praze je vyšší než v jiných regionech a městech. Nicméně ani nižší počty a podíly žáků s OMJ na mimopražských školách neznamenaají, že školy nečerpají z programu podporu.

Studijní program Migrační studia, *Univerzita Palackého*

Cílem projektu Univerzity Palackého v Olomouci je založení doktorského studia specializovaného na migrační studia. V rámci projektu byl vytvořen obsah doktorského programu Migrační studia a studium bylo akreditováno. Projekt skončí poté, co první studenti ukončí první ročník studia a studium bude zcela etablováno. Studium bylo koncipováno i na základě konzultací se zahraničními experty a podle svých autorů zaplňuje mezeru, která v českém akademickém prostoru existuje, kdy se lze tématem migrace zabývat v rámci jiných obecných oborů (sociologie, antropologie), ale ne v rámci oboru, který by naopak disciplíny sdružoval pod jedno téma. Důsledkem této absence studijního oboru je nedostatek profesionálů, kteří by se na dostatečné profesní úrovni migraci věnovali v nejrůznějších oblastech – jak v oblasti akademického a aplikovaného výzkumu, tak ale také ve veřejné správě a na pozici expertů a strategiů.

Studium je akreditováno, ale dosud v něm nestudují studenti, proto nemá ještě žádné výstupy v podobě profesionálů v oblasti migrace. Viditelné výstupy jsou ale podle zástupců projektu viditelné v propagaci tématu migrace mezi studenty – zvyšují se počty studentů na přednáškách v magisterském oboru. Dále také Univerzita Palackého s tématem více počítá a řadí jej mezi úzký výběr témat, kterým se akademici v budoucnosti budou věnovat – a ve kterém mají i spolupracovat s aplikační sférou (příjemce23 2020).

Podpora společného vzdělávání v pedagogické praxi (APIV B), *NPI ČR*

Projekt **Podpora společného vzdělávání v pedagogické praxi** je systémovým projektem, jehož příjemce je Národní pedagogický institut ČR (NPI ČR)⁴², přímo řízená organizace MŠMT. Projekt se zaměřuje na zajištění podpory implementace Akčního plánu inkluzivního vzdělávání, a to především prostřednictvím posílení osobnostních a profesních kompetencí pedagogických pracovníků. Součástí Akčního plánu se stala i kapitola věnovaná podpoře žáků s OMJ. Aktuálně projekt ověřuje podporu pedagogům na vybraných 355 školách v ČR. Součástí podpory by měla být metodická podpora škol při vzdělávání žáků s OMJ. Projekt se zároveň na tuto skupinu přímo nezaměřuje a pracovníci, kteří narazí v terénu na toto téma, odkazují školy na krajská pracoviště NPI. Ambicí projektu je, aby NPI ČR převzal

⁴² Původně byl příjemcem **NIDV**. NIDV a NÚV se od 1.1. 2020 sloučily do jedné organizace, Národního pedagogického institutu České republiky, příspěvkové organizace MŠMT (<https://cizinci.npicr.cz/vznik-narodniho-pedagogickeho-institutu-ceske-republiky/>)

z projektů ověřenou praxi v oblasti inkluze a byl nadále oporou školám a poskytoval jim podpůrné služby z pozice přímo řízené organizace MŠMT, bez závislosti na projektovém financování (příjemce15 2020).

Společné vzdělávání a podpora škol krok za krokem. Implementace Akčního plánu inkluzivního vzdělávání - metodická podpora (APIV A), NPI ČR

Projekt komplementární k předchozímu projektu, příjemcem byl původně NÚV, nyní NPI ČR. Jeho cílem je podpořit zavádění a realizaci společného vzdělávání a zajistit efektivní implementaci úkolů Akčního plánu inkluzivního vzdělávání. Projekt má tři tematické okruhy. 1/ monitorování postupů při zavádění společného (inkluzivního) vzdělávání a návrhy a ověřování množností řešení problémů, 2/ podpora pedagogických pracovníků při uskutečňování společného (inkluzivního) vzdělávání a 3/ podpora výuky češtiny jako druhého jazyka. V této úloze má projekt připravit a pilotně ověřit nástroj pro zjišťování úrovně jazykových kompetencí žáků s nízkou znalostí češtiny, a škole tak poskytnout podklad pro nastavení vhodné podpory žáků. Dále jsou v projektu vytvářeny metodické a učební materiály jako inspirace pro učitele, jak při výuce žáků s nedostatečnou znalostí češtiny postupovat, a program dalšího vzdělávání pedagogů pro využívání nástroje pro zjišťování úrovně jazykových kompetencí žáků cizinců. V těchto úlohách projekt spolupracuje s MŠMT, které od něj výstupy projektu přebírá (příjemce14 2020).

Dle evaluace zatím oba projekty probíhají podle plánu a věcné výstupy jsou cílovou skupinou pedagogů hodnoceny pozitivně. Stejně tak jsou pedagogové spokojeni s metodickou podporou Krajských center podpory. Evaluace ovšem identifikovala nedostatečnost kapacit krajských center – centra rozšiřují škálu druhů podpory pro školy a podle evaluátorů se postupně může kapacitní nedostatek projevit (Evaluation Advisory CE s.r.o. 2019).

4.5.3 Shrnutí a doporučení k OP VVV

Nedokážeme uvést, do jaké míry OP VVV přispívá k podpoře integrace cizinců, pokud jde o podporu žáků a studentů s OMJ na základních a středních školách. Předpokládáme, že program podporuje jak výuku ČDJ, tak vzdělávání a metodickou podporu pedagogů, ale není možné zjistit, v jakém rozsahu.

Ze systémového hlediska mohou být významným příspěvkem k integraci cizinců oba systémové projekty a jejich výstupy, tedy **diagnostický nástroj pro nastavení podpory žáků s OMJ a akční plán inkluzivního vzdělávání a podpora pedagogů**. Považujeme za smysluplné řešení, aby byl příjemcem systémových projektů NPI ČR. Ten zřizuje krajská centra podpory, jejichž cílem je poskytovat podporu školám v oblastech, ve kterých to potřebují. Dává proto smysl, aby na specializovaném pracovišti byli k dispozici pracovníci, kteří se orientují v oblasti podpory žáků s OMJ a dalších pedagogických agendách v oblasti integrace cizinců. Systémové projekty dosud probíhají a jejich výsledky nelze dosud zhodnotit, ani nelze zhodnotit, jak budou výsledky systémově využívány. Rozhodně skutečnost, že NPI ČR je institucí, která není závislá pouze na projektovém financování a agendu podpory žáků s OMJ má ve své kmenové činnosti, dává naději, že výstupy projektů budou institucionálně využity. Systém krajských center, které nyní projektově i v rámci kmenové činnosti spolupracují se školami v regionech, dává také naději, že budou výstupy skutečně diseminovány. Vzhledem k dosud nízkým kapacitám pracovníků NPI ČR a regionální rozsáhlosti agendy je na místě uvažovat o spolupráci dalších aktérů, zejména místních NNO a vzdělávacích organizací.

Doporučení pro budoucí OP JAK jsou založena jak na zkušenostech s projekty OP VVV, tak také se vzdělávacími projekty OP PPR. V kapitole 4.4.4 jsou vyhodnoceny aktivity projektů OP PPR a popsána realizace projektů na školách včetně výzev, které podpora žáků s OMJ přináší.

Pro budoucí OP JAK doporučujeme:

- **Formulovat podporu dětí, žáků a studentů s OMJ jako prioritu OP JAK.** Zatímco v počáteční fázi nebylo téma v programovém dokumentu obsaženo, verze 1.4 z října 2020 již obsahuje „cílenou

podpora dětem a žákům s odlišným mateřským jazykem a jejich začleňování do vzdělávání“ jako příklad typových podporovaných aktivit v prioritě 2, specifický cíl 2.3. Téma nadále doporučujeme promítnout i do analytické části materiálu.

- Uvést jako návrh specifických opatření/aktivit pro OP JAK kromě samotné výuky češtiny jako druhého jazyka také **metodickou podporu a další vzdělávání pedagogů** pracujících s žáky s OMJ a **organizační a personální podporu škol** při individuální i skupinové výuce žáků s OMJ. A to v podobě podporovaných pracovních pozic: koordinátor inkluze/adaptační pracovník, učitel ČDJ, interkulturní pracovník, dvojjazyčný asistent, školní asistent pedagoga, sociální pracovník.
- Zapracovat do specifických opatření OP JAK mimo agendu podpory žáků s OMJ také podporu **vzdělávání profesionálů pracujících přímo s migranty nebo s dalšími profesionály** - např. interkulturních pracovníků, terénních pracovníků, sociálních pracovníků, pedagogů, komunitních tlumočnicků. S tím souvisí projektová podpora nejen škol, které žáky vyučují, ale také institucí, které profesionály vzdělávají.
- Umožnit **monitorování cílové skupiny cizinců a/nebo žáků s OMJ** napříč projekty OP JAK, aby bylo možno posuzovat příspěvek OP JAK k realizaci KIC. K tomu navrhujeme indikátor „Migranti, osoby s migrační zkušeností“, viz. kapitola 12.5.1.
- **Odborně posoudit a převzít know-how z oblasti podpory žáků s OMJ**, vytvořené v rámci OP PPR. Využít expertízu specializovaných NNO a vzdělávacích organizací, které se na projektech podílely.
- Zajistit, aby byla podpora žákům s OMJ a jejich pedagogům dostupná i mimo Prahu. S tím souvisí i potřeba zajistit informování o existujících možnostech podpory pro žáky s OMJ pro školy, které se dosud s tématem nesetkaly, nebo nevědí, které zdroje využít pro jeho řešení.

Podrobná věcná doporučení určená OP JAK a vycházející ze zkušeností s projekty OP PPR jsou uvedena v kapitole 4.4.6 na str. 69.

4.6 Integrační projekty NP AMIF

Od roku 2015 do prosince 2020 vyhlásil NP AMIF celkem 29 výzev, v rámci specifického cíle „Integrace/legální migrace“ bylo vyhlášeno celkem **16 výzev**. Z toho dvě výzvy naplňovaly dva specifické cíle zároveň, a to „Azyl“ a „Integrace/legální migrace“. Celková alokace NP AMIF na projekty ve všech specifických cílech byla k prosinci 2020 860 mil. Kč, na specifický cíl Integrace/legální migrace činila **510 mil. Kč**. Na podporu integrace NP AMIF dosud ve sledovaném období alokoval 60 % finančních prostředků (MV 2020d).

Z NP AMIF bylo financováno **43 projektů** zaměřených na integraci cizinců, jejichž schválené rozpočty v součtu činily **665 mil. Kč**. 72 % finančních prostředků bylo čerpáno na zřizování a provoz regionálních center na podporu integrace cizinců (CPIC). 19 % financí vyčerpá odbor azylové a migrační politiky MV na projekty „Využití interkulturních pracovníků na OAMP“ a na vybudování klientského centra OAMP. 5 % výdajů je určeno na 5 projektů zaměřených na informování veřejnosti o integraci, 2 % výdajů na projekty podporující pedagogy, kteří vyučují žáky s OMJ. 1 % výdajů směřuje na projekty na podporu nezletilých osob, kterým byla udělena v ČR mezinárodní ochrana a kteří z projektu získají individuální podporu při integraci, a další 1 % na posílení interkulturních kompetencí zaměstnanců státní správy.

4.6.1 Centra na podporu integrace cizinců

Největším projektem financovaným z AMIF a dosud nejrozsáhlejším integračním systémovým prvkem v ČR je zřizování a provoz krajských Center na podporu integrace cizinců. Integrační centrum existuje v každém kraji ČR. Ve většině krajů provozuje CPIC Správa uprchlických zařízení MV. V Praze provozuje centrum Integrační centrum Praha, o.p.s., v Jihomoravském kraji centrum provozuje samotný kraj, v Ústeckém Poradna pro integraci, z.ú. a v Královéhradeckém Diecézní katolická charita Hradec Králové.

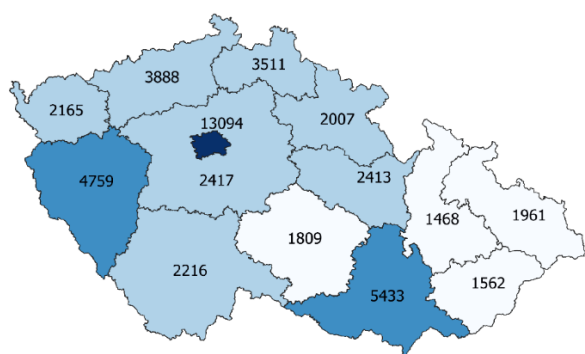
Integrační centra jsou zřizována v souladu s KIC a výzvy k předkládání žádostí o podporu z AMIF přesně definují rozsah služeb a typy realizovaných aktivit. Jde zejména o informační centrum, poskytování právního a odborného sociálního poradenství, výuku českého jazyka, poskytování kurzů socio-kulturní orientace, terénní práci, tlumočení, informační kampaně a monitoring situace v oblasti integrace. Cílovou skupinou center jsou, v souladu s KIC i programovým dokumentem AMIF, cizinci ze 3. zemí. Centra neslouží pouze cílové skupině migrantů, ale mají také hrát důležitou roli v oblasti síťování a propojování aktérů na poli integrace – k tomu slouží pořádání platform pro integraci cizinců v regionu, nebo účast v platformách již existujících (MV 2020b). CPIC se mohou stát a někde se stávají hybatelem integrace v regionech.

V roce 2020 došlo ke stabilnějšímu zapojení CPIC do integrační infrastruktury: od července 2020 jsou určité aktivity a typy nákladů center zřizovaných SUZ financovány ze státního rozpočtu. Centra zřizovaná dalšími aktéry si zvolila, že zůstanou dále u financování z AMIF.

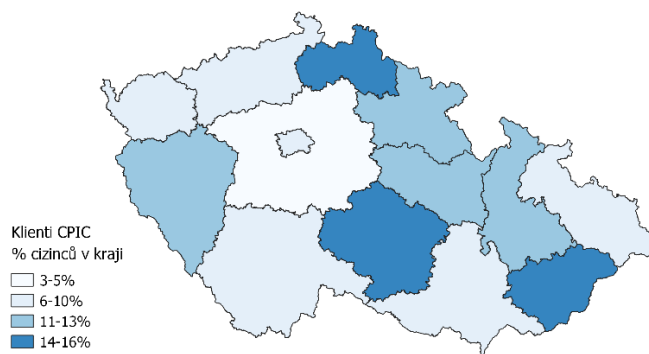
Všechna CPIC podpořila od roku 2014 téměř **49 tisíc klientů**⁴³. Nejvíce klientů, 13 tisíc, bylo podpořeno v ICP Praha. Kolem 5 tisíců klientů využilo služeb CPIC v jihomoravském a Plzeňském kraji. Mezi 2 a 4 tisíci klienty obsloužily CPIC v Karlovarském, Ústeckém, Libereckém, Středočeském, Hradeckém, Pardubickém a Jihočeském kraji. Na Vysočině, ve Zlínském, Olomouckém a Moravskoslezském kraji využilo CPIC 1 500 až 2 tisíce klientů (Mapa 5). Pokud bychom celkové počty klientů CPIC od roku 2014 vztáhli k počtu cizinců v kraji (ke konci roku 2019), orientačně můžeme hodnotit, že se v některých krajích daří poskytnout službu více než 10 % cizinců (Plzeňský, Královéhradecký, Pardubický, Olomoucký). V krajích, kde je nižší počet cizinců, to může být až 15 % cizinců. V regionech, kde je cizinců více a kde tvoří větší podíl na obyvatelích (Praha, Jihomoravský, Ústecký kraj) centra poskytla služby 6-10 % cizinců (orientační zobrazení viz Mapa 6).

⁴³ Jde o součet položky „Celkem unikátní hodnota“ za jednotlivé projekty. Je tedy možné, že číslo je nadhodnoceno o klienty, kteří využili služeb CPIC opakovaně, v po sobě jdoucích projektech.

Mapa 5 Počty unikátních klientů CPIC v krajích

Mapa 6 Podíl klientů CPIC na cizincích v krajích

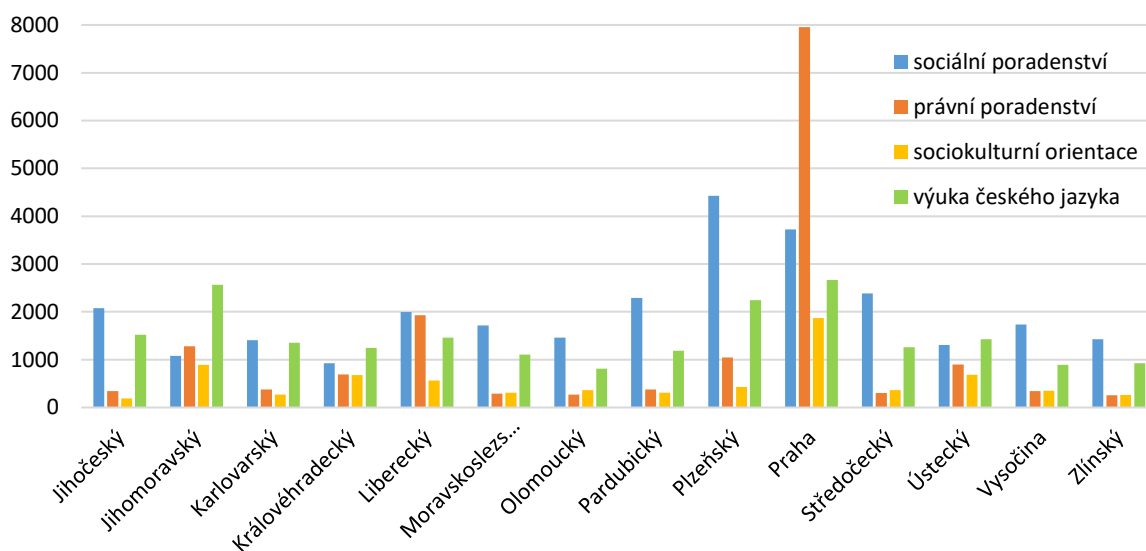
Zdroj: AMIF monitorovací ukazatele (MV 2020c; SUZ MV 2020), součet položky „Celkem unikátní hodnota“ za jednotlivé projekty; výpočet a kategorizace vlastní (výpočet Mapa 6: součet celkem unikátní hodnota v kraji/počet cizinců v kraji)

Služba **odborného sociálního poradenství** byla poskytnuta 28 tisícům klientů, více než 20 tisíc osob absolvovalo kurz češtiny, 16 tisíc cizinců využilo službu právního poradenství a přes 7 tisíc osob se zúčastnilo kurzu či přednášky socio-kulturní orientace.

Nejčastěji využívaná služba odborné sociální poradenství je na pobočkách nejlépe dostupné a personálně zajištěné přítomnými sociálními pracovníky.

Kurzy českého jazyka probíhají v největších objemech v Jihomoravském kraji (kde je to nejčastěji využívaná služba CPIC), v Praze a Plzeňském kraji. Právní poradenství je nejčastěji využíváno v Praze, kde bylo poradenství poskytnuto násobně více klientům než poradenství sociální. Podobně se právní poradenství významně poskytuje (v porovnání s poradenstvím sociálním) v Jihomoravském a Libereckém kraji (Graf 20).

Graf 20 Počty osob, které využily jednotlivé služby CPIC v regionech

Zdroj: AMIF monitorovací ukazatele (MV 2020c; SUZ MV 2020),

Jednotlivé CPIC si dělají vlastní vyhodnocení kvality služeb, zejména kurzů češtiny a sociálního poradenství nebo terénní práce. Tato hodnocení nám nejsou dostupná a nejsou ani zveřejněna. Zároveň, jak uvádějí zástupci center, probíhá pravidelný monitoring i vyhodnocování práce center, a snaha o zajištění kvality služeb. Zástupci center se pravidelně scházejí a svou práci konzultují, a to jak zástupci center spravovaných SUZ, tak center zřízovaných ostatními subjekty.

Podle rozhovorů s klienty integračních center (klienti kurzů češtiny a socio-kulturní orientace) je pro klienty důležitý už samotný fakt, že centrum existuje a že jsou migrantům nabízené služby přístupné.

Klienti obvykle dobře hodnotí kurzy češtiny, jak jejich existenci, tak také ochotu přizpůsobit čas kurzu jejich časovým možnostem (některá centra dokonce koordinují časy kurzů se směnným provozem velkých zaměstnavatelů). Všichni klienti, se kterými jsme se setkali, měli dobrou zkušenost s poradenstvím v centrech, jak se sociálním, tak právním. A oba typy poradenství považují za podstatné. Kurzy socio-kulturní orientace jsou také hodnoceny dobře. Jen klienti reflektovali, že jednorázové kurzy nemají takový efekt, jako dlouhodobější nebo opakované. Nových informací je na účastníky obvykle moc a při jednorázové příležitosti si jich tolik nezapamatují. Tuto zkušenost mají ostatně i poradci migrantů a zástupci CPIC i vládního sektoru.

Na pozitivním hodnocení **relevance poskytovaných služeb klientům** panovala shoda mezi zástupci jednotlivých CPIC i zástupci NNO, které také v terénu pracují. Propojení sociálního a právního poradenství, poskytování kurzů i informační činnosti dává smysl, kdy je možno řešit více potřeb klienta na jednom místě. Z hlediska **množství poskytovaných služeb** jsou vnímány kapacitní limity. Zejména organizace poskytující právní poradenství hodnotí množství právního poradenství CPIC jako nízké a nedostatečné na to, aby právníci mohli poskytnout služby migrantům, kteří je potřebují, zejména i mimo centra regionů, ve kterých CPIC sídlí. Pracovníci CPIC jsou si vědomi úvazkových limitů, ale jejich hodnocení není tak kritické, naopak spíše zdůrazňují svou snahu pokrýt potřeby z terénu. Zatímco některá CPIC, zejména z regionů, kde je větší koncentrace cizinců v průmyslových městech a zónách, vnímají limity výrazněji, CPIC z méně zatížených regionů žádné problémy nepřipouštějí.

Zejména **kurzy češtiny** poskytované CPIC jsou dobře hodnoceny – jejich organizace, přizpůsobení času, který se migrantům hodí, dokonce přizpůsobení směnovému provozu, realizace kurzů různých typů (např. v JMK pravidelné prezenční, nízkoprahové, online, speciální pro specifické cílové skupiny), nebo v blízkosti migrantů (CPIC ve Středočeském kraji v blízkosti velkých zaměstnavatelů). Jak zástupci CPIC, tak další aktéři upozorňovali na plné kapacity kurzů, které by doporučovali zvyšovat.

Jako problém, který CPIC nemohou uspokojivě řešit, přestože jsou v něm angažována, se jednoznačně ukazuje **spolupráce se zaměstnavateli**. Tzv. programoví zaměstnavatelé jsou povinni s Centry spolupracovat, nicméně přístup zaměstnavatelů se liší – od zájmu o spolupráci až po zjevný formalismus. Spolupráce může nabývat různých podob, od možnosti informovat zaměstnané cizince o existenci CPIC a jeho službách, po realizaci kurzů orientace nebo dokonce kurzů češtiny ve spolupráci se zaměstnavatelem. Spolupráci se zaměstnavateli, všemi, nejen programovými, přitom považují nejen zástupci Center za podstatnou, neboť právě zaměstnavatelé přivázejí do regionu často velké počty cizinců a fakticky neunesou žádné náklady na jejich integraci.

Vedle poskytování přímých služeb klientům je aktivitou Center také monitoring situace v oblasti migrace a integrace v regionech, síťování aktérů a v některých regionech až koordinační role týkající se integračních aktivit. Hlavním nástrojem monitoringu a síťování je pořádání pravidelných regionálních platform aktérů. Platformy probíhají minimálně dvakrát ročně, např. v Praze ale častěji. Na platformách se setkávají zástupci regionálních institucí – poskytovatelů služeb migrantům, vybraných odborů krajských i obecních úřadů, OAMP, cizinecké policie, NPI ČR, ÚP, SUIP, lékařské komory, hospodářské komory, škol, místních universit, apod. V některých regionech probíhají platformy hlavně jako prostor pro vzájemné informování, případně pro řešení aktuálních situací a změn. V Praze jsou platformy využívány i pro diskutování konkrétních témat nebo pro strategickou práci – přípravu podkladů pro pražskou koncepci integrace nebo její akční plán.

Platformy jsou všemi aktéry hodnoceny pozitivně – více pak v těch regionech, kde probíhá více společných činností, a tak se pracovníci nesetkávají jen při formálních příležitostech, ale při řešení společných úkolů a projektů. Lze hodnotit, že platformy plní svůj síťovací účel – aktéři vědí o svých kompetencích, osobně se poznají a díky tomu se zlepšuje jak provázanost institucí v oblasti case-managementu a předávání klientů mezi organizacemi, tak se zvyšuje potenciál k systémové spolupráci. Ten však není ve všech regionech využit. Zejména v regionech, kde jsou centra v expertíze osamocená, protože místní samosprávy vlastní integrační strategie nevytvářejí ani se tématu příliš nevěnují. Platformy sice zajistí vzájemný kontakt aktérů, ale aktivním zůstává jen centrum a všichni aktéři se na něj spoléhají.

V některých regionech se projevuje jistá rozpačitost ze zapojení kraje nebo krajského města do spolupráce s IC. Kraje nebo velká města mají obvykle své komise, které řeší téma integrace cizinců. Ve všech krajích není vyřešen vztah platformy CPIC a těchto komisí, které jsou podobnými platformami. Někde nedochází ani k vzájemné účasti na jednáních, o to náročnější je pak praktická spolupráce.

CPIC mají informační roli jak pro migranty, tak pro veřejnost a úřady – v některých regionech je témat integrace cizinců pro mnohé aktéry málo známé, centra tedy mohou být zdroje základních informací nebo rozcestníkem při řešení složitějších situací.

Koordinační role CPIC v oblasti integrace se v některých regionech uskutečňuje (např. Praha, Jihomoravský kraj, Královehradecký, Ústecký), jinde o něj Centrum usiluje (Plzeň), jinde jde zatím spíše o potenciál. Právě v regionech jako Praha či Jihomoravský kraj dlouhodobě existuje fungující síť poskytovatelů služeb, která je provázaná i s regionálními úřady, CPIC tam tedy hledá své místo vedle řady osvědčených poskytovatelů služeb se svou exkluzivní vazbou na státní nebo místní veřejnou správu.

Centra mají v zásadě dvě role – jsou poskytovateli služeb a také aktéry, kteří v regionech podporují koncepční řešení integrace cizinců a síťují relevantní aktéry. Tato podvojnost je vnímána jako problematická v případech, kdy CPIC nastavují nebo pomáhají nastavit podobu integračních aktivit v regionu a zároveň soutěží s ostatními o poskytování integračních služeb. Právě tato podvojnost vytváří velký tlak na to, aby vztah CPIC a zejména aktérů z neziskového sektoru byl partnerský a umožnil ustavit dlouhodobě fungující spolupráci.

Ukazuje se, že centra mohou plnit roli pevné struktury, která by zaštitila nabídku a poskytování služeb cizincům. Nevyjasněná zůstává role ve vztahu k místní správě, a to zejména tam, kde již infrastruktura funguje a centra zde začala působit později. Naopak v regionech, kde není síť služeb zajištěna dalšími organizacemi, mohou centra sehrát významnou roli při tvorbě politik měst, kde expertíza chybí a zároveň se tu zvyšuje počet cizinců. Úkolem těchto center je dobře popisovat situaci v terénu a zprávu vhodně komunikovat zástupcům kraje či obce tak, aby vnímali potřebnost se tématu integrace věnovat. To předpokládá zajištění dostatečné kapacity a rozvíjení spolupráce s místními aktéry.

Tabulka 19 Integrační projekty AMIF – CPIC

Příjemce/ název projektu	Začátek	Konec
Diecézní katolická charita Hradec Králové		
Integrační centrum pro cizince	01.07.2015	30.06.2016
Integrační centrum pro cizince	01.07.2016	30.06.2019
Integrační centrum pro cizince	01.07.2019	30.06.2020
Integrační centrum pro cizince	01.01.2021	31.12.2022
Integrační centrum Praha, o.p.s.		
Integrační centrum Praha V	01.07.2015	30.06.2016
Integrační centrum Praha VI	01.07.2016	30.06.2019
Integrační centrum Praha VII.	01.07.2019	30.06.2020
Integrační centrum Praha VIII	01.01.2021	31.12.2022
Jihomoravský kraj		
Jihomoravské regionální centrum na podporu integrace cizinců I	01.10.2015	30.06.2016
Jihomoravské regionální centrum na podporu integrace cizinců II	01.07.2016	30.06.2019
Provoz Centra pro cizince JMK	01.07.2019	30.06.2020
Spolu v našem kraji	01.11.2019	31.10.2022
Provoz centra pro cizince JMK 2021-2022	01.01.2021	31.12.2022
Poradna pro integraci, z.ú.		
Centrum na podporu integrace cizinců v Ústeckém kraji	01.07.2015	30.06.2016
Centrum na podporu integrace cizinců v Ústeckém kraji	01.09.2016	31.08.2019
Centrum na podporu integrace cizinců v Ústeckém kraji	01.09.2019	30.06.2020
Centrum na podporu integrace cizinců v Ústeckém kraji	01.01.2021	31.12.2022
Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra		
Provoz center na podporu integrace cizinců I.	01.07.2019	30.06.2020
Provoz center na podporu integrace cizinců II.	01.07.2019	30.06.2020
Provoz Center na podporu integrace cizinců pro Liberecký kraj	01.07.2016	30.06.2019

Provoz Center na podporu integrace cizinců X	01.07.2015	30.06.2016
Provoz Centra na podporu integrace cizinců pro Olomoucký kraj	01.07.2016	30.06.2019
Provoz Centra na podporu integrace cizinců pro Jihočeský kraj	01.07.2016	30.06.2019
Provoz Centra na podporu integrace cizinců pro Karlovarský kraj	01.07.2016	30.06.2019
Provoz Centra na podporu integrace cizinců pro Kraj Vysočina	01.07.2016	30.06.2019
Provoz Centra na podporu integrace cizinců pro Moravskoslezský kraj	01.07.2016	30.06.2019
Provoz Centra na podporu integrace cizinců pro Pardubický kraj	01.07.2016	30.06.2019
Provoz Centra na podporu integrace cizinců pro Plzeňský kraj	01.07.2016	30.06.2019
Provoz Centra na podporu integrace cizinců pro Zlínský kraj	01.07.2016	30.06.2019
Zřízení a provoz Centra na podporu integrace cizinců pro Středočeský kraj	01.09.2018	30.06.2020
Provoz center na podporu integrace cizinců I.	01.07.2019	30.06.2020
Provoz center na podporu integrace cizinců II.	01.07.2019	30.06.2020
Český jazyk v integračních Centrech	01.07.2020	31.12.2022

Zdroj: Seznam podpořených projektů AMIF (MV 2020e)

4.6.2 Další projekty – podpora pedagogů, kampaně, VIP projekt, integrace držitelů mezinárodní ochrany

META realizovala projekt na **podporu pedagogických pracovníků** při práci s žáky cizinci. V rámci projektu byl vytvořen akreditovaný vzdělávací program pro pedagogy SŠ, probíhalo vzdělávání pedagogických pracovníků, kteří pracují s žáky s OMJ, a byla vyvíjena a poskytována metodická podpora pedagogům. Cílem dalšího projektu v oblasti podpor žáků s OMJ je rozšířit povědomí většinové společnosti o procesu integrace mladých cizinců (náctiletých), zejména pokud jde o jejich integraci do školského a vzdělávacího systému.

Projekty zaměřené na **informovanost veřejnosti** a také na informovanost a orientaci osob s udělenou mezinárodní ochranou probíhají tři. Integrační centrum Praha má připravenou kampaň zaměřenou na dezinformace o cizincích. Součástí jsou spoty v TV, kampaň na sociálních sítích, informační tabule po Praze, akce pro střední školy (hlavně pro odborné střední školy a učiliště, méně pro gymnázia). Na podzim 2020 již má zadání reklamní agentura, kampaň se rozběhne v novém roce.

META připravuje kampaň na sociálních sítích #JAKOTY pro teenagery, pro kterou bude natočeno 6 spotů. Kampaň bude spuštěna v září 2021. Cílem kampaně je vzbudit u českých teenagerů zvědavost a empatii vůči jejich vrstevníkům z řad cizinců. Aktuálně probíhá výběrové řízení na nového koordinátora kampaně, který bude ještě revidovat a specifikovat cíl kampaně a následně vybírat kreativce/agenturu.

Slovo 21 v projektu „**Nový život v ČR**“ připravilo obsah seminářů pro držitele mezinárodní ochrany, vyškolilo lektory a tlumočníky semináře, a vytvořilo informační publikaci v 8 jazycích (v češtině, arabštině, ruštině, ukrajinštině, angličtině, španělštině, francouzštině a turečtině). Publikace obsahuje 12 témat pro podporu integrace držitelů MO a je po dobu trvání projektu určena výhradně osobám, které prošly projektovým seminářem. Po skončení projektu snad bude možné ji šířit dál a vyvěsit online. Semináře jsou jednodenní, probíhaly na různých místech a v různých jazycích. V době pandemie nemoci covid-19 je seminář převáděn do online formy. V projektu není poskytováno klientům individuální poradenství – v případě potřeby jsou klienti odkazováni na jiné organizace.

Projekt je uskutečňován ve spolupráci s OAMP MV, které poskytuje Slovo 21 kontakty na držitele MO. V průběhu projektu se ukázalo, že indikátor projektu je nastaven příliš vysoko a není možné ho dosáhnout, protože v době trvání projektu nebyla mezinárodní ochrana udělena takovému počtu osob.

Hlavními podněty pro další financování se tedy ukazuje 1/ dobrý příklad při spolupráci s OAMP (věcnou sekcí ministerstva, která využívá výstupů projektu) a 2/ potřeba flexibility v nastavení indikátorů nebo parametrů projektu pro situace, kdy se tak změní reálné podmínky, že indikátorů nelze dosáhnout.

OPU se ve dvou navazujících projektech zaměřuje na **poskytování pomoci nezletilým osobám bez doprovodu**. Podpora nezletilým je poskytována komplexně – právní a sociální poradenství a asistence, vzdělávací aktivity, doučování, workshopy sociokulturní orientace, psychologická pomoc a nabídka volnočasových aktivit. OPU podporuje nezletilé žadatele o azyl a držitele MO, kteří jsou umístěni v některém ze specializovaných zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy. Projekty mají za cíl podpořit integraci nezletilých migrantů a usnadnit jejich přechod z ústavního zařízení do běžného života v české společnosti.

Podobně jako Slovo 21 i OPU při realizaci projektu naráží na striktnost indikátorů a na obtíže, ke kterým vede jejich nenaplnění: organizace může dostat pokutu za nedodržení indikátorů, i když nemůže nijak ovlivnit, kolik osob z cílové skupiny přijde na území ČR a bude potřebovat pomoc.

Tabulka 20 Integrační projekty AMIF, bez projektů na podporu provozování CPIC

Téma projektu/ příjemce	Název projektu	Začátek	Konec
Integrace nezletilých bez doprovodu			
Organizace pro pomoc uprchlíkům	Domov v nové zemi	01.01.2017	30.06.2019
	Domov v nové zemi II.	01.09.2019	30.06.2022
Podpora pedagogů při výuce žáků s OMJ			
META, o.p.s. - Společnost pro příležitosti mladých migrantů	Program na podporu pedagogických pracovníků při práci s žáky cizinci VIII	01.01.2017	30.06.2019
	Program na podporu pedagogů při vzdělávání dětí a žáků cizinců	01.06.2020	30.06.2022
Informování veřejnosti			
Integrační centrum Praha, o.p.s.	(DEZ)Informace	01.01.2020	31.08.2022
META, o.p.s. - Společnost pro příležitosti mladých migrantů	Jako Ty	01.10.2019	30.09.2022
Slovo 21, z.s.	Nový domov v České republice	01.10.2018	30.09.2021
	Kvalitní informace = Lepší integrace	01.01.2021	31.07.2022
Organizace pro pomoc uprchlíkům	Představení migrace a integrace cizinců a uprchlíků mladým a seniorům	01.01.2021	31.07.2022
Projekty na OAMP			
Ministerstvo vnitra České republiky	Využití interkulturních pracovníků na pracovištích pobytu cizinců a zlepšení kvality poskytování informací cizincům ze třetích zemí	01.03.2019	31.12.2022
	Klientské centrum pro poskytování informací cizincům	01.07.2020	31.12.2022
Podpora pracovníků státní správy			
Slovo 21, z.s.	Posílení interkulturních kompetencí zaměstnanců státní správy a bezpečnostních složek	01.01.2021	31.10.2022

Zdroj: Seznam podpořených projektů AMIF (MV 2020e)

Využití interkulturních pracovníků na pracovištích pobytu cizinců a zlepšení kvality poskytování informací cizincům ze třetích zemí, OAMP MV

Příjemcem projektu „VIP“ je MV, konkrétně OAMP. V rámci projektu je zřízeno 17 nových pracovních míst na OAMP pro interkulturní pracovníky, kteří pracují na třech pobočkách OAMP v Praze a jednom pracovišti v Brně. Pracovníci nejsou interkulturními pracovníky, jak profesi vymezuje Národní soustava povolání a jak je vykonávána v oblasti sociálních služeb nebo vzdělávání. Jedná se o úředníky OAMP, kteří hovoří anglicky nebo rusky, nejsou pod časovým tlakem při vyřizování agendy s klienty a je součástí jejich pracovní náplně klienty informovat a umožnit jim, aby veškerou agendu, kterou mají na OAMP, vyřídili u nich. Informování klientů je považováno za důležitou součást práce IKP. Jedná se zejména o informace o trhu práce a prevenci nelegálního nebo pololegálního zaměstnávání a OAMP

touto cestou také získává podrobné informace o praktikách v oblasti zaměstnávání cizinců (příjemce16 2020).

Důležitou součástí projektu je zjišťování, jaké informace cizinci potřebují získávat. Shromážděné poznatky budou využity jako podklady pro vytvoření informačního portálu. Nepůjde o nástroj konkurující jiným informačním platformám, bude zaměřen i na poskytování informací o procesních krocích správních úkonů, které cizinci vyřizují na OAMP.

Jaké výzvy pro financování integrace projekt přinesl? Jako u všech projektů AMIF je **omezená cílová skupina** (mimo občanů EU) vnímána jako limit, protože i občané některých států EU se setkávají s pracovním vykořisťováním a potřebují přístup k informacím a podpoře, podobně jako občané třetích zemí.

Zjištění z jednání s migranty přináší výzvy pro větší **informovanost migrantů**, a to jak předpříjezdovou, tak popříjezdovou. Zejména migranti, kterým pracovní místo v ČR vyřizuje agentura, nejsou dobře informováni o svých právech a povinnostech („Jsou to nejobyčejnější lidé, chceme aby pracovali na poli, ale zároveň chceme, aby se orientovali v právu“ (příjemce16 2020)), a tak se často ocitají ve vazalské pozici vůči agentuře, bez možnosti svou situaci bez velkých nákladů změnit. Informování migrantů vyžaduje využití mnoha kanálů, aby stejné informace proudily z více stran.

4.6.3 Doporučení k AMIF

Vzhledem k jednoznačně omezené cílové skupině NP AMIF je nejdůležitějším doporučením pro budoucí období **zajištění doplňkovosti k AMIF**. Nabízí se **posílení koordinace mezi fondy AMIF a ESF tak, aby bylo možno z ESF hradit důležitá integrační opatření i pro občany EU**. Jedná se o jazykové kurzy, právní poradenství, kurzy socio-kulturní orientace i možnost využívat tlumočení.

Příjemci projektů AMIF reflektovali dobrou úroveň komunikace s odpovědným orgánem AMIF a také s OAMP. Tato úroveň se podle příjemců určitou dobu hledala a odpovědný orgán působil spíše uzavřeně, po několika letech zkušeností vnímají příjemci zlepšení a nastavení dobrých vztahů a věcného komunikačního standardu. Zároveň je dobře hodnoceno i propojení odpovědného orgánu AMIF s OAMP jako věcným garantem integrace v resortu MV. Toto propojení vede podle příjemců k žádoucímu a důvěryhodnému propojení mezi veřejně-politickou a projektovou rovinou. **Tuto míru a kvalitu komunikace doporučujeme rozhodně udržet a zvyšovat.**

Evaluace AMIF na evropské úrovni (Darvas et al. 2018) upozorňuje na personální poddimenzovanost řídicích orgánů AMIF ve členských státech. I v našich rozhovorech jsme se s tímto tématem setkali. Doporučujeme **zvážit, zda je český odpovědný orgán AMIF dostatečně personálně obsazen** – aby pak důvodem pro jinak oceňovanou strategii podporovat zejména velké a systémové projekty nebyla zejména omezená kapacita odpovědného orgánu administrativně zvládnout pouze omezené množství projektů. Tlak na menší počet velkých projektů by tak nevznikal v souladu s integrační strategií, ale kvůli personální poddimenzovanosti odpovědného orgánu.

Flexibilita

- Nastavení indikátorů se v průběhu projektu může ukázat jako obtížně splnitelné, doporučujeme zvážit, jak **umožnit větší flexibilitu projektů**, nebo umožnit řešit podobné situace bez nepřiměřených dopadů na příjemce (pokuty, krácení rozpočtu).
- S ohledem na aktuálně probíhající pandemii covid-19 doporučujeme i nadále počítat s převodem zamýšlených aktivit na online podobu, jako tomu bylo ve stávajícím období.

Vyhlašování výzev

- Doporučujeme nadále konzultovat s příjemci i dalšími aktéry z oblasti integrace tematické nastavení výzev i zamýšlené parametry projektů, a i jejich prostřednictvím tak výzvy adaptovat na identifikované potřeby.

Využívání výstupů projektů

- Doporučujeme publikace a materiály vzniklé s finanční podporou AMIF distribuovat a efektivně diseminovat mezi zájemce.

Navrhovaná integrační opatření

- CPIC – **podpořit roli síťování a koncepční podpory integrace na regionální úrovni** – podpořit spolupráci regionálních aktérů, metodická podpora pro CPIC, ale i další aktéry, pokud jde o jejich role v integraci.
- Podpora výuky češtiny – zvyšování kapacit kurzů, podpora výuky speciálních skupin (matky s dětmi, etnické skupiny, které se obtížně oslovují a méně navštěvují veřejné kurzy), podpora výuky profesní češtiny; vytvoření učebnice pro migranty s nižším vzděláním a bez předchozí zkušenosti s učením se cizímu jazyku („neakademičtí“ studenti).
- Kurzy, které spojují jazykovou i obsahovou stránku vzdělávání (kurzy postavené na metodě CLIL) – např. kurzy vzdělávání v oblasti trhu práce probíhají v českém jazyce na takové úrovni, aby se účastníci učili jazyk a zároveň získali základní informace o fungování trhu práce.
- U stávajících integračních opatření, která se osvědčila, doporučujeme **zvýšit jejich kapacitu a regionální dostupnost** – konkrétně jde o **kapacitu jazykových kurzů** (která naráží jak na personální možnosti CPIC, tak ale i na možnosti například prostorové, tedy omezený počet učeben), **kapacitu právního poradenství** (dosud realizováno v omezeném počtu hodin týdně v celém regionu), **regionální dostupnost poradenství dle místní potřeby** (zajištěno v sídlech poboček a pouze v některých dalších obcích).
- **Podpořit analýzy situace a výzkumy v oblasti integrace cizinců.** Díky silnému propojení řídicího orgánu AMIF s odborem obsahovým (OAMP) se nám jeví prostor AMIF vhodný pro zadávání sektorových analýz, analýz potřeb na všech úrovních a na formulaci nutných evaluací .
- Přenést dobrou praxi a zkušenosti z projektu VIP dalším úřadům, u kterých by mělo smysl zavádět pozici specialisty pro cizince (např. ÚP, krajské úřady, obce) – IKP jsou zaměstnanci úřadu, což může zvyšovat jejich zapojení do práce celého úřadu a eliminovat komplikace spojené se spoluprací externího pracovníka (hrazeného projektem) a úřadu.
- Práci IKP podpořit vzděláváním. V tuto chvíli se v terénu objevují IKP různého druhu. Podpořit sjednocení odbornost a podporovat ji vzděláváním tak, aby pro klienty i úředníky, lékaře nebo další profesionály, kteří se s IKP setkávají, bylo jasné, co od IKP mohou očekávat, co je jeho kompetence
- Projektově podpořit posílení spolupráce CPIC, OAMP a MPSV, ale také NNO z terénu, při identifikaci nespolehlivých zaměstnavatelů.
- Zvyšovat informovanost migrantů o CPIC – někteří klienti uváděli, že se o CPIC dozvěděli až po letech pobytu v ČR, i když by na počátku pobytu jeho poradenství rádi využili.

Monitoring a evaluace

- Sledování nejen počtu jedinečných klientů, ale i počtu a typu služeb, které byly poskytnuty, s možností rozlišit opakovanou službu.
- Podpořit evaluaci opatření podpořených z NP AMIF, ale také jejich interakce s opatřeními financovanými státním rozpočtem a operačními programy ESF, resp. ESF+, jak doporučuje i nezávislá evaluace AMIF (Westerby, Rachel 2019).

4.7 Nedostatky nastavení, administrace a realizace projektů

EO9: Jaké byly a jsou hlavní nedostatky nastavení, administrace a realizace projektů?

Za významný formální nedostatek hodnocených projektů hrazených z ESF považujeme skutečnost, že **v programech nelze sledovat, kolik migrantů či osob s migračním původem, bylo podpořeno intervencemi projektů.** Neexistuje samostatný indikátor sledující migranty, resp. osoby s migračním původem a specifickými potřebami plynoucími z migračního původu. Možno pouze odhadnout velikost podpořené cílové skupiny migrantů představuje významné omezení pro vyhodnocování příspěvku projektů k politice integrace cizinců.

Vedle toho je systém MS 2014+ málo připraven na to, aby z něj bylo možno hromadně získat další informace o projektech (aktivity projektů, množství podpory účastníkům projektu), statisticky je analyzovat a vyhodnocovat jejich přínos politice integrace cizinců.

Dalším, a očekávaným nedostatkem projektů je administrativní zátěž. K tomuto tématu provádějí řídicí orgány vlastní pravidelná šetření, s obtížemi příjemců s administrativou jsou tedy obeznámeni. Vybíráme proto k tématu zjištění, která se týkají spíše nastavení podmínek projektů nebo výzev. Téma administrativy ale nelze pominout: téměř všichni příjemci považují administrativu projektů za přebujelou, nadbytečnou a hlavně založenou na nedůvěře k příjemcům. Pro příjemce je administrativní zátěž, pro některé důvodem, proč z fondů EU aktivity nefinancovat.

Za nedostatek je považována **zdlouhavá komunikace s řídicím orgánem** (nenastává u všech ŘO, navíc se situace v čase mění, mj. podle zkušenosti pracovníků ŘO a počtu projektů, které musí zvládat). Zejména pokud například řídicí orgán dlouho neodpovídá na otázky nebo analyzuje situaci, která ovlivňuje chod projektu (například realizace výběrového řízení, proplácení nákladů, forma dokládání aktivit), může těmito prodlevami komplikovat realizaci projektu.

Konkrétním příkladem komplikací, kterou přinesla pravidla programu, byla povinnost sloučit do jednoho dvě výběrová řízení, každé v jiném projektu. Projekty nezačínaly ve stejném čase, oba ale soutěžily jazykové kurzy. Dlouhé rozhodování o sloučení výběrových řízení a dlouhá doba jejich průběhu ohrozily ten z projektů, který začínal dříve: místo aby jazykové kurzy probíhaly po celou dobu projektu, začaly nuceně se značným zpožděním oproti harmonogramu, a to právě kvůli dlouhému výběrovému řízení. Služba sice byla poskytnuta, ale ve zcela jiných dispozicích, než byla zamýšlena, a ne nejvhodnějším způsobem pro klienty.

Zejména v projektech OP Z identifikovali příjemci jako problém nastavení vysokého počtu hodin (např. 40) tzv. **bagatelní podpory**. Jsou typy aktivit, kde lze tohoto počtu hodin dosáhnout snadno (např. pravidelné vzdělávání), ale jinde je to náročnější – a často to ani nemá smysl. Například zkušenosti z projektu FDV ukazují, že efektivní individuální podpora může mít pro klienty smysl i při nižším počtu hodin. Nutnost naplnit monitorovací indikátory navázané na vysoký počet limitu bagatelní podpory, může vést k tomu, že jsou do projektu přijímáni jen takoví klienti, kteří hodiny vyčerpají, nebo je poskytována služba, i když ji klient v této podobě nepotřebuje. V projektech by měl být tedy prostor pro více podob služeb, kdy i ty rozsahem „podbagatelní“, jsou hodnoceny jako legitimní výsledek projektu.

V případě obtížné rekrutace klientů do projektu pro realizační tým vzniká **tlak na naplňování indikátorů**, aby bylo dosaženo jejich plánované hodnoty. Je to logický výsledek projektového financování, které naráží na své limity právě v situaci, kdy není možné naplánované cíle splnit nebo by je bylo třeba plnit v jiné podobě, například proto, že se změnila situace v terénu a s ní i potřeby klientů. Služby poskytované zejména ve snaze naplnit indikátory nemusí smysluplně reprezentovat klientovu potřebu. Zkušenosti s naplňováním indikátorů vedou příjemce k lepšímu plánování dalších intervencí, ale měly by být podnětem i ke zvažování ze strany ŘO, jak pružně lze projekty nastavit nebo v průběhu měnit, aby tuto nevýhodu snížily.

K tématu monitorovacích indikátorů přinášeli příjemci projektů z OP PPR zkušenost, že do indikátorů komunitních center se nezapočítávají všichni klienti – například děti nebo občané ČR. Počty vykázaných osob pak jen málo vypovídají o poskytnuté službě.

V projektech OP Z považovali příjemci za nevýhodu, že **bylo třeba z projektu vyřazovat klienty po nalezení zaměstnání, když byla cílová skupina definována jako uchazeči o zaměstnání** – i když potřebovali dlouhodobou podporu, aby nově nalezené pracovní místo udrželi. Projekt MIS k tomu přináší zahraniční zkušenost, že např. v Kanadě jsou příjemci naopak povzbuzováni, aby zůstali po dobu několika málo let s klienty v kontaktu, což často pomůže jak při problémech na pracovišti, tak např. při hledání jiné práce.

Šablonové výzvy v OP PPR omezovaly možné příjemce projektů pouze na školská zařízení. Profesionální poskytovatelé služeb (metodici, vzdělavatelé, sociální pracovníci, experti), které si pak školy najímají na plnění některých aktivit, tak z výzev čerpat nemohou, a zároveň jednotky/šablony škol nestačí na pokrytí všech potřebných služeb těchto externistů. Organizace, které jsou najímány školami, nepokryjí z úhrad od škol své služby náklady na vzdělávání a metodickou přípravu svých profesionálů poskytujících služby. Školy také v rámci šablon najímají externí subjekty např. na práci s rodinami žáků – ta ale často potřebuje určitou nezávislost na škole a zahrnuje řešení více problémů, než je školní docházka, a tak by bylo lepší, kdyby šablonové projekty byly dostupné i pro další subjekty, aby z nich mohly financovat svou činnost, kterou od nich školy objednávají.

V oblasti šablonových projektů OP PPR někteří ředitelé negativně vnímali systém, kdy určité aktivity musí realizovat povinně. Parafrázováno, aby mohla škola doučovat český jazyk, musí si přibrat i další aktivitu, kterou dělat nechce.

Evaluace OP PPR identifikuje špatně nastavenou komplementaritu s OP VVV. Nalézá plně funkční vazbu s OP VVV jen na úrovni vzdělávání pedagogů, ale nikoliv na úrovni žáků se SVP (HOPE GROUP a Naviga 4 2017, s. 134). Náš výzkum nemůže činit závěry o dopadu tohoto nastavení, neboť nelze porovnat počty podpořených žáků s OMJ z OP PPR a OP VVV. **O nevhodně nastavené komplementaritě** ovšem vypovídají zástupci ŘO OP VVV i MŠMT, když uvádějí, že programy si žáky s OMJ v podstatě rozdělily, a že se na ně měl výslovně zaměřovat pouze pražský program. **V tomto konkrétním případě se ukazuje, že pokud je téma koordinace řešenou pouze jako prevence duplicit, může se stát, že pokud jeden program financuje určitou cílovou skupinu pouze na části území, pak ji druhý program financovat nebude a skupina může zůstat nepokryta službami, i když je potřebuje. S ohledem na zánik OP PPR toto téma zůstává poučením pro budoucí programy.**

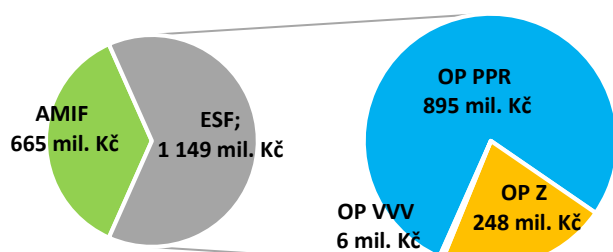
Příkladem nedostatku sladění podmínek v nastavení programů, konkrétně OP PPR a OP VVV bylo odlišné nastavení podmínek pro výkon práce asistenta pedagoga, na které narazil jeden z příjemců. Škola může financovat práci „školního asistenta“ (personální podpora, Šablony, OP VVV) nebo „dvojjazyčného školního asistenta“ (personální podpora, výzva 28 a výzva 49 v OP PPR). Jejich status je však nastaven odlišně – v OP PPR je asistent definován jako pedagogický pracovník, zatímco v OP VVV jako nepedagogický, takže nemůže pracovat přímo s žáky a má jiné mzdové podmínky, avšak jsou na něj kladeny stejné kvalifikační požadavky jako na pracovníky pedagogické. V této souvislosti bylo v některých případech složité pozici „školního asistenta“ kvalitním kvalifikovaným pedagogem v rámci projektu OP VVV obsadit. Vyjasňování podmínek pro práci asistentů řídicím orgánům nějaký čas trvalo. Toto vyjasňování ovšem probíhalo v průběhu realizace projektů. Příjemci, školy, pak musely v průběhu projektu reagovat na změny finančních podmínek a upravovat například mzdy pracovníků (pedagogičtí a nepedagogičtí pracovníci mají nejen odlišné mzdy, ale také odlišné počty dnů dovolené). Takové změny školám působí nejen finanční a organizační potíže, ale hlavně je demotivují. Místo, aby byly školy maximálně podpořeny, aby se primárně mohly věnovat práci se žáky, naopak na ně tvrdě dopadne absence metodické koordinace mezi řídicími orgány. To je pak může odrazovat od realizace dalších projektů.

5 Jaká je celková výše rozpočtů integračních projektů z evropských fondů?

EO2: Jaká je celková výše rozpočtů těchto projektů? Jak jsou zdroje alokovány v regionech a z hlediska cílových skupin a aktivit (integračních opatření)?

Celkové způsobilé výdaje integračních projektů představovaly k 1.3.2020 v součtu **1,814 mld. Kč**. Zhruba třetinu těchto výdajů (37 %) činily projekty hrazené z AMIF a dvě třetiny, 63 %, projekty hrazené z ESF. Z programů byl nejobemnější OP PPR, jehož projekty spotřebovaly 49 % výdajů na všechny integrační projekty, 14 % výdajů představují projekty OP Z. V tomto přehledu nejsou zahrnuty systémové projekty OP VVV, jejichž aktivity přispívající integraci cizinců nedokážeme finančně vyjádřit. Podobně chybějí náklady na možnou podporu žáků s OMJ z OP VVV.

Graf 21 Podíly výdajů na integrační projekty podle programů – bez OP VVV, jejichž podíl nelze odhadnout

Zdroj: Seznam operací (příjemců) (MMR 2021), výběr projektů vlastní; Seznam podpořených projektů AMIF (MV 2020e)

Součet výdajů ESF a AMIF na integrační projekty podle národních/operačních programů a průměrnou výši výdajů na jeden projekt ukazuje Tabulka 21. Největší celkové výdaje má 685 integračních projektů OP PPR, 895 mil. Kč. Následují projekty NP AMIF, 43 projektů za 665 mil. Kč. Výdaje na 34 projektů OP Z činí 248 mil. Kč. Nejvyšší průměrné výdaje na projekt mají projekty NP AMIF, a to 15 milionů Kč. Průměrný rozpočet projektů v OP PPR je 1,3 milionu Kč a v OP Z je to 7,7 mil. Kč. Integrační projekty z AMIF jsou násobně objemnější než integrační projekty hrazené z ESF, protože jsou cíleně pojímány jako systémové nebo pokrývající celou ČR. V tabulce opět chybí systémové projekty OP VVV.

Tabulka 21 Počty projektů, příjemců a rozpočty integračních projektů z ESF a AMIF

Fond	Program	Počet projektů	Výdaje na projekty	Počet příjemců	Ø výdajů na projekt
AMIF	NP AMIF	43	665 470 888 Kč	9	15 476 067 Kč
ESF		719	1 148 547 207 Kč	400	1 597 423 Kč
	OP PPR	685	894 966 153 Kč	387	1 306 520 Kč
	OP Z	32	247 747 765 Kč	17	7 742 118 Kč
	OP VVV	2	5 833 288 Kč	2	2 916 644 Kč
Celkem		762	1 814 018 095 Kč	405	2 380 601 Kč

Zdroj: Seznam operací (příjemců) (MMR 2021), výběr projektů vlastní; Seznam podpořených projektů AMIF (MV 2020e)

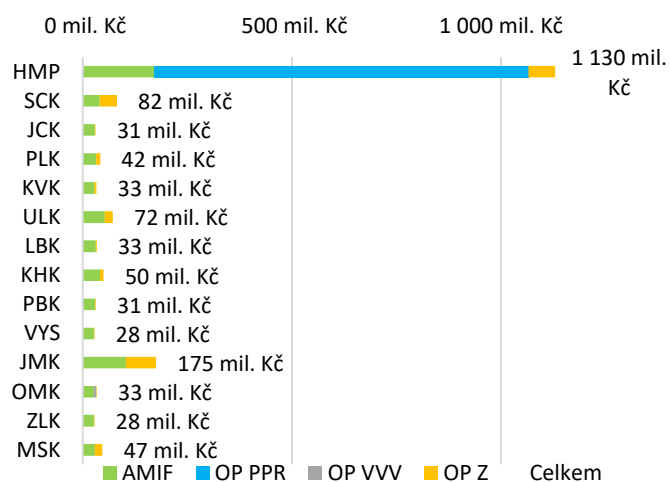
Všech 719 integračních projektů hrazených z ESF tvoří celkově **2,61 % všech projektů podpořených z ESF v období 2014–2020**. Z hlediska finančního objemu spotřebovaly tyto projekty **0,97 % rozpočtů všech neinvestičních projektů** hrazených z ESF.

Zatímco v programu OP Z tvoří integrační projekty jen malý podíl všech neinvestičních projektů (0,3 % projektů i nákladů na ně), v programu OP PPR tvoří integrační projekty téměř tři čtvrtiny všech projektů a vydává se na ně třetina celkového finančního objemu všech neinvestičních projektů, a v ose 7.4 je to dokonce více než polovina výdajů na projekty osy. **Integrační projekty jsou tedy programem OP PPR podporovány velmi významně.**

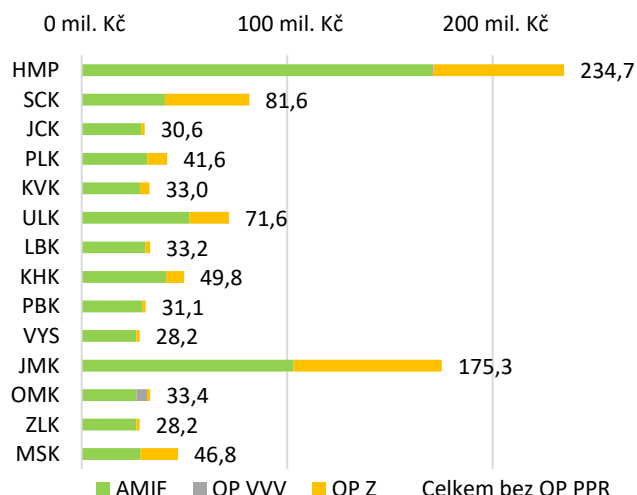
Některé integrační projekty mají celorepublikovou realizaci, většina je ale realizována v regionech. A v nich se počty projektů i jejich finanční alokace liší. Náš výpočet alokací financí do regionů nevychází z položkových rozpočtů projektů, ale z podílu rozpočtu projektu na regiony realizace⁴⁴. Odhad tedy může být do určité míry nepřesný. V celkovém pohledu ale předpokládáme, že i tak může nabídnout relevantní zjištění a srovnání podpory jednotlivých regionů.

Alokace prostředků na integrační projekty do regionů je nerovnoměrná. Finančně je nejsilněji podporovaná Praha: rozpočty integračních projektů dosahují 1,13 mld. Kč a klíčovou roli v nich hrají projekty OP PPR. To je dáno už samotnou existencí pražského programu, ale i jeho silnou podporou integračního tématu žáků s OMJ (Graf 22). I při odečtení příspěvku OP PPR velké rozdíly mezi regiony zůstávají. Nejvíce financí plyne do Prahy (235 mil. Kč) a Jihomoravského kraje (175 mil. Kč). Se značným odstupem v objemu financí následuje kraj Středočeský (82 mil. Kč) a Ústecký (72 mil. Kč), dále pak Královéhradecký (50 mil. Kč) a Moravskoslezský (47 mil. Kč). Rozpočty, resp. podíly rozpočtů na ostatní kraje jsou pak ještě nižší – od 28 do 42 mil. Kč (Graf 23). Alokace prostředků do krajů je daná zřejmě ponejvíce tím, zda v regionu existuje etablovaný příjemce projektů. V hlavním městě sídlí nejvíce příjemců, kteří realizují jak celostátní, tak krajské projekty, a to jak přímo řízené (nebo státní) organizace, tak NNO. V Jihomoravském kraji se na čerpání financí podílejí vedle NNO i samotný kraj a město Brno.

Graf 22 Finanční objemy projektů v regionech

Graf 23 Finanční objemy projektů v regionech - bez OP PPR

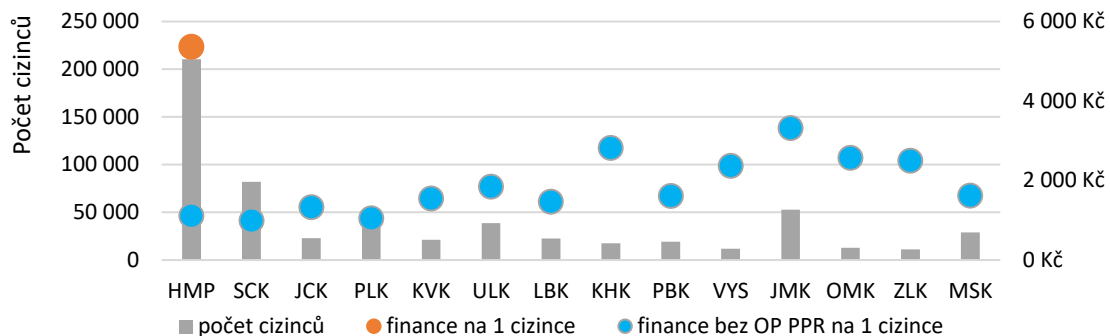

Zdroj: Seznam operací (příjemců) (MMR 2021), výběr projektů vlastní; Seznam podpořených projektů AMIF (MV 2020e)

Porovnáme-li absolutní částky vydané na integrační projekty v regionech s počtem migrantů, „nadfinancování“ Prahy se dostane do jiných proporcí. Při započítání OP PPR by Praha zůstala regionem s nejvyšším poměrem vydaných financí na počet migrantů (oranžový bod v grafu). Pokud ale OP PPR odečteme, dostane se Praha naopak mezi regiony s nejnižším množstvím financí vůči počtu usazených migrantů, podobně jako Středočeský a Plzeňský kraj (modré body v grafu, Graf 24). Nejvíce financí v poměru k počtu migrantů vydává Jihomoravský kraj, následovaný Královéhradeckým krajem, a pak dokonce kraji Olomouckým, Zlínským a Vysočinou, které mají migrantů nejméně.

⁴⁴ Pokud projekt probíhal pouze v jednom regionu, je celý jeho rozpočet započten jednomu regionu, pokud probíhal ve více regionech, je částka rozpočtu rovnoměrně rozdělena do příslušných regionů. Rozpočty celorepublikových projektů jsou rovnoměrně rozděleny mezi všechny regiony.

Graf 24 Počty migrantů v krajích a projektové výdaje na 1 migranta (podíl rozpočtů a počtu migrantů)

Zdroj: Seznam operací (příjemců) (MMR 2021), výběr projektů vlastní; Seznam podpořených projektů AMIF (MV 2020e)

Přestože zde prezentujeme významné částky směřované do oblasti integrace cizinců, pro jejich zasazení do kontextu je třeba uvést, že odborníci (Pořízek 2018) vyslovují pochybnosti nad dostatečností vynakládaných prostředků, zejména s ohledem na stále se zvyšující počty migrantů a související náročností integrace pro vzdělávací i administrativní infrastrukturu. Výdaje na integrační projekty z ESF dosahují 0,97 % výdajů ESF na neinvestiční projekty, což také ukazuje, že výdaje na integrační projekty nejsou větší prioritou.

6 Jak sledované projekty naplňují priority státní Koncepce integrace cizinců, fondů a operačních programů ESF?

EO3: Jak sledované projekty naplňují priority fondů a operačních programů?

Jak naplňují státní Koncepci integrace cizinců?

Obecně lze říci, že se žádný z integračních projektů neodchyluje od priorit fondů nebo programů; mimo jiné proto, že projekty procházejí přísným výběrem a je zcela v zájmu příjemců, aby jejich návrhy projektů byly v souladu s vyhlášenou výzvou. Následující podkapitoly se tudíž věnují naplňování cílů KIC a priorit operačních programů. Doporučení jsou pak formulována s ohledem na vyjednávání nastavení operačních programů v novém víceletém finančním rámci EU 2021-27.

6.1 Příspěvek integračních projektů k naplnění priorit KIC

Integrace cizinců je v ČR financována z více zdrojů a KIC, resp. každoroční Postup při realizaci aktualizované Koncepce integrace cizinců, u některých opatření navrhuje konkrétní zdroje financování. Jednou z možných variant financování jsou i fondy EU. Níže předkládáme zjištění, jak jsou nám známé projekty z fondů EU využívány pro plnění úkolů Postupu. Vybíráme úkoly Postupu, kde je doporučeno evropské financování, nebo ty úkoly, které jsou s jeho pomocí naplňovány. Využíváme formulace úkolů Postupu pro rok 2019, který zachycuje i úkoly dlouhodobé nebo zadané před více roky (MV 2019b).

6.1.1 Znalost českého jazyka

Znalost českého jazyka jako priorita KIC je v Postupu formulována zejména směrem k cílovým skupinám dětí-cizinců, které narážejí na potíže při vzdělávání, kdy nerozumějí dostatečně českému vyučovacímu jazyku. Tato tematická oblast přináší úkoly zejména pro MŠMT, a zahrnuje zejména podporu výuky žáků s OMJ a zkoušky z češtiny pro cizince. Úkolem je také podporovat výuku češtiny pro dospělé cizince, i na vyšších úrovních.

Tabulka 22 Vybrané úkoly z Postupu – znalost českého jazyka – variantně doporučeno k hrazení z fondů EU

Vybrané úkoly z Postupu	Projekty z AMIF	Projekty z ESF	Zjištění a návrhy
podpořit výuku češtiny pro dospělé cizince pro různé stupně pokročilosti, a to i nad úroveň A1 doposud požadovanou pro trvalý pobyt, která by cizincům umožnila aktivní zapojení do společenského života a uplatnění na trhu práce (MV, MPSV, Generální ředitelství Úřadu práce ČR)	Výuku češtiny na nižších úrovních zajišťují krajská CPIC.	Češtinu učí jednotlivé projekty OP Z, případně OP PPR; projekty na podporu zaměstnanosti nemohou učít přímo češtinu; čeština jako rekvalifikace není široce dostupná, resp. její poskytování se postupně začalo využívat na některých pobočkách ÚP	Téma profesní češtiny nadále není systémově dořešeno a kurzy češtiny na pokročilé úrovni nejsou dostatečně dostupné. Zjištění z projektů na podporu uplatnění na trhu práce přitom ukazují, že podpora znalosti češtiny zvyšuje nejen uplatnitelnost na trhu práce, ale také orientaci ve společnosti a schopnost samostatného života bez využívání prostředníků.

Další úkoly v Postupu nejsou přímo vázány na naplňování skrze fondy EU, ale jsou z některých projektů řešeny. Ukazujeme zde příspěvek projektů k naplňování KIC.

Tabulka 23 Vybrané úkoly s Postupu – znalost českého jazyka

Vybrané úkoly z Postupu	Projekty z AMIF	Projekty z ESF	Zjištění a návrhy
Pokračovat v přípravě diagnostického nástroje pro zjišťování úrovně jazykových kompetencí žáků s odlišným mateřským jazykem, který s sebou nese rovněž možnost sběru statistických údajů, s cílem následného zavedení nástroje do škol. (MŠMT)		V rámci projektu APIV A (OP VVV) je vyvíjen diagnostický nástroj; otázka sběru statistických údajů však není stále dořešena kvůli absenci legislativně zakotvené definice žáků s OMJ.	Nástroj je dosud vyvíjen, a to za přispění fondů EU. Po dokončení bude předám MŠMT, které metodicky nastaví, jak bude využíván.
Pokračovat v přípravě kurikula češtiny jako druhého jazyka. (MŠMT)			Kurikulum je vytvářeno z kmenové činnosti NPI, na úrovních A1 a A2.
Provádět i nadále ve školách výuku českého jazyka pro žaky-cizince s nedostatečnou znalostí češtiny jako vyučovacího jazyka, která bude podporována v rámci RP MŠMT.		Výuka ČDJ je podporována i z OP PPR a zřejmě i z OP VVV, kde to však kvůli neexistenci potřebných indikátorů nelze dobře ověřit.	Výuka češtiny dětí/žáků/studentů je kromě RP MŠMT podporována i z fondů EU. V obou případech však financování slouží jen školám, které si projekt podávají. Záleží tedy na aktivitě školy, jestli bude žáky podporovat, a ne na pouhé skutečnosti, že na škole jsou žáci, kteří podporu potřebují.
Poskytovat i nadále ve školách doučování – individuální práci pedagoga s žáky-cizinci nad rámec běžné výuky ..., která bude podporována v rámci RP MŠMT.		Doučování a individuální práce je podporována v rámci OP PPR, a zřejmě i z OP VVV, který financuje asistenty.	Podpora probíhá ze zdrojů EU, i z RP MŠMT nebo projektů obcí MV. Opět ji však čerpají pouze ty školy, které si o ni požádají.
Rozšířit služby adaptačních koordinátorů aplikované při nástupu nového dítě/žáka cizince a nabídku služeb tlumočnicků pro zprostředkování kontaktu s dítětem/žákem-cizincem a jeho zákonnými zástupci, pro všechny MŠ a ZŠ v ČR.			Službu provádí NPI, ale není dosud masově rozšířena. Prostor pro tlumočení a pracovníky, kteří pomáhají adaptaci, by měl být otevřen i z projektů EU.
Poskytovat i nadále podporu pedagogickým pracovníkům MŠ, ZŠ a SŠ vzdělávajícím žáky-cizince, a to formou vzdělávacích programů, poradenství, metodických a výukových materiálů, webového portálu (http://cizinci.nidv.cz) a Krajských center podpory NPI ČR	Podpořeno i NP AMIF, konkrétně vzdělávání pedagogů a vytvoření akreditovaného programu pro pedagogy proběhlo v rámci projektu „Program na podporu pedagogických pracovníků při práci s žáky cizinci VIII“.	Vzdělávání pedagogů je podporováno OP PPR (vzdělávání DAP, ale i pedagogů)	NPI z kmenové činnosti i v rámci systémových projektů buduje krajská centra a jejich kapacity. Z hlediska pokrytí všech škol v regionech není personální zajištění služeb dostatečné (Evaluation Advisory CE s.r.o. 2019), ale krajská centra NPI zřejmě budou dobrým základem vytvoření informační a podpůrné sítě aktérů v oblasti vzdělávání na regionální úrovni.
V rámci projektů obcí na podporu integrace cizinců, regionálních CPIC i NNO poskytujících kurzy češtiny pro dospělé umožňovat účast na	Některé jazykové kurzy CPIC jsou organizovány spolu s hlídáním dětí.	V projektech OP Z nejen na podporu uplatnitelnosti žen cizinec na trhu práce se s hlídáním dětí při kurzech většinou počítá.	Hlídání dětí nebo další opatření umožňující účast na jazykových kurzech ženám, které pečují (nejen o dítě, ale třeba i o seniora), jsou

kurzech ČJ také ženám-cizinkách přizpůsobením doby konání kurzů a zajištěním hlídání dětí a reflektovat specifické potřeby účastníků kurzů.			poměrně užívaná, ale zůstávají stále prostorem pro další podporu.
---	--	--	---

Opatření na podporu výuky češtiny probíhají, nejvíce podle respondentů chybí systémové řešení podpory žáků a studentů s OMJ. Kurzy češtiny pro dospělé mají obvykle plnou kapacitu, doporučením je tedy její zvyšování, a také rozšiřování kurzů s pokročilou češtinou, i např. profesní.

Nemáme ale informaci o tom, jak velká část potřebné cílové skupiny byla intervencemi pokryta.

6.1.2 Ekonomická soběstačnost

Podpora ekonomické a sociální soběstačnosti migrantů spočívá zejména v akcentu na poskytování dobrých informací jak cizincům, tak zaměstnavatelům, a to včetně poskytování statistických údajů o zaměstnávání cizinců ze strany MPSV (portal.gov.cz). Další akcent Postupu je na rozšíření cílové skupiny existujících sociálních služeb, které mají být otevřené i cizincům, a na sociální práci poskytovanou v terénu, včetně aktivního vyhledávání osob, které potřebují podporu nebo pomoc ze strany sociálních pracovníků. Na pracovištích ÚP mají být podporováni interkulturní pracovníci. Má se také pokračovat v prevenci pracovního vykořisťování a má probíhat monitoring situace cizinců na trhu práce.

Tabulka 24 Vybrané úkoly s Postupu – ekonomická soběstačnost

Vybrané úkoly z Postupu	Projekty z AMIF	Projekty z ESF	Zjištění a návrhy
Zvyšovat informovanost zaměstnavatelů o podmínkách zaměstnávání cizinců různých druhů pobytu a zvyšovat informovanost cizinců o procedurách legálního zaměstnávání.	Informování cizinců se věnují zejména Integrační centra prostřednictvím poradenství, terénní práce a poskytováním socio-kulturních kurzů. Zaměstnavatelé v tzv. Programech mají povinnost spolupracovat s CPIC, byť aktuálně je plněna zřejmě spíše formálně a podoba efektivní spolupráce se hledá. AMIF hradí také projekt IKP na vybraných pracovištích OAMP v Praze a Brně, kteří informují cizince zejména o podmínkách zaměstnávání.	Informování cizinců a prevenci pracovního vykořisťování provádějí zejména NNO prostřednictvím projektů v OP Z zaměřených na podporu obecné integrace i integrace na trh práce.	Úkol je naplňován zejména ve vztahu k informování cizinců, zatímco projekty v oblasti informování zaměstnavatelů jsou jen málo pokryté. Podle mnohých respondentů téma informovanosti zaměstnavatelů a spolupráce s nimi zůstává nadále prioritní. Jeho systematické pokrytí je v začátcích –např. struktura CPIC jej teprve postupně uchopuje. K větší úspěšnosti v dosahování na zaměstnavatele se zdá být nutné zapojit další aktéry, kteří mají autoritu (Vláda ČR, ministerstva, případně kraj – obce a NNO zmůžou málo) a mohou právo a prevenci vykořisťování vymáhat.
Zajišťovat poskytování aktuálních, cizincům srozumitelných a snadno dostupných informací z oblasti zaměstnanosti, nezaměstnanosti, sociálního zabezpečení, sociálních služeb, sociální práce a sociálního bydlení a problematiky nezletilých bez doprovodu prostřednictvím nejrůznějších	Informování cizinců se věnují zejména Integrační centra prostřednictvím odborného poradenství, terénní práce a poskytováním socio-kulturních kurzů. Dále i projekt VIP realizovaný OAMP MV.	Projekty z OP Z, ale také z OP PPR podporují informovanost cizinců – jak prostřednictvím vzdělávání v kurzech sociokulturní nebo pracovní orientace, tak v podobě vzdělávacích aktivit komunitních center v Praze.	V podstatě všechny projekty mají informační aktivity vůči cizincům. Jak ukazuje hodnocení aktérů, vhodný způsob informování cizinců je považován za podstatný, a proto má být nadále podporován.

<p>informačních kanálů a v co nejširším spektru jazykových verzí.</p>			
<p>Z dotací ze státního rozpočtu na sociální služby podporovat sociální služby, jejichž cílovou skupinou jsou také cizinci, zaměřené na odborné sociální a terénní poradenství, sociální rehabilitaci, terénní sociální práci (streetwork), vzdělávání sociálních pracovníků a dalších subjektů, aktivizační služby a azylové domy.</p>		<p>V projektech OP Z je poskytováno odborné sociální poradenství a terénní práce.</p> <p>Projekt zaměřený na vzdělávání sociálních pracovníků jsme identifikovali v OP Z jeden (CIC). Udržování odborné úrovně pracovníků považují všichni aktéři za podstatné, ale v intervenčních projektech pro ně není prostor – je proto nutné mít samostatné projekty, což je pro příjemce administrativně i koordinačně náročné.</p> <p>Azylové domy pro cílovou skupinu cizinců nejsou v rámci OP Z provozovány.</p>	<p>Evropské projekty mohou doplňovat financování ze sociálních služeb, nebo podporovat zavádění nových služeb:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Dotacemi ze státního rozpočtu na sociální služby pokrývají poskytovatelé služeb deficit AMIFu a poskytují služby občanům EU. -Programy EU mohou financovat např. zvyšování kapacit služeb, mainstreaming integrace cizinců do služeb, podporu pobytových sociálních služeb, které přijímají migranty. -Projektovou podporu sociální rehabilitace u cizinců jsme nezaznamenali, příjemci ji poskytují v rámci registrovaných sociálních služeb – s ohledem na inovativnost tématu je to možný námět pro projektové financování. -Projektové financování je navrhováno pro zřízení azylových domů specializovaných na cizince, např. pro oběti obchodu s lidmi.
<p>Nadále pokračovat v prevenci pracovního vykořisťování a ochraně před diskriminací cizinců na trhu práce.</p>			<p>Prevence se děje zejména informováním cizinců. V tomto úkolu zůstává rozsáhlý prostor pro aktivity, a to jak intervenční, tak systémové.</p>
<p>Aktivně podporovat využívání služeb komunitních tlumočnicků/interkulturních pracovníků na pracovištích Úřadu práce ČR (dále ÚP) a orgánů inspekce práce.</p>		<p>Podpora tlumočení nebo interkulturní práce na ÚP byla jednorázově ověřována v projektech OP Z, ale nebyla systémově zavedena (projekty FDV).</p> <p>Práce IKP byla podpořena v rámci projektu města Brna (OP Z), kde se IKP osvědčili. Nový projekt JMK (Skill centrum) zaměřený na uplatnění kvalifikace cizinců bude zřejmě s ÚP spolupracovat. Jde o potenciálně úspěšnou pilotáž, zatím však s dopadem pouze na jeden region ČR.</p>	<p>Tlumočení, IKP nebo specialisté na úřadech jsou dostupní pouze na některých obecních nebo krajských úřadech (Brno, JMK, některé MČ Prahy). ÚP není do integrace nijak systematicky zařazen a ani IKP a komunitní tlumočníci na něm v současnosti nejsou systematicky využíváni.</p>

Podpořit projekty zaměřené na aktivní vyhledávání a oslovování cizinců pomocí terénní sociální práce (streetwork) a na vzdělávání streetworkerů.	Terénní práce je financována AMIF v rámci podpory Integračních center, pro občany 3. zemí.	Projekty s takto silným zaměřením na terénní práci nebo vzdělávání streetworkerů nebyly podpořeny. Terénní práce v projektu MIS – sloužila spíše k analýze situace v regionu.	Terénní práce je financována z AMIF, dále pak ze sociálních služeb a/nebo z Projektů obcí (MV), kdy mají obce konkrétní zakázky na terénní služby. Vzhledem k zájmu zejména obcí o terénní službu lze její další financování z fondů EU doporučit.
Průběžně monitorovat vývoj situace a postavení cizinců v jednotlivých regionech a lokalitách s cílem efektivně řešit vznikající problémy a na zjištěné problémy bezprostředně reagovat.	Monitoring situace je prováděn jako povinná aktivita všemi CPIC.	Analýzy situace cizinců nebo nastavení integrace v regionech nebo institucích byly prováděny v některých projektech hrazených OP Z.	Ve sledovaných projektech nejsou hrazeny žádné celkové analýzy nebo monitoring situace postavení cizinců v ČR, regionální analýzy jsou dosud výjimečné (jedna analýza probíhá v rámci programu Horizon 2020). Přitom zkušenosti např. z projektu města Brna ukazují, že práce s daty je mimořádně užitečná, ač zároveň pracná. Analýzy jsou také hrazeny z Projektů obcí, nebo z akademických grantů.

Tabulka 25 Další návrhy na opatření pro MPSV v souladu s KIC – ekonomická soběstačnost – v rámci OP Z v oblasti sociálního začleňování pro občany 3. zemí

Další návrhy opatření pro MPSV	Projekty z AMIF	Projekty z ESF	Zjištění a návrhy
Podpora terénní sociální práce (streetwork), právního poradenství;	Poskytují krajská CPIC	Probíhala v intervenčních projektech OP Z	Je na místě monitorovat doplňkovost OP Z vůči AMIF a financovat opatření, která chybějí zejména s ohledem na cílovou skupinu a možnost podpory pro občany EU.
Výuka češtiny nad úroveň A1, která by cizincům umožnila aktivní uplatnění ve společnosti a na trhu práce;	Výuku češtiny poskytují krajská CPIC, ale pouze na nižších úrovních	Čeština pro dospělé je vyučována v rámci OP Z, podpora znalosti češtiny probíhá i v OP PPR (komunitní centra)	O kurzy češtiny na vyšších úrovních je zájem, ale pokud existují, jejich kapacita není dostatečná. Měl by být zvětšován prostor pro rozšiřování podpory výuky češtiny ve vztahu k integraci na trh práce z OP Z.
Podpora aktivit zaměřených na seznamování cizinců s právy a povinnostmi obyvatel ČR a s možností aktivní participace na veřejném životě, zejména na lokální úrovni (podpora občanské gramotnosti a plné orientace cizinců ve společnosti);	Socio-kulturní kurzy poskytují krajská CPIC	Podpora začleňování probíhá v OP Z v intervenčních projektech a v OP PPR v projektech podporujících komunitní centra a vzdělávání. Projekty na podporu iniciativ cizinců nebo jejich aktivnějšího zapojování jsme neidentifikovali.	K pokrytí tématu seznamování cizinců s právy a povinnostmi mají sloužit adaptačně-integrační kurzy povinné od ledna 2021 pro velkou část přicházejících cizinců. Projektů na podporu aktivní participace cizinců na veřejném životě je však nedostatek a s ukončením OP PPR hrozí, že ani ty stávající nebudou mít návaznost (zejm. komunitní centra). Jedná se přitom o důležitou oblast.
Podpora obcí v oblasti integrace cizinců na lokální úrovni (týká se obcí s významným počtem		Podpora obcí probíhá spíše v rámci projektů obcí MV ČR, z OP Z jsou realizovány tři	Z evropských fondů podpora obcí probíhá pouze pilotně

cizinců, podpora při vytváření integrační strategie) a podpora komunitní sociální práce a komunitních center;		projekty přímo zaměřené na spolupráci s obcemi, jeden z projektů realizuje obec.	v rámci tří realizovaných projektů, nikoliv systémově.
Podpora služeb interkulturních pracovníků, komunitních tlumočnicků, k usnadnění a zkvalitnění komunikace mezi cizinci, institucemi a veřejností		Probíhá na úrovni intervenčních projektů OP Z, nikoliv systémových.	Probíhá pouze pilotně, nikoliv systémově. Absentuje zavádění osvědčených opatření do praxe úřadů.

Bez znalosti objemů poskytnutých služeb a bez přesnějšího počtu podpořených osob a potenciální cílové skupiny opatření je obtížné hodnotit naplnění cílů Postupu.

V oblasti jsou dosud limity, zejména v zapojování Úřadu práce do integrace cizinců, v podpoře využívání specialistů pro práci s cizinci, interkulturních pracovníků nebo v podpoře obcí v oblasti integrace na lokální úrovni. Akcent Postupu na rozšíření cílové skupiny existujících sociálních služeb, které mají být otevřené i cizincům, a na sociální práci poskytovanou v terénu, nebyl řešen projekty financovanými EU. Stejně je tomu v oblasti prevence pracovního vykořisťování a monitoringu situace cizinců na trhu práce.

6.1.3 Orientace cizince ve společnosti

Úkoly v oblasti orientace cizinců ve společnosti spočívají zejména v oblasti poskytování informací cizincům. Systémový prvek představuje zakotvení legislativní povinnosti nově příchozích migrantů absolvovat adaptačně-integrační kurz, a to s platností od ledna 2021. Podporovány jsou práce interkulturních pracovníků a tlumočnicků, asistence/poradenství migrantům a semináře a vzdělávací aktivity pro migranty různého typu.

Tabulka 26 Vybrané úkoly s Postupem – Orientace cizince ve společnosti – variantně doporučeno k hrazení z fondů EU

Vybrané úkoly z Postupu	Projekty z AMIF	Projekty z ESF	Zjištění a návrhy
Podporovat poskytování asistence cizincům při vyřizování pobytových náležitostí, s důrazem na kvalitu služeb a kvalifikaci osob, které asistenci a tlumočení poskytují	Právní poradenství poskytují CPIC, podobně tlumočení a doprovody. Projekt VIP realizovaný MV OAMP k plnění tohoto cíle pravděpodobně také přispívá.	Některé projekty z OP Z mají aktivity právního poradenství a asistence	Osvědčenou praxí, podporovanou z programu MV, se stala asistence pracovníků NNO přímo na pobočkách OAMP a bylo by vhodné podobné služby rozšířit.
Podporovat využívání služeb komunitních tlumočnicků a/nebo interkulturních pracovníků při vyřizování záležitostí cizinců	K naplnění tohoto cíle přispívá výše zmíněný VIP projekt OAMP. Jeho IKP jsou ale spíše další pracovníci OAMP než interkulturní pracovníci.	Interkulturní pracovníci jsou podporováni projekty OP Z i OP PPR	Chybí projekty na systémové využití komunitních tlumočnicků nebo interkulturních pracovníků na úřadech (s výjimkou projektu města Brna).
Podpořit projekty na kurzy a semináře sociokulturní orientace	Podporovány v rámci CPIC	Podporovány z OP Z i OP PPR	Prostor další podpory je zejména pro hledání vhodné podoby, jak semináře organizovat, aby měly dobrý informační efekt

Bez znalosti objemů poskytnutých služeb a bez přesnějšího počtu podpořených osob a potenciální cílové skupiny opatření je obtížné hodnotit naplnění cílů Postupu.

Chybí projekty na systémové využití komunitních tlumočnicků nebo interkulturních pracovníků na úřadech (s výjimkou projektu města Brna) financované z EU.

6.1.4 Rozvíjení vzájemných vztahů mezi komunitami

Vztahy mezi komunitami mají být rozvíjeny zejména pomocí podpory komunitních aktivit propojujících majoritu a migranty a pomocí podpory aktivit migrantů. Dále pak mají být podporovány aktivity zaměřené na zranitelné skupiny, jakými jsou ženy-migrantky nebo senioři. Vedle propojování jednotlivých osob, mají být propojovány instituce a vyhledávány zejména takové kulturní instituce, které se mohou nadále smysluplně zapojovat do integrace migrantů – například knihovny. Významnou oblastí podpory jsou úkoly vztahující se k péči o mediální prostředí, tedy zejména o projekty zaměřené na vyvážené informace o migraci v médiích, a k výzkumům v oblasti integrace migrantů, které mohou poskytnout datovou základnu pro vyhodnocování a plánování integračních opatření.

Tabulka 27 Vybrané úkoly s Postupu – Vztahy mezi komunitami – variantně doporučeno k hrazení z fondů EU

Vybrané úkoly z Postupu	Projekty z AMIF	Projekty z ESF	Zjištění
Podporovat rozvoj lokálního komunitního soužití prostřednictvím společných aktivit místních obyvatel – cizinců i majority, zapojování cizinců do aktivit majority i účast majority na akcích pořádaných cizinci.	Podpora integračních multikulturních aktivit k propojování cizinců a majority je jednou z oblastí, jíž se (dle výzvy AMIF) věnují CPIC.	Projekty OP PPR – 5 komunitních center v Praze	OP PPR, z něž bylo podporováno 5 komunitních center v Praze, v novém období nebude existovat a hrozí proto ztráta kontinuity. Komunitní aktivity podporují také projekty obcí (MV), v některých případech obce (zejména MHMP).
Podporovat integrační aktivity založené na vlastní iniciativě cizinců (MV, MPSV)			Neidentifikovali jsme aktivity tohoto typu hrazené ze sledovaných programů.
Průběžně podporovat realistickou a vyváženou mediální prezentaci postavení cizinců v České republice a komunikaci tématu k veřejnosti. (MV)	V projektu AMIF jsou hrazeny projekty obsahující informační kampaně.		
Podporovat výzkumy zaměřené např. na analýzu života jednotlivých komunit, vztahy mezi cizinci a majoritou, vzájemné vztahy mezi komunitami cizinců, sídelní segregaci, postavení žen-migrantek ve společnosti, fenoménu stárnutí populace cizinců a postavení specifické skupiny cizinců-seniorů ve společnosti, bariéry integrace či tvorbu indikátorů integrace.			V rámci některých projektů vznikají dílčí analýzy, nezaznamenali jsme ale větší analýzu financovanou z fondů EU. Výzkumy a analýzy jsou spíše hrazeny z rozpočtu MV nebo akademických grantů.

Podpora této oblasti je dílčí. Financování komunitních center z OP PPR není po skončení programu zajištěno. Zcela absentuje podpora iniciativ cizinců a výzkumy a analýzy.

6.1.5 Integrace na lokální a regionální úrovni

Mimo hlavní priority Koncepce jsou v Postupu uvedeny úkoly v dalších oblastech. K možnému financování z fondů EU jsou navržena i integrační opatření na lokální a regionální úrovni.

Tabulka 28 Vybrané úkoly s Postupu – Integrace na lokální a regionální úrovni – variantně doporučeno k hrazení z fondů EU

Vybrané úkoly z Postupu	Projekty z AMIF	Projekty z ESF	Zjištění
Podporovat činnost a rozvoj regionálních center na podporu integrace cizinců a provázanost	Realizuje se		Centra jsou podporována. Jejich provázanost a spolupráce s dalšími aktéry

<p>jejich činnosti s dalšími organizacemi včetně nestátních neziskových organizací, organizací cizinců a dalších institucí a organizací v regionu.</p>			<p>v některých regionech probíhá poměrně úspěšně, v jiných zůstává úkolem. Jako největší problém se většinou ukazuje spolupráce se zaměstnavateli a obcemi. Důležité je také při rozvoji center brát ohled na to, aby byl využit potenciál relevantních aktérů a nedocházelo k překryvům a zbytečné soutěži o poskytování služeb.</p>
<p>Podporovat činnost a rozvoj NNO zabývajících se integrací cizinců na regionální a lokální úrovni, včetně podpory integračních aktivit a rozvoje organizací cizinců.</p>	<p>Podporu AMIF dlouhodobě čerpá zejména několik NNO, které jsou provozovateli CPIC (PPI, ICP, D. Charita HK). Kvůli systémovosti a plošnému regionálnímu pokrytí jsou jinak výzvy AMIF pro NNO těžko dosažitelné a podporu proto získalo pouze několik z nich, většinou opakovaně (META, OPU)</p>	<p>Projekty OP Z jsou pro NNO většinou dosažitelnější a několik NNO je pravidelně využívá. Mnoho realizovaných projektů má inovační charakter, a potenciál k pilotování nových opatření. Jejich převádění do systémové podpory, které by velmi ocenily i realizátoři, však zpravidla nefunguje.</p>	<p>Projekty z evropských fondů jsou významným zdrojem financování aktivit těchto NNO, které mají dostatečnou kapacitu a zkušenosti na realizaci administrativně náročných a objemem poměrně rozsáhlých projektů. U těchto NNO evropské projekty přispěly k růstu a profesionalizaci organizací i rozšiřování spektra jejich služeb. Podporu růstu organizací jako takových však příjemci zpravidla hodnotí jako nedostatečnou a omezující. Zvláště v případě výpadku evropského financování pak není zajištěna žádná návaznost, což na straně NNO budí obavy o udržitelnost jejich kapacit a služeb.</p>

6.1.6 Cílové skupiny

Vedle tematických priorit KIC upřesňuje také cílové skupiny integračních opatření. Základní cílovou skupinou integračních opatření v plném rozsahu jsou **cizinci z třetích zemí**, dlouhodobě legálně pobývající na území České republiky. Doplnkovými cílovými skupinami jsou pak **občané EU**, kteří mohou využívat některých integračních nástrojů (poskytování informací, pomoc v tíživé životní situaci), **držitelé mezinárodní ochrany**, **státní občané ČR** (ve výjimečných případech), kteří mají prokazatelně **obdobné integrační potřeby** jako výše uvedené skupiny obyvatel (např. naturalizovaní cizinci, druhá generace migrantů) a **majoritní společnost**.

Integrační politika se ve zvýšené míře zaměřuje na integraci cizinců ve zranitelném či znevýhodněném postavení, tedy zejména na ženy cizinky, děti a mládež, včetně druhé generace, rodiny cizinců a cizince-seniors s důrazem na jejich integraci a podporu.

Integrační projekty cílí na podporu hlavních i doplňkových cílových skupin. OP Z, OP PPR (a zřejmě i OP VVV) umožňuje podporu občanů EU, pokud spadají do cílové skupiny projektu vymezené potřebou, což je nastavení, které je třeba i v rámci doplňkovosti k fondu AMIF zachovat. Projekty míří i k některým z uvedených zranitelných skupin. V rámci OP Z probíhají i projekty zaměřené speciálně na ženy (v prioritě zaměřené na podporu rovných příležitostí žen a mužů), mladé migranty, AMIF podporuje nezletilé žadatele o MO a držitele MO bez doprovodu. **Integrační projekty hrazené z EU zaměřené na**

cizince-seniory neprobíhají, nebo o tom nejsou dostatečná data. Na celé rodiny se zaměřují zejména komunitní projekty a je to i doporučení vzešlé z projektů vzdělávacích.

6.2 Jaká je provázanost a komplementarita projektů a jak projekty naplňují očekávané výsledky DoP?

EO11: Jak je naplňován cíl DoP: jaká je provázanost a komplementarita projektů? Naplňují vyhlášené výzvy a projekty realizované v jejich rámci očekávané výsledky DoP?

Jak ukazujeme v kapitolách o efektech rozdělení financování mezi AMIF a ESF a mechanismech koordinace, domníváme se, že u projektů financovaných v aktuálním období se na provázanost systematicky nedbá. Projekty na sebe navazují pouze u jednotlivých příjemců, kteří se buď snaží udržovat projektové financování bez přerušování, nebo kombinují projekty z více výzev. Komplementarita ve smyslu doplňkovosti projektů je u některých fondů dohodnuta na obecné úrovni (např. financování kurzů ČJ z OP Z pro občany EU), nicméně nezaznamenali jsme, že by docházelo k monitoringu, zda a do jaké míry k doplňkovosti prakticky, na úrovni realizace doplňkových opatření, dochází.

Provázanost relevantních aktérů však existuje a postupně se zlepšuje, řídicí orgány i věcné sekce se domlouvají na oblastech, které mají pokrývat, koordinují se, jejich komunikace se zřejmě zlepšuje. **Pokud bude nadále podpořena vzájemná informovanost řídicích orgánů a věcných sekcí, provázanost i doplňkovost projektů se zvýší. Provázanost se zvýší, i pokud budou výzvy navázány na úkoly KIC a bude probíhat jejich vyhodnocování s ohledem na naplňování priorit KIC.**

Tabulky níže porovnávají hlavní výsledky DoP stanovené pro jednotlivé tematické cíle s výsledky projektů financovaných z ESF (případně AMIF). Ukazují hlavně, že **probíhaly intervenční projekty, ale potenciál financovat systémové změny či podporu veřejných institucí zůstal nevyužit.**

Tabulka 29 Hlavní výsledky ESF pro TC 8 Podpora udržitelné a kvalitní zaměstnanosti a podpora mobility

Hlavní výsledky ESF pro TC 8	Naplnění v integračních projektech
<p>Zvýšení zaměstnanosti obtížně zaměstnatelných skupin osob prostřednictvím vyšší účinnosti veřejných služeb zaměstnanosti</p> <ul style="list-style-type: none"> -Zvýšení zaměstnanosti osob znevýhodněných na trhu práce, tj.: starších 55 let, mladých lidí bez praxe, osob s nízkou kvalifikací, příslušníků menšin, osob zdravotně znevýhodněných, osoby (zejména ženy) s pečovatelskými závazky v rodině. -Zvýšení relevance nástrojů APZ pro poskytování kvalitních individuálních a komplexních služeb zaměstnanosti. -Dostupné a kvalitní služby zaměstnanosti Úřadu práce v odpovídajícím rozsahu zejména pro skupiny obtížně zaměstnatelných osob. -Zvýšení účasti na DV skupin dospělé populace nejvíce ohrožené nezaměstnaností a ztrátou uplatnění. 	<p>Intervenční projekty v rámci OPZ podpořily cca 2000 tisíce osob směrem k vyšší zaměstnatelnosti a samostatnosti na trhu práce</p> <ul style="list-style-type: none"> -Projekty se soustředily zejména na zranitelné skupiny – migranty, starší 55 let, ženy, osoby s nízkou nebo neověřenou kvalifikací, ženy pečující o děti – neexistují však data, jež by umožnila určit, jak velká část osob, které mají potřebu podpory, byla projekty pokryta -Pouze projekty zaniklého FDV směřovaly ke spolupráci s ÚP, nicméně nástroje APZ směrem k integraci cizinců nebo k větší interkulturní citlivosti ovlivněny nebyly. Možnou nadějí v tomto ohledu je relativně nově zahájený projekt Skill centra v JMK -Služby ÚP CS migrantům se mírně proměnily v době existující projektové podpory, na kterou se nenavazuje, lze soudit, že potenciál pro změnu u pracovníků na ÚP nebyl využit -Nedokážeme kvantifikovat, kolik podpořených osob absolvovalo DV, intervenční projekty z OP Z vždy složku DV zahrnovaly
<p>Vyšší adaptabilita zaměstnanců a lepší uplatnitelnost uchazečů o zaměstnání díky vyššímu souladu znalostí a dovedností pracovní síly s požadavky trhu práce</p>	<p>Kariérní poradenství probíhalo a probíhá v intervenčních projektech – systémová nabídka pro cizince neexistuje. V projektech probíhalo kariérní poradenství a možnost získat rekvalifikaci. Tyto projekty nepokrývaly celou ČR. Přitom</p>

<p>-Zvýšení kvality dalšího vzdělávání (formálního i neformálního) směrem k potřebám trhu práce, vedoucí k vyšší adaptabilitě a lepší uplatnitelnosti účastníků na trhu práce</p> <p>-Zvýšení účasti osob na kvalitním dalším vzdělávání, které je v souladu s potřebami trhu práce.</p> <p>-Zkvalitnění a efektivní uplatňování kariérového poradenství (pro dospělé), zavedení nástroje analyzování a předvídání trhu práce a jejich efektivní využívání pro sladování vzdělávací nabídky s potřebami zaměstnavatelů.</p> <p>-Zvýšení nabídky praxí a stáží v podnicích.</p>	<p>zejména rekvalifikace (např. s tlumočením) a čeština jako rekvalifikace lze považovat za důležité nástroje.</p> <p>Zároveň stále chybí nástroje na analyzování a předvídání potřeb trhu práce, což následně neumožňuje ani přizpůsobování vzdělávání potřebám zaměstnavatelů.</p>
<p>Lepší podmínky pro soulad soukromého a pracovního života a rovného postavení žen na trhu práce</p>	<p>Do této oblasti integrační projekty neměřily</p>
<p>Zvýšená spolupráce klíčových aktérů na trhu práce, realizace synergických opatření zvyšujících zaměstnanost</p>	<p>Do této oblasti integrační projekty neměřily</p>
<p>Zvýšení účinnosti služeb zaměstnanosti a metod práce s osobami znevýhodněnými na trhu práce prostřednictvím vývoje a zavádění inovativních přístupů, metod a mezinárodní spolupráce</p>	<p>V intervenčních projektech byla uplatněna a ověřena řada metodik a vzdělávacích kurikul, jejichž širší využití více aktéry, včetně ÚP, by bylo vhodné v dalším období. Ke zvýšení účinnosti služeb zaměstnanosti pro cizince na ÚP systematicky nedošlo, pouze časově omezeně v průběhu projektů FDV.</p>

Tabulka 30 Hlavní výsledky ESF pro TC 9 – Podpora sociálního začleňování a boj proti chudobě a veškeré diskriminaci

Hlavní výsledky ESF pro TC 9	Naplnění v integračních projektech
<p>Zvýšená uplatnitelnost a zaměstnanost osob sociálně vyloučených (ohrožených sociálním vyloučením) na trhu</p> <p>-Vytvořené a využívané komplexní programy zaměstnanosti zaměřené na osoby ohrožené chudobou a sociálním vyloučením.</p> <p>-Aktivizace osob ohrožených chudobou nebo sociálním vyloučením ke vstupu na trh práce.</p> <p>-Vytvořené podmínky pro vznik nových pracovních míst pro osoby znevýhodněné na trhu práce.</p>	<p>Intervenční projekty v rámci OPZ podpořily cca 2000 tisíce osob směrem k vyšší zaměstnatelnosti a samostatnosti na trhu práce</p> <p>-Projekty v rámci priorit zaměřených na podporu sociálního začleňování obsahovaly komplexní programy a u většiny tradičních realizátorů byly aktivity nastaveny tak, aby výsledná podpora byla v maximálním rozsahu schopností klienta</p> <p>-Projekty byly samotnými klienty považovány za aktivizující a motivující</p> <p>-Nová pracovní místa nebyla vytvářena, až na výjimky jednoho projektu-sociálního podniku</p>
<p>Zvýšené uplatňování inkluzivního vzdělávání pro rozvoj osobního potenciálu dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.</p>	<p>V rámci OP PPR bylo podpořeno až 6 tisíc žáků s SVP, konkrétně žáků s OMJ, i vznik metodik a vzdělávacích programů pro pedagogy (i z AMIF). Není jasné, jaká je udržitelnost po skončení OP PPR. Chybí systémová podpora škol, vzniká podpora ze strany NPI ČR.</p>
<p>Snížení počtu vyloučených lokalit a podílu obyvatel v nich žijících</p>	<p>Do této oblasti integrační projekty neměřily</p>
<p>Zlepšená dostupnost sociálního bydlení.</p>	<p>Do této oblasti integrační projekty neměřily</p>
<p>Lepší dostupnost a nastavení sociálních služeb pro cílové skupiny</p> <p>-Kvalitní a dostupné programy sociální prevence a nedostatkových sociálních služeb, sociálního poradenství a zdravotní péče.</p> <p>-Zvýšená vzdělanost sociálních pracovníků pracujících ve službách (sociálních a zdravotních) a ve veřejné správě.</p> <p>-Transformované a deinstitucionalizované služby, vytvořené nové modely komunitních sociálních služeb obecného zájmu.</p> <p>-Zlepšená spolupráce poskytovatelů sociálních služeb za účelem sociálního začleňování na místní úrovni.</p>	<p>V projektech bylo podpořeno spíše poskytování sociálních služeb, pouze jeden projekt mířil přímo na zvyšování kvality poskytování sociálních služeb.</p> <p>Nebyl podporován mainstreaming integrace cizinců do sociálních služeb, podpora využívání pobytových služeb cizinci, ani spolupráce poskytovatelů na místní úrovni.</p>

-Rozvinutá standardizace činností v sociálních službách (službách pro rodiny a děti atp.).	
Lepší podmínky a rozvinutý systém sociálního podnikání	Do této oblasti integrační projekty neměřily
Přijatá opatření ke zlepšení zdravotního stavu obyvatelstva	Do této oblasti integrační projekty neměřily
Zvýšení účinnosti sociálních služeb a metod práce se sociálně vyloučenými a sociálním vyloučením ohroženými občany prostřednictvím vývoje a zavádění inovativních přístupů, metod a mezinárodní spolupráce	V projektech bylo podpořeno spíše poskytování sociálních služeb, pouze jeden projekt mířil přímo na zvyšování kvality poskytování sociálních služeb. Nebyl podporován mainstreaming integrace cizinců do sociálních služeb, podpora využívání pobytových služeb cizinci, ani spolupráce poskytovatelů na místní úrovni.

Tabulka 31 Hlavní výsledky ESF pro TC 10 – Investice do vzdělávání, odborného vzdělávání, včetně odborné přípravy pro získání dovedností a do celoživotního učení (bez výsledků pro vysoké školy a výzkum)

Hlavní výsledky ESF pro TC 10 (bez výsledků pro vysoké školy a výzkum)	Naplnění v integračních projektech
Zvýšená kvalita počátečního vzdělávání s dopadem na vyšší uplatnitelnost absolventů na trhu práce	Integrační projekty probíhaly v prioritách směřujících k rozvoji inkluzivního vzdělávání – pro budoucí období navrhuje počítat s cizinci a žáky/studenty s OMJ i pro výsledky souvisejícími s uplatnitelností absolventů na trhu práce cíle formulovat Podpora žáků a studentů s OMJ totiž ovlivňuje i jejich budoucí uplatnitelnost na trhu práce, resp. úroveň a charakter jejich formálního vzdělání.
Rozvoj inkluzivního vzdělávání a individuálního přístupu -Zlepšení otevřenosti vzdělávacího systému na všech úrovních vůči dětem, žákům a studentům s postižením i těm, kteří pocházejí z handicapujícího socioekonomického prostředí včetně romských dětí a studentů. -Zvýšená schopnost vzdělávacího systému rozvíjet individuální potenciál každého dítěte, žáka a studenta.	U škol, které realizovaly integrační projekty lze zvýšení inkluzivity v oblasti integrace cizinců očekávat, v Praze jde o třetinu škol. Systémové projekty OP VVV dosud probíhají, podporu inkluzivního vzdělávání a dílčím způsobem i metodickou podporu práce s žáky s OMJ mají za svůj cíl, výsledky dosud nelze hodnotit.
Zvýšená uplatnitelnost absolventů škol na trhu práce	Vzdělávací integrační projekty se absolventům nevěnovaly, mladým migrantům i absolventům se věnuje jeden projekt OP Z

Tabulka 32 Hlavní výsledky ESF pro TC 11 – Zvyšování institucionální kapacity veřejných orgánů a zúčastněných subjektů a zlepšování účinnosti veřejné správy

Hlavní výsledky ESF pro TC 11	Naplnění v integračních projektech
Zvýšená efektivita veřejné správy ... -Zlepšení koncepčního a strategického řízení ve veřejné správě včetně zavádění využívání moderních analytických a evaluačních nástrojů do výkonu veřejné správy.	Identifikujeme dva projekty OP Z, které k výsledkům přispívaly v Brně a Praze (Zvyšování interkulturní prostupnosti a Města a inkluzivní strategie, MIS)
Zvýšená odbornost veřejné správy -Zavedení moderních metod řízení a rozvoje lidských zdrojů ve veřejné správě (zejména rozvíjení a prohlubování kvalifikace pracovní síly ve veřejném sektoru včetně justice, odpolitizování veřejné správy, zajištění její stability a snížení fluktuace, v souladu s účinným a implementovaným zákonem o státní službě.	Identifikujeme dva projekty OP Z, které k výsledkům přispívaly v Brně a Praze (Zvyšování interkulturní prostupnosti a MIS)
Zvýšená transparentnost veřejné správy	Do této oblasti integrační projekty neměřily

Zvýšení efektivity, odbornosti a transparentnosti veřejné správy prostřednictvím využívání inovativních přístupů, metod a mezinárodní spolupráce.	Identifikujeme projekty OP Z, které k výsledkům přispívaly v Brně a Praze (Zvyšování interkulturní prostupnosti, Skill centrum a MIS)
--	---

7 Vyhodnocení mechanismů koordinace, provázanosti a komplementarity projektů

EO16: Jak, z hlediska zapojených aktérů, fungují nastavené mechanismy koordinace mezi orgány, které jsou určeny pro řízení intervencí ESF+, EFRR a dalších fondů EU, jež přispívají k integraci migrantů?

Kapitola přináší zhodnocení mechanismů koordinace financování agendy integrace cizinců mezi fondy a operačními programy a efekty financování agendy ze svou zdrojů, AMIF a ESF.

Opatření na integraci cizinců jsou z evropských fondů financována primárně ze dvou zdrojů, z AMIF a ESF. Existence těchto dvou zdrojů vytváří požadavek na koordinaci řídicích orgánů fondu AMIF a operačních programů ESF a také věcných garantů integrace na resortech, které financování z AMIF a ESF využívají. Smyslem koordinace mezi fondy a programy je zabránění duplicitnímu financování a optimalizace při vynakládání zdrojů: „Nastavení koordinace má za cíl směřovat k eliminaci nežádoucích překryvů mezi programy a prioritami, dosahování komplementarit a synergií, kdy dochází k vhodnému doplňování intervencí.“ (DoP, 2018 str. 159) Za účelem koordinace synergií a komplementarit byli na úrovni řídicích orgánů ustanoveni aktéři, kteří mají věcně garantovat vzájemnou spolupráci mezi operačními programy, plánovat výzvy a monitorovat naplňování opatření.

Koordinace probíhá mezi **OAMP MV, MPSV, MŠMT, MHMP**, národním koordináčním orgánem je **MMR**. Obsah operačních programů je vždy vyjednáván před zahájením víceletého finančního rámce EU, kdy dochází k principiálním koordináčním dohodám a mezi některými resorty jsou podepisována memoranda o spolupráci. Koordinace mezi řídicími orgány nicméně pokračuje i v průběhu programovacího období při monitorovacích setkáních a na platformách pro přípravu výzev.

V průběhu našeho šetření probíhala jednání o koordinaci a doplňkovosti mezi fondy a programy pro příští programové období. Dle dostupné verze připravované Dohody o partnerství má být vztah mezi fondy a programy nastaven v souladu s Konceptí integrace cizinců.

7.1 Koordinace agend mezi fondy a operačními programy

V aktuálním programovém období (2014–2020) se většina dohod o rozdělení agend mezi fondy a operačními programy, konkrétně mezi AMIF a OP Z, OP Z a OP VVV a OP VVV a OP PPR, věnovala oblasti vzdělávání.

Koordináční dohoda mezi AMIF a OP Z ustavuje, že AMIF nebude zasahovat do oblasti trhu práce, který je doménou OP Z. Zatímco AMIF tak financuje základní obecné kurzy češtiny pro dospělé migranty ze 3. zemí, z OP Z jsou podporovány kurzy zaměřené na odbornou češtinu, sloužící k zlepšení účasti kvalifikovaných migrantů na trhu práce (stát11 2019). Programy OP VVV a OP Z oddělily vzdělávání dospělých podobným způsobem, totiž že vzdělávání související s podporou na trhu práce bude pokryto z OP Z a neprofesní vzdělávání z OP VVV (stát09 2020). Další koordináční domluva proběhla mezi OP VVV a OP PPR, konkrétně ohledně podpory dětí s OMJ, kterou explicitně ponechala OP PPR. OP VVV tuto podporu nevyklučuje, ale také se na ni nezaměřuje.

Zjištění z aktuálních projektů tomuto nastavení odpovídají, neboť výuka českého jazyka pro dospělé i vzdělávání směřující ke zlepšení uplatnění na trhu práce jsou financovány z projektů OP Z a základní kurzy češtiny i socio-kulturní orientace z AMIF. Nemožnost sledovat migranty jako cílovou skupinu a indikátor projektů OP VVV však neumožňuje vyhodnotit, zda a do jaké míry OP VVV podpořil neprofesní vzdělávání migrantů, ať dětí nebo dospělých. Kvůli tomu také není možné posoudit dopady domluvy o rozdělení agend mezi OP VVV a OP PPR. Ze samotného nastavení systému se však dá předpokládat, že koordináční domluva vytvářela nebo zvěšovala již existující nerovnost v podpoře dětí s OMJ mezi pražskými a mimopražskými školami.

Pro budoucí programovací období (2021–27), jehož nastavení je aktuálně vyjednáváno, je dohoda mezi řídicími orgány podobná. V oblasti vzdělávání bude AMIF podporovat výuku češtiny pro dospělé migranty ze 3. zemí, v gesci OP JAK budou děti migranti a v gesci OP Z+ vzdělávání spojené s uplatněním na trhu práce. Zástupce AMIF navíc jedná s MPSV, aby CPIC mohly být příjemci projektů OP Z+, a hrát tak doplňkovou roli projektům AMIF, které mají z právního základu omezenou cílovou skupinu na migranty ze 3. zemí (stát01 2020). Zástupci magistrátu hlavního města Prahy, která nebude nadále mít vlastní operační program, jednají s ostatními řídicími orgány o tom, aby nové programové dokumenty vycházely i z potřeb města a nedošlo k výpadku financování (stát07 2019), (stát09 2020).

Aktuální znění návrhu Dohody o partnerství reflektuje mimo jiné i doporučení našeho projektu, konkretizuje rozdělení agendy mezi programy a vymezuje vztah mezi programy takto: „OP AMIF zaměřuje opatření na státní příslušníky třetích zemí, zejména jejich integraci, oblast návratové politiky a azylu. OP JAK zajistí specifickou podporu žáků s odlišným mateřským jazykem, pedagogů a práci s rodinou. OP Z+ podporuje další integraci cizinců zaměřenou na uplatnění na trhu práce a integrační opatření pro občany EU, kteří nejsou cílovou skupinou OP AMIF.“ (MMR 2020a, s. 27) Toto zakotvení základních agend v dohodě o partnerství považujeme za dobrý základ pro systematickou podporu integrace cizinců z fondů EU.

7.2 Spolupráce řídicích orgánů během programovacího období

Během programového období se zástupci resortů a řídicích orgánů setkávají na monitorovacích výborech a platformách pro přípravu výzev v rámci programů financovaných z ESF, kde mohou vyjednávat aktuální otázky týkající se koordinace či dostávají průběžné informace o plnění cílů programů. Podle dotazovaných členů řídicích orgánů fungují platformy pro přípravu výzev v rámci programů dobře a setkávání aktérů v jejich rámci svůj koordinační účel plní. Na straně MV ČR byl nicméně vyjádřen zájem o možnost ovlivňovat i výzvy, které se dotýkají integrace cizinců v rámci programů s nimiž v současnosti koordinace neprobíhá, zejména by byla oceněna větší spolupráce s MŠMT (stát10 2019; stát03 2020). Zároveň však zástupci MV vnímají, že není v jejich personálních možnostech účastnit se všech platform.

Na kapacitní náročnost koordinace upozorňuje i Evaluace platform pro přípravu výzev (MMR 2017). Vyplývá z ní, že zástupci věcných sekcí vyjadřují potřebu účastnit se plánování programů a výzev a setkávání se zástupci dalších resortů, aby mohli věcně diskutovat integrační opatření, ale zároveň si uvědomují, že mají málo personálních kapacit.

Zmíněné mechanismy koordinace mají za cíl zejména zabránit duplicitnímu financování aktivit. Z hlediska financování agendy integrace cizinců je však podstatné, aby existoval i koordinační mechanismus, který by zamezoval vzniku „bílých míst“, tedy nepokrytých témat nebo cílových skupin. Vzhledem k tomu, že je na každém resortním gestorovi integrace, aby plnil své úkoly plynoucí z KIC a to i prostřednictvím fondů EU (stát10 2019), měl by takové pokrytí agendy každý resort hlídat. V praxi jsme ale systematickou pozornost věnovanou tématu integrace zaznamenali pouze u řídicího orgánu fondu AMIF, neboť pro ostatní resorty zůstává téma integrace spíše okrajovým. Zástupci AMIF tak například na základě vlastní identifikace chybějících integračních opatření a po konzultacích s experty vypsali výzvu na podporu pedagogů pracujících s žáky s OMJ, kterou by gesčně mohl vypsát i OP VVV, kdyby zmíněné bílé místo identifikoval (stát11 2019).

7.3 Komplementarita a koordinace mezi fondy a programy z pohledu příjemců

Zatímco reprezentanti řídicích orgánů vnímají platformy pro přípravu výzev skrze svou zkušenost jako složitý, ale fungující mechanismus, který se postupně zlepšuje, mezi příjemci není o těchto platformách dostatečné povědomí (příjemce22 2019). Dobře orientování v mechanismu fungování fondů, programů a výzev přitom nejsou ani příjemci, jejichž zástupci pracují jako experti v oblasti. Někteří měli zkušenosti s jednáním o nastavení výzev v rámci OP PPR, např. META (příjemce08 2019), ale o platformách v rámci OP Z a OP VVV bylo povědomí nízké. Neinformovanost o působení platform je

částečně způsobena deficitem funkčního reprezentativního zastoupení sektoru NNO na platformách (stát08 2019). Mezi zástupcem NNO na dané platformě a konkrétními organizacemi, které by se chtěly k projednávaným tématům vyjadřovat, totiž často neexistuje žádná vazba a komunikace (příjemce06 2019), (příjemce22 2019). I na tento limit formalismu velkých platforem upozorňuje jejich evaluace (MMR 2017).

U tak průřezového tématu, jakým je integrace cizinců, k praktickým obtížím při nastavování výzev i realizaci projektů také vede skutečnost, že koordinace mezi fondy a programy je aktuálně pojmána zejména jako prevence duplicit. **Pravidla spolupráce stanovují, že pokud je aktivita financována z jednoho zdroje, už nemůže být financována ze zdroje dalšího. To v důsledku limituje realizaci komplexních projektů, které by zahrnovaly různé typy aktivit a realizátoři by je v mnoha oblastech ocenili.**

Nedostatečná koordinace mezi ŘO se při realizaci projektů ukazuje také v souvislosti se specifickými podmínkami jejich nastavení. Problém se objevil např. v oblasti školství (při nejasně a nestejně nastavených podmínkách pro asistenty ve školách v OP PPR a OP VVV), kde se ke koordinaci podmínek mezi programy a jejich výzvami přidává ještě potřeba sladování se zákonnými podmínkami pro pracovníky ve vzdělávání – konkrétně s podmínkami pro pedagogické a nepedagogické pracovníky.

7.4 Jaké efekty vytváří rozdělení financování integračních opatření mezi AMIF a ESF?

EO12: Odpovídají opatření a cílové skupiny financované z AMIF a ESF prioritám fondů? Jaké efekty vytváří rozdělení financování integračních opatření mezi AMIF a ESF?

Opatření a cílové skupiny financované z AMIF a ESF prioritám fondů odpovídají, jelikož již proces výběru projektů je tak nastaven, že jsou schvalovány pouze odpovídající projekty. U projektů AMIF a u prioritní osy inovace v OP Z dochází i ke konzultacím příjemců a řídicího orgánu, aby příjemci aktivitami nastavení fondu vyhověli (příjemce02 2019) (příjemce08 2019). V AMIF konzultace umožňuje skutečnost, že projektů i příjemců je relativně málo, u inovací OP Z zase konzultace patří ke standardu práce ŘO, což je příjemci velmi dobře hodnoceno.

Vztah mezi fondy je do velké míry nastaven jejich právním základem, který v případě AMIF omezuje možnou cílovou skupinu podporovaných opatření na občany třetích zemí. Nabízí se proto, aby byl ESF fondem doplňkovým k vybraným opatřením AMIF a umožňoval financování služeb pro cizince-občany EU. A v tomto smyslu je doplňkovost navržena i v aktuálním návrhu DoP pro budoucí programové období (MMR 2020a). Pro doplnění financování AMIF je také třeba koordinace se státním rozpočtem nebo rozpočtem krajů, jako se to aktuálně děje u projektů na podporu CPIC (financování CPIC zřizovaných SUZ a jihomoravského Centra).

Hlavním rozdílem mezi AMIF a ESF, patrným z portfolia realizovaných projektů i z výpovědí reprezentantů řídicích orgánů, je nicméně **specializace AMIF na financování migrační, a tedy i integrační politiky, a naopak široký záběr ESF, ve kterém je agenda integrace cizinců v zásadě marginální**. Projekty AMIF pokrývají systematicky celou ČR nebo jsou směřovány k systémovým nebo metodickým opatřením využitelným pro všechny, kdo je potřebují. Kvůli požadavku na systémová řešení a celorepublikové pokrytí však projekty AMIF pro mnoho regionálních příjemců, obce či regiony nejsou dostupné.

Projekty ESF naopak pro tyto příjemce znamenají příležitost pro financování integračních opatření a více ukazují nápady a zájmy příjemců, které jsou realizovatelné díky obecnému zaměření programů na soudržnost a konkurenceschopnost celých společností (viz např. pilotní projekt SKILL centrum Jihomoravského kraje). Zájem tvůrců integrační politiky na realizaci opatření skrze fondy EU nebo na systematickém pilotování nových opatření je patrný pouze z některých projektů ESF. Jde zejména o celý

program OP PPR, který systematicky financuje podporu žáků s OMJ a tím navazuje na pražskou koncepci integrace cizinců. Dále pak jde o systémové projekty v oblasti vzdělávání. V oblasti trhu práce se žádný významný systémový projekt, který by realizoval přímo stát, neodehrává, i když pokusy v tomto směru proběhly (projekty FDV).

Efektům rozdělení financování je tedy stav, kdy finance z ESF nejsou dostatečně účelně využívány pro systémové změny a projekty pokrývající celou ČR a preference velkých projektů AMIF zároveň vede k zúžení skupiny možných příjemců na ty, které jsou schopni pokrývat velké území nebo škálu klientů. To u AMIF ze „soutěže“ vylučuje organizace, které by práci vykonávaly dobře, ale nemají kapacitu poskytovat služby na celém území. Možnost realizace projektů v ESF, které vznikají (zejména v inovační prioritě OP Z) podle expertízy příjemce, a nejsou jen výsledkem zadání integrační politiky, naopak umožňuje vznik a ověřování zajímavých intervencí v menším měřítku.

7.5 Doporučení ke koordinaci a doplňkovosti

Doporučujeme

- **Řídit se při koordinaci prioritami a cíli KIC** a úkoly v Postupech, **podporovat provázanost hlavních aktérů**, kteří realizují politiku integrace cizinců, tedy **OAMP MV, MPSV a MŠMT**, a to zejména těch, kde v současnosti dostatečná spolupráce neprobíhá. Koordinace by se neměla zaměřovat pouze na prevenci vzniku duplicit, nýbrž i „bílých míst,“ důslednější sledování priorit KIC by k tomu mělo být vodítkem.
- **Klást zvláštní ohled na to, aby s koncem OP PPR nedošlo k výpadku služeb pro cizince v hlavním městě Praha** a podařilo se navázat na úspěchy a dobrou praxi tohoto programu v oblasti podpory projektů integrace cizinců – zástupci MHMP by měli s řídicími orgány OP Z+ a OP JAK vyjednat smysluplné převedení agendy.
- Zaměřit koordinaci mezi fondy a programy na doplnění integračních opatření realizovaných AMIF pro občany 3. zemí o možnost realizovat ze zdrojů ESF identická integrační opatření pro občany EU a případně občany ČR, kteří je potřebují. V aktuální situaci na trhu práce jde zejména o občany nových zemí EU (Rumunsko, Bulharsko), kteří se dostávají na českém trhu práce do nevýhodného postavení a mají potřebu právního poradenství, orientace ve společnosti, tlumočení, doprovodů nebo jazykové podpory. Pro budoucí období doporučujeme nastavit doplňkovost programů ESF k AMIF. To znamená spolupráci mezi zástupci programů AMIF a ESF (OP Z+ a OP JAK) a vzájemnou koordinaci programů na úrovni identifikace podporovaných integračních opatření a pak na úrovni plánování výzev, jejich vyhlášení a vyhodnocování.
- **Dbát na regionální dostupnost poskytovaných služeb** a nepřipustit rozdělování agend, které by potenciálně vedlo k tomu, že na části území ČR nebude dostupný určitý typ služeb pro určitou cílovou skupinu, jako se stalo v případě podpory dětí s OMJ rozdělením agendy mezi OP VVV a OP PPR. Pokud by do budoucna mělo docházet k podobným rozdělením podle regionů, doporučujeme rozhodnutí dobře podložit daty o regionálním rozložení jevu, na který plánovaná opatření cílí.
- **Zlepšit koordinaci mezi programy, které cílí na podporu podobných pracovních pozic** – a to jednak mezi sebou, ale také s orgánem státní správy, který případně dohlíží na dodržování legislativních požadavků (např. v oblasti školství). Nastavení podmínek pro podobné pracovní pozice v programech by mělo být identické, aby nebylo pro žádného z aktérů matoucí. Podmínkou této koordinace je také lepší návaznost programů na strategie, na jejímž základě mohou být podmínky sjednoceny, nebo naopak rozdíly smysluplně odůvodněny a vysvětleny.
- Umožnit v programech ESF efektivnější přenos expertní znalosti organizací z terénu na úroveň programových partnerství či platforem pro vznik výzev zvýšením informovanosti příjemců a expertů o existenci a fungování platforem a reprezentativnějším a transparentnějším zastoupením NNO na platformách. Účast expertů nebo příjemců na platformě nebo v užších

pracovních skupinách by nastolovala přímé partnerství mezi státní správou a NNO a zároveň by mohla umožnit efektivní přenos informací a podnětů.

- **Zachovat nastavenou komunikaci řídicího orgánu NP AMIF** s příjemci projektů i se zástupci odborné veřejnosti a občanským sektorem
- Podporovat komunikaci věcných sekcí resortů, řídicích orgánů, příjemců a expertů o naplňování strategických cílů v oblasti integrace.
- Zapojit do procesu nastavování výzev i dosud nezapojené aktéry, jako jsou například kraje nebo obce s vysokým počtem cizinců a s jasně artikulovanými potřebami v oblasti integrace cizinců.
- **Provádět analýzu výsledků a dopadů** nejen u jednotlivých programů ESF nebo AMIF, ale zjišťovat dopady integračních opatření, která vytvářejí ve svém celku, jako důsledek koordinace a případných synergických efektů.
- **Zvýšit zapojení MMR** jako aktéra, který může podporovat nastavení komunikace mezi resorty, řídicími orgány a experty v oblasti.

8 Jaké jsou dopady projektů na „integrační infrastrukturu“?

EO6: Jaký dopad má nastavení výzev a praxe realizace projektů na realizátory projektů a na celou „integrační infrastrukturu“?

Mechanismus fungování a financování projektů hrazených z evropských fondů má vliv nejen na migranty jako cílovou skupinu opatření, ale také na státní a nestátní organizace, které poskytují integrační služby, na úřady nebo metody práce i legislativní ošetření integrace. Instituce, které poskytují integrační služby a dotčené úřady, nazýváme „integrační infrastrukturou“. Na tuto „infrastrukturu“ se v této otázce snažíme dívat jako na celek a přinášíme popis změn na její úrovni.

V souvislosti s projektovým financováním z evropských fondů vznikají nové instituce a jiné proměňují svou práci, zavádějí nové metodiky a mění přístupy či nabízejí nové služby. Projekty jsou pro velkou část aktivit i poskytovatelů z neziskového i státního sektoru existenčně významné. Délka projektů i obsah výzev pak mají určující vliv pro plánování další činnosti většiny aktérů integrační infrastruktury. Za uplynulé programové období lze identifikovat následující obecné trendy:

- Významnou systémovou a infrastrukturní změnou je zřízení a systematická a dlouhodobá podpora provozu **Center na podporu integrace cizinců ve všech krajích ČR**. Financování z AMIF umožnilo zřídit a poskytovat v každém kraji základní služby cizincům ze 3. zemí, převedení financování většiny center pod státní rozpočet od roku 2020 či dofinancování z jiných zdrojů umožnilo rozšíření části jejich služeb na občany EU. Vznik center přinesl zásadní změnu do rozvrstvení aktérů integrace.
- Značné množství realizovaných projektů, zejména v oblasti školství v OP PPR, ale i intervenční projekty z OP Z, může vytvářet iluzi, že financování z evropských fondů umožnilo v ČR vybudování sítě stabilních poskytovatelů integračních opatření a růst a profesionalizaci zapojených organizací. Realizace **opatření a existence i další rozvoj této sítě však zůstávají zcela závislá na financích z EU**. Posílené tradiční organizace nebo i nově vzniklé subjekty jsou právě z důvodu této závislosti křehké a **pokud nebude mít projektové financování návaznost, změny nebudou dlouhodobé**.
- Až na převod financování části nákladů CPIC pod státní rozpočet, jsme nezaregistrovali výraznější snahu o stabilizaci některého z integračních opatření poskytovaných v rámci projektů do systémového řešení, tedy do vyvedení z projektového financování. Podobně jsme nezaregistrovali (až na neúspěšné navazující projekty FDV) systematické využívání např. individuálních projektů pro realizaci některé z částí integrační politiky. **Kromě CPIC nevznikla jiná stabilní struktura podporující integraci, která by byla přímo podpořena fondy EU**, např. v oblasti školství nebo na úrovni centrálních úřadů. Rolí může hrát i fakt, že všechny projekty dosud neskončily, a například systémové projekty OP VVV nelze vyhodnotit.
- Složitá administrativa evropských fondů vedla k etablování nových aktérů na poli integrace – **prostředníků, kteří zejména v oblasti školství příjemcům pomáhají s administrací projektů**. Vytvořila se tak nika profesionálů, kteří nabízejí škálu činností od podání projektu, po jeho administraci až po uzavření a vyúčtování. Orientují se v administrativních náležitostech, znají příručku pro příjemce, mají kontakty na řídicí orgány. Tito prostředníci někdy dokonce školy k projektům motivují – pokud mají určité výzvy ve svém portfoliu a škole se toto téma hodí, na projektu se domluví. Školy jsou s těmito firmami spokojeny a vnímají je často jako jediný způsob, jak vůbec projekt administrativně zvládnout.

8.1 Změny na úrovni organizací příjemců projektů

Realizace projektů organizace proměňuje. Zvláště ty organizace, které jsou úspěšné, se personálně i expertně rozvíjejí, nabývají zkušeností a na jejich základě plánují další práci. Často však při realizaci plánů narážejí na limity projektového financování.

V ČR se postupně **etablují stabilní příjemci projektů a poskytovatelé služeb** – například OPU, InBáze, META, CIC, South East Asia - liaison. Tyto organizace usilují o dlouhodobost své práce: navazují na vlastní projekty, nepreferují projekty jednorázové, ale snaží se budovat kontinuitu a akcentují i vlastní profesionalizaci. Životní cykly těchto organizací mohou být zdrojem podstatných poznatků o tom, co všechno je třeba k poskytování dobré služby: nejen možnost investovat do klientů, ale také do vlastních pracovníků, poskytování kvalitního zázemí, vzdělávání a také stability pracovních poměrů.

Jako významnou strukturální změnu uvádějí respondenti zejména **růst organizací**, tedy zvyšování počtů pracovníků, poboček, a rozšiřování portfolia témat, která organizace řeší. Tento růst však bývá plně vázán na financování z projektů, a zástupci organizací jej proto vnímají jako dočasný a někdy i ohrožující do budoucna, kdy financování z EU fondů poklesne nebo bude ukončeno (příjemce06 2019; příjemce08 2019; stát02 2020).

Zvyšování počtu pracovníků vede k potřebě jejich koordinace a řízení – nově jde například o lektory nebo dvojjazyčné či školní asistenty. Tyto koordinační činnosti jsou pro některé příjemce novinkou a vyžadují složitější organizační strukturu a nový manažerský přístup.

Kromě personálního zajištění, řeší organizace také **vzdělávání pracovníků a udržení profesionálů**, což je cesta k **udržení nebo zvyšování kvality služeb**. Každá organizace, která pracuje v oblasti služeb zaměřených na člověka (sociální služby, vzdělávání, zdravotnictví...), musí vedle přímé práce s klienty investovat i do vzdělávání svých pracovníků, do jejich profesionality, do péče o pracovníky i do již zmíněné koordinace a organizace jejich činnosti. Pokud si organizace chce kvalitní pracovníky udržet, musí jim také nabízet stabilní zaměstnání a důstojné pracovní podmínky. Dle sdělení zástupců příjemců nejsou v projektech dostatečné zdroje právě na tento rozvoj samotných organizací (profesionalizace, vzdělávání, posilování kapacit) a na úvazkové pokrytí řízení nových pracovníků v přímé péči.

V mnoha projektech lze některé profese najímat pouze na DPP, což organizacím neumožňuje vytvořit stabilní pracovní tým, do kterého budou moci investovat a na jehož loajalitu se budou moci spolehnout. Pokud mají poskytovatelé služeb garantovat kvalitu, doporučovali by zahrnout do projektů zdroje pro personální práci, tedy možnost nabízet zaměstnancům dlouhodobé úvazky, vzdělávání a další formy profesní podpory (příjemce22 2019).

S potřebou dlouhodobosti a zaměstnanecké stability jsme se setkali i u zástupců škol, které mají koordinátory (příjemce13 2020), interkulturní pracovníky (příjemce19 2020) nebo asistenty, se kterými jsou spokojeni (příjemce07 2020). Školy využívají pracovníky na různých pozicích, obvykle si samy najdou způsob podpory žáků s OMJ, který jim vyhovuje, a který je do značné míry postaven i na osobnosti nebo osobnostech pracovníka-specialisty pro žáky s OMJ. A když si škola takového pracovníka „vychová“ a je s ním spokojena, chce mu nabízet stabilní zaměstnání, aby se nemusela obávat, že o něj přijde a celý systém bude třeba nastavovat znovu s novým pracovníkem, zvláště když zkušených profesionálů v této oblasti dosud není mnoho.

Kromě komplikovaného rozvoje samotných organizací-realizátorů je klíčovým problematickým aspektem projektového financování to, že je vyhrazeno pro dobu trvání projektu. Intervence, které jsou podporovány, však vyžadují kontinuitu. Ta v rámci vypisování výzev často není sledována a nemůže tak být do budoucna zajištěna. Zajištění návaznosti na úspěšné projekty by se proto mělo stát jednou z priorit tvůrců politik a řídicích orgánů.

8.2 Přetíženost projekty

Specifickým důsledkem realizace projektů je také jistá **přetíženost projekty**. Tu jsme zaznamenali zejména v oblasti školství (příjemce01 2019; příjemce18 2019). V OP PPR totiž mohly školy využít

mnoho výzev nejen na podporu žáků s OMJ, ale také na podporu multikulturní výchovy. V důsledku kumulace projektů se na některých školách učitelé i žáci cítili projekty přetížení a je u nich patrná jistá citlivost na množství projektů a úkolů, které je třeba stíhat, a cílových skupin, kterým se musí věnovat.

Z tohoto pocitu přetíženosti lze usoudit, že cílená podpora školám, nejen personální, ale zejména metodická a přinášející modely dobré praxe, může školám výrazně ulevit tím, že jim pomůže lépe si náročnou výuku zorganizovat. Nároky na školy a učitele jsou vysoké. Z rozhovorů se zástupci škol vyplývá, že školy tyto nároky snáze přijímají, když jsou podpořeny – nejen financemi pro pedagogy, ale právě i personálně formou asistentů nebo interkulturních pracovníků. Taková podpora je pro školy motivující (příjemce07 2020; příjemce19 2020).

9 Jaký vliv mají výsledky projektů na veřejně-politické strategie?

EO7: Jak jsou výsledky a výstupy projektů využívány a jaký vliv mají na veřejně-politické strategie?

EO5: Jak probíhá identifikace problému, na které projekty reagují? Jak souvisí formulace problému, cílů a aktivit projektů? Jak probíhá vyhodnocování efektů projektů?

Výsledky a výstupy projektů jsou využívány velmi slabě, a to zejména z důvodu nedostatečného monitoringu projektových aktivit, cílové skupiny a nevhodně nastavených informačních systémů řídicích orgánů, které umožňují analytickou práci s daty pouze omezeně. Údaje, které se o projektech centrálně sbírají, neumožňují vyhodnocování příspěvku projektů k realizaci politiky, a tak lze na jejich základě veřejně-politické strategie vytvářet či upravovat jen omezeně. Nezbytným předpokladem provazování výsledků projektů a tvorbou a úpravou veřejně-politických strategií je kvalitní monitoring a kontinuálně vedená a systematická evaluace, která u většiny projektů chybí.

Toto potvrzují i zástupci státní správy. Evaluace a systematický monitoring ve většině projektů neprobíhá, nebo jsou v začátcích (stát06 2019; stát09 2020). Zároveň se podle respondentů monitorování projektů postupně zlepšuje a orgány státní správy zpětnou vazbu o realizaci strategií více vyžadují (stát07 2019; stát09 2020). Údaje o projektech z AMIF i ESF se obvykle sbírají na úrovni počtu osob, které využily službu, což jsou i údaje, které se poskytují Evropské komisi. Další dostupné údaje vypovídají o alokacích výzev, rozpočtech projektů a jejich čerpání. Podrobnější či kontextuální informace o projektech jsou dostupné jen ad hoc, a i na evropské úrovni je kritizováno, že evaluace leckdy vystačí jen s analýzou finančních ukazatelů (Westerby, Rachel 2019). Složitost finančních mechanismů EU a nedostatek sbíraných informací sice může vést k závěru, že implementace se prostě nedá posoudit (Darvas et al. 2018), ale domníváme se, že kroky k přesnějšímu popisu, co se v projektech děje, učinit lze.

Aby bylo možné vyhodnocovat efekt integračních projektů, je třeba je nejprve identifikovat, a to je komplikované a někdy i nemožné. Pouze v NP AMIF je identifikace projektů jednoznačná: program má specifický cíl „Integrace“, všechny projekty v jeho rámci jsou tedy integrační. V programech ESF je situace obtížnější: neexistuje jedinečný znak, podle kterého by bylo možno projekty na podporu integrace cizinců identifikovat. V OP Z existuje cílová skupina „Imigranti a azylanti“ – pokud je projekt intervenční a směřuje na klienty, a ne třeba profesionály, lze projekt vybrat podle cílové skupiny. V OP PPR existují specifické výzvy na integrační projekty, v ostatních výzvách lze integrační projekty identifikovat náročněji. OP PPR stejně jako OP VVV neustavují samostatnou kategorii cílové skupiny pro migranty, kategorie migrantů je sloučena s obecnější kategorií příslušníci menšin. Je náročné, a někdy i nemožné, sledovat zacílení finančních prostředků. Mainstreamingové vykazování komplikuje evaluaci projektů, protože neumožňuje kvantifikovat dopad projektů na specifické skupiny.

Ve třech sledovaných operačních programech ESF není možné vyhodnotit, kolik migrantů bylo podpořeno, protože migranti nejsou sledováni jako samostatný monitorovací indikátor. Existuje pouze monitorovací indikátor 61500 „Migranti, lidé, kteří jsou původem cizinci, menšiny (včetně marginalizovaných společenství, jako jsou Romové)“. Tento indikátor neumožňuje migranty odlišit od příslušníků dalších menšin, zejména konkrétně uvedených Romů. Indikátor proto neumožňuje zpětně vyhodnocovat podporu poskytnutou přímo migrantům.

9.1 Návaznost na dobrou praxi projektů

Na nízkou úroveň sběru informací o projektu navazuje další komplikace, a to sice nízká připravenost reprodukovat a rozvíjet dobrou praxi, poučit se z chyb, které se v projektech mohly odehrát, případně využít dobrou praxi pro navázání či prosazení systémové změny. Obecně dobře hodnocené projekty tak bývají osamocenými prvky, na které se navazuje jen velmi komplikovaně a přenos dobré praxe se často odehrává na osobní rovině, nikoliv jako systémové prosazování ověřené praxe.

Setkáváme se s tím, že úspěšnost projektu je hodnocena pouze formálně. Řídící orgán nemá možnost se o projekt zajímat věcně, protože jeho role spočívá v kontrole dodržení formálních náležitostí. Věcná sekce ministerstev (tvůrce politiky) možná o všech projektech ani neví. Obvykle příjemce projektu komunikuje jen s ŘO, nemůže tedy konzultovat obsahová témata, diskutovat přenos dobré praxe a formulovat návrhy pro veřejně-politické strategie vyplývající ze zkušenosti. Příjemci podpory a věcné sekce v tomto ohledu nemají nastavenou spolupráci, přestože by právě partnerství mezi nimi mohlo být pro realizaci i tvorbu politiky přínosné. **Propojení mezi projektovou a strategickou rovinou je větší u projektů financovaných z AMIF, které významně navazují na KIC, než u projektů financovaných z ESF.**

S rozdrobeným povědomím o tom, co se v terénu odehrává, přichází i problém systematického pokrytí nabídkou služeb v regionech, pro všechny cílové skupiny/podskupiny a potřebnými službami. Nejsou známy analýzy toho, na které výzvy se žádný zájemce nepřihlásil, jaká témata zůstala nepokryta. V ESF je většina projektů soutěžních, pokud příjemci zareagují na výzvu, mohou realizovat projekt. **Neexistuje zde ale mechanismus, který by zajišťoval např. pokrytí všech regionů určitými intervencemi nebo jiný typ systematického pokrytí určitého problému.** Zatímco MV a MŠMT mají organizace, které mohou reálně vykonávat jejich politiku (SUZ a NPI ČR), MPSV aktuálně podobnou organizaci nemá. FDV byl zrušen a jeho projekty v oblasti aktivní politiky zaměstnanosti byly převedeny na Úřad práce. Nabízí se, aby byl zapojen do realizace projektů také on, aby určité typy služeb mohly být poskytovány na celém území – ovšem při zvážení jeho aktuálního vytížení, mimo jiné i mnoha dalšími projekty.

Podle zástupců státní správy i NNO je zpětný vliv projektů na strategie spíše slabý (příjemce06 2019; stát06 2019). Veřejně-politické strategie jsou těžko ovlivnitelné, a pokud se odehrává nějaká změna, je to po mnohaleté intervenci a dokazování, že určitá opatření jsou správná a potřebují veřejnou podporu. **Projektové aktivity, které ovlivňují veřejnou politiku, se odehrávají zejména v oblasti podpory žáků s OMJ.**

Na příkladu tohoto tématu je vidět, že když se nějaký aktér, a spíše spolupracující aktéři, tématu ujmou, nakonec dojde k posunu i v oblasti strategií a politiky. Dlouhé roky upozorňují školy a experti z terénu, že jde o palčivé téma, že je potřebné zavést specifické nástroje a koncepční opatření. To se podařilo aspoň na úrovni Prahy a Koncepce hl. m. Prahy pro integraci cizinců obsahuje jako prioritu podporu žáků s OMJ. Změna v oblasti podpory žáků s OMJ není vázána pouze na výsledky projektů financovaných z fondů EU, byť v pražském prostředí hraje podpora z OP PPR významnou roli. Podpora žáků s OMJ je financována i z Rozvojových projektů MŠMT, zákonného nároku vyplývajícího z tzv. inkluzivní vyhlášky nebo z Projektů obcí MV. Mezi pražskými školami je, aspoň podle pozorování na pravidelných platformách MČ pro oblast školství, čím dál víc škol, které zavádějí doučování českého jazyka, podporu žáků asistenty, mají pozice koordinátora pro integraci (nebo jinak nazvanou koordinační pozici), využívají interkulturních pracovníků, na pedagogických platformách si vyměňují zkušenosti. Tato dobrá praxe je pak podporou pro politiky – aktuálně zejména ty pražské, ale i z MŠMT – kteří s agendou pracují, zapracovávají ji do strategických dokumentů a činí ji svou prioritou, což se do budoucna může odrazit i v systematičtější a legislativně zakotvené podpoře.

Druhou oblastí, kde se rozvíjí propojení výsledků projektů a integrační politiky, jsou projekty AMIF, konkrétně CPIC. CPIC jsou z AMIF (a nově částečně ze státního rozpočtu) financována dlouhodobě. Dlouhodobost a opakovaná podpora dala možnost projektovým aktivitám vypořádat se s obtížemi nově vznikajících subjektů. Finanční podpora poskytla stabilitu a zázemí pro etablování služeb, které jsou v Centrech nabízené. Centra tak mohou vytvořit pevnou páteří strukturu pro poskytování služeb, ale také strukturu pro monitorování situace a informování věcné sekce, OAMP, o dění v oblasti integrace. Na základě tohoto monitoringu jsou nastavená opatření vyhodnocována a může se uvažovat o jejich

nastavení a změnách. A tato systematická informovanost věcných sekcí o projektech by podle našeho soudu byla optimální i u projektů ESF.

Doporučujeme:

- **Podpořit proces evaluace a monitoringu projektů.** Zejména to znamená nastavit mechanismus, podle kterého by byly projekty dobře identifikovatelné, a **umožnit sledovat podporu migrantů a osob s migrační zkušeností napříč programy.** Monitoring lze podpořit lepším analytickým využíváním dat a informací, které se již o projektech sbírají – například realizovaných aktivit.
- Formulovat nástroje, které by dobře propojily zkušenosti z terénu s možností jejich otisku do tvorby veřejných politik.
- Na základě monitoringu podporovat vytváření systémových, dlouhodobě podporovaných aktivit a služeb v zájmu kontinuity.

10 Jaká „bílá místa“ existují ve stávající praxi výzev a projektů?

EO8: Jaká „bílá místa“ existují ve stávající praxi výzev a projektů? Jak projekty „pokrývají“ cílovou populaci? Jak jsou regionálně dostupné? Které skupiny, regiony ČR či sociální problémy v oblasti integrace zůstávají opomíjené či znevýhodněné?

V této kapitole identifikujeme témata a potřeby, které vnímají příjemci projektů a experti a které podle nich vyžadují řešení nebo aspoň monitoring. Následující témata jsou snahou o mapování terénu a nových výzev, které se objevují s realizací projektů, nebo i bez nich. Nejde o vyčerpávající popis reality, spíše přinášíme argumentované podněty pro integrační opatření, která by bylo možno nadále financovat.

10.1 Sociální služby

Hlavními odbornými výzvami pro poskytování sociálních služeb migrantům je jazyková bariéra a potřeba práce s odlišným kulturním zázemím migranta a ovšem také nízké povědomí migrantů o existujících službách. Jazyková bariéra je někdy argumentem, proč klient není vůbec přijat do služby – ať do služby pobytové, tak například poradenské. Sociální služby nelze poskytovat bez toho, aby si klient a sociální pracovník rozuměli, je třeba, aby klient pochopil jak pravidla služby, tak podstatu informací nebo poradenství, které dostává. Aby potřební klienti nezůstávali bez pomoci, je třeba rozvíjet modely, jak sociální služby posilovat, aby jejich klienty mohli být i migranti (příjemce²⁷ 2019).

Které sociální služby jsou aktuálně podle sociálních pracovníků pro migranty obtížně dostupné, nebo nedostupné?

- Pobytová zařízení pro seniory,
- psychiatrické služby, pobytové i ambulantní,
- specializované služby, a to i nízkoprahové, např. pro osoby bez domova,
- specializované poradenské služby, např. dluhové poradenství.

Řešení nedostatku služeb pro migranty může spočívat jak v zavádění nových specifických služeb v regionech, kde dosud žádné nefungují. V místech, která jsou službami pokrytá, má smysl jít spíše cestou rozšiřování kapacity a důsledným mainstreamingu integrace cizinců do služeb stávajících. Kapacita služby může být zvýšena například využitím tlumočnicků nebo spoluprací s vyškolenými interkulturními pracovníky, dostupnými překlady o službách do jazyků migrantů, nebo prostřednictvím síťování sociálních služeb různých specializací a jejich spoluprací. Tak se to už podle respondentů děje, některé NNO pracující s migranty, jsou systematicky kontaktovány organizacemi, které pracují například s bezdomovci, aby bylo možno klientovi službu poskytnout.

Lze proto doporučit:

- realizaci analýz (regionální) dostupnosti služeb a (regionální) potřebnosti služeb,
- metodickou podporu multidisciplinární spolupráce služeb,
- mainstreaming stávajících služeb,
- podporu tlumočnicků a interkulturních pracovníků.

10.2 Podpora vzdělávání dětí/žáků/studentů s OMJ

I díky podpoře vzdělávání žáků s OMJ prostřednictvím projektů OP PPR a čím dál větší míře zkušeností v této oblasti je možno v této oblasti identifikovat další místa potřeby, přestože nejsou tak úplně „bílá“. Všechna není možné pokrýt z evropského projektového financování.

Na základě terénního šetření lze shrnout, že je třeba nastavit systémový přístup MŠMT, který by stanovil, jak metodicky postupovat v případě nástupu dětí/žáků/studentů, kteří dostatečně neovládají mateřský jazyk a jak tuto podporu organizovat a financovat. Školy potřebují:

- **jasný metodický postup**, jak zacházet s žákem, jehož znalost češtiny jako vyučovacího jazyka není dostatečná pro to, aby žák/student zvládal výuku, tedy aby se mu dostávalo vzdělání; součástí je rozdělení kompetencí – jaké kompetence má škola, jaké má např. PPP, co je povinností žáka,
- **vymezení cílové skupiny podle skutečné potřeby**, jíž je nedostatečná znalost českého jazyka, a nikoliv pouze cizí státní občanství,
- **vhodné diagnostické nástroje**, aby školy vlastními silami (nebo s pomocí PPP) dokázaly rychle nastavit efektivní úroveň podpory, kterou žák potřebuje – takovým nástrojem může být diagnostický test (testy existují, jeden je vyvíjen v rámci projektu APIV A), zároveň je třeba nastavit, kdy a kdo bude žáka testovat, zda třeba bude testování opakované (ředitelé uváděli příklady ze zahraničních stáží, kde je nastaveno pravidelné testování, na základě kterého je nastavován individuální plán podpory žáka (příjemce21 2020)),
- **dostatek konkrétní metodické podpory** – vzdělávání učitelů a materiály pro výuku; školy budou schopné zvládat své úkoly, když budou mít k dispozici metodiky výuky, když budou pedagogové vzděláni a budou mít k dispozici někoho, s kým mohou konzultovat; ne všechny školy jsou nováčky, mnohé mají rozsáhlé zkušenosti, které mohou jednak předávat, a také potřebují konzultovat na vyšší než zcela základní úrovni – **je možno tedy podporovat jak vzdělávání pedagogů, vznik a skutečnou diseminaci kvalitních metodik, ale také setkávání a přenos dobré praxe mezi pedagogy samotnými (stáže, workshopy)**,
- **dostupné intenzivní jazykové kurzy** pro žáky s nulovou znalostí češtiny – metodické řešení zařazování žáků do kurzů, jejich dostupnost, případně prodloužování nebo volba delších než jsou stávající 3 měsíce (příjemce21 2020),
- **dostupná výuka ČDJ na různých jazykových úrovních, pokud možno na kmenové škole žáka** – i když se rozcházejí názory na to, jestli je dojíždění na jinou školu výhodné, nebo ne, zřejmě je za prointegrační opatření spíše považováno, když se žák vzdělává na vlastní škole, nemusí dojíždět, zejména pro žáky na prvním stupni představuje změna školy značný organizační problém, i vytržení z kolektivu a zdroj silné nejistoty. Aktuální zkušenost aspoň na pražských školách je taková, že kurzy češtiny jsou na některých školách zcela plné a žáky není možné z kapacitních důvodů zařazovat, na některých školách je naopak žáků na kurzech málo (na tzv. síťových školách),
- finanční možnosti, ze kterých může ředitel školy podporu hradit – pokud možno pružné, nárokové a předvídatelné.

Konkrétně:

- Osvědčuje se **Interkulturní práce ve škole** – zejména např. pro žáky z Vietnamu a jejich rodiny, které často nejsou schopny své děti na školách podporovat.
- Chybí podpora **studentů s OMJ při studiu na středních školách, včetně podpory před nástupem na SŠ a před maturitou**. Studenti na střední škole již většinou ukončili dobu povinné školní docházky a neexistuje tedy povinnost jim středoškolské studium umožnit či usnadnit. Z hlediska České republiky je podpora studia žáků s OMJ na středních školách (nebo učilištích) investicí do vzdělané a kvalifikované pracovní síly, nebo aspoň prevencí jejich budoucí nízké nebo žádné kvalifikace kvůli nedostatku formálního vzdělání. Vzdělání je v současné Evropě

považováno za klíčový parametr úspěchu na trhu práce (Prokop 2020). S podporou studentů na středních školách počítá i Koncepce integrace cizinců (MV 2019b), prakticky je ale její podpora minimální.

- Dalším tématem v oblasti podpory žáků s OMJ je **organizační a personální podpora škol při individuální i skupinové práci s žáky s OMJ**, a tedy možnost využívat další pedagogické i nepedagogické pracovníky, např. asistenty nebo koordinátory, jak pro práci s žáky, tak například s rodiči žáků, možnost manažerských konzultací pro ředitele nebo supervizních/intervizních intervencí pro pedagogy a další pracovníky. Otevřela se také další témata jako koordinace a organizace výuky žáků, kteří jsou uvolňováni z vyučování nebo docházejí na jinou školu, doučování, aktivit pro všechny žáky školy, komunikace s rodiči. OP PPR tuto agendu silně podpořil a podpořil vznik dobré praxe.
- Podpora zařazení doučování češtiny pro žáky a studenty s OMJ do běžného rozvrhu, tedy do běžného času vyhrazeného pro výuku, je založena také na zkušenosti, že odpolední doučování je pro žáky a studenty náročné a není tak efektivní (příjemce08 2019).

10.3 Trh práce, nezaměstnanost migrantů

Za velký problém je z více důvodů považováno **agenturní zaměstnávání**. Agenturní pracovníci jsou obvykle zcela závislí na agentuře, která zprostředkuje zaměstnání i pobytové oprávnění. Migrantů nemají zkušenost, jak si samostatně vyřizovat formální záležitosti, a jsou tedy i při pobytu v ČR na agentuře nebo jiném zprostředkovateli závislí. A to je limitem pro jejich integraci, pokud zde pobývají déle. Vedle této závislosti s agenturním zaměstnáváním souvisejí různé typy nelegálních praktik vůči cizincům – nevyplácení mezd, neplacení zdravotního pojištění, nedodržování zákoníku práce.

Druhým problémem, o kterém hovořili představitelé měst, krajů, CPIC i NNO, je velmi různá a nezdělaná **minimální ochota zaměstnavatelů spolupracovat** v oblasti integrace. Zatímco někteří zaměstnavatelé spolupracují např. s CPIC nebo obcemi dobře a je možno s nimi jednat o mnoha okolnostech života jejich zaměstnanců v ČR, někteří k žádné spolupráci s obcemi nejsou ochotni a místní autority nemají žádnou pravomoc spolupráci vymáhat.

Jak zmiňujeme i na jiných místech dosud jen **minimálně pokrytým tématem zůstává role úřadů práce** v integraci cizinců. Ať jde o podporu poskytování rekvalifikačních kurzů cizincům (výběr vhodné rekvalifikace, případně podpora jejího zvládnutí v češtině) nebo o systematické poskytování kurzu českého jazyka jako rekvalifikace. ÚP je jedním z centrálních úřadů, který vykonává mnoho agend a jeho klienty jsou všichni obyvatelé ČR, včetně trvale usazených cizinců. Neúspěch klienta při jednání na ÚP, který je často způsoben jazykovým neporozuměním, může mít na klienty negativní dopad – od nevyřízení sociálních dávek po vyřazení z evidence uchazečů o zaměstnání (FDV 2018). **I proto doporučujeme pilotně ověřit model specialistů pro cizince, pracovníků ÚP, kteří by byli vyškoleni v agendě migrantů a dokázali by pomáhat ostatním pracovníkům řešit složité situace a podporovat individualizovaný přístup ke klientům.**

10.4 Vzdělávání dospělých cizinců i profesionálů

Potřebné služby a případná bílá místa v oblasti vzdělávání jsou tematizována v těchto oblastech:

- výuka češtiny pro migranty,
- kurzy orientace a další vzdělávání migrantů,
- vzdělávání profesionálů pracujících s migranty.

Vzdělávání profesionálů je oblast, která se i díky realizaci projektů velmi rozšiřuje: stávající profese rozšiřují svůj záběr na migranty (pedagogové, sociální pracovníci) nebo podoba jejich práce dostává nový organizační rozměr, dokonce se ustavují nové profese (např. interkulturní pracovník, komunitní tlumočnick). Vzniká tedy potřeba podpory těchto profesionálů, jak metodická a organizační, tak vzdělávací.

Podle realizátorů projektů je třeba dále vzdělávat jak pedagogy, sociální, interkulturní a terénní pracovníky – toto vzdělávání probíhá (a je financováno i mimo ESF či AMIF) a je rozhodně doporučováno podporu zachovat. U nových profesí jak v oblasti sociálních služeb, v oblasti školství nebo v oblasti komunitních činností, jako jsou lektori, školní či dvojjazyční asistenti nebo například koordinátoři dobrovolníků, ale i další koordinátoři, se kurikula a standardy vzdělávání vytvářejí. Příjemci doporučují jak profesní vzdělávání těchto skupin, tak i vzdělávání v měkkých dovednostech (prezentační dovednosti, komunikace, sociální sítě), (příjemce22 2019), (příjemce04 2020), (příjemce07 2020).

V oblasti podpory integrace cizinců lze sledovat celkem přirozený vývoj, kdy někteří profesionálové mají v práci s migranty letité zkušenosti, zatímco jiní v této oblasti teprve začínají. Proto se požadavky na vzdělávání pohybují na škále od zcela základních informací a školení až po potřeby specifických konzultací a předávání zkušeností mezi dosti pokročilými odborníky. Podoba vzdělávání, které by mohlo být podporováno z projektů, by tedy měla umožnit nabízet širokou paletu možností a pokročilosti, včetně konferencí, pracovních setkání a výměny zkušeností, mentoringu a individuálních konzultací.

Vedle vzdělávání profesionálů formulovali příjemci, a to spíše příjemci ze škol, potřebu metodického vedení a zejména efektivního sdílení kvalitních metodik (příjemce19 2020), (příjemce13 2020). Zkušenosti škol jsou, podobně jako zkušenosti jiných profesionálů, odlišné – některé školy jsou v podstatě experty a mají nastavené postupy, jak pracovat se žáky s OMJ (např. pražská ZŠ Marjánka, ale podle svých slov i školy několika našich respondentů), jiné mají zkušeností méně a výuka žáků s OMJ je pro ně novinkou. I poskytování metodické podpory je tedy dobré diverzifikovat tak, aby školy mohly najít základní metodiky, i možnost například specializovaných konzultací. V oblasti podpory žáků s OMJ vzniklo mnoho metodických materiálů a mezi školami je po nich poptávka. Ale zejména po metodikách kvalitních a pak po vzdělávání pedagogů, aby metodiky uměli dobře využít ve výuce a při přístupu k žákům.

10.5 Ostatní témata, kterým je třeba se nově nebo více věnovat

- **Analýza potřeb a podpora zvyšování kapacity institucí** – zejména zdravotnictví (kapacity praktických lékařů i dalších odborností) a školství, ale také další infrastruktury, která umožňuje integraci na lokální úrovni
- Podpora vytváření analýz a integračních strategií na regionální úrovni, metodická podpora integrace na lokální a regionální úrovni, podpora síťování a sdílení dobré praxe horizontálně mezi regiony, i vertikálně mezi centrální státní správou, regiony, NNO, akademickým sektorem
- **Mainstreaming integrace cizinců do veřejné a státní správy** – např. na odbory školství, sociální odbory – podpora interkulturních kompetencí pracovníků, podpora práce specialistů
- Podpora **interkulturní práce**. Aktuálně má smysl ověřovat podoby působení IKP v různých institucích a pro různé problémy, aby se dále prohluboval a stabilizoval obsah profese a také aby se dále vyjasňoval její vztah k profesím spolupracujícím (terénní pracovník, sociální pracovník, tlumočnick). Dále je třeba mapovat, které pomůcky pro práci IKP jsou třeba (zejména oborové slovníky, ale i další podpůrné komunikační prostředky pro využití v různých prostředích), a podporovat jejich vznik a rozšiřování.
- **Podpora propojení veřejné správy s výzkumným sektorem** a zefektivnění využívání dat a výzkumných zjištění pro tvorbu politiky a vyhodnocení

11 Témata NOK: podpora zapojení regionálních aktérů, legálního zaměstnávání migrantů a zajištění bytové infrastruktury pro azylanty

11.1 Možnosti zapojení místních a regionálních organizací veřejné správy a občanské společnosti do podpory integrace cizinců

EO17. Jaké jsou možnosti zapojení místních a regionálních organizací veřejné správy a občanské společnosti, jejichž činnost v oblasti integrace migrantů do společnosti by bylo možno zahrnout do financování?

Odpověď na otázku formulujeme na základě sondy do vybraných regionů, kde jsme zjišťovali zkušenosti s fungováním regionálních CPIC. Volba regionů byla dána zejména snahou postihnout všechny typy provozovatelů krajských integračních center hrazených z AMIF a zároveň také snahou zprostředkovat zkušenost krajů s různým počtem a složením cizinců a s různou infrastrukturou organizací poskytujících integrační služby. Situaci v krajích jsme zkoumali nejen v souvislosti s otázkou zadavatele (jaké jsou možnosti zapojení místních a regionálních organizací), ale také s cílem formulovat doporučení pro strategické řízení integrace cizinců v regionech. Zvolené kraje jsou: Jihomoravský, Královéhradecký, Ústecký, Plzeňský, Olomoucký a Praha.

Tabulka 33 Vybrané kraje – provozovatel integračního centra, počet cizinců k 31. 12. 2019 a podíl cizinců na obyvatelstvu kraje

Kraj	integrační centrum provozuje	počet cizinců	podíl cizinců na obyvatelstvu kraje
Hlavní město Praha	ICP	210 483	16 %
Plzeňský kraj	SUZ	39 779	7 %
Ústecký kraj	PPI	38 861	5 %
Královéhradecký kraj	Charita	17 626	3 %
Jihomoravský kraj	JMK	52 741	4 %
Olomoucký kraj	SUZ	12 970	2 %

Zdroj: Cizinci v ČR podle regionu soudržnosti (ČSÚ 2020c)

Dílní otázky, které strukturují informace o regionech:

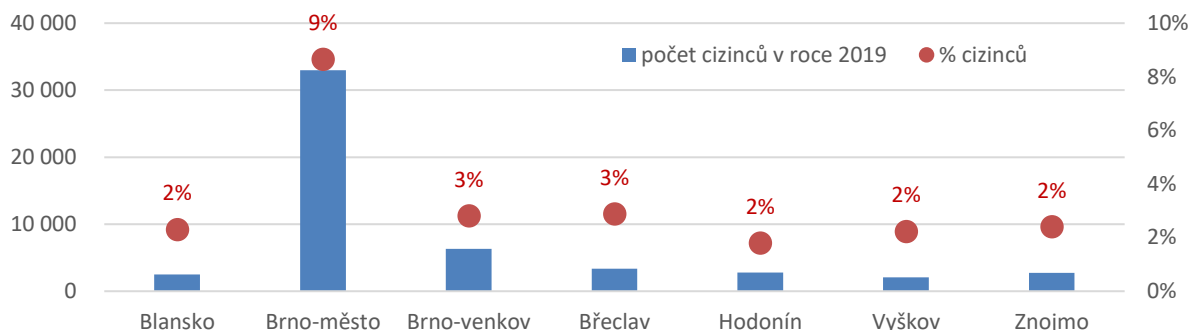
- Jak lze kraj charakterizovat, pokud jde o aktéry v oblasti integrace cizinců? Kteří aktéři jsou v regionu aktivní v integraci cizinců? Jakou roli hraje kraj a obce? Jakou roli hraje CPIC?
- Má region nějaká specifika, pokud jde o migranty – a jak jsou zohledněna v integračních aktivitách? Co se v regionu děje na poli integrace?

Doporučení k možnostem zahrnutí místních a regionálních organizací veřejné správy a občanské společnosti do financování z evropských fondů přinášíme jak v této kapitole, tak v souhrnných doporučeních.

11.1.1 Jihomoravský kraj

Migrační situace: Počet cizinců v kraji celkem: 53 tisíc, z toho s trvalým pobytem: 25 tisíc. Cizinci jsou v Jihomoravském kraji výrazně koncentrováni v Brně, kde tvoří 9 % obyvatel. V ostatních okresech kraje podíl cizinců nepřesahuje 3 % obyvatel.

Graf 25 Počet a podíl cizinců v Jihomoravském kraji, 31.12.2019

Zdroj: ČSÚ

Charakteristika integrační sítě: V Jihomoravském kraji působí pestrá síť regionálních aktérů, v níž aktivně působí jak Jihomoravský kraj, tak Magistrát města Brna, široká síť NNO včetně mnoha aktérů z akademického sektoru. Krajské Centrum pro cizince JMK provozuje přímo Jihomoravský kraj. Poblíž Brna v obci Zastávka dlouhá léta existuje přijímací a pobytové středisko pro žadatele o mezinárodní ochranu. I díky tomuto středisku zejména v Brně tradičně existují organizace, které poskytují poradenské a integrační služby pro cizince.

Role Jihomoravského kraje (včetně CPIC): Na krajské úrovni se integraci cizinců věnuje „Centrum pro cizince JMK“, které je přímo službou Jihomoravského kraje. Jihomoravský kraj je jediným regionem v ČR, který sám v rámci vlastní struktury provozuje krajské integrační centrum (všude jinde je provozovatelem SUZ nebo nevládní organizace). Provoz Centra je financován nejen z prostředků AMIF či rozpočtu Ministerstva vnitra České republiky, ale i z rozpočtu Jihomoravského kraje. Díky tomu může už několik let nabízet své služby i cizincům pocházejícím ze zemí EU, kterým jiná CPIC, financovaná pouze z AMIF, služby poskytovat nemohou. Kromě sociálně-právního poradenství, kurzů češtiny či akcí pro veřejnost, plní centrum také informační, motivační a iniciační roli vůči jiným aktérům relevantním pro integraci cizinců. Na úrovni kraje existoval v letech 2011-2015 Program cílené a dlouhodobé podpory integrace cizinců třetích zemí na území Jihomoravského kraje. Později ho však žádný podobně specificky orientovaný dokument krajské úrovně nenahradil. Přesto se kraj – i díky regionální politické situaci – aktivně zabývá otázkami integrace cizinců a to z něj činí významného strategického aktéra v této oblasti (příjemce11 2020; příjemce12 2020). Vedle integračního centra realizuje kraj i další integrační projekty hrazené z EU. Aktuálně začíná realizovat projekt v rámci OP Z, SKILL centrum pro cizince (viz kap. 4.3.3, str. 49).

Role Magistrátu města Brna: Jelikož Brno je městem s druhým největším počtem cizinců v ČR a zároveň centrem regionu, podniká Magistrát města Brna už několik let kroky pro zlepšení integrace cizinců a využití jejich potenciálu pro rozvoj města. Speciálně se otázkám migrantů věnuje už od roku 2001 Poradní orgán statutárního města Brna pro otázky integrace cizinců. Od konce roku 2015 na Odboru sociální péče MMB funguje Oddělení sociálního začleňování, kde působí vedle poradce pro národnostní menšiny a romské poradkyně také poradkyně pro cizince a uprchlíky. Oddělení mimo jiné připravuje koncepční dokumenty a zajišťuje práci Výboru pro národnostní menšiny (Zastupitelstvo města Brna, 2016). Město realizovalo významný inovativní projekt „Zvýšení interkulturní dostupnosti veřejných institucí v Brně“ (viz kap. 4.3.3, str. 49), který městu přinesl mimo jiné zkušenosti a motivaci pro strategickou práci. V nejbližších letech by rozvíjení aktivní integrační politiky mohlo podpořit zavedení Strategie integrace cizinců ve městě Brně 2020-2026. Tento dokument byl zpracován díky prostředkům ze státního rozpočtu poskytnutým MMB prostřednictvím projektů obcí MV. Důležitým podkladem pro vypracování strategie byla „Analýza cizinců ve městě Brně – analýza komunit“. Datové a analytické

podklady pro strategickou práci a plánování jsou zástupci MMB považováni za klíčové (rozhovor_MMB, 2020).

Role nevládních organizací: Na území Jihomoravského kraje působí několik nevládních organizací zabývajících se podporou cizinců v integraci. Brněnská pobočka **Organizace pro pomoc uprchlíkům** (OPU) se od roku 2005 zaměřuje zejména na sociální a právní poradenství žadatelům o mezinárodní ochranu, držitelům MO a cizincům s trvalým a dlouhodobým pobytem v JMK. Dále mimo jiné vede terénní programy, dům na půl cesty pro mladé cizince a realizuje vzdělávací aktivity. **Diecézní Charita Brno** poskytuje odborné sociální a základní právní poradenství pro cizince se všemi typy povolení k pobytu v poradně Služby pro cizince v rámci Centra pro lidi sociálně znevýhodněné (Celsuz). Poradna Služby pro cizince Celsuz realizuje ve spolupráci se Správou uprchlických zařízení Státní integrační program pro držitele MO. Dále, Nezávislé sociálně ekologické hnutí (**Nesehnutí**) se skrze program Společně k rozmanitosti zaměřuje především na práci s veřejností, vede multikulturní ženské skupiny či realizuje systém buddies pro seznamování Čechů s migranty, podporu výuky jazyka a kulturních dovedností. Nesehnutí se zapojuje do advokační činnosti na různých úrovních. Konečně Brnopolis – centrum **Brno Expat Centre**, jehož vznik podpořil i brněnský magistrát – se věnuje pomocí kvalifikovaným zahraničním profesionálům a jejich rodinám. Navíc, do roku 2018 mělo mnoho let v Brně svoje sídlo i Sdružení občanů zabývajících se emigranty (**SOZE**), které už v současné době nefunguje, ale poskytovalo poradenské služby a pomoc jak uprchlíkům, tak dalším migrantům.

K dalším aktérům patří např. **Národní pedagogický institut**, krajská a obecní hospodářská komora, některé (aktivní) školy a někteří (aktivní) zaměstnavatelé.

Hodnocení sítě aktérů: Síť aktérů působících v Brně a JMK můžeme hodnotit jako rozvinutou. Kvalita vazeb mezi nimi má však svoje rezervy. Kvalitní vazby byly navázány zejména při společném řešení projektů. Příkladem jsou především vztahy mezi Regionálním centrem pro cizince JMK a MMB, v němž tandem městské a krajské samosprávy – navíc díky vhodné politické konstelaci – je hodnocen jako velice úspěšný (rozhovor_JMK, 2020), i když dosud není prost úřední rigidnosti (příjemce17 2020). Velmi kladně se díky realizaci společných projektů rozvíjejí také vztahy mezi regionálním centrem a několika nevládními organizacemi. Nicméně tam, kde chybí společný projekt, jsou vazby výrazně slabší. Spolupráce na neformální úrovni je reprezentanty některých nevládních organizací a města hodnocena jako poměrně dobrá (Matoušková, 2020) nebo dokonce neefektivnější (rozhovor_MMB, 2020). Z jejich hlediska vyžaduje zlepšení komunikace na formální úrovni. Podle některých zástupců NNO, ale i kraje, jak kraj, tak město vytvářejí sice podmínky pro setkávání různých aktérů, nicméně to v současné podobě není dostatečné pro vytvoření skutečně funkční komunikace. Poradní orgán pro integraci cizinců MMB, je zástupci některých NNO považován za málo dostupný a ne dost otevřený všem relevantním aktérům. Naopak platforma integrace vedená Centrem pro integraci cizinců JMK je sice přístupnější pro více aktérů, nicméně má spíše informační charakter, navíc setkává se pouze jednou za půl roku (Matoušková, 2020). I reprezentantka města vnímá potřebu posílení kvality sítě a zmiňuje potenciál, který by s sebou pro město přinesla pozice síťáře – momentálně například město nemá koordinační funkci. Na úrovni města Brna by zlepšení situace vazeb mezi jednotlivými aktéry mohlo přinést zavedení Strategie integrace cizinců. Ta předpokládá vytvoření silné znalostní integrační platformy, jež bude úzce spolupracovat s Poradním orgánem statutárního města Brna pro otázky integrace cizinců a jejíž činnost bude garantována a koordinována z úrovně Magistrátu města Brna (rozhovor_MMB, 2020).

11.1.2 Praha

Migrační situace: Počet cizinců v kraji celkem: 210 tisíc, migranti tvoří 16 % obyvatel Prahy, což je oproti ostatním krajům násobně více. Počet migrantů v jednotlivých správních obvodech v Praze je rozdílný, stejně tak jejich podíl na celkovém počtu obyvatel. Podle dat z roku 2017 žilo dlouhodobě nejvíce migrantů na Praze 4, pak na Praze 3, 5, 6 a 10, z hlediska podílu na celkovém obyvatelstvu městské části byli migranti nejvíce zastoupeni v MČ Praha Libuš (31 %), Praha 2 (21 %), Praha 18 (19 %), Praha 1 nebo Praha 9 (18 %).

Hlavní město Praha lze v kontextu ČR označit za jednoho z průkopníků integrace migrantů mezi aktéry místních samospráv, a zejména pak krajů (Čerychová et al. 2020). Magistrát i některé městské části každoročně vypisují grantové výzvy na podporu integrace cizinců na svém území. Nezastupitelnou roli zde hraje Integrační centrum Praha (ICP), které od svého založení v roce 2012 plní roli regionálního koordinačního orgánu pro danou oblast. V Praze působí mnoho NNO, které poskytují jak přímé služby klientům, tak expertízu v oblasti integrace. V Praze existuje také několik akademických týmů, které se věnují výzkumu integrace. Aktéři se navzájem dobře znají, spolupráce mezi mnohými není pravidlem, mezi některými je spíše vztah rivalů a oponentů.

Role kraje (včetně CPIC): Magistrát hl. m. Prahy je zakladatelem **Integračního centra Praha**. To vykonává intervence – výuku češtiny, poradenství, terénní práci. Velmi intenzivně ale také sítuje, koordinuje aktéry a vykonává strategickou práci. ICP zajišťuje činnost regionální poradní platformy, která se dlouhodobě zapojuje do prací na aktualizaci pražských strategických materiálů pro oblast integrace cizinců v Praze (Čerychová et al. 2020). Regionální platformy nejsou organizovány pouze dvakrát do roka, jak požaduje výzva AMIF, ale častěji. Jsou organizovány tematicky.

Praha je prvním městem České republiky, které **vytvořilo vlastní koncepci integrace** cizinců. Koncepce je nadále aktualizována a doprovázena akčním plánem, na jehož vyhodnocování MHMP spolupracuje s ICP i dalšími NNO. Agendě integrace cizinců se věnuje především Oddělení národnostních menšin a cizinců Magistrátu hl. m. Prahy, spadající aktuálně pod Odbor kultury a cestovního ruchu, kde je zřízena pozice specialisty pro integraci cizinců. Na půdě magistrátu dále působí Komise Rady hl. m. Prahy pro oblast integrace cizinců složená z odborníků i politických představitelů. Vedle toho existuje i Komise Rady HMP pro udělování grantů v oblasti národnostních menšin a cizinců. MHMP koordinuje integraci také skrze poradní platformy zástupců MČ, konkrétně se schází „Poradní platforma zástupců městských částí a MHMP pro oblast integrace cizinců“, kde jsou předávány základní informace z předmětné oblasti, a „Platforma zástupců odborů školství městských částí“, která se věnuje zejména podpoře žáků s OMJ.

Významným faktorem, který integraci v Praze podporuje, je vlastní operační program OP PPR, který umožňuje hl.m.Praha financovat priority v oblasti integrace – konkrétně komunitní centra a vzdělávání žáků s OMJ (jak blíže popisujeme v kap. 4.4, na str.61).

Role obcí: Od roku 2009 se vedle NNO začaly integrací migrantů zabývat i **některé městské části**, a to skrze realizaci tzv. Projektů obcí na podporu integrace cizinců na lokální úrovni z programu MV. Mezi prvními projekty začaly realizovat Praha – Libuš, Praha 12 a Praha 14, postupně se přidávaly další (Praha 7, Praha 13), a v roce 2017 již projekty obcí realizovalo 11 městských částí z celkového počtu 22 (Čerychová et al. 2020). Tyto projekty jsou dle ministerstva vnitra (MV) významným prvkem integrace cizinců na lokální úrovni tím, že využívají potenciál obce (tedy v Praze městské části) a zároveň zapojují řadu místních subjektů, např. NNO, kluby, školy a další. MČ určují koordinátory agendy, v rámci Projektů obcí zadávají analýzy situace cizinců, koordinují kurzy češtiny a snaží se zajišťovat informovanost cizinců, i prostřednictvím terénní práce.

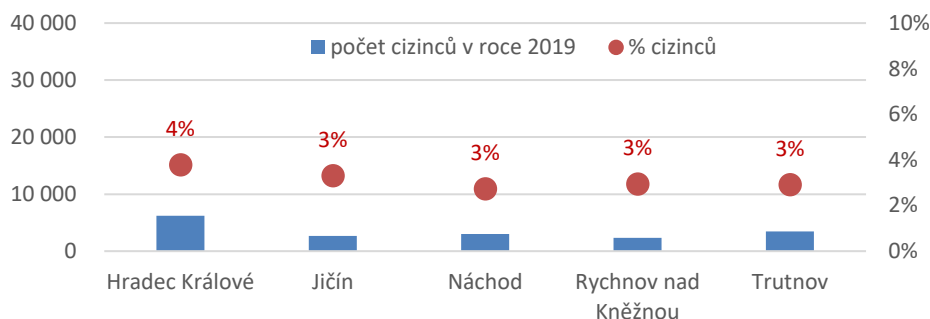
Role NNO. V Praze má hlavní sídlo mnoho NNO, které poskytují širokou škálu služeb klientům, ale také z pozice expertů významně spolupracují s ICP Praha i dalšími aktéry na strategické rovině a angažují se v advokační práci. Zejména členské organizace Konsorcia NNO se scházejí na několika tematických odborných platformách, kde se navzájem informují a identifikují témata k řešení nebo advokační činnosti.

Hodnocení sítě aktérů: Síť aktérů v Praze je silná a vyznačuje se kompetencí, zkušeností a v posledních letech – i díky zlepšující se spolupráci mezi krajem, NNO a ICP – i strategičností v přístupu k agendě integrace. Existuje více platforem, na kterých se aktéři pravidelně scházejí. Platformy jsou do značné míry usazené a práce v nich je dlouhodobá. Pozice ICP a dvojkolejnost jeho role v Praze zvláště vyniká: ICP v podstatě určuje pravidla, a zároveň sám také soutěží s mnoha dalšími poskytovateli služeb o intervenční projekty. Pozice ICP – v jakých oblastech je autoritou a v jakých partnerem – se bude ještě hledat.

11.1.3 Královéhradecký kraj

Migrační situace: Počet cizinců v kraji celkem: 18 tisíc, z toho s trvalým pobytem: 9 tisíc⁴⁵. V kraji žije nejvíce cizinců v okrese Hradec Králové, kde představují 4 % populace, v ostatních okresech tvoří cizinci pouze okolo 3 %.

Graf 26 Počet a podíl cizinců v KHK, 31.12.2019

Zdroj: ČSÚ

Charakteristika integrační sítě: Hlavním aktérem integrační politiky na území Královéhradeckého kraje je Integrační centrum pro cizince Hradec Králové, provozované Diecézní charitou. Jde o jedno ze čtyř krajských center, které není provozováno Správou uprchlických zařízení, nýbrž neziskovou organizací, konkrétně Diecézní katolickou charitou Hradec Králové. Ostatní NNO působící v regionu jsou spíše menší, kraj a obce jsou v integraci spíše málo výrazné. Do regionu dojíždějí NNO, které poskytují služby v pobytovém zařízení pro žadatele o mezinárodní ochranu v Kostelci nad Orlicí a v integračním azylovém středisku v Jaroměři. SUZ provozuje koordinační centrum pro cizince v Kvasinách.

Role kraje: Kraj sice dlouhodobě financuje některé aktivity Integračního centra, ale téma integrace cizinců je vnímáno jako okrajové a prakticky neexistuje spolupráce v této oblasti mezi jednotlivými odděleními krajské správy ani metodické vedení obcí. Ředitel Integračního centra je zaměstnancem úřadu vnímán jako spolehlivý zdroj informací a hlavní autorita ve všem, co se dotýká tématu cizinců (rozhovor_KHK, 2020).

Role nevládních organizací (včetně CPIC): Neziskové organizace jsou hlavními aktéry na poli integrace cizinců v KHK a patří mezi hlavní příjemce a realizátory integračních projektů na krajské úrovni. **Diecézní katolická Charita Hradec Králové** je tradičním poskytovatelem služeb cizincům již od 90. let. Její služby pro cizince jsou většinou orientovány na občany třetích zemí, několik menších projektů se také soustředilo na žadatele o azyl. Centrum poskytuje služby cizincům, zejména právní a sociální poradenství, jazykové kurzy, kurzy sociokulturní orientace či tlumočení, a zároveň je hlavním styčným bodem poskytujícím informace o cizincích v Královéhradeckém kraji i jejich potřebách pro ostatní organizace či instituce. Centrum pravidelně dvakrát ročně pořádá setkání regionální poradní platformy aktérů integrace cizinců, jež slouží zejména k výměně informací o aktuálních záležitostech a účastní se ho zástupci 15-20 institucí. Jsou mezi nimi zástupci místní pobočky OAMP, cizinecké policie, oblastního inspektorátu práce, krajského úřadu, NIDV, sociálního odboru magistrátu, Univerzity v HK (kde studují zahraniční studenti), fakultní nemocnice v HK (jako významného zaměstnavatele cizinců i ve vztahu k cizincům-pacientům), neziskových organizací (OPU, Most PRO), i někteří větší zaměstnavatelé (zejména ŠKODA AUTO). Ředitel CPICu hodnotí velmi pozitivně také spolupráci s Ministerstvem vnitra i ostatními krajskými centry (rozhovor_Charita_CPIC, 2020).

Role dalších nevládních organizací. Z neziskových organizací v kraji kromě Diecézní charity od roku 2017 působí také hradecká pobočka **Organizace pro pomoc uprchlíkům**, která se v oblasti integrace soustředí zejména na služby pro žadatele o MO a azylanty (sociální a právní poradenství, orientace na pracovním trhu) a dojíždí do pobytového střediska v Kostelci nad Orlicí. Projekty na podporu azylantů

⁴⁵ T12 Cizinci podle kraje, okresu a typu pobytu k 31. 12. 2019

v kraji dříve realizovala také **Diakonie ČCE** a **Poradna pro integraci**, které však stálou pobočku v kraji nemají.

Role obcí: Dle rozhovorů v kraji s obcemi téměř žádná spolupráce neprobíhá, téma cizinců se stává relevantní až s výskytem problémů (rozhovor_Charita_CPIC, 2020; rozhovor_OPU_HK, 2020). A pak je na něj pohlíženo zejména prizmatem bezpečnosti a do řešení je zapojena SUZ či cizinecká policie (např. v souvislosti s průmyslovou zónou Kvasiny, či pobytovým střediskem v Kostelci nad Orlicí). Je zajímavé, že také město Hradec Králové je v oblasti integrace cizinců velmi málo aktivní, nevyskytuje se mezi donory projektů a jeho zástupci se povětšinou ani neúčastní regionální poradní platformy. Na stránkách města lze k tématu cizinců nalézt pouze dvoustránkový leták s odkazy na užitečné instituce – policii, krajskou a městskou správu a Integrační centrum. Na úrovni obcí probíhají pouze projekty financované MŠMT na podporu vzdělávání cizinců ve školách, a to v mateřských a základních školách.

Hodnocení sítě aktérů:

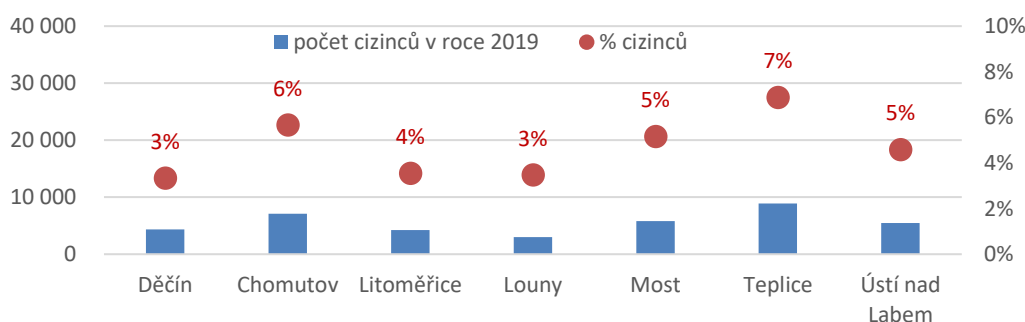
Hlavním aktérem na poli integrace cizinců a největším poskytovatelem služeb i realizátorem projektů je Integrační centrum pro cizince provozované Diecézní katolickou charitou Hradec Králové. Jeho ředitel má na starosti také síťování aktérů a je považován za hlavní autoritu v tématech s cizinci spojených. Ředitel udržuje velmi dobré vztahy s ostatními aktéry včetně zástupců MV či cizinecké policie. Integrační centrum je zdaleka největším příjemcem projektů, a co se týče projektů financovaných na krajské úrovni ze státního rozpočtu, dokonce příjemcem jediným.

Celkově je téma cizinců v Královéhradeckém kraji vnímáno jako marginální, což zřejmě souvisí i s absolutně i relativně nízkým počtem cizinců v kraji. Kraj ani žádné z větších měst nemá vybudovanou strategii integrace cizinců a systematicky se oblasti nevěnuje. Velmi nízký zájem o téma integrace převažuje až na výjimky i mezi zaměstnavateli.

11.1.4 Ústecký kraj

Migrační situace: Počet cizinců v kraji celkem: 40 tisíc, z toho s trvalým pobytem: 20 tisíc⁴⁶. Cizinci jsou po kraji rozmístěni relativně rovnoměrně – nejvíce jich žije v Teplicích (9 tisíc), kde tvoří v porovnání s ostatními okresy kraje i největší podíl obyvatel, 7 %. Dále žije nejvíce cizinců v okrese Chomutov (7 tisíc, tj. 6 % obyvatel). V okrese Ústí nad Labem žije 5 % cizinců, stejně jako v okrese Most. Specifikem kraje jsou velké vietnamské komunity (např. v Chomutově) a početná arabská komunita v Teplicích.

Graf 27 Počet a podíl cizinců v okresech Ústeckého kraje, 31.12.2019

Zdroj: ČSÚ

Charakteristika integrační sítě: Ústecký kraj je jedním ze tří, kde CPIC provozuje nezisková organizace, konkrétně Poradna pro integraci. Tím vzniká jakási „kumulace“ funkcí a výrazný aktér, který objemem poskytovaných služeb i vlivem převyšuje všechny ostatní. Od roku 1994 funguje v Ústí nad Labem Integrační azylové středisko Předlice. Kraj ani obce nejsou v integraci cizinců příliš výrazné, Teplice realizovaly projekt obcí MV, po splnění cílů v tom nepokračují.

⁴⁶ T12 Cizinci podle kraje, okresu a typu pobytu k 31. 12. 2019

Role kraje: Na krajské úrovni není téma migrace koncepčně řešeno. V dokumentu “Strategie rozvoje Ústeckého kraje do roku 2027” cizinci jako samostatné téma nefigurují. Krajský panel humanitárních organizací je zaměřen hlavně na krizové situace, nikoli na běžný chod v oblasti integrace. V minulosti vznikl při kraji web pro cizince, ale neuchytil se a zanikl. Podle zástupce ústeckého CPIC, závisí míra a kvalita spolupráce v rámci kraje především na jednotlivcích, a to často na jejich neformálních vazbách a dlouhodobých kontaktech (rozhovor_PPI_CPIC UL, 2020). Krajsští úředníci obvykle řeší “svá” dílčí témata – například problémy ve školství, v sociálních službách nebo kolem občanství a v případech nutnosti se obrací na CPIC.

Role nevládních organizací (včetně CPIC):

Největšími příjemci projektů na krajské úrovni jsou NNO, zejména proto, že jedna z nich **Poradna pro integraci v Ústí nad Labem**, realizuje **Centrum na podporu integrace cizinců v Ústeckém kraji**, financovaného z AMIF a rozpočtu MV. CPIC je od roku 2009 hlavním aktérem integrační politiky na území Ústeckého kraje. CPIC si udržuje ladění komunitního centra. Aktivity zahrnují především sociální a právní poradenství, kurzy ČJ a sociokulturní orientace, přednášky pro cizince i veřejnost, integrační aktivity, služby informačního centra, vzdělávací a multikulturní aktivity, podporu rodin. CPIC se podle vyjádření svého zástupce podílí téměř na všem, co se v regionu děje v oblasti integrace: proškolení pedagogů, kontakt s cizineckými komunitami, řešení konfliktních situací, velký festival Pestrá planeta, asistence na pracovištích OAMP, docházení do rodin. Problematiku dětí s OMJ v poslední době postupně přebírá Národní pedagogický institut (rozhovor_PPI_CPIC UL, 2020). Jeden rok (od poloviny 2015 do poloviny 2016) provozovala CPIC SUZ.

Dalším významným poskytovatelem služeb byla v Ústeckém kraji **Contact Line** (zřejmě následník o.s. Oberig), která poskytovala vzdělávací služby a čerpala finance z OP Z (projekt však skončil k 31.12. 2019 a dnes již není po aktivitách patrná výrazná stopa). **Diakonie ČCE** realizuje projekt na komplexní podporu rodin azylantů. **Centrum pro integraci cizinců** (CIC) poskytuje sociální poradenství, stejně tak **Diecézní Charita Litoměřice** (Litoměřice, Česká Lípa, Teplice, Most, Duchcov). **South East Asia Liaison** realizoval projekt na posílení orientace vietnamských imigrantů v českém institucionálním prostoru a v možnostech na trhu práce bez závislosti na placených službách vietnamských prostředníků. Součástí bylo školení IKP, výzkum aktuální situace Vietnamců v Ústeckém kraji (2011/2012), právní poradenství a doprovody.

Role obcí: Obce se v integraci angažují minimálně, a pokud, tak realizují SIP pro azylanty. Teplice realizovaly tři projekty financované z Projektu obcí MV v letech 2015, 2016 a 2017, kdy potřebovaly řešit zhoršené soužití a pořádkovou situaci, způsobené přílivem arabské klientely do lázní a do města.⁴⁷ Osvědčila se zde zejména služba interkulturního pracovníka, která pokračuje dodnes (DPČ z rozpočtu magistrátu). Podle zástupce města v současné době není integrace cizinců problém, město nepřipravuje další aktivity a nezaznamenává žádné potřeby cizinců ani majority. Školy mohou využívat modulový program ministerstva školství a spolupracovat s NPI, VŠ či NNO, např. s PPI a META (stát15 2020).

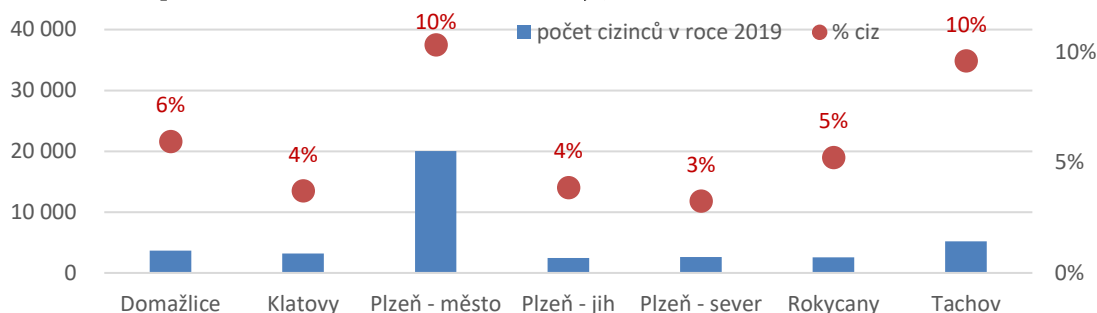
Hodnocení sítě aktérů: Integračním aktivitám v Ústeckém kraji dominuje CPIC provozovaný Poradnou pro integraci. Ta považuje za svou silnou stránku dlouhodobou a důkladnou znalost terénu, vztah důvěry s migračními komunitami a relativně slušné fungování vztahů s ostatními aktéry, zejména na neformální úrovni. V regionu působí i další nevládní organizace, ale jejich aktivity jsou co do objemu nesrovnatelně menší (CIC, Diakonie, Charita, EKS). Dva velké projekty East Asian Liaison (vietnamská komunita) a Contact Line (podpora na trhu práce) jsou již ukončené. Spolupráce v rámci kraje zřejmě závisí na jednotlivcích a jejich ochotě se tématem cizinců koncepčně zabývat (typicky se spíše řeší až problémy). Svou roli v neochotě ke spolupráci může hrát špatná pověst politického zastoupení v regionu (korupce, výrazná přítomnost SPD). Úspěchem bylo zvládnutí vyhocené situace v Teplicích v letech 2015-16, kdy magistrát vedl J. Kubera. Současný magistrát Teplic považuje situaci za vyřešenou, s integračními projekty nepočítá. Téma cizinců nefiguruje ani ve strategii rozvoje kraje.

⁴⁷ <http://teplice.cz/projekt-integrace-cizincu-na-uzemi-mesta-teplice/ds-1338/archiv=0&p1=23438>

11.1.5 Plzeňský kraj

Migrační situace: Počet cizinců v kraji celkem: 40 tisíc, z toho s trvalým pobytem: 18 tisíc⁴⁸. Z hlediska územního rozložení se migranti významně koncentrují v Plzni a blízkém okolí, přímo v Plzni žije polovina všech cizinců v kraji. Nejvyšší podíl cizinců na obyvatelstvu, 10 %, je v Plzni a Tachově, v Domažlicích cizinci tvoří 6 % obyvatel, v Rokycanech 5%. Trvalý pobyt má 46 % cizinců, nejčastěji v okrese Domažlice (55 %), nejméně v Plzni-město (43 %). V poslední době se stal veřejným tématem problematický způsob, jakým pracovní agentury přivázejí cizince, ale nenesou odpovědnost za jejich život v ČR.⁴⁹

Graf 28 Počet a podíl cizinců v okresech Plzeňského kraje, k 31.12.2019

Zdroj: ČSÚ

Charakteristika integrační sítě: V Plzeňském kraji jsou podstatnými aktéry integrace krajské CPIC a dále také NNO. CPIC i NNO zejména poskytují služby klientům. CPIC usiluje o koordinační roli v oblasti integrace, ale aktuálně na to zatím zřejmě nemá kapacity, a pokud jde o vztah k zaměstnavatelům, tak ani autoritu.

Role kraje: Plzeňský kraj má koordinátorku integrace cizinců, která funguje při odboru sociálních věcí. Na úvazek 0,25 se věnuje tématu integrace cizinců (na 0,75 koordinátorka pro romské záležitosti). Spolupracuje s CPIC, zprostředkovává kontakty s dalšími odbory krajského úřadu, shromažďuje informace o cizincích v kraji a o problémech – za největší aktuálně považuje agenturní zaměstnávání a nekorektní jednání některých agentur. Samostatnou strategii integrace cizinců kraj nemá, téma je obsaženo jen v bezpečnostní analýze.

Role CPIC: CPIC je zřizováno Správou uprchlických zařízení a aspiruje na pozici hlavního realizátora integrace. Poskytuje služby cizincům dle projektu AMIF a věnuje se propojování aktérů v oblasti integrace. Platforma CPIC je pořádána dvakrát do roka, je v ní zapojeno cca 25 institucí. Spolupráce aktérů se dle sdělení zástupce CPIC zlepšuje, zároveň je ovšem stále prostor, kam se posouvat. Zejména obce nepovažují téma integrace cizinců za tak důležité, aby se mu věnovaly, a až když nastanou problémy, požadují řešení. CPIC je zapojeno v několika obcích do komunitního plánování sociálních služeb, v jehož rámci je prostor upozorňovat na problémy specifické pro cizince. Komunikace s městem Plzeň je navázána, byť aktuálně spíše na rovině vzájemného informování než spolupráce. CPIC se neúčastní práce krajské komise, která se zabývá integrací cizinců, i když o to má zájem (rozhovor_CPIC_Plzeň, 2020).

CPIC spolupracuje s krajským centrem NPI ČR, a to zejména pokud jde o podporu výuky ČDJ na školách ve vzdálenějších lokalitách. NPI informuje školy o službách, které nabízí CPIC, aby rodiče žáků věděli, že se na CPIC mohou obrátit.

Platforma pořádaná CPIC vede k tomu, že se aktéři osobně seznámí, a to jim zjednodušuje spolupráci, zejména při řešení složitých situací klientů nebo předávání klientů do služeb jiné organizace. Tato spolupráce funguje jak uvnitř například nevládního sektoru, tak napříč sektory – např. NNO – OAMP MV (rozhovor_Diakonie_Plzeň, 2020).

⁴⁸ T12 Cizinci podle kraje, okresu a typu pobytu k 31. 12. 2019

⁴⁹ Předvolební debata Ústeckého kraje na ČT24 <https://ct24.ceskatelevize.cz/plzenskykraj/3185676-investice-budou-pokracovat-maji-jasno-kandidati-v-plzenskem-kraji-volaji-take> (22. 9. 2020)

Role nevládních organizací: V Plzeňském kraji působí několik NNO, které poskytují integrační služby migrantům, a to zejména právní a sociální poradenství, terénní práci a tlumočení. Jsou to **Organizace pro pomoc uprchlíkům, Diecézní charita Plzeň, Diakonie ČCE**. Zároveň tyto organizace, až na jediný projekt na podporu integrace azylantů, nečerpají na své služby přímo v Plzeňském kraji finance z fondů EU. Využívají dotací MPSV na sociální služby, dotací MV, případně dotace města a kraje. Z fondů EU čerpaly v minulém programovém období pouze PPI (EUF) a EKS (OP VK). V aktuálním programovém období není financován z fondů EU žádný projekt realizovaný NNO, který by explicitně uváděl, že je realizován v Plzeňském kraji. Je jisté, že některé projekty – ať poradenské nebo vzdělávací – zde probíhají, ale není pro nás možné zjistit jejich rozsah.

Role obcí: Statutární město Plzeň realizuje od roku 2017 každoročně integrační projekt hrazený z programu MV „Projekty obcí“. Projekty financují mj. informační brožuru pro cizince v jazykových mutacích⁵⁰ nebo výuku českého jazyka pro děti. Město také zřizuje Komisi pro integraci etnických menšin a cizinců a vyhláší grantové výzvy na podporu integrace a menšin⁵¹.

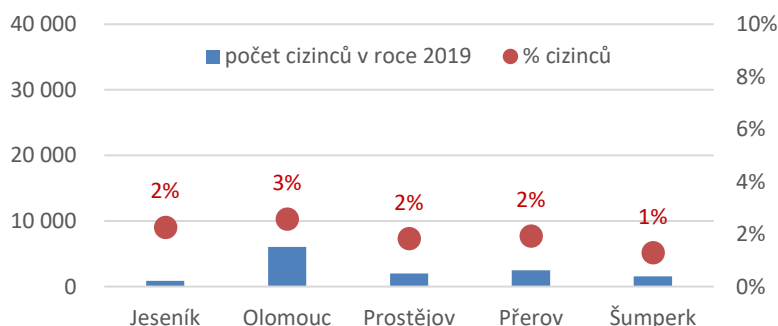
Hodnocení sítě aktérů: V Plzeňském kraji má CPIC hlavní roli v poskytování přímých služeb migrantům. Role koordinátora integrace zatím úplně nefunguje – jak kraj, tak město si uskutečňují vlastní politiky, společné plánování a realizace integrace zatím neprobíhá. Vliv má i nestabilita např. pracovních skupiny nebo komisí, které se po volbách mění, a spolupráce se často musí nastavovat zcela od začátku. S ostatními aktéry má CPIC dle vlastního hodnocení spolupráci nastavenou zřejmě lépe a obsažněji – jak s NNO (služby migrantům), tak s OAMP (přednášky pro migranty) nebo s NPI ČR. V aktuální situaci, kdy je v kraji vysoké množství cizinců, nedochází ke konkurenčnímu napětí mezi CPIC a NNO jako poskytovateli služeb migrantům, naopak spíše čelí opačnému problému, nedostatku vlastních kapacit. Zcela nevyhovující je pozice CPIC vůči zaměstnavatelům – i přes povinnost některých spolupracovat s CPIC (při náborech zaměstnanců v rámci tzv. programů ekonomické migrace) vnímá zástupce CPIC Plzeň spolupráci často jako formální, někdy zcela nulovou. Pouze minimum zaměstnavatelů s CPIC skutečně spolupracuje. Zároveň jsou pracovníci CPIC i NNO výrazně konfrontováni zejména s problémy, které vznikají migrantům pracujícím pro nekorektní zaměstnavatele a pracovní agentury (rozhovor_CPIC_Plzeň, 2020).

Fondy EU v tomto regionu financují v aktuálním období pouze CPIC a již ukončený projekt Diakonie na podporu integrace azylantů.

11.1.6 Olomoucký kraj

Migrační situace: Počet cizinců v kraji celkem: 13 tisíc, z toho s trvalým pobytem: 7 tisíc⁵². Olomoucký kraj má třetí nejnižší počet cizinců z krajů ČR. Nejvyšší podíl cizinců na obyvatelstvu má okres Olomouc, a to 3 %, v dalších okresech je podíl cizinců ještě nižší.

Graf 29 Počty cizinců v okresech Olomouckého kraje, k 31.12.2019

Zdroj: ČSÚ

⁵⁰ <https://www.plzen.eu/o-meste/aktuality/aktuality-z-mesta/aktualizovana-brozura-informuje-cizince-zijici-v-plzni.aspx>

⁵¹ <https://www.plzen.eu/o-meste/aktuality/aktuality-z-mesta/magistrat-pripravil-letni-jazykovou-skolu-pro-deti-cizincu.aspx>

⁵² T12 Cizinci podle kraje, okresu a typu pobytu k 31. 12. 2019

Charakteristika integrační sítě: V Olomouckém kraji je síť aktérů v oblasti integrace cizinců spíše slabší a sestává převážně ze státních institucí. Téma integrační politiky v zásadě do regionu vnáší CPIC, provozované SUZ. Na úrovni kraje ani obcí není téma integrace cizinců považováno za příliš důležité. Aktuálně nepůsobí v regionu žádná specializovaná nevládní organizace, která by se tématu skutečně a cíleně věnovala.

Role kraje: V kraji funguje od 2008 roku pracovní skupina Etnické menšiny a cizinci, která je podskupinou Pracovní skupiny pro rozvoj sociálních služeb v Olomouckém kraji. Je složená z 12 členů, vč. 4 Romů. Zabývá se jak otázkou sociálních služeb, tak informacemi o kulturních akcích, monitorováním situace v jednotlivých ORP, soužitím majoritní společnosti s příslušníky romské menšiny. Mezi členy dané pracovní skupiny chybí zástupce Magistrátu města Olomouc, nicméně zástupce OLK se účastní jako člen setkání podobné skupiny na úrovni města, proto dochází k vzájemné informovanosti (stát14 2020).

Role CPIC: Hlavním aktérem integrační politiky na území Olomouckého kraje je CPIC provozované SUZ, které poskytuje služby jak přímo cizincům, tak organizacím či institucím přicházejícím s cizinci do styku. CPIC pravidelně pořádá setkání platformy spolupracujících organizací, kterých se účastní zástupci kraje, Magistrátu města Olomouc, nevládních organizací, Národního pedagogického institutu, Policie ČR, přerovského pracoviště odboru azylové a migrační politiky MVČR, Vyšší odborné školy sociální CARITAS a Univerzity Palackého, příp. zástupci dalších organizací či institucí. Platforma má především informační charakter a poskytuje osobního setkání zástupců jednotlivých aktérů.

Co se týká dětí a žáků-cizinců důležitou pomoc školám poskytuje **NPI ČR**, který zároveň plní funkci kontaktního centra pro školy. Z rozhovoru s jeho zástupci vyplynulo, že v systému chybí prvky podporující komunikaci mezi školou a rodinou žáka-cizince, např. pozice jako školský sociální pracovník (stát13 2020).

Role NNO: Na území Olomouckého kraje neexistuje v současné době nevládní organizace zaměřená na cílovou skupinu migrantů a azylantů. Zhruba do roku 2018 v Olomouci působilo brněnské sdružení SOZE (i když se různé instituce zmiňovaly o jeho existenci ve svých dokumentech a informačních materiálech i později), dnes však chybí nevládní aktér, který by doplňoval CPIC a nabízel v Olomouckém kraji např. právní a sociální poradenství.⁵³ Od ledna 2021 existuje možnost, že prostějovský Žebřík, z. s. obnoví kdysi existující Poradnu pro cizince (počítá se s 50 klienty/rok).⁵⁴ Zatím, od roku 2014, spolek Žebřík provozuje jen Multikulturní centrum Mozaika, nabízející mj. setkání v multikulturním Klubu rodičů a dětí. Rozhovor se zástupkyní této NNO potvrdil, že kapacity Žebříku nejsou pro rozvíjení větší činnosti dostatečné a nedovolují podávat větší projekty samostatně (příjemce20 2020). Jiné nevládní organizace Olomouckého kraje poskytují pomoc cizincům (ne-Romům) pouze výjimečně. Jedná se např. o olomouckou Charitu, Poradnu pro občanství/Občanská a lidská práva či Člověka v tísní.

Role obcí: Na úrovni magistrátů několika obcí existují pracovní skupiny, do jejichž kompetence spadá problematika cizinců. V Olomouci se kupříkladu jedná o pracovní skupinu Etnické menšiny. Jak z analýzy zveřejněných střednědobých plánů obcí, tak z rozhovorů vyplývá, že je povědomí o situaci cizinců žijících na území jednotlivých obcí většinou nízké a činnost výše uvedených pracovních skupin se soustřeďuje na pomoc Romům (vč. Romů s jiným než s českým občanstvím). Podpora cizinců je ve skutečnosti ponechána na jediném aktéru, jímž je CPIC.

Analýza závěrečných zpráv mobilního týmu z monitoringu jednotlivých obcí s rozšířenou působností v Olomouckém kraji naznačuje situaci v oblasti integrace: cizinci na instituce působí dojem uzavřené skupiny, jsou vnímáni jako bezproblémoví, firmami ceněni zaměstnanci; mohou využít služeb sociálních odborů obcí či některých NNO, ale většinou se na ně neobracují (z analýzy není zřejmé, jestli nemají s čím, nebo o dané možnosti nevědí); služby této cílové skupině poskytuje skoro výlučně CPIC,

⁵³ Stojí za povšimnutí, že Komunitní plán rozvoje sociálních služeb Olomoucka na období let 2020-2022 počítá s hodnotícím indikátorem výstupů opatření Odborné sociální poradenství pro cílovou skupinu migrantů a azylantů, jehož realizátorem má být CPIC, na úrovni 140 osob/rok http://www.olomouc.eu/administrace/repository/gallery/articles/24_/24763/5-komunitni%C3%AD%20pl%C3%A1n%20soci%C3%A1ln%C3%ADch%20slu%C5%BEeb%20na%20obdob%C3%AD%20let%202020-2022.cs.pdf

⁵⁴ <https://www.prostejov.eu/filemanager/files/438129.pdf>

kteří se ovšem orientuje pouze na cizince ze zemí mimo EU. Podle závěrečných zpráv však ve skutečnosti chybí podrobnější monitoring cílové skupiny cizinců, vč. podmínek, ve kterých pracují a žijí, a jedině na jejich základu by bylo možné navrhnout patřičná opatření (Olomoucký kraj 2019).

11.1.7 Typy přístupu k integraci v regionech: shrnutí a doporučení

Podle aktérů, kteří v popsanych regionech uskutečňují integraci, můžeme rozlišit tři typy regionálního přístupu k integraci cizinců. Pracovně lze typy pojmenovat jako “kraj řídí integraci a má autoritu”, “výrazná NNO řídí/dělá integraci a má autoritu” a “absence silného hráče”.

První typ regionálního přístupu k integraci “**kraj řídí integraci, má autoritu a funguje v široké síti aktérů**” nalézáme v Praze a Jihomoravském kraji. Zde jsou krajské samosprávy aktivní. V JMK do té míry, že kraj sám poskytuje služby integračního centra a realizuje i další projekty na podporu integrace cizinců. Hl. m. Praha zřizuje ICP jako výkonnou organizaci, která se může integraci cizinců naplno věnovat. Oba kraje k integraci cizinců přistupují strategicky. V obou krajích hrají významnou roli i obce, v JMK existuje důležitá spolupráce kraje s městem Brnem, v Praze kraj v oblasti integrace úzce spolupracuje s mnoha pražskými městskými částmi. Obce vyvíjejí v oblasti integrace cizinců mnohé aktivity, podporují poskytování informací migrantům, poradenství, komunitní práci, podporují vzdělávání žáků s OMJ a vytvářejí pozice koordinátorů pro integraci. V obou krajích funguje bohatá síť různých aktérů, kteří v oblasti integrace cizinců pracují - NNO poskytující přímou práci s klienty, NNO, které vypracovávají analýzy, advokují témata, akademický sektor, sdružení migrantů.

Další dva typy regionálního přístupu k integraci mají společný rys, kdy kraje ani obce nevyvíjejí v oblasti integrace příliš velkou aktivitu, nebo jsou aktivní tehdy, když řeší svou aktuální potřebu. Integrace cizinců pro ně není významnou strategickou potřebou nebo ji neřeší vlastními silami a v případě potřeby spíše očekávají pomoc od státu. Regionální přístupy se pak liší zejména v tom, jestli v regionu působí silná organizace a případně i její vůdčí osobnost, která má v oblasti autoritu. V Ústeckém a Královéhradeckém kraji proto nacházíme konstelaci typu “**výrazná NNO řídí/dělá integraci a má autoritu**”. Působí zde tradiční organizace, které jsou již mnoho let aktivní v oblasti integrace nebo pomoci uprchlíkům, jsou příjemci mnoha projektů, mají zkušenosti zejména s přímou prací s klienty. Aktuálně poskytují i služby krajského integračního centra. V obou krajích působí i další nevládní organizace.

Naopak v Plzeňském a Olomouckém kraji jsou nejdůležitějšími aktéry integrace CPIC zřizovaná SUZ a v aktuální situaci integrace v kraji bychom silové rozložení aktérů nazvali jako “**absenci silného hráče**”. Například v Plzeňském kraji, kde žije mnoho cizinců, který je cílem objemné pracovní migrace a kde agenturní zaměstnanci vytvářejí tlak na kapacitu mnoha institucí, se CPIC snaží hrát výraznou roli, a to jak v oblasti síťování tak i služeb pro cizince. V obou regionech je nicméně patrné, že jsou CPIC novými institucemi, které si své místo teprve hledají a jen postupně získávají. A právě na příkladu Plzeňského kraje se ukazuje významná role CPIC zřizovaných centrálně, v rámci státní politiky. Byl tu ustaven specializovaný aktér, který v regionu dosud citelně chyběl a může podporovat koordinovaný přístup.

Migrační situace a míra zajištění integračních potřeb je v jednotlivých regionech odlišná. Určující je jednak složení migrantské komunity, ale také historie poskytování služeb a přítomnost výrazných aktérů, kteří ovlivňují integrační síť. Ve všech regionech je problémem samotný **zájem místních aktérů o integraci**. Pouze některé regiony či obce berou agendu integrace za své, většinou ale aktéři o agendu zájem spíše nemají. Integrace cizinců obvykle není pro regionální a obecní politické reprezentace tématem, dokud pobyt cizinců nezačne v regionu znamenat nějaké veřejně viditelné problémy. Zájem o integraci se může rychle proměnit podle politické reprezentace krajů nebo obcí – změny po volbách mohou zásadně ovlivňovat jak strategie, tak praktickou realizaci strategií (práce komisí, zřizování a rušení specializovaných pozic).

Obce často nemají spolehlivé informace o migrační situaci na jejich území, ani o možnostech řešení případných výzev či využití příležitostí spojených s pobytem cizinců na jejich území. Stává se proto, že

například vydají zaměstnavateli souhlas s hromadným nábořem zaměstnanců-cizinců, ale nezapojují se do řešení situace a integrace příchozích. Nízký zájem o agendu integrace také způsobuje, že spolu aktéři málo spolupracují a nemají nastavený žádný institucionalizovaný ani neformální způsob komunikace - ať jde o spolupráci a krajů a obcí, či zaměstnavatelů a obcí.

Pro strategické řízení/přístup k migraci a integraci cizinců doporučujeme

- **Pravidelně analyzovat situaci migrantů v regionu**, podporovat diseminaci analýz a práci s jejich zjištěními při plánování a rozhodování.
- **Promítnout téma integrace cizinců do regionálních strategií** (vč. strategie rozvoje kraje, plánování sociálních služeb, rozvoje vzdělávání nebo sociálního začleňování).
- Zajistit obcím i krajům vedle **podstatných informací o migraci i metodické vedení**, které by je podporovalo, směřovalo a koordinovalo.
- Financovat personální posílení vybraných krajských i obecních úřadů, aby mohly agendu integrace cizinců podpořit specializovanou pozicí nebo vyčleněním dostatečné části úvazku určenému pracovníkovi.

Spolupráce aktérů

- Ustavit regionální síť aktérů, kteří budou navzájem znát své kompetence, mít nastavenou komunikaci, případně metodiku postupu v určitých situacích (např. informování o počtu dětí cizinců ve školách), a budou si udržovat informovanost o situaci v oblasti migrace v regionu.
- Zajistit stabilitu této sítě – zejména po volbách, kdy se i celkem radikálně mění struktury úřadů, komisí a rad. Funkční komunikace a provázanost aktérů (skutečná spolupráce) vedou k dobrým výsledkům – k nápadům na další spolupráci, ke zvýšení informovanosti, k menším obavám z tématu
- Provázet odborné a poradenské platformy tak, aby se klíčoví aktéři pravidelně scházeli a informovali se o vývoji a plánech v oblasti.

Posílení kapacit

- Aktivitu obcí a vazby v regionu by mohla podpořit **pozice specialisty pro obce**, který by jako zaměstnanec např. krajského centra pro cizince pomáhal obcím při tvorbě integračních projektů, komunikaci se zaměstnavateli apod.
- Optimalizace kapacit – úřady se shodují na tom, že nemají kapacitu dělat víc, než v současné době dělají. Za těchto okolností ale není možné prohlubovat spolupráci.

Zapojení dosud neangažovaných aktérů v oblasti integrace a síťování

- Zlepšit informovanost krajských a obecních samospráv o problematice integrace. Zajistit metodické vedení a posílit motivaci k realizaci projektů v oblasti integrace cizinců (informace o možnostech financování a aktuálních/připravovaných výzvách, asistence při podávání projektů), a k účasti na regionálních platformách.
- Podpořit zájem některých jiných aktérů, kteří v současné době nevnímají integraci cizinců jako relevantní (místní akční skupiny, některé hospodářské komory nebo jednotliví zaměstnavatelé, školy)

Spolupráce se zaměstnavateli

- Zpřesnit v úpravě programů ekonomické migrace parametry spolupráce zaměstnavatelů se CPICy, aby povinnost nebyla plněna pouze zcela formálně. Intenzivněji zaměstnavatele zapojit do regionální sítě aktérů integrace (účast na platformách).

Dostupnost služeb

- Zlepšit regionální/lokální dostupnost informací a poradenství, například formou terénní práce nebo otevřením kanceláří v menších obcích. Zatím je poradenství dostupné v centrálách CPIC nebo ambulantně v menších obcích – nelze tedy říct, že by bylo dostupné v celých regionech
- Informovat vzájemně aktéry o poskytovaných službách, aby aktéři navzájem znali své kompetence a aby tyto znalosti využívali ve strategické i klientské práci – jde o odbory státních, regionálních i obecních úřadů v krajích, CPIC i poskytovatelů služeb z NNO, o akademický sektor, vzdělávací instituce, obchodní a zaměstnavatelské svazy atd.
- Zvýšit kapacity IKP a terénních pracovníků, aby bylo možné zvládat i nárazový nárůst potřeby. Rizikový může být například nárůst počtu krátkodobých pracovních migrantů, kteří nemají zájem ani potřebu se integrovat a vytvářejí nepřehledné komunity. Tento trend přináší vysokou vyčerpávanost IKP hovořících jazykem, který je aktuálně třeba, a kurzů češtiny (často požadovaných zaměstnavatelem, ale bez motivace účastníků)

Jednotlivci versus institucionální rámec

- Nespokojit se s tím, že fungování integrační sítě zajistí dobrá vůle jednotlivců a jejich schopnost dosáhnout žádoucího efektu neformálními cestami. „Obcházení“ systému přes jednotlivce je v konečném důsledku na škodu, protože nevznikají a neposilují se potřebné mechanismy.
- Posilovat institucionální rámec, jehož součástí budou i NNO. V místech, kde je téma integrace závažné, zvážit v místní samosprávě pozici koordinátora, popřípadě poradního orgánu/výboru/komise.

11.2 Doporučení v oblasti podpory legálního zaměstnávání cizinců

EO18. Jaká jsou doporučení expertů a zkušených realizátorů projektů v oblasti podpory legálního zaměstnávání cizinců a v oblasti politiky mobility pracovních sil založené na systémech legální migrace?

Při zpracování odpovědi na otázku jsme vycházeli z materiálů k realizovaným projektům v oblasti zaměstnávání cizinců, z výzkumných rozhovorů se zástupci věcných sekcí, státní správy i regionálních úřadů a z výstupů regionální platformy na témat spolupráce s ÚP.

Ekonomická migrace je v ČR vnímána jako potřebná, zahraniční pracovníci jsou oporou pro celá odvětví. Z dlouhodobé perspektivy vidíme, že zahraniční pracovníci se v ČR často usazují trvale či dlouhodobě a tento proces je potřebné doplnit o integrační opatření pro zahraniční zaměstnance i jejich rodinné příslušníky. S novými pracovníky přicházejí rodiny, které potřebují využívat zdravotní systém, děti musí chodit do škol a rodiny hledají důstojné bydlení.

Zaměstnavatelé a obce jsou hlavními aktéry v integraci zahraničních pracovníků. Aktuálně v terénu vidíme, že se nedaří propojování informovanosti mezi obcí a zaměstnavatelem. Role CPIC je spíše formální. Povinnost zaměstnavatelů oznamovat obcím příchod více než 50 zahraničních pracovníků a spolupracovat se CPIC (u programových) je často plněna pouze na formální úrovni bez navázání reálné a funkční spolupráce. Intenzivnější zapojení zaměstnavatelů a obcí či krajů do migrační a integrační politiky je přitom klíčem k úspěchu pro předcházení negativním jevům spojeným se zvyšujícím se objemem pracovní migrace.

Považujeme za zásadní, aby byl proces ekonomické migrace doprovázen integračními opatřeními a navyšování infrastruktury v oblastech, kde je nárůst počtu zahraničních pracovníků nejvyšší. Regiony a obce s nejvyšším počtem nově příchozích je nutné podpořit v možnosti budovat nové kapacity v oblasti bydlení, školství, zdravotnictví atd.

Doporučujeme

- **Podporovat zaměstnavatele v přijetí spoluodpovědnosti za integrační proces zaměstnanců.** Součástí této podpory je budovat jejich povědomí o koncepci a potřebách integrace. Zejména je potřeba, aby zaměstnavatel komunikoval o tom, kolik pracovníků a kdy přijde, aby měly obce možnost plánovat potřebné kapacity a CPICy možnost přijíždějící cizince zachytit, informovat o svých službách, nabídnout jazykové kurzy a další služby.
- Zaměstnavatelé by také měli mít **povinnost uvolňovat své zahraniční zaměstnance na kurzy jazyka či sociokulturní orientace** během pracovní doby či tyto kurzy sami v rámci pracovní doby ve spolupráci s CPIC pořádat.
- Obce by měly být aktivněji podporovány v angažování se v oblasti integrace zahraničních pracovníků a dalších cizinců na svém území. Měly by pro ně být vytvářeny projektové pobídky a poskytována asistence při analýze situace cizinců, vytváření projektů, hledání vhodné osvědčené praxe, zavádění postu integračních koordinátorů atd.
- Proaktivně nabízet obcím expertní a metodickou podporu v tématech spojených s migrací a integrací.
- Velmi důležité je síťování aktérů: nastavení jasných forem spolupráce a komunikačních kanálů pro výměnu informací, plánování i řešení aktuálních výzev.

Pokud se zaměříme na legální zaměstnávání cizinců. Můžeme se soustředit na dvě hlavní skupiny: cizince zaměstnané v rámci programů ekonomické migrace schválených vládou a občany EU. **Programy**

ekonomické migrace jsou zavedeny **pro občany třetích zemí** a jejich kapacity každoročně schvaluje vláda ČR. Pracovní poměr cizinci uzavírají s ověřenými zaměstnavateli, kteří se do programů registrují. Pro tuto cílovou skupinu bychom doporučovali zejména následující:

- Zvýšení transparentnosti procesu zaměstnávání cizinců v programech **zřízením veřejně dostupného registru zaměstnavatelů zařazených do vládních programů ekonomické migrace**. Programů ekonomické migrace se mohou účastnit jen zaměstnavatelé, kteří jsou při vstupu prověřeni garanty programů. Neexistuje však žádný registr programových zaměstnavatelů. Státní úřady nedisponují seznamem programových zaměstnavatelů a cizinci při změně zaměstnavatele nemají možnost zjistit, zda jde o zaměstnavatele programového (u kterého se dá díky vstupní kontrole očekávat vyšší míra spolehlivosti) či nikoliv. Veřejně dostupný registr programových zaměstnavatelů by cizincům i státním úřadům pomohl lépe se orientovat na legálním trhu práce a vytvářel tlak na zaměstnavatele, aby se nedopouštěli nekalého jednání, kvůli kterému budou z programů vyloučeni.
- **Sledování pracovních podmínek a právního postavení zahraničních zaměstnanců, nejen občanů třetích zemí**. Zhoršení postavení cizinců vůči zaměstnavateli přinesla např. poslední změna zákona o pobytu cizinců, konkrétně nemožnost změnit zaměstnavatele prvních 6 měsíců po obdržení zaměstnanecké karty či vyloučení oznámení o změně zaměstnavatele ze správního řízení. Doporučujeme sledovat, kolik zaměstnanců se v tomto důsledku stalo zřetelnějšími a čelí některé z forem vykořisťování, a následně zvažovat kroky, které by toto oslabení pozice zaměstnanců narovnaly.
- **Otevřít programy ekonomické migrace i pro menší zaměstnavatele** – současná hranice 5 zaměstnanců je limitující pro malé zaměstnavatele. Ti mají v důsledku nastavení kvót ekonomické migrace (kvóty jsou u některých zemí určeny pouze pro programy, kam oni nemají přístup) velmi omezené možnosti přijímání zahraničních pracovníků na zaměstnaneckou kartu a jsou tak tlačeni do využívání krátkodobých víz, některé to vede k nelegálnímu zaměstnávání.

Druhou a velmi početnou skupinou cizinců na trhu práce jsou **euroobčané**. Mají volný vstup na trh práce a v důsledku toho se stávají pro systém hůře zaznamatelní. Velmi často se jim nedostává žádné nebo jen minimální podpory a z důvodu malé orientace v pracovních-vztazích se setkávají s vykořisťováním a nerovným přístupem.

Doporučujeme:

- Navýšit kapacitu jazykových kurzů a kurzů pracovních-právní orientace pro občany EU.
- Zvážit povinnosti hlášení k pobytu občanů EU

Spolupráce s úřady práce

Úřady práce jsou klíčovými aktéry politiky zaměstnanosti a regulace trhu práce. V oblasti zahraničního zaměstnávání však mají v současnosti minimum pravomocí a nedostatek dat a informací k tomu, aby mohlo přijímání zahraničních pracovníků flexibilně a efektivně reagovat na potřeby trhu práce a předcházet pracovnímu vykořisťování vylučováním nespolehlivých zaměstnavatelů z možnosti náběru zahraničních pracovníků.

- Pro posílení pozice úřadů práce v oblasti zahraniční zaměstnanosti je potřebná **digitalizace jejich agendy a propojení informačních systémů** – úřady práce by například měly získat přístup k informacím od ČSSZ či VZP, aby měly přehled o tom, zda zaměstnavatelé platí za své zaměstnance odvody a při zjištění pochybení měly možnost např. nevypsat zaměstnavateli volné pracovní místo v evidenci míst obsaditelných cizinci.
- Výstupy z informačních systémů by měly být dostupné příslušnému odboru MPSV, který má mít možnost provádět analýzy administrativních dat v oblasti situace a pracovních-právního postavení cizinců na trhu práce.

- K efektivnějšímu provázání trhu práce a zahraniční zaměstnanosti by pomohlo **zlepšení fungování evidence volných pracovních míst obsaditelných cizinci**. V současnosti v evidenci visí mnoho již neaktuálních míst, což je velmi zatěžující jak pro cizince, kteří si hledají zaměstnání, tak státní úřady a jejich přehled o reálných potřebách trhu práce. Možným řešením je zavedení automatické expirace míst. K ztransparentnění systému zahraničního zaměstnávání by dále přispělo dát ÚP větší pravomoci při vypisování volných míst a podmíněnost evidování místa spolehlivostí zaměstnavatelů.
- **Úřady práce by měly být výrazně podpořeny v interkulturní otevřenosti**. Jako osvědčená praxe se ukázalo zřizování pozice interkulturních pracovníků či poradců integrace i komunitní/sociální tlumočení na úřadech, jež cizincům i zaměstnancům úřadu pomohou překonat jazykové či sociokulturní bariéry. Potřebné je také vyvinutí metodiky pro práci ÚP s cizinci a školení zaměstnanců.
- **Navýšit kapacity kontrol legálního zaměstnávání a dodržování pracovně-právních záležitostí i bezpečnosti práce**. Je potřeba posílit personální kapacity SÚIP a možnosti komplexních kontrol, aby se SÚIP mohl stát efektivním nástrojem kontroly legálního zaměstnávání a dodržování pracovních práv i bezpečnosti práce. Zároveň s tím je potřeba zavést bezpečný mechanismus reportování, aby cizinci mohli řešit porušování svých pracovních práv bez rizika, že tím přijdou o pobytové oprávnění – tedy oddělení pracovně právních a imigračních kontrol.

Stejně jako v jiných oblastech integrace i v oblasti zaměstnávání je potřebné ovlivňovat jak prostředí zaměstnávání, tak podporovat cizince/zahraníční zaměstnance i euroobčany, aby byla zvyšována jejich uplatnitelnost na trhu práce. Aby mohli uplatnit své dosavadní pracovní zkušenosti a dosažené vzdělání.

Doporučujeme:

- **Zvýšit dostupnost vzdělávání**. Zvláště v některých regionech je v současnosti nedostatečná či chybějící nabídka kariérního poradenství, rekvalifikačních kurzů či motivačních a asistenčních služeb. Celostátním problémem je absence nabídky jazykových kurzů češtiny na úrovni vyšší než A2 či profesní češtiny. V některých krajích nejsou z ESF realizovány žádné projekty zaměřené na podporu cizinců na pracovním trhu (viz. Mapa 3 a Mapa 4 na str. 49).
- Vybudovat **systemovou podporu zvyšování uplatnitelnosti migrantů na trhu práce**. Cizinci by měli mít možnost se lépe orientovat na pracovním trhu, mít přístup k informacím, které využijí při hledání kvalifikovanějších pracovních pozic. System by měl cizince motivovat k převzetí zodpovědnosti za vlastní rozhodování a posílení sebevědomí, což zvyšuje jejich konkurenceschopnost na trhu práce a je prevencí jejich vykořisťování, ale také dlouhodobé nezaměstnanosti např. ve vyšším věku, kdy již nemohou vykonávat fyzické práce (viz. analýza potřeby FDV projekt).
- **Podporovat působení terénních pracovníků/pracovnic**. Jsou sektory, kde velmi často a lehce dochází k porušování pracovních práv či nelegálnímu zaměstnávání cizinců/EU občanů. Cizinci bez dokladů nemají možnost dosáhnout téměř na žádnou podporu a jinak, než terénní práci jsou také těžko zachytitelní (takže se jim většinou nedostává ani pomoc NNO).
- **Lépe pracovat s kvalifikací migrantů**. ČR by měla usilovat o zjednodušení uznávání kvalifikací cizinců na trhu práce, aby cizinci nebyli uzamykáni v nekvalifikovaných a špatně placených povoláních a nedocházelo ke ztrátě jejich kvalifikace a potenciálu.
- **Do praxe zavádět diagnostické nástroje pracovních kompetencí**. Pro rozpoznávání a využívání znalostí a dovedností, které cizinci mají, je vhodné zavést inovativní diagnostické nástroje, které dobře zohlední potřeby zaměstnavatelů a přispějí ke zvyšování konkurenceschopnosti ČR, předcházení sociálního vyloučení cizinců a podpoře jejich integrace do společnosti.

11.3 Doporučení pro zajištění bytové infrastruktury pro osoby žádající nebo požívající MO

EO15: Jaká jsou expertní doporučení pro zajištění bytové infrastruktury pro osoby žádající nebo požívající mezinárodní ochrany, která by bylo možno implementovat do konkrétních výzev?

Žadatelé o mezinárodní ochranu mají právo na ubytování v pobytových zařízeních MV, která provozuje Správa uprchlických zařízení. Mohou také žít mimo zařízení za podmínek jako ostatní cizinci, tedy například v nájmu nebo podnájmu. Mimo níže popsany případ tzv. strpitelů neformulujeme žádný požadavek na zajištění specifické bytové infrastruktury pro žadatele o mezinárodní ochranu.

Osoby, kterým byla mezinárodní ochrana udělena, mohou pobývat v integračním azylovém středisku. Pobyt v IAS není trvalým řešením bytové situace, azylantů si musí opatřit jiné bydlení. Jako podporu v oblasti bydlení získávají v rámci Státního integračního programu (SIP) jednorázovou finanční částku, kterou mohou využít například jakou kauci při získání nového nájemního bydlení. Podle expertů není třeba pro podporu bydlení osob s udělenou mezinárodní ochranou zavádět speciální systém. Naopak by bylo lepší podpořit mainstreaming a kapacitu stávajících strategií, jako je např. podpora dostupného obecního bydlení nebo sociálního bydlení (příjemce05 2020). Držitelé mezinárodní ochrany potřebují specializovanou sociální práci pro azylanty, kterou poskytují NNO, ale potřeba podpory bydlení pro ně se neliší od potřeby jiných osob ohrožených ztrátou bydlení.

Podpora sociálního bydlení, případně systému Housing First, je součástí strategických dokumentů i DoP. Pokud by tyto systémy měly dostatečnou kapacitu a byly otevřené i azylantům, byla by taková podpora dostačující. Počty držitelů mezinárodní ochrany jsou relativně nízké, například v roce 2019 byl azyl udělen 61 osobě a doplňková ochrana 86 osobám, včetně dětí (MVČR, OAMP 2020). Počty rozhodnutí o udělení azylu nebyly nikdy příliš vysoké od roku 2000 do 2016 se pohybovaly mezi 49 a 268 osobami ročně (ČSÚ 2020a). Pro funkční systém by tyto počty osob neměly být zátěží.

Podstatným výsledkem kvalitní podpory sociálního bydlení by bylo i méně časté bydlení azylantů a dalších migrantů na komerčních ubytovnách, které jsou často prostorem podnikání různých zprostředkovatelů ze šedé zóny ekonomiky.

Specifickým doporučením pro oblast bydlení je **zřízení azylového domu pro cizince v nouzi**, včetně sekce pro zranitelné osoby. Stávající azylová ubytování mají nízkou kapacitu, zařízení a služba pro velmi zranitelné osoby chybí zcela (i související sociální a psychologická péče, podpora při hledání zaměstnání, tlumočení, utajená adresa, podpora školní docházky dětí). V minulosti podpořil fond AMIF vznik domu na půl cesty pro nezletilé bez doprovodu, v tomto ohledu tedy existuje dobrá praxe možného financování z fondů EU.

Jako konkrétní problematický aspekt ubytování žadatelů o MO se v poslední době ukazuje nedostatek ubytovacích kapacit pro tzv. strpitele, tedy **žadatele o MO, jimž azyl nebyl udělen a nacházejí se v průběhu řízení o kasační stížnosti a mají uděleno vízum za účelem strpění pobytu**. Právní úprava nastavuje jejich ubytování v pobytových střediscích jako nenárokové. Někteří tak v pobytových střediscích pobývají, ale pouze na základě výjimky, která může být kdykoliv neprodloužena. Opakovaně se přitom stává, že jsou strpitelé o neprodloužení výjimky a povinnosti vystěhovat se informováni na poslední chvíli (např. v den vystěhování). Vzhledem k tomu, že ubytování na výjimky často patří mezi ohrožené skupiny – matky s dětmi, nemocní lidé, starší lidé – najít jim v případě ukončení výjimky bydlení v soukromé sféře bývá v krátkém čase velmi obtížné a azylové domy většinou s cizinci neumějí pracovat (nemají potřebné služby, neumí si poradit s jazykovou bariérou), takže je nechtějí přijímat. Jedním z možných řešení by proto bylo vybudování ubytovacího zařízení pro strpitele, respektive vypsání grantového řízení na poskytování těchto služeb. Evropské fondy jsou jedním z možných zdrojů financování.

12 Doporučení

EO13: Jaké typy integračních opatření mají být podporovány v dalším období financování, a to na úrovni lokální, regionální a celostátní?

EO14: Jak nastavit další programové období a výzvy, aby se eliminovaly nedostatky a zefektivnila se pomoc cílové skupině?

Jednotlivé kapitoly zprávy jsou ukončeny konkrétními doporučeními vyplývajícími z prezentovaných zjištění. Toto shrnutí je strukturováno tematicky tak, aby text mohl být využit samostatně a obsahoval to podstatné. Pro propojení s textem zprávy uvádíme u doporučení odkazy na kapitoly, ve kterých lze nalézt podrobnosti k tématu.

12.1 Obecná doporučení k řízení integrace a k přípravě operačních programů

V ČR přetrvává velmi nízké povědomí o problematice integrace a spíše odmítavý či podezřívavý postoj k tématům souvisejícím s migrací. Cíle národní Koncepce integrace cizinců nejsou obecně známy a nepromítají se do potřebných strategií, dokumentů a institucionálního nastavení. Příkladem je i Dohoda o partnerství a návrhy operačních programů, kde je problematika cizinců buď zcela opomíjena, nebo marginalizovaná. ČR tak přichází o velmi významnou možnost využít k implementaci integrační politiky finanční prostředky z fondů EU. Proto navrhuje:

Příprava strategických a programových dokumentů

- Začlenit agendu integrace cizinců do strategických a programových dokumentů pro financování z fondů EU. **Při přípravě programových dokumentů vycházet z Koncepce integrace cizinců.**
- V analytických částech programů načrtnout základní problémy integrace cizinců a promítnout je do priorit a cílů programů (např. výuka češtiny od základní po pokročilou úroveň a profesní češtinu, podpora žáků a studentů s OMJ, podpora důstojné účasti na trhu práce/prevence pracovního vykořisťování, zvyšování interkulturních kompetencí profesionálů, a další), zajistit soulad cílů programů s cíli KIC
- Využívat projekty financované z fondů k pilotáži a kvalitnímu vyhodnocování integračních opatření. Ruku v ruce by s tím mělo jít i hledání možností systémového financování účinných intervencí.

Zapojení aktérů

- Zvýšit pozornost věnovanou politice integrace cizinců zejména na MŠMT a MPSV a promyšleně a důsledně začlenit agendu integrace cizinců do strategických a programových dokumentů, včetně dokumentů pro financování z fondů EU.
- Ustavit odpovědného aktéra celé agendy na každém z resortů (např. oddělení, pracovní pozice), který by takové začlenění věcně připravoval a při jednáních prosazoval (konkrétní odbor či oddělení, případně pracovník).
- Zajistit **účasť gestorů integrace cizinců na ministerstvech na platformách pro plánování a přípravu budoucích výzev v rámci resortních OP**. Doporučujeme, aby gestoři integrace cizinců na ministerstvech promítli do plánu výzev svých operačních programů konkrétní úkoly resortů v oblasti integrace cizinců, které jsou každoročně aktualizovány usnesením Vlády ČR v tzv. Postupu při realizaci aktualizované Koncepce integrace cizinců. Doporučujeme **cílený**

monitoring a evaluaci projektů a integračních opatření zaměřených na podporu integrace cizinců.

- Zajistit, aby se plánování výzev podporujících integraci cizinců **účastnili také partneři mimo státní správu**, kteří jsou experty pro určitá témata, přestože mohou být zároveň i realizátoři projektů, např. **NNO, kraje nebo obce**. Tito aktéři mohou být pro ŘO dobrým zprostředkovatelem mapování potřeb v terénu a zároveň na jejich úrovni je integrace uskutečňována, měli by mít tedy možnost její politiku ovlivňovat.
- **Posílit metodickou i praktickou podporu platform pro přípravu výzev**. Zlepšit informování **o samotných platformách** pro přípravu výzev, jejich složení a činnosti, čímž selepší transparentnost a informovanost potenciálně užitečných aktérů.
- Využívat i jiné příležitosti pro komunikaci, sdílení potřeb z terénu a plánování opatření pro financování z fondů EU, než jsou „velké“ platformy (terminologie dle Evaluace platform, (MMR 2017)) – podporovat komunikaci věcných sekcí resortů, řídicích orgánů, příjemců a expertů o naplňování strategických cílů v oblasti integrace
- **Podporovat provázanost** hlavních aktérů, kteří realizují politiku integrace cizinců, tedy **OAMP MV, MPSV a MŠMT**, a to zejména těch, kde v současnosti dostatečná spolupráce neprobíhá.
- **Zvýšit zapojení MMR** jako aktéra, který může podporovat nastavení komunikace mezi resorty, řídicími orgány a experty v oblasti
- **Provádět analýzu výsledků a dopadů** nejen u jednotlivých programů ESF nebo AMIF, ale zjišťovat dopady integračních opatření, která vytvářejí ve svém celku, jako důsledek koordinace a případných synergických efektů

Vymezení cílové skupiny integračních opatření

- **Uvádět cizince explicitně jako cílovou skupinu integračních opatření, a to jak v operačních programech, tak ve výzvách**. Přestože z pozice Konsorcia NNO usilujeme o uplatňování mainstreamingového přístupu, domníváme se, že v současné situaci je třeba, aby se migranti nejdříve etablovali jako legitimní cílová skupina všech opatření a nebyli například v důsledku neznalosti či opomenutí vylučováni.
- U specifických opatření pro cizince **nezužovat cílovou skupinu na základě občanství či pobytového statusu**, a naopak do ní v případě potřeby zahrnout i osoby s migrační zkušeností, ale s občanstvím ČR/EU. I občané zemí EU se často nacházejí ve velmi znevýhodněném postavení na trhu práce v ČR a potřebují tedy právní a sociální poradenství. Podobně také jazykovou podporu potřebují všichni žáci s odlišným mateřským jazykem bez ohledu na případné české občanství (může jít o bilingvní žáky nebo naturalizované cizince s nedostatečnou znalostí češtiny).
- U specifických opatření pro cizince zajistit koordinaci mezi řídicími orgány NP AMIF a OP ESF, a to zejména s ohledem na pokrytí potřeb Euroobčanů, které zpravidla nelze financovat z fondu AMIF a je proto třeba doplňkově využít prostředků ESF.
- **Počítat s cizinci jako osobami žijícími na území ČR ve všech prioritních osách** a opatřeních podporujících soudržnost společnosti, nevidět v cizincích jen cílovou skupinu nástrojů pro boj proti sociálnímu vyloučení.
- **Terminologicky sjednotit pojmenovávání** cílových skupin, pokud jsou míněni migranti (konzistentně používat zákonem dané termíny a dobře definovat termíny nově zaváděné). Termín „občan“ používat pouze v kontextech, které řeší otázku občanství, jinak je lépe používat slova obyvatel nebo osoba, aby nebyli vyloučeni cizinci, když to není zamýšleno⁵⁵

⁵⁵ Např. v IROP či OP Z se vedle integrace sociálně vyloučených osob objevuje také integrace sociálně vyloučených občanů (IROP s. 157; OP Z s. 136).

- **Uvádět cizince jako cílovou skupinu**, případně definovat mainstreaming opatření tak, aby bylo patrné, že cizinci do něj mají být zahrnuti.
- Vedle specifických opatření pro integraci migrantů podporovat veřejné instituce a jejich mainstreaming integrace, při zachování monitoringu podpory jednotlivých cílových skupin nebo typů opatření.
- Zaměřovat projekty i na **majoritu**, na její aktivní účast, vyšší informovanost a porozumění procesu integrace.

12.2 Doporučení k mechanismům koordinace a komplementarity projektů

Fondy AMIF a ESF+ a jednotlivé programy nejsou designované tak, aby „samy od sebe“ fungovaly komplementárně. Na jejich koordinaci se podílejí řídicí orgány fondů, monitorovací výbory a platformy pro tvorbu OP a pro vznik výzev. Koordinační mechanismus hlídá duplicity, což se daří, ale mohl by hlídat i to, aby nevznikala „bílá místa“, protože to se nedaří vždy. Problémem je například nedostupnost služeb pro občany EU nebo návaznost služeb. Proto navrhuje:

- **Řídit se při koordinaci fondů a programů prioritami a cíli KIC** a úkoly v každoročních Postupech, případně též evropskými dokumenty jako Common Basic Principles for Immigrant Integration Policy in the EU nebo Action Plan on the Integration of Third-Country Nationals.
- **Komplementaritě věnovat pozornost již při přípravě nastavení fondů v období 2021-27.** Určit co nejpřesněji, která **integrační témata** (např. jednotlivé oblasti vzdělávání) a které **cílové skupiny** (zejména občané EU a 3. zemí) pokrývá AMIF a které je třeba doplňovat z OP ESF (OP Z+ a OP JAK).
- Komplementaritu mezi fondy a programy průběžně **monitorovat a evaluovat ve vztahu ke KIC.**
- Zaměřit koordinaci mezi fondy a programy na doplnění integračních opatření realizovaných AMIF pro občany 3. zemí o možnost realizovat ze zdrojů ESF identická integrační opatření pro občany EU a případně občany ČR, kteří je potřebují. V aktuální situaci na trhu práce jde zejména o občany nových zemí EU (Rumunsko, Bulharsko), kteří se dostávají na českém trhu práce do nevýhodného postavení a mají potřebu právního poradenství, orientace ve společnosti, tlumočení, doprovodů nebo jazykové podpory. Pro budoucí období doporučujeme **nastavit doplňkovost programů ESF k AMIF.** To znamená spolupráci mezi zástupci programů AMIF a ESF (OP Z+ a OP JAK) a **vzájemnou koordinaci programů na úrovni identifikace podporovaných integračních opatření a pak na úrovni plánování výzev, jejich vyhlášení a vyhodnocování.**
- Vyhodnocovat projekty v kontextu dalších projektů i systémových integračních opatření. Při **vyhodnocování koordinace věnovat větší pozornost nepokrytým „bílým“ místům integrace cizinců.** Totéž platí i pro ostatní finanční mechanismy, například pro opatření hrazená ze státního rozpočtu.
- **Zlepšit koordinaci mezi programy, které podporují podobné pracovní pozice** – a to jednak mezi sebou, ale také s orgánem státní správy, který případně dohlíží na dodržování legislativních požadavků (např. v oblasti školství). Nastavení podmínek pro podobné pracovní pozice v programech (např. asistenty ve školách) by mělo být identické, aby nebylo pro žádného z akterů matoucí. Podmínkou této koordinace je také lepší návaznost programů na strategie, na jejímž základě mohou být podmínky sjednoceny, nebo naopak rozdíly smysluplně odůvodněny a vysvětleny.

12.3 Parametry projektů a jejich financování

Největší bolestí projektového financování je jeho dočasnost, tematické zaměření projektů podle aktuálních výzev, nikoliv podle aktuálních potřeb, tlak na inovace i tam, kde je považováno za smysluplné hlavně zajišťovat kontinuitu služeb, a administrativní náročnost. Doporučujeme proto:

- **Podporovat dlouhodobou udržitelnost projektů a jejich kvalitních výsledků** – Tlak na inovativnost projektů i krátká doba jejich implementace často neumožňují dosáhnout smysluplně dlouhodobého poskytování služby nebo udržitelnosti projektových výstupů. Dlouhodobost a udržitelnost by mohly být posíleny například vypisováním víceletých projektů, podporou návaznosti úspěšných projektů a jejich intervencí, nebo – a mnohými respondenty preferovaně – převodem z projektového financování do stabilnějšího režimu (např. ze státního rozpočtu).
- Zohlednit, že v rámci projektu je třeba **financovat i další klíčové pozice než ty v “přímé péči”**, např. koordinátory, řídicí pracovníky. Větší počet lektorů, asistentů či pedagogů v jedné organizaci již vyžaduje řízení a koordinaci jejich práce, projekty by měly umožňovat tuto práci financovat, a také tyto pracovníky např. vzdělávat (profesní a měkké dovednosti pro management, koordinaci atd.)
- **Umožnit v rámci projektů zvyšování kvality služeb a podporu kapacit poskytovatelů služeb.** Součástí financování by měla být možnost pracovníky projektů vzdělávat, ale také jim poskytovat další podporu, např. supervizi. Organizace zaměstnávající profesionály musí investovat do jejich rozvoje, aby udržely kvalitu poskytovaných služeb. K tomu by napomohla možnost nabízet pracovníkům úvazky, nejen DPP, a budovat tak stabilní týmy profesionálů.
- **Umožňovat ve výzvách realizaci komplexních integračních opatření**, tedy poskytování více typů služeb pro klienty, a je-li třeba, tak i pro více členů jejich rodiny. Úzká specializace projektů někdy neumožňuje reagovat na další související problém, který pracovníci zaznamenají. Přitom možnost řešit více problémů najednou může vést k účinnější podpoře integrace.
- **Podporovat systémová a komplexní opatření z ESF**, analogicky jako jsou podporována z AMIF. Cílem takové podpory může být jak dlouhodobé projektové financování opatření, tak ještě lépe pilotní ověření nových opatření a jejich následné převedení do financování ze státního rozpočtu nebo jiného stabilního schématu.
- **Umožňovat nadále realizaci inovačních projektů v ESF, zvážit rozšíření této možnosti z OP Z i do OP JAK nebo NP AMIF.** Inovační projekty využívají kreativity příjemců a mohou ověřovat zajímavá řešení různých problémů v oblasti integrace.
- Provádět **kontinuální monitoring v oblasti integračních opatření pro cizince a cíleně vyhodnocovat dopady vybraných intervencí** (např. efektivitu integračních kurzů, efektivitu různých přístupů k výuce žáků s OMJ) **a strategií**. Doporučujeme jak metodickou podporu příjemců, aby mohli vyhodnocení provádět sami, tak profesionální evaluace zejména systémových, ale i intervenčních projektů.
- Umožnit snazší analytický přístup k údajům z MS 2014+, zejména k hromadným informacím o cílových skupinách a aktivitách projektů, aby bylo možno získat o projektech přehled.
- Ve spolupráci věcných sekcí a řídicích orgánů nastavit monitoring programů tak, aby umožňoval sledovat podporu osob s migrační zkušeností; nastavit reporting směrem k věcným sekcím o probíhajících integračních projektech.
- **Využít know-how a dobré praxe z OP PPR a navázat na ně zejména v OP JAK.** Nedopustit výpadek osvědčených služeb a šířit v regionech dobrou praxi, která se osvědčila v Praze. Jde zejména o specializovanou podporu pro děti, žáky a studenty s OMJ a jejich pedagogy nebo o komunitní centra pro cizince.

- Klást zvláštní ohled na to, aby s koncem OP PPR nedošlo k výpadku služeb pro cizince v hlavním městě Praha a podařilo se navázat na dobrou praxi tohoto programu. Zástupci MHMP by měli s řídicími orgány OP Z+ a OP JAK vyjednat smysluplné převedení agendy.
- Dbát na regionální rozložení poskytovaných služeb a nepřipustit rozdělování agend, které by potenciálně vedlo k tomu, že na části území ČR nebude dostupný určitý typ služeb pro určitou cílovou skupinu, jako se stalo v případě podpory dětí s OMJ rozdělením agendy mezi OP VVV a OP PPR. Pokud by do budoucna mělo docházet k podobným rozdělením podle regionů, doporučujeme rozhodnutí dobře podložit daty o regionálním rozložení jevu, na který plánovaná opatření cílí.
- **Zohledňovat intersekcionalitu při plánování intervencí.** Právě u migrantů se příjemci setkávají s násobným znevýhodněním (např. jazyk, kulturní odlišnost, nevyužitelná kvalifikace, nevýhodná biografická situace, věk). Při plánování výzev je vhodné umožňovat, aby projektové aktivity mohly reagovat na souběžná a vzájemně propojená znevýhodnění, např. poskytováním komplexní služby, nebo kombinování služeb více poskytovatelů, případně posilováním schopnosti služeb pracovat s kombinací více znevýhodnění

12.4 Jaká integrační opatření bude do budoucna třeba podpořit?

Mimořádnou pozornost je třeba věnovat zvládnutí **češtiny**, která je klíčem k úspěšné integraci. Doporučujeme:

- **Systematicky zajistit a rozšířit podporu dětí, žáků a studentů s OMJ a metodickou podporu pedagogů.** V oblasti podpory žáků s OMJ je rozvinuto mnoho dobré praxe, kterou doporučujeme nadále podporovat a šířit do všech škol, které žáky s OMJ vyučují. Větší podporu je třeba věnovat **intenzívním kurzům** pro žáky a studenty s minimální nebo žádnou znalostí češtiny.
- Podpořit žáky s OMJ u přijímacích zkoušek na střední školy a při přípravě na maturitu, zejména z českého jazyka, u které studenti s OMJ musí maturovat na úrovni češtiny rodilých mluvčích.
- Vyhodnotit kvalitu dostupných metodik a disseminovat ty kvalitní, aby byly na školách dostupné. Rozšiřovat na školy dobrou praxi při podpoře žáků s OMJ.
- Posílit vzdělávání pedagogů pro výuku češtiny jako druhého jazyka.
- **Podporovat odborné jazykové kurzy a kurzy češtiny zaměřené na zlepšení pozice migrantů na trhu práce.** Jazyková vybavenost přispěje k lepší mobilitě na trhu práce, k přístupu ke kvalifikovanější pracovní pozici k aktivitě se na trhu práce.
- Rozšířit nabídku výuky pro dospělé, včetně kurzů pro pokročilejší úrovně a kurzů s profesním zaměřením.

V oblasti zaměstnanosti jsou hlavními problémy a) zneužívání zahraničních pracovníků a b) nízká informovanost a orientace i dlouhodobě usazených cizinců v institucích trhu práce. Doporučujeme proto:

- Zachovat nebo rozšířit sociální a právní poradenství na trhu práce, včetně terénní práce a doprovázení
- Akcentovat vzdělávání migrantů v oblasti informovanosti o právech a povinnostech na trhu práce, o právech a povinnostech zaměstnanců i zaměstnavatelů; jako prevence nelegálního zaměstnávání bude účinnější dlouhodobé a vícekanálové systematické zvyšování kompetencí cizinců v této oblasti spíše než jednorázové informování
- Podpořit transparentnost zahraničního zaměstnávání například větší spoluprací aktérů (MPSV, MV, zaměstnavatelů, CPICů, obcí), digitalizací příslušné agendy a lepším využitím administrativních dat pro monitoring situace.

- **Zajistit systémová opatření na úřadech práce za účelem zefektivnění jejich poradenství a služeb** pro cizince-uchazeče o zaměstnání nebo cizince-příjemce sociálních dávek - například podporou tlumočení nebo systémovým opatřením v podobě specialisty ÚP pro práci s klienty-cizinci, jak stanovuje i KIC, nebo další personální podporou.
- Podporovat projekty **zaměřené na prevenci nelegálního zaměstnávání**, na spolupráci se zaměstnavateli, na advokační práci a strategickou litigaci v této oblasti

Migranti usazení na území v ČR nejen pracují, ale také mají právo na **využívání školství, zdravotnictví, sociálních služeb a dalších veřejných statků**. Brání jim v tom však řada bariér, zejména nedostatek informací a komunikační bariéry. Na straně migrantů očekáváme snahu zlepšit češtinu a orientovat se v české společnosti. Na straně společnosti je možné jít integraci naproti i s pomocí nových profesí, jako jsou interkulturní pracovníci, dvojjazyční asistenti ve školách či tlumočníci na úřadech, ve školách, zdravotnických zařízeních, v sociální péči apod. Doporučujeme:

- Zvyšovat **interkulturní otevřenost institucí**, zejména úřadů, které s cizinci pracují.
- Podporovat další **vzdělávání profesionálů, v sociálních službách i mimo ně** (např. interkulturních a terénních pracovníků, koordinátorů dobrovolníků, lektorů, školních, dvojjazyčných a dalších asistentů), a to nejen v odborných kompetencích, ale také v měkkých dovednostech a komunikačních schopnostech.
- **Podporovat využívání interkulturních pracovníků**, a to jejich přímou práci i ověřování možností, kde mohou IKP účinně působit a jakou potřebují podporu pro výkon profese.
- Podporovat **tlumočení** na vybraných úřadech, např. na ÚP, na obecních úřadech
- **Rozšiřování kapacit a metodicky podporovat stávající sociální služby tak, aby byly využitelné i pro migranty** – jako téměř nedostupné pro migranty byly identifikovány pobytové sociální služby, a dále specializované nízkoprahové sociální služby (terénní služby, služby pro drogově závislé, bezdomovce) nebo azylové domy - proto doporučujeme podpořit realizaci pilotních projektů, které by metodicky i organizačně prověřily možnosti, jak migrantům tyto dosud nedostupné služby poskytovat
- **Podporu přístupu ke zdravotnickým službám**, tlumočením, interkulturní práci, rozšiřováním kapacit služeb nedostatkových i pro majoritní populaci (praktičtí lékaři a pediatři v některých regionech, terénní psychiatrická péče)

V oblasti **participace migrantů** doporučujeme

- Podporovat veřejné aktivity migrantů a organizace migrantů, umožnit migrantům účast v poradních orgánech zabývajících se integrací cizinců.
- Podporovat zapojení migrantů do všech fází integračních projektů – přípravy výzev, realizace i vyhodnocení projektů.

12.5 Doporučení pro jednotlivé programy

12.5.1 Zavedení indikátoru „Migranti, osoby s migrační zkušeností“

Doporučujeme zavést nový indikátor „**Migranti, osoby s migrační zkušeností**“, který by umožňoval sledovat intervence poskytované migrantům. Doporučujeme sledovat tento indikátor jak u dospělých, tak u nezletilých účastníků projektů.

Odůvodnění: Stávající indikátor 61500 „**Migranti, lidé, kteří jsou původem cizinci, menšiny (včetně marginalizovaných společenství, jako jsou Romové)**“ neumožňuje odlišit migranty od jiných marginalizovaných skupin či od Romů, kteří jsou uvedeni jako konkrétní příklad. Není tedy možno monitorovat, které ze skupin byly intervence poskytnuty. Bez přesného monitorování není možné vyhodnocovat efekty intervencí pro naplňování veřejných politik zaměřených na integraci Romů a integraci cizinců, ani plánovat jejich změny. Smyslem nového indikátoru není negativní označení či vyloučení podpořených osob, ale naopak možnost sledovat množství podpory, která byla poskytnuta v souladu s cíli konkrétní veřejné a sociální politiky.

Problém identifikujeme jak ve stávajícím OP Z, tak zejména v OP VVV.

OP Z umožňuje zvolit cílovou skupinu „Imigranti a azylanti“, podle které lze dovodit, zda indikátor 61500 vypovídá o migrantech. Zavedení specifického indikátoru pro migranty by umožnilo sledovat účast migrantů ve všech projektech, bez ohledu na hlavní cílovou skupinu projektu a zejména v situaci, kdy má projekt cílových skupin více.

OP VVV podobné dovození neumožňuje. OP VVV umožňuje sledovat žáky a studenty s potřebou podpůrných opatření, studenty se SP, na rovině indikátorů ale nejsou rozlišovány typy potřeb. Jako specifickou skupinu lze sledovat pouze žáky Romy. Migranty ani osoby s migrační zkušeností tedy na úrovni MI sledovat vůbec nelze (MMR 2014).

Tabulka 34 Návrh nového indikátoru ve struktuře Národního číselníku indikátorů po vzoru indikátoru 61500

Položka NČI	Stávající indikátor 61500	Nový indikátor
Kód NČI 07-13		
NPR / ENVI		
C/S	C	?
Fond	ESF	ESF
Kód EK	15	?
Kód NČI2014+	61500	?
Kód v SFC	CO15	?
OP	OP PPR; OP Z; OP VVV	OP Z+, OP JAK
Hlavní indikátor		
SFC		
Oblast AJ		
Oblast CZ	Ne/zaměstnanost; sociální začleňování; účastníci	Ne/zaměstnanost; sociální začleňování; účastníci; vzdělávání; infrastruktura
Název indikátoru	Migranti, lidé, kteří jsou původem cizinci, menšiny (včetně marginalizovaných společenství, jako jsou Romové)**	Migranti, osoby s migrační zkušeností
Překlad AJ	Migrants, people with a foreign background, minorities (including marginalised communities such as the Roma)	Migrants, persons with a migratory background
Měrná jednotka	osoby	osoby
Typ	výstup	výstup

Definice	Cizinci žijící na území ČR (s i bez povolení k trvalému pobytu); účastníci, kteří pocházejí z území mimo ČR; náleží do některé z menšin; či potřebují speciální pomoc na trhu práce kvůli jazyku či jiným kulturním problémům. V ČR jsou národnostní menšiny uvedeny výčtem v článku 3 statutu Rady vlády pro národnostní menšiny. Osoby, mohou vykazovat několik znevýhodnění.	Cizinci žijící na území ČR (se všemi typy pobytu, v odůvodněných případech i bez povolení k pobytu); osoby s migrační zkušeností nebo příslušníci tzv. druhé generace migrantů, kteří potřebují speciální pomoc na trhu práce, v oblasti vzdělávání a v oblasti občanského života, zejména kvůli nedostatečné znalosti českého jazyka, z důvodu snížené orientace v prostředí nebo kulturních bariér. Může se jednat o občany ČR.
Definition	Non-national permanent residents in a country, people with a foreign background or nationals from a minority (according to national definitions), who need special help in the labour market. Persons may cumulate several vulnerabilities.	Foreigners residing on the territory of CR (with all types of residence permit, or even without residence permit in cases of specific concern); individuals with migration background or the so-called second-generation migrants who need special support on labour market, in education and in civic participation, mainly due to limited knowledge of Czech language, limited orientation in Czech environment or cultural barriers. This may also apply to people who are citizens of the Czech Republic.
Frekvence	při vstupu/zahájení	při vstupu/zahájení
Odkaz na zdroje dat		
Zdroj metodiky/komentáře	"migrant, cizinec, či příslušník etnické menšiny[při vstupu]" = ano	?
Zdroj dat (Ž/P, ŘO, statistika)	Ž/P	Ž/P
Přenos do IS ESF2014+	IS ESF2014+	IS ESF2014+
Počet Projektů		

12.5.2 Doporučení plynoucí z vyhodnocení projektů OP Z

V oblasti využití výstupů a výsledků projektů doporučujeme:

- Zlepšit informovanost věcné sekce MPSV o realizovaných projektech a jejich výstupech a výsledcích, aby věcná sekce mohla vyhodnocovat dopady projektů na integrační politiku
- Zlepšit plánování využití OP Z pro realizaci integrační politiky – jak pokud jde o plánování konkrétních intervencí, tak zejména o budování systému, jak výstupy projektů využívat, jak vyhodnocovat jejich kvalitu, jak ty kvalitní efektivně diseminovat, aby byly využitelné dalšími aktéry, a zejména jak na projekty navazovat, aby byl jejich potenciál skutečně využit
- Využívat OP Z pro tvorbu analýz z oblasti zaměstnanosti migrantů a integrace migrantů na trh práce

Pro budoucí nastavení OP Z+ doporučujeme:

- Zvyšovat kapacitu intervenčních projektů a jejich regionální pokrytí
- Rozsah integračních opatření plánovat na základě lokální analýzy potřeb a na základě poznatků z již realizovaných projektů.
- Podporovat takové intervence, které vedou k dlouhodobé kvalitativní změně – nejde o vysoké počty klientů, ale o systematickou podporu integrace a orientace migrantů v české společnosti
- Podporovat systémové projekty a akcentovat přenesení dobré praxe do systémových řešení nebo dlouhodobých opatření
- Posilovat provázanost projektových aktivit a institucionálního zajištění integrace cizinců, podporovat využití výstupů projektů stabilními institucemi (úřady, samosprávy). Nepreferovat nutně inovativnost, ale naopak stabilitu a dlouhodobé poskytování ověřených služeb.
- Podpořit dlouhodobost projektů, která mj. organizacím umožní nabízet zaměstnancům-profesionálům stabilní úvazky
- Umožňovat komplexní projekty, pokud jde o možné typy intervencí – např. propojení koučování a mentoringu s jazykovým vzděláváním a obecnějšími integračními aktivitami, včetně právního poradenství a podpory rodiny migranta – aktuálně by takové portfolio služeb bylo možno poskytovat pouze prostřednictvím dvou projektů, což je administrativně náročné, navíc u soutěžních projektů není jisté, že budou oba projekty schváleny
- Umožňovat pružnost projektů – změny aktivit, změny velikosti cílové skupiny v průběhu projektu na základě reálného průběhu projektu a situace na trhu práce

Pro rozšíření stávajících intervencí OP Z doporučujeme:

- Akcentovat vzdělávání a zvyšovat nebo budovat jeho kapacity
 - v oblasti orientace v právech a povinnostech zaměstnanců
 - v obecném českém jazyce
 - v profesním jazyce, včetně kurzů češtiny jako rekvalifikace
 - v oblasti informovanosti o právech a povinnostech na trhu práce, nezaměřovat se pouze na migranty, ale pracovat i se zaměstnavateli.
- Usilovat o pokrytí celého území ČR službami, které budou vyhodnoceny jako potřebné – například motivací příjemců nebo realizací systémových projektů.
- Podporovat profesionalizaci a rozvoj stabilních poskytovatelů služeb v oblasti integrace cizinců – jak odpovídá i obecnému cíli OP Z.
- Podporovat zapojení zaměstnavatelů do procesu integrace.
- Podporovat obecnější i konkrétně tematicky nebo regionálně zaměřené analýzy a aplikovaný výzkum, podporovat spolupráci výzkumné a aplikační sféry, podporovat prostor pro specifikaci zadání pro analýzu/výzkum, sdílení výsledků výzkumu, využití výsledků výzkumu pro rozhodování.

12.5.3 Doporučení k využití zkušeností z OP PPR zejména pro budoucí OP JAK

Projekty OP PPR pomohly vytvořit mnoho dobré praxe. Doporučujeme:

- Vyhodnotit dobrou praxi vzdělávacích projektů OP PPR a zajistit buď její převedení do systémového financování ze státního rozpočtu nebo zajištění jejího stabilního projektového financování.

- **Zachovat dosaženou metodickou a profesionální úroveň služeb.** V OP JAK nebo dalších programech, které by na OP PPR navazovaly, by nemělo docházet ke znovuobjevování postupů, které již byly ověřeny, ale k jejich poučenému využití tam, kde jsou potřeba.
- Legislativně, organizačně, metodicky, personálně, finančně ošetřit **možnost poskytování okamžitých intenzivních kurzů češtiny pro žáky s nulovou nebo minimální znalostí češtiny** z projektů, pokud k tomu nevytváří dostatečný prostor financování ze státního rozpočtu.

Monitoring

- Umožnit monitorovat cílovou skupinu žáků s OMJ.
- Umožňovat vykazovat všechny podpořené osoby, pokud je podpora relevantní z hlediska cíle projektu, a nejen osoby, které čerpaly bagatelní podporu – aby bylo možno získat aspoň obrysovou představu o rozsahu projektu a potenciálu jeho dopadu na účastníky – doporučení ke zvážení (aby nevznikla další administrativní zátěž)

Zjednodušení administrace a informovanost

- Využívání externích administrátorů projektů ukazuje na skutečnost, že zejména školy nemají samy kapacitu na administrování projektů. Z toho vyplývá jednak návrh administrativu zjednodušit, zvážit, zda je stávající míra vykazování a jeho technická a administrativní náročnost (kopírování, skenování, tisknutí naskenovaného) vůbec nutná pro reálnou kontrolu projektu. Dále je třeba zvážit, zda jsou potenciální příjemci projektů dobře informováni o tom, v čem jim projekty mohou pomoci naplnit jejich potřeby. A pak zvážit, zda jsou v projektech dostatečné prostředky na to, aby škola mohla najmout administrátora projektu, a nefinancovala ho z prostředků (nepřímé náklady), které jsou určeny na jiné účely.

Komunitní centra

- Zachovat financování komunitních center tak, aby jejich činnost mohla nepřerušeně pokračovat – přerušení kontinuity práce obvykle znamená ztrátu klientů i zkušených pracovníků

Vzdělávání žáků s OMJ a podpora škol – projektové financování

- Zachovat možnost podpory žáků s OMJ podle potřeby podpory, a ne podle státního občanství – to nebylo problémem OP PPR, ale v jiných grantových schématech se školy setkávají s omezením, že mohou podporovat pouze žáky cizince – je třeba, aby cílová skupina žáků s OMJ byla vymezena podle potřeby (jazykové a další) podpory, nikoliv podle občanství
- Umožnit dlouhodobé, pružné a stabilní financování – školy potřebují dlouhodobou podporu, přitom pracují v proměnlivém prostředí – mění se počty žáků a míra podpory, kterou potřebují – projektové financování, ve kterém je obtížné nebo nemožné měnit parametry aktivit, je pro školy spíš zátěží než pomocí
- Podporovat vzdělávání a metodickou podporu pedagogů (ČD) – a ne pouze na základní úrovni, ale podporovat i vzdělávání zkušených pedagogů na pokročilé úrovni, umožnit sdílení praxe mezi školami na různých úrovních pokročilosti
- Podporovat nejen vzdělávání asistentů pedagoga, školních asistentů, dvojjazyčných asistentů, koordinátorů integrace, ale také pokrytí finančních nákladů na jejich zaměstnání na školách – finančně podporovat i koordinaci pracovníků, např. řízení lektorů, organizaci jazykových kurzů, změny v rozvrzích žáků. Umožnit financovat vyšší úvazky a neudržovat školy v neustálé personální nouzi.
- Podporovat interkulturní nebo sociální práci zaměřenou na podporu vzdělávání a úspěšné školní docházky. Ta zahrnuje práci nejen s žákem s OMJ, ale také práci s rodinou žáka, informování rodičů o vzdělávacím systému, přijímacích zkouškách a požadavcích na rodiče nebo práci s rodinou a dítětem před samotným vstupem do školy.

- Podporovat vznik a rozšíření ověřených a kvalitních metodických postupů podpory žáků s OMJ pro všechny aktéry – nejen školy a jejich pedagogy, ale také PPP a případně další aktéry v oblasti vzdělávání.
- Podporovat žáky s OMJ na středních školách, kde jsou požadavky na odborný jazyk vyšší než na základní škole a více zde tedy hrozí neúspěch při vzdělávání.

12.5.4 Doporučení k AMIF

Vzhledem k jednoznačně omezené cílové skupině NP AMIF je nejdůležitějším doporučením pro budoucí období **zajištění doplňkovosti k AMIF**. Nabízí se **posílení koordinace mezi fondy AMIF a ESF tak, aby bylo možno z ESF hradit integrační opatření i pro občany EU**. Jedná se o jazykové kurzy, právní poradenství, kurzy socio-kulturní orientace i možnost využívat tlumočení.

Příjemci projektů AMIF reflektovali dobrou úroveň komunikace s ŘO AMIF a také s OAMP. Tato úroveň se podle příjemců určitou dobu hledala a ŘO působil spíše uzavřeně, po několika letech zkušeností vnímají příjemci zlepšení a nastavení dobrých vztahů a věcného komunikačního standardu. Zároveň je dobře hodnoceno propojení ŘO AMIF s OAMP jako věcným garantem integrace na MV. Toto propojení vede podle příjemců k žádoucímu a důvěryhodnému propojení mezi veřejně-politickou a projektovou rovinou. **Tuto míru a kvalitu komunikace doporučujeme rozhodně udržet a zvyšovat.**

Evaluace AMIF na evropské úrovni (Darvas et al. 2018) upozorňuje na personální poddimenzovanost řídicích orgánů AMIF ve členských státech. I v našich rozhovorech jsme se s tímto tématem setkali. Doporučujeme **zvážit, zda je český ŘO AMIF dostatečně personálně obsazen** – aby pak důvodem pro jinak oceňovanou strategii podporovat zejména velké a systémové projekty nebyla zejména omezená kapacita ŘO administrativně zvládnout pouze omezené množství projektů. Tlak na menší počet projektů by tak nevznikal v souladu s integrační strategií, ale kvůli personální poddimenzovanosti ŘO.

Flexibilita

- Nastavení indikátorů se v průběhu projektu může ukázat jako obtížně splnitelné, doporučujeme zvážit, jak **umožnit větší flexibilitu projektu**, nebo umožnit řešit podobné situace bez nepřiměřených dopadů na příjemce (pokuty, krácení rozpočtu)
- S ohledem na aktuálně probíhající pandemii covid-19 doporučujeme počítat s převodem zamýšlených aktivit na online podobu

Vyhlašování výzev

- Doporučujeme nadále konzultovat s příjemci i dalšími aktéry z oblasti integrace tematické nastavení výzev i zamýšlené parametry projektů, a i jejich prostřednictvím tak výzvy adaptovat na identifikované potřeby

Využívání výstupů projektů

- Doporučujeme publikace a materiály vzniklé s finanční podporou AMIF distribuovat a efektivně diseminovat mezi zájemce

Navrhovaná integrační opatření

- CPIC – podpořit roli síťování a koncepční podpory integrace na regionální úrovni – podpořit spolupráci CPIC a regionálních aktérů, a to jak úřadů NNO působících v regionu, poskytovat dále metodickou podporu pro CPIC, podporovat i další aktéry, kteří hrají roli v oblasti integrace.
- Podpora výuky češtiny – zvyšování kapacit kurzů, podpora výuky speciálních skupin (matky s dětmi, etnické skupiny, které se obtížně oslovují a méně navštěvují veřejné kurzy), podpora výuky profesní češtiny; vytvoření učebnice pro migranty s nižším vzděláním a bez předchozí zkušenosti s učením se cizímu jazyku („neakademičtí“ studenti).

- Kurzy, které spojují jazykovou i obsahovou stránku vzdělávání (kurzy postavené na metodě CLIL) – např. kurzy vzdělávání v oblasti trhu práce probíhají v českém jazyce na takové úrovni, aby se účastníci učili jazyk a zároveň získali základní informace o fungování trhu práce.
- U stávajících integračních opatření, která se osvědčila, doporučujeme zvýšit jejich kapacitu a regionální dostupnost – konkrétně jde o kapacitu jazykových kurzů (která naráží jak na personální možnosti CPIC, tak ale i na možnosti například prostorové, tedy omezený počet učeben), kapacitu právního poradenství (dosud realizováno v omezeném počtu hodin týdně v celém regionu), regionální dostupnost poradenství dle místní potřeby (zajištěno v sídlech poboček a pouze v některých dalších obcích).
- Podpořit analýzy situace v oblasti integrace cizinců. Díky silnému propojení řídicího orgánu AMIF s odborem obsahovým (OAMP) se nám jeví prostor AMIF vhodný pro zadávání sektorových analýz, analýz potřeb na všech úrovních a evaluací.
- Podporovat vyhodnocování a evaluace projektů v oblasti integrace.
- Podporovat zavádění pozice specialisty pro cizince (např. ÚP, krajské úřady, obce), ověřovat různé modely práce takových specialistů, využít zkušeností z projektu VIP.
- Práci IKP podpořit vzděláváním. V tuto chvíli se v terénu objevují IKP různého druhu. Podpořit ukotvení a sjednocení odbornosti a podporovat ji vzděláváním i využíváním v různých oblastech.
- Projektová podpora posílení spolupráce CPIC, OAMP a MPSV, ale také NNO z terénu, při identifikaci nespolehlivých zaměstnavatelů.
- Zvyšovat informovanost migrantů nejen o CPIC, ale i o dalších poskytovatelích služeb migrantům.

Monitoring a evaluace

- Sledování nejen počtu jedinečných klientů, ale i počtu a typu služeb, které byly poskytnuty, s možností rozlišit opakovanou službu.
- Podpořit evaluaci opatření podpořených z NP AMIF, ale také jejich interakce s opatřeními financovanými státním rozpočtem a operačními programy ESF, resp. ESF+, jak doporučuje i nezávislá evaluace AMIF (Westerby, Rachel 2019).

12.6 Doporučení k integraci na regionální úrovni

Pro strategické řízení/přístup k migraci a integraci cizinců doporučujeme

- **Pravidelně analyzovat situaci migrantů v regionu**, podporovat diseminaci analýz a práci s jejich zjištěními při plánování a rozhodování.
- **Promítnout téma integrace cizinců do regionálních strategií** (vč. strategie rozvoje kraje, plánování sociálních služeb, rozvoje vzdělávání nebo sociálního začleňování).
- Zajistit obcím i krajům vedle **podstatných informací o migraci i metodické vedení**, které by je podporovalo, směřovalo a koordinovalo.
- Financovat personální posílení vybraných krajských i obecních úřadů, aby mohly agendu integrace cizinců podpořit specializovanou pozicí nebo vyčleněním dostatečné části úvazku určenému pracovníkovi.

Spolupráce aktérů

- Ustavit regionální síť aktérů, kteří budou navzájem znát své kompetence, mít nastavenou komunikaci, případně metodiku postupu v určitých situacích (např. informování o počtu dětí cizinců ve školách), a budou si udržovat informovanost o situaci v oblasti migrace v regionu.

- Zajistit stabilitu této sítě – zejména po volbách, kdy se i celkem radikálně mění struktury úřadů, komisí a rad. Funkční komunikace a provázanost aktérů (skutečná spolupráce) vedou k dobrým výsledkům – k nápadům na další spolupráci, ke zvýšení informovanosti, k menším obavám z tématu
- Provázat odborné a poradenské platformy tak, aby se klíčoví aktéři pravidelně scházeli a informovali se o vývoji a plánech v oblasti.

Posílení kapacit

- Aktivitu obcí a vazby v regionu by mohla podpořit **pozice specialisty pro obce**, který by jako zaměstnanec např. krajského centra pro cizince pomáhal obcím při tvorbě integračních projektů, komunikaci se zaměstnavateli apod.
- Optimalizace kapacit – úřady se shodují na tom, že nemají kapacitu dělat víc, než v současné době dělají. Za těchto okolností ale není možné prohlubovat spolupráci.

Zapojení dosud neangažovaných aktérů v oblasti integrace a síťování

- Zlepšit informovanost krajských a obecních samospráv o problematice integrace. Zajistit metodické vedení a posílit motivaci k realizaci projektů v oblasti integrace cizinců (informace o možnostech financování a aktuálních/připravovaných výzvách, asistence při podávání projektů), a k účasti na regionálních platformách.
- Podpořit zájem některých jiných aktérů, kteří v současné době nevnímají integraci cizinců jako relevantní (místní akční skupiny, některé hospodářské komory nebo jednotliví zaměstnavatelé, školy)

Dostupnost služeb

- Zlepšit regionální/lokální dostupnost informací a poradenství, například formou terénní práce nebo otevřením kanceláří v menších obcích. Zatím je poradenství dostupné v centrálních CPIC nebo ambulantně v menších obcích – nelze tedy říct, že by bylo dostupné v celých regionech
- Informovat vzájemně aktéry o poskytovaných službách, aby aktéři navzájem znali své kompetence a aby tyto znalosti využívali ve strategické i klientské práci – jde o odbory státních, regionálních i obecních úřadů v krajích, CPIC i poskytovatelů služeb z NNO, o akademický sektor, vzdělávací instituce, obchodní a zaměstnavatelské svazy atd.
- Zvýšit kapacity IKP a terénních pracovníků, aby bylo možné zvládat i nárazový nárůst potřeby. Rizikový může být například nárůst počtu krátkodobých pracovních migrantů, kteří nemají zájem ani potřebu se integrovat a vytvářejí nepřehledné komunity. Tento trend přináší vysokou vytíženost IKP hovořících jazykem, který je aktuálně třeba, a kurzů češtiny (často požadovaných zaměstnavatelem, ale bez motivace účastníků)

Jednotlivci versus institucionální rámec

- Nespokojit se s tím, že fungování integrační sítě zajistí dobrá vůle jednotlivců a jejich schopnost dosáhnout žádoucího efektu neformálními cestami. „Obcházení“ systému přes jednotlivce je v konečném důsledku na škodu, protože nevznikají a neposilují se potřebné mechanismy.
- Posilovat institucionální rámec, jehož součástí budou i NNO. V místech, kde je téma integrace závažné, zvážit v místní samosprávě pozici koordinátora, popřípadě poradního orgánu/výboru/komise.

13 Reference

BARŠA, Pavel, 1999. *Politická teorie multikulturalismu*. Brno: CDK.

CVVM, 2017. *Tisková zpráva. Postoj české veřejnosti k přijímání uprchlíků -únor2017* [online]. 2017. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4273/f9/pm170327.pdf

ČERYCHOVÁ, Pavla, 2020. Prezentace výsledků MIS. In: *Města a inkluzivní strategie. Závěrečná konference*.

ČERYCHOVÁ, Pavla, Simona KALÍKOVÁ, Eva ČECH VALENTOVÁ, Filip POSPÍŠIL a Petr KUČERA, 2020. *Analýza situace v oblasti integrace migrantů s důrazem na její regionální a lokální rovinu. Zhodnocení vývoje, strategických dokumentů i faktických úskalí při realizaci integrace v ČR*. Praha: SIMI.

ČSÚ, 2020a. *Cizinci: Mezinárodní ochrana* [online] [vid. 2020-03-04]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/2-ciz_izeni_azyi

ČSÚ, 2020b. R02 Počet cizinců v ČR - předběžné čtvrtletní údaje; 2004/06 - 2020/09. *Data - počet cizinců* [online] [vid. 2021-01-06]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/4-ciz_pocet_cizincu

ČSÚ, 2020c. R05 Cizinci v ČR podle regionu soudržnosti, kraje a okresu v letech 1996 - 2019 (stav k 31. 12.) [online]. 2020. [vid. 2020-08-31]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/27320905/c01R05_2019.xlsx/bf59d48e-2368-46d9-b3d5-c06296acc4b7?version=1.0

DARVAS, Dr Zsolt, Dr Guntram WOLF, Mr Francesco CHIACCHIO, Mr Konstantinos EFSTATHIOU a Inês GONCALVES RAPOSO, 2018. *EU funds for migration, asylum and integration policies* [online]. 2018. B.m.: DG for Internal Policies of the Union. Dostupné z: <https://www.bruegel.org/wp-content/uploads/2018/05/EU-funds-for-migration.pdf>

DRBOHLAV, Dušan a Ondřej VALENTA, 2014. *Building an Integration System: Policies to Support Immigrants' Progression in the Czech Labor Market* [online]. 2014. B.m.: MPI. [vid. 2020-09-29]. Dostupné z: <https://www.migrationpolicy.org/research/building-integration-system-policies-support-immigrants-progression-czech-labor-market>

EUROBAROMETER, 2015. *Standard Eurobarometer 84 (First Results). Autumn 2015*. [online] [vid. 2020-09-19]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/STANDARD/surveyKy/2098>

EUROBAROMETER, 2017. *Standard Eurobarometer 88 - Annex. Public opinion in the European Union. November 2017 Eurobarometer* [online] [vid. 2020-09-19]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/STANDARD/surveyKy/2143>

EVALUATION ADVISORY CE S.R.O., 2019. *Evaluace individuálních systémových projektů podpořených z PO 3 OP VVV-II. ČÁST II: Evaluační okruh A. Evaluace projektů APIV. 1. průběžná zpráva* [online]. 2019. [vid. 2020-02-07]. Dostupné z: <https://opvvv.msmt.cz/download/file4410.pdf>

FDV, 2018. *Závěrečná evaluační zpráva projektu Podpora začleňování cizích státních příslušníků na trh práce (Podpora cizincům, CZ.03.1.48/0.0/0.0/15_123/0002746)*. 31. říjen 2018.

HECKMANN, F., 2006. *Integration and Integration Policies. IMISCOE Network Feasibility Study*. [online]. 2006. [vid. 2008-02-15]. Dostupné z: <http://www.efms.uni-bamberg.de/pdf/INTPOL%20Final%20Paper.pdf>

HKČR, 2020. České firmy potřebují k návratu do normálu po koronaviru zahraniční pracovníky. Urychleme jejich bezpečný návrat do provozů a obnovení vládních programů. *Hospodářská komora ČR* [online] [vid. 2021-03-08]. Dostupné z: https://www.komora.cz/press_release/ceske-firmy-potrebuji-k-navratu-do-normalu-po-koronaviru-zahranicni-pracovniky-urychleme-jejich-bezpecny-navrat-do-provozu-a-obnoveni-vladnich-programu/

HOPE GROUP A NAVIGA 4, 2017. *První průběžná evaluace Operačního programu Praha – pól růstu ČR. Závěrečná zpráva k evaluačním úkolům 1 a 2*. [online]. 15. březen 2017. [vid. 2020-03-04]. Dostupné z: <https://msiu.mssf.cz/Document.aspx?docID=VU1TUHJpbG9oeUV2YWw7MzI0OTY5ODg1O1ByaWxvaGFETVM7RmFsc2U=>

LEONTIYEVA, TOLLAROVÁ, MIKEŠOVÁ, 2020. *Monitoring žáků s odlišným mateřským jazykem v hl.m.Praze. Předběžná zjištění z první vlny šetření v rámci projektu Škola jako integrační partner. Dosud nepublikované výsledky*. Praha: Sociologický Ústav AV ČR.

LUDDEN, Vanessa a ET AL., 2018. *Interim evaluation of the Asylum, Migration and Integration Fund : final report*. [online] [vid. 2020-06-17]. Dostupné z: <http://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/4fdd6477-e702-11e8-b690-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF>

META O.P.S., 2018. Možnosti podpory na SŠ. *Možnosti podpory na SŠ | Inkluzivní škola* [online] [vid. 2020-01-02]. Dostupné z: <https://www.inkluzivniskola.cz/moznosti-podpory-na-ss>

MHMP, 2018. *Operační program Praha - pól růstu ČR, verze 8.3*. 2018.

MIPEX, 2020. MAIN FINDINGS | MIPEX 2020. *The Migrant Integration Policy Index (MIPEX)* [online] [vid. 2021-01-07]. Dostupné z: <https://mipex.eu/key-findings>

MMR, 2014. Národní číselník indikátorů 2014-2020. *DotaceEU* [online] [vid. 2021-01-07]. Dostupné z: <https://www.dotaceeu.cz/cs/evropske-fondy-v-cr/2014-2020/indikatory>

MMR, 2017. *Evaluace platformy pro přípravu výzev. Závěrečná zpráva*.

MMR, 2018. *Dohoda o partnerství pro programové období 2014-2020. Česká republika. 4. revize schválená EK*. 2018.

MMR, 2020a. *Aktuální návrh Dohody o partnerství 2021-2027* [online] [vid. 2021-01-14]. Dostupné z: <https://dotaceeu.cz/cs/evropske-fondy-v-cr/kohezni-politika-po-roce-2020/s/verejna-konzultace-k-prvni-mu-navrhu-dohody-o-partn>

MMR, 2020b. *Monitorovací systém MS2014+*.

MMR, 2020c. Seznam operací (příjemců) k 1.9.2020. *DotaceEU.cz* [online] [vid. 2020-09-09]. Dostupné z: https://www.dotaceeu.cz/getmedia/d6ef4023-35a1-4d8b-8424-e11f622be43a/2020_09_Seznam-operaci_List-of-operations.xls.aspx?ext=.xls

MMR, 2021. Seznam operací (příjemců) k 1.3.2021. *DotaceEU.cz* [online] [vid. 2021-03-09]. Dostupné z: https://www.dotaceeu.cz/getmedia/1f59e985-4f98-4271-b7a7-a7094fbbeaff/2021_03_Seznam-operaci-_List-of-operations.xls.aspx?ext=.xls

MPO, 2020. Počty podnikatelů dle občanství podnikajících v České republice. *Statistické údaje o podnikatelích* [online] [vid. 2021-01-06]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/podnikani/zivnostenske-podnikani/statisticke-udaje-o-podnikatelich/pocty-podnikatelu-dle-obcanstvi-podnikajicich-v-ceske-republice--151024/>

MPSV, 2019a. *Operační program Zaměstnanost 2014-2020, revize č.2.* 2019.

MPSV, 2019b. *Operační program Zaměstnanost plus 2021-2027. 3. verze, listopad 2019.* 2019.

MPSV, 2020. Zaměstnávání cizích státních příslušníků. *MPSV Portál - Datové sady - Vizualizace* [online] [vid. 2020-10-09]. Dostupné z: <https://data.mpsv.cz/web/data/vizualizace9>

MS 2014+, 2020. *Harmonogram výzev Operačních programů, generován z MS 2014+ 9.9.2020.*

MŠMT, 2018. *Operační program Výzkum, vývoj, vzdělávání.* 2018.

MŠMT, 2020a. *Počty všech žáků na ZŠ v ČR - podle školy, státního občanství, genderu, věku a ročníku ZŠ (2019/2020).* 2020.

MŠMT, 2020b. Programový dokument Operačního programu Jan Amos Komenský (OP JAK), verze 1.4, 20.10.2020. *Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání* [online] [vid. 2021-01-05]. Dostupné z: <https://opvvv.msmt.cz/clanek/programovy-dokument-operacniho-programu-jan-amos-komensky-op-jak.htm?a=1>

MŠMT, 2021. *Počty všech žáků na SŠ v ČR - podle školy, státního občanství, genderu, věku a ročníku ZŠ (2020/2021).* 2021.

MV, 2011. Aktualizovaná Koncepce integrace cizinců - Společné soužití. In: *Usnesení Vlády ČR ze dne 9. února 2011 č. 99 k aktualizované Koncepci integrace cizinců na území České republiky a k návrhu dalšího postupu v roce 2011* [online]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/soubor/kic-2011-a-postup-pri-realizaci-kic-2011-usneseni-vlady-c-99-2011-pdf.aspx>

MV, 2015. *Strategie migrační politiky České republiky* [online]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/soubor/strategie-migracni-politiky-ceske-republiky.aspx>

MV, 2016. Aktualizovaná koncepce integrace cizinců 2016 - Ve vzájemném respektu. *INFORMACE A PUBLIKACE PRO CIZINCE O CIZINCÍCH - DOKUMENTY* [online]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/soubor/kic-2016-a-postup-pri-realizaci-kic-2016-usneseni-vlady-c-26-2016-pdf.aspx>

MV, 2017. *PRŮBĚŽNÁ HODNOTÍCÍ ZPRÁVA – AMIF* [online] [vid. 2020-03-04]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/evaluacni-zprava-v-polovine-obdobi-amif-pdf.aspx>

MV, 2019a. *Národní program AMIF* [online] [vid. 2020-06-17]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/narodni-program-amif-7-cj-pdf.aspx>

MV, 2019b. *Postup při realizaci aktualizované Koncepce integrace cizinců Ve vzájemném respektu 2019. Usnesení Vlády ČR č. 6, 7.1.2019* [online]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/soubor/2019-postup-pri-realizaci-kic-2019-usneseni-vlady-c-6-2019-pdf.aspx>

MV, 2020a. AMIF - Obecné informace. *FONDY EU V OBLASTI VNITŘNÍCH VĚCÍ (AMIF A ISF)* [online] [vid. 2020-06-17]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/fondy-eu-v-oblasti-vnitrnich-veci-obecne-informace.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>

MV, 2020b. *AMIF - Výzvy (Informace k jednotlivým výzvám vč. souvisejících dokumentů)* [online] [vid. 2020-07-09]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/fondy-eu-v-oblasti-vnitrnich-veci-vyzvy.aspx>

MV, 2020c. *AMIF monitorovací ukazatele, emailová komunikace*. 28. červenec 2020. Osobní komunikace.

MV, 2020d. *Obecné informace - FONDY EU V OBLASTI VNITŘNÍCH VĚCÍ (AMIF A ISF)* [online] [vid. 2021-03-17]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/fondy-eu-v-oblasti-vnitrnich-veci-obecne-informace.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>

MV, 2020e. *Seznam podpořených projektů AMIF (prosinec 2020)* [online] [vid. 2021-01-19]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/seznam-podporenych-projektu-ke-zverejneni-na-webu-amif-prosinec-2020-pdf.aspx>

MVČR, OAMP, 2020. *Rozhodnutí MV o mezinárodní ochraně v roce 2019* [online]. 2020. [vid. 2020-03-30]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/cs-stat-2019-04-pdf.aspx>

NKÚ, 2020. *NKÚ: Školy ani učitele MŠMT na inkluzi dostatečně nepřipravilo* [online] [vid. 2020-10-13]. Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/nku-skoly-ani-ucitele-msmt-na-inkluzi-dostatecne-nepripravilo/1944748>

NUMERATO, Dino, Karel ČADA, Karina HOŘENÍ a WP LEADER, 2019. Civil society enablers and barriers. *SIRIUS project report*. 238.

OHK TŘEBÍČ, 2018. *Vláda navštívila Kraj Vysočina, Richard Horký předal dopis ohledně kritického nedostatku pracovních míst | Okresní hospodářská komora Třebíč* [online] [vid. 2021-03-08]. Dostupné z: <https://www.ohktrebic.cz/5-clanky//227-vlada-navstivila-kraj-vysocina-richard-horky-predal-dopis-ohledne-kritickeho-nedostatku-pracovnich-mist.html>

OLOMOUCKÝ KRAJ, 2019. *Závěrečné zprávy z jednotlivých ORP* [online]. 9. duben 2019. [vid. 2020-09-10]. Dostupné z: <https://www.olkraj.cz/zaverecne-zpravy-z-jednotlivych-orp-aktuality-8818.html>

PENNINX, R., 2005. Integration of migrants: Economic, social, cultural and political dimensions. *The new demographic regime: Population challenges and policy responses*. **2005**(5), 137–152.

POŘÍZEK, Pavel, 2018. „*Lesk a bída*“ *integrace cizinců pohledem vládních koncepcí integrace cizinců (s využitím kazuistik z praxe veřejného ochránce práv)*. [online]. Praha: ACTA UNIVERSITATIS CAROLINAE – JURIDICA 2/2018. Dostupné z: https://karolinum.cz/data/clanek/5825/Iurid_2_2018_0049.pdf

POSPĚCH, JUREČKOVÁ A KOL., 2019. *Migrace bez migrantů? Mediální obraz migrace a jejích aktérů v České republice*. [online]. Praha: Člověk v tísni. Dostupné z: https://www.clovekvtsni.cz/media/publications/1319/file/2019_11_01_vyzkumna_zprava_media_a_migrace_cz.pdf

PROKOP, Daniel, 2020. *Slepé skvrny: O chudobě, vzdělávání, populismu a dalších výzvách české společnosti*. Brno: Host.

REGIONÁLNÍ PLATFORMA, 2020. Regionální platforma ICP Praha, téma spolupráce s ÚP.

SIMI, KONSORCIUM NNO, 2020. *Databáze integračních projektů v ČR 2004-2019*. 2020.

SPD, 2020. Stanoviska, 22.9.2020. *SPD - Svoboda a přímá demokracie* [online]. [vid. 2020-09-30]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/stanoviska/>

STEM, 2016. *Vstřícnost českých občanů k cizím státním příslušníkům se snížila* [online]. 2016. B.m.: STEM, Ústav empirických výzkumů. Dostupné z: <https://www.stem.cz/vstricnost-ceskych-obcanu-k-cizim-statnim-prislusnikum-se-snizila/>

SUZ MV, 2020. *AMIF monitorovací ukazatele, emailová komunikace*. 21. srpen 2020. Osobní komunikace.

VLÁDA ČR, 2011. Nový systém ekonomické migrace. In: *Usnesení Vlády ČR ze dne 19. ledna 2011 č. 48, Příloha č. 1*.

WESTERBY, RACHEL, 2019. “*Follow the Money II*”. *Assessing the use of EU Asylum, Migration and Integration Fund (AMIF) funding at the national level 2014-2018*. [online]. 2019. [vid. 2020-03-04]. Dostupné z: <https://www.unhcr.org/cy/wp-content/uploads/sites/41/2019/02/Follow-the-Money-II.pdf>

ZOGATA-KUSZ, Agnieszka, 2020. Immigration and Integration Policies in Czechia: A New Immigration Destination Country in the EU. In: *Relations between immigration and integration policies. Challenges, opportunities and perspectives in selected EU member states*. B.m.: Routledge. ISBN doi: <https://doi.org/10.4324/9780429263736>.

ZOGATA-KUSZ, Agnieszka, 2020. Jedna z nejvíce hated job v ČR? Práce s migranty a reakce okolí. *Sociální práce/Sociálna práca*. 2020(prosinec (v tisku)).

14 Příloha

14.1 Seznam evaluačních a výzkumných otázek

1. Jaké projekty byly v období 2014-2020 podpořeny v oblasti integrace cizinců? O jaké typy projektů šlo, jaké měly cíle, cílové skupiny a jaké aktivity (integrační opatření) probíhaly?
2. Jaká je celková výše rozpočtů těchto projektů? Jak jsou zdroje alokovány v regionech a z hlediska cílových skupin a aktivit (integračních opatření)?
4. Jaký dopad měly podle posouzení expertů a realizátorů tyto projekty na cílovou skupinu cizinců? Byly účelné, účinné, užitečné a relevantní?
3. Jak sledované projekty naplňují priority fondů a operačních programů a jak naplňují státní koncepci integrace cizinců?
12. Odpovídají opatření a cílové skupiny financované z AMIF a ESF prioritám fondů? Jaké efekty vytváří rozdělení financování integračních opatření mezi AMIF a ESF?
16. Jak, z hlediska zapojených aktérů, fungují nastavené mechanismy koordinace mezi orgány, které jsou určené pro řízení intervencí ESF+, EFRR a dalších fondů EU, jež přispívají k integraci migrantů?
11. Jak je naplňován cíl DoP: jaká je provázanost a komplementarita projektů? Naplňují vyhlášené výzvy a projekty realizované v jejich rámci očekávané výsledky DoP?
5. Jak probíhá identifikace problému, na které projekty reagují? Jak souvisí formulace problému, cílů a aktivit projektů? Jak probíhá vyhodnocování efektů projektů?
6. Jaký dopad má nastavení výzev a praxe realizace projektů na realizátory projektů a na celou „integrační infrastrukturu“?
7. Jak jsou výsledky a výstupy projektů využívány a jaký vliv mají na veřejně-politické strategie?
8. Jaká „bílá místa“ existují ve stávající praxi výzev a projektů? Jak projekty „pokrývají“ cílovou populaci? Jak jsou regionálně dostupné? Které skupiny, regiony ČR či sociální problémy v oblasti integrace zůstávají opomíjené či znevýhodněné?
9. Jaké byly a jsou hlavní nedostatky nastavení, administrace a realizace projektů?
10. V jakém politickém a institucionálním kontextu se projekty uskutečňovaly a uskutečňují?
13. Jaké typy integračních opatření mají být podporovány v dalším období financování, a to na úrovni lokální, regionální a celostátní?
14. Jak nastavit další programové období a výzvy, aby se eliminovaly nedostatky a zefektivnila se pomoc cílové skupině?
15. Jaká jsou expertní doporučení pro zajištění bytové infrastruktury pro osoby žádající nebo požívající mezinárodní ochrany, která by bylo možno implementovat do konkrétních výzev?
17. Jaké jsou možnosti zapojení místních a regionálních organizací veřejné správy a občanské společnosti, jejichž činnost v oblasti integrace migrantů do společnosti by bylo možno zahrnout do financování?
18. Jaká jsou doporučení expertů a zkušených realizátorů projektů v oblasti podpory legálního zaměstnávání cizinců a v oblasti politiky mobility pracovních sil založené na systémech legální migrace?